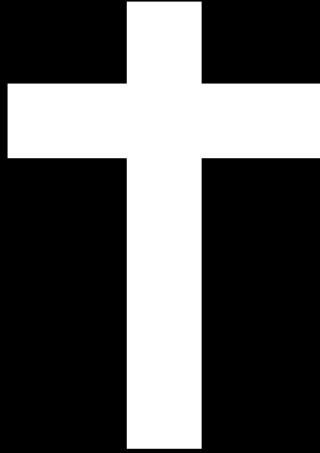

Alkawal Kesal

Portions of the New Testament in the Fulfulde Borgu language
of Benin

Alkawal Kesal

Portions of the New Testament in the Fulfulde Borgu language of Benin

copyright © 2011 SIM International

Language: Fulfulde Borgu (Fulfulde, Borgu)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
7104dd08-43ed-5b6c-bcfb-9f0e6052d5f3

Contents

Matiye	1
Yuhaana	43
Roma	73
Korintu Aranol	91
Galaatiya	109
Efesu	115
Filippi	122
Koloosi	127
Tesalonika Dida6ol	132
Timote Aranol	135
Timote Dida6ol	141
Titus	145
Filemon	148
Iburaninkee6e	150
Piyer Aranol	164
Piyer Dida6ol	170
Yuhaana Aranol	174
Yuhaana Dida6ol	179
Yuhaana Tata6ol	180
Yahuuda	181
Kollitinki	183

Linjiila Yeesu hande no Matiye winniri

Haala puddirka

Binnudo linjiila arandeha kaa do laati nun Yahuduujo janjudo. Diga fuddoode, himbe e miili Matiye jaboowo ceede faada nun winni linjiila kan. O laati nun bo gooto der aahiibe Yeesu sappo e dido. Yahuduube nun o wannani. O hollitii dum e limtango be aayaaje Alkawal Kiinnjal duudde, kollitooje no Yeesu nun laatii kebbindo annabaakuuji duuddi. Linjiila makko e jogii haalaaji mawdi feere feere.

Haala Laamaare Alla nun laatii dadol manjol der ekkitinol Yeesu. Laamaare Alla nen Matiye bo noddata Laamaare kammu. Mayti-taago noddugo mo «Bii Dawda», kan nun hollitinta dum. Yeesu laati nun laamiido mo annabiibe batani waran, kan laatii waaji Matiye. Woodube annal waddanii «laamiido Yahuduube», dokke. Yeesu fiinii no Laamaare Alla faanake, tuubuube, ko wayliti goonki mum, faami no e haajaa Alla walla dum, kambe nun laamaare nen laatanii.

Baa no laamiido on hollitii maaneeji Laamaare Alla e wadugo kaayefiiji, o nyawti nyawbe, o nyaanni rafaabe, e non fu, himbe woppii mo hande no o batunoo de duuddum kanko e hoore makko. Yahuduube daartannoobe laamiido, faamay no e haani laamiido on tooroo.

No Yeesu finti, o hollii no o laataaki laamiido Yahuduube tan. O wi'i: «Mi hokkaama baawde dow kammu e dow leydi fu».

Tokkontirki haalaaji

1. Kaakiraafe Yeesu e dingol mum, 1.1-2
2. Waaju e golle Yuhaana gadoowo batisi, 3.1-12

3. Wadugo Yeesu batisi e jar-beeki mum, 3.13-4.11
4. Golle Yeesu der Galili, 4.12-18.35
5. Ummaago Yeesu diga Galili, yahi Urusaliima, 19.1-20.34
6. Asaweere Yeesu sakitiineere, 21.1-27.66
7. Fintuki e hollitaaki Yeesu Joomiraawo, 28.1-20.

Inde kaakiraafe Yeesu (Luka 3.23-38)

¹ Nani do inde kaakiraafe Yeesu Almasiihu, taaniraawo Dawda, taaniraawo Iburahiima:

² Iburahiima rimi Isiyaaku, Isiyaaku rimi Yaakuubu, Yaakuubu rimi Yahuuda e miiraafe mum. ³ Yahuuda rimi Fares e Jara, kambe woni be o rindi e Tamar; Fares rimi Hisuruuna, Hisuruuna rimi Aram. ⁴ Aram rimi Aminadab, Aminadab rimi Nasuuna, Nasuuna rimi Salmuuna. ⁵ Salmuuna rimi Bo'es, mo o rindi e Rahab, Bo'es rimi Obed, mo o rindi e Ruutu, Obed rimi Yesa. ⁶ Yesa rimi Dawda, laamiido.

Dawda rimi Suleymaanu, inni-iko woni debbo mo Uriya acci. ⁷ Suleymaanu rimi Robo'am, Robo'am rimi Abiya, Abiya rimi Asa. ⁸ Asa rimi Yusafat, Yusafat rimi Yoram, Yoram rimi Ujiya. ⁹ Ujiya rimi Yotam, Yotam rimi Akas, Akas rimi Hejekiya. ¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa, Manaasa rimi Amon, Amon rimi Yusiya. ¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e miiraafe mum. Wakkati mum nun Yahuduube egginaa, yaaraa leydi Babiila.

¹² Baawo no be jaara Babiila, Yekuniya rimi Salaatiyel, Salaatiyel rimi Jorobabel. ¹³ Jorobabel rimi Abihuda, Abihuda rimi Eliyakim, Eliyakim rimi Ajora. ¹⁴ Ajora rimi Sadok, Sadok rimi Akim, Akim rimi Eliyuda. ¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru, Eliyaajaru rimi Mattan, Mattan rimi Yaakuubu. ¹⁶ Yaakuubu rimi

Yusufu, gorko Mariyama, inna Yeesu, bi'eteedo Almasiihu.

¹⁷ Jaamanuuji sappo e naay nun wadi diga Iburahiima faa yottii Dawda. Diga Dawda faa yottii wakkati Yahuduu6e egginaa, yaaraa Babiila, wadii jaamanuuji sappo e naay. Diga Yahuduu6e egginaa yaara Babiila, faa yottii Almasiihu, wadii jaamanuuji sappo e naay.

Dingol Yeesu Almasiihu

(Luka 2.1-7)

¹⁸ Nani do no Yeesu Almasiihu rimiraa. Mariyama inniiko, e laatii mo Yusufu dabbi. Amma ko 6e kawta, Mariyama he6ii reedu e baawde Ruuhu Ceniido. ¹⁹ Yusufu dabbu6o Mariyama e laatii neddo poonnitiido. O yiday sentingo mo, den o resi salaago mo e cuudiidum. ²⁰ Wakkati o woni oo mii6oo ka, malaykaajo Joomiraawo wari e makko, der koydool. Malaykaajo on wi'i mo: «Yusufu, taaniraawo Dawda, taa hulu ettugo Mariyama, debbo maa. Gam binjel nel o saawi, e Ruuhu Ceniido yiwi. ²¹ O rima biddo gorko, kokkaa mo inne Yeesu, gam o hisinan him6e makko diga hakkeji ma66e.»

²² Dum fu, dum wadii gam hebbingo haala ka Joomiraawo batuno diga e hunnuko annabiijo, o wi'i:

²³ «Gatol nel annaa gorko saawan, rima biddo gorko, o wi'ete Emmanuwel.»
Maana inne nen woni: «Alla e wondi e meeden.»

²⁴ No Yusufu fini, wadi ko malaykaajo Joomiraawo bati dum, o 6anji Mariyama. ²⁵ Amma o hawtay e makko, faa nyaanne o rimi biddo gorko. Yusufu hokki mo inne Yeesu.

2

Woodube annal warii daarugo Yeesu

¹ Yeesu rimaama Baytilaama der leydi Yahudiya, wakkati laamiido Eroodu, go woodube annal yiwoy

diga lettugal, wari Urusaliima. ² No 6e jottii, 6e yami: «Toy laamiido Yahuduu6e dimaado jooni on woni? Men ji'ii hoodere makko diga lettugal, men garii sujidango mo.»

³ No laamiido Eroodu nani habaru on, hakkillo mum jibii, kanko e him6e Urusaliima fu. ⁴ O noddini hooree6e limaami6e, e moodi66e tawreeta fu, o yami 6e, toy nun Almasiihu rimetee? ⁵ Be toontii mo, 6e bi'i: «Baytilaama nun, der leydi Yahudiya, gam nani ko annabiijo winnunoo:

⁶ "An, Baytilaama der leydi Yahudiya, a faanday caka ci'e Yahudiya mawde.

Gam ardoto6o yiwan diga e maa, kanko nun durata him6e am Isira'iilaabe."»

⁷ Den, Eroodu noddini woodube annal 6en e cuudiidum, yami 6e 6e laabinana dum wakkati de hoodere nen hollitii. ⁸ Baawo mum, o lildi 6e Baytilaama, o wi'i 6e: «Jahee, pumpitee habaru sukayel nel faa laa6a. To on ji'ii nel, maatinee am, gam mi yaha, min bo, mi sujidana nel.»

⁹ No 6e nani ka laamiido bati 6e, 6e jawti. Den, 6e kollirii hoodere ne 6e ji'unoo lettugal e ardi 6e. No ne yottii nokkuure to sukayel nel woni, ne darii. ¹⁰ No 6e ji'i hoodere nen, 6erde ma66e welii puy. ¹¹ Be naati der wuro, 6e ji'i sukayel e inna mum, Mariyama. Be jiccii, 6e cujidani nel. Be pittii gineeji ma66e, 6e kokkori nel kanjeeje, e wardi buudeteedum, e dacce luuttooje, bi'eteede miir. ¹² Baawo majjum, Alla holli 6e der koydool to 6e bittu to Eroodu. Den 6e kootiri leydi ma66e e laawol gonjol.

Yusufu doggii suudoy Misira

¹³ No 6e jawti, malaykaajo Joomiraawo hollitanii Yusufu der koydool, wi'i mo: «Umma, ettu sukayel nel e inna mum. Doggidin nel, jahaa Misira, joododaa ton faa

de bi'umaa mi gartaa. Gam Eroodu waran daartugo sukayel ηel, gam halka ηel.»

¹⁴ Yusufu ummii jemma, yaari sukayel ηel e inna mum faa Misira. ¹⁵ O joodii ton faa de Eroodu maayi. Nun nun ka Joomiraawo batuno e hunnuko annabiijo hebbiri, de o wi'i: «Mi noddii biyam wurtoo diga Misira.»

Eroodu halkii sukaabe Bayti-laama

¹⁶ No Eroodu faami woodu6e annal 6en jammike dum, mone makko ummii puy. O lili 6e bara sukahon goron tawaakon Bayti-laama e der jeyde makko fu, diga sukahon keccon, faa kon duubi didi. O wadii dum, o foonni deydey wakkati ki woodu6e annal batuno mo dow hollitaago hoodere nen. ¹⁷ Dum hebbinii haala ka annabi Yeremiya batunoo, wi'i:

¹⁸ «Cimaali nanaama der siire Rama, e bojji, e goytaali duuddi. Rahiilu nun wullata, gam sukahon mum.

O nootaaki eyteego, gam kon maayidii.»

Yusufu wittii Nasaratu

¹⁹ Baawo maayde Eroodu, malaykaajo Joomiraawo hollitanii Yusufu der koydool, der leydi Misira. ²⁰ O wi'i mo: «Umma, ettu sukayel ηel e inna mum, bitton leydi Isira'iila, gam yidunoo6e warugo suka on maayii.»

²¹ Den Yusufu ummii, etti sukayel ηel e inna mum, 6e bitti leydi Isira'iila. ²² Amma Yusufu nanii Arikilawus jabii laamaare baaba mum Eroodu, laamii dow Yahudiya. O huli yahugo ton. Ko Alla baddi mo der koydool, den o yahi far leydi Galili. ²³ O yahi o joodii siire wi'eteene Nasaratu. Dum laatike, gam hebbingo ka annabiibe batunoo, wi'i: «O nod-dete Nasaratujo.»

3

Waaji Yuhaana gadoowo batisi (Marku 1.1-8; Luka 3.1-18; Yuhaana 1.19-28)

¹ Wakkati majjum, Yuhaana gadoowo batisi suppitii. Oo waajoo der ladde haro Yahudiya, oo wi'a: ² «Tuubee, gam Laamaare Alla faanake.»

³ Kanko nun annabi Esaaya batani, wi'i: «Daane neddo e bata dow dow, der haro, e wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraawo, poonnitee laabi makko!»

⁴ Yuhaana e 6orninoo gineeji cannyiraadi lee6i jeelooba, oo ha66ii 6el6elol gurol dow funnudu makko. Nyaamdu makko laatii ba6atti e juuri ladde. ⁵ Him6e Urusaliima, e leydi Yahudiya, e tawaa6e takkol maayo Urdun fu, wari to makko. ⁶ Be tuubi hakkeeki ma66e, go Yuhaana wadi 6e batisi der maayo Urdun.

⁷ No o yi'i Farisaa6e e Sadukii6e duu66e e wara wadeego batisi, o wi'i 6e:

«Bi66e bolle pure! Moy tintini on doggon mone Alla waroore? ⁸ Gadee golle kollitooje on tuubii.

⁹ To on miilee e 6erde moodon bi'on: "Iburahiima nun woni maama amen!" Gam mii wi'a on, Alla e waawi waylitingo kaaye, de laato 6i66e Iburahiima! ¹⁰ Jooni, jammere bantaama gam feyya ledde faa e dadi mum. Den, leggal ηal rimataa 6i66e boodde fu wudditinte, faddee der yiite.

¹¹ Min, e diyam nun gadiranmi on batisi, gam hollitingo on tuubi. Amma garoowo 6aawo am, e 6urimmi baawde. Mi fotay du baa jimminaago, 6orta pade makko. Kanko, o wadan on batisi e Ruuhu Ceniido, e yiite. ¹² Oo jogii besirdum e junjo makko, o laa6inan fiyirde makko. O loowa gawri der rummuere makko, o wula nyaane der yiite ηe nyifataa.»

Yeesu wadaama batisi
(Marku 1.9-11; Luka 3.21-22)

¹³ Wakkati majjum, Yeesu yiwi Galili, wari maayo Urdun to Yuhaana, gam Yuhaana wada mo batisi. ¹⁴ Amma Yuhaana nootaaki, wi'i: «Min nun haajaa gadanaa batisi, ko an nun wari to am mi wadane?»

¹⁵ Yeesu toontii mo, wi'i: «Noota dum laatoon non non jooni, gam hande non kebbinirten ko foonniti fu.»

Den Yuhaana nootii. ¹⁶ Don maa don, no Yeesu wadaa batisi, wurtii e diyam, kammu ma66itii. O yi'i Ruuhu Alla e jippoo dow makko, hande tantabaraaru. ¹⁷ Don daane gom nanaa dow kammu, e wi'a: «Oo do nun laatii Biddo am jidaado, mo ceyoriimi.»

4

Seydan jarbake Yeesu
(Marku 1.12-13; Luka 4.1-13)

¹ Baawo majjum, Ruuhu Ceniido yaari Yeesu der haro gam Ibiliisa jarboo mo. ² O suumii nyaloomaaje lasoy didi e jemmaaje lasoy didi. Den, rafo wadi mo. ³ Don Jarbotoodo on battii mo, wi'i: «To a laati nun Biddo Alla, batu kaaye dee do waylitoo peen.»

⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «E winnaa: "Neddo wuurirtaa e peen tan, amma e haala burtiika diga hunnuko Alla fu.»»

⁵ Ibiliisa yaari mo wanjarde seniine, bili mo dow suudu Alla to buri towugo. ⁶ Den o wi'i mo:

«To a laati nun Biddo Alla, fittu kodaa ley,
gam e winnaa der dewtere,
Alla batan malaykaa6e mum 6e ta66ee e juude ma66e
gam to koyde maa fergoo kaaye.»

⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dewtere wi'i kade: "Taa jarba Alla Joomiraawo maa".»

⁸ Ibiliisa yaari mo kade dow waanne towune puy. O holli mo

laamaareeji duuniyaaru fu e teddunjal majji. ⁹ Den o wi'i mo: «Mi hokkete huune dum fu, to a jiccake kujidandaa am.»

¹⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dillu diga don, an Ibiliisa, gam e wannii der dewtere:

«Sujidan Alla Joomiraawo maada,
kanko tan teddintaa!»
¹¹ Den Ibiliisa acci mo,
go malaykaa6e battii e jagganoo mo.

Yeesu waajake der leydi Galili
(Marku 1.14-15; Luka 4.14-15)

¹² No Yeesu nani Yuhaana gadoowo batisi nanjaama, wattaa der kasu, o witti leydi Galili.

¹³ O eggi Nasaratu, o joodoy Kafarnahum, takkol fonno maayo Galili, hakkune jeyde leydi Jabulon e Neftali. ¹⁴ Hande non haala ka annabi Esaaya batunoo hebbiri, o wi'i:

¹⁵ «Leydi Jabulon e leydi Neftali,
joodiini takkol maayo, fonno Urdun,
Galili, an laatiini joodorde him6e 6e lenyi janani.

¹⁶ Him6e tawaa6e der niwre,
yi'ii jaynol manjol.

Joodiibe e leydi maayde, ni66uni,
jaynol yayanii dum.»

¹⁷ Diga wakkati majjum, Yeesu fuddi waajaago e wi'a: «Tuubee, gam Laamaare Alla battike.»

Aahii6e Yeesu arandee6e
(Marku 1.16-20; Luka 5.1-11)

¹⁸ No Yeesu woosotoo takkol fonno maayo Galili, o yi'i suubotoo6e liyyi dido, Simon, noddeteedo Piyer, e minyum Andere, e fadda taaruuji mum der maayo. ¹⁹ Yeesu wi'i 6e: «Tokkee am, mi wadan on suubotoo6e him6e.»

²⁰ Don maa don 6e acci taaruuji ma66e, 6e tokki mo. ²¹ O yahi yeeso, o yi'i rindaa6e dido der laana, Yaakuuba e minyum Yuhaana, 6i66e Jebede. Kam6e e baaba ma66e, 6ee moyyina taaruuji ma66e. O noddii 6e. ²² Don

maa don, 6e acci laana njan e baaba ma66e, 6e tokki mo.

Yeesu e waajoo, e nyawta him6e
(Luka 6.17-19)

²³ Yeesu woositii leydi Galili fu. Oo janŋina der cuudi baajordi, oo waajoo linjiila dow Laamaare Alla, oo nyawta him6e 6e nyawu-uji feere feere, e toorotoo6e. ²⁴ Habaru makko sankitii der leydi Siriya fu. Bee gaddana mo nyaw6e nyawuuji feere feere, hande 6e ginnaaji toorata, e yanoo6e padde, e moofidin6e, o nyawti 6e. ²⁵ Jama'aare duunne e tokki mo. Be yiway maa diga leydi Galili, e 6aadeere Genniije Sappo, e Urusaliima, e Yahudiya, e fonŋo maayo Urdun.

5

Waaji dow waanne

¹ No Yeesu yi'i jama'aare duunne, o eenci dow waanne, o joodii. Aahii6e makko hawritii ley makko. ² O fuddi waajaago 6e, o wi'i:

Haala barke
(Luka 6.20-23)

³ «Barke laatani 6e yonki mum humpaa Alla, gam kam6e nun jey Laamaare Alla!

⁴ Barke laatani wulloo6e, 6erde ma66e fewtinte!

⁵ Barke laatani diggu6e, gam 6e donan leydi!

⁶ Barke laatani rafaabe, e dondaabe foonnitaare, gam 6e kaaran!

⁷ Barke laatani endotoo6e, gam 6e endete!

⁸ Barke laatani 6e 6erde mum laabi, gam 6e ji'an Alla!

⁹ Barke laatani daartoo6e jam, gam 6e noddete 6i66e Alla!

¹⁰ Barke laatani tooraabe gam sabbu foonnitaare, gam kam6e nun Laamaare Alla laatani!

¹¹ Barke laatani on, to him6e yennii on, toorii on, takki on gaccee baadey fu, sabbu am. ¹² Ceyee, belbeltee, gam riiba mawka e hedii on dow kammu. Hande non annabiibe ardiibe on tooriraa.»

Lamdam e jayŋol

(Marku 9.50; Luka 14.34-35)

¹³ «Onon laatii lamdam duuniyaaru. Amma to lamdam walaa dakam, e ume dam welinirtee? Dam nafataa goddum, sey dam woppee, him6e yaa6a dam.

¹⁴ Onon laatii jayŋol duuniyaaru. Genni mahaani dow waanne suudataako. ¹⁵ Fitilla bo hubbataake gam ka ommeegummal. Amma ka 6ilete dow to fitilla 6iletee, gam ka yaynana wonu6e der suudu fu. ¹⁶ Hande non haani jayŋol moodon yaynira yeeso him6e. Den 6e ji'an golle boodde de gadoton, 6e teddina Baaba moodon gonudo dow kammu.»

Yeesu e janŋina dow haala tawreeta

¹⁷ «To on miilee mi warii gam moytugo tawreeta, dum bo ko winnaa der dewte annabiibe. Mi waray moytugo ka, amma gam hebbingo ka. ¹⁸ E goonja batanmi on, dow e leydi heennyan, amma to66el, dum bo maasel gootel der tawreeta, sottintaake, faa nyalaane huune fu hebboyta. ¹⁹ Gam majjum, mo dowtanaaki to66el gootel, buruŋel faandugo der tawreeta, go e ekkitina wo66e bo to dowtoo, o laatoto paandudo der Laamaare Alla. Amma dowtaniido tawreeta, go e janŋina wo66e bo dowtanoo ka, joomum laatoto mawdo der Laamaare Alla. ²⁰ E goonja bi'anmi on, to foonnitaare mon buray ne moodi66e tawreeta e Farisaabe, on naatataa der Laamaare Alla pay.»

Yeesu e ekkitina dow haala mone
(Luka 12.57-59)

²¹ «On nanii ko kaakiraa6e meeden wi'ano: "Taa waru

neddo, barudo neddo fu, hiitete.”
²² Amma min, mii wi'a on, jorigiido banniraawo mum mone fu, hiitete. Bi'udo banniraawo mum: “A walaa hoore,” joomum yaarete yeeso hiitorde mawne. Bi'udo banniraawo mum “A haanja nun,” o wattete der yiite jahannama. ²³ Gam majjum, to a yahii sakkanoygo Alla sadaka, to hiisirde, go ciwtordaa aa woodi gokka e banniraawo maa, ²⁴ accu don sadaka maa yeeso hiisirde. Den jahaa taw to banniraawo maa, jaafontiron. Baawo mum, bittaa, cakkaa sadaka maa. ²⁵ To goddo gaccake maa, go oon jaha to kiitotoodo, yawda nannantiraa e makko diga e laawol. To a waday dum, o wattete der juude kiitotoodo, den kiitotoodo bo watee e juude sandaaji, mabbedaa der kasu. ²⁶ Mii batee e goonja, a wurtataako diga don, to a yobiday nyamaane maa, faranwel mum koriijel.»

Ekkitinol dow jeenu

²⁷ «On nanii wi'aanoma: “Taa wadu jeenu!” ²⁸ Amma min, mii wi'a on, daarudo debbo fu, ko suunii mo, wadii jeenu e makko der berne mum. ²⁹ Gam majjum, to itere maa nyaamoore nun laatantee daliila doyyere, doofu ne, boppaa to woddi! Dum burante jokkalal bannu maa gootal halka, e no bannu maa fu naatirta der yiite jahannama. ³⁰ To junjo maa nyaamo nun laatantee daliila doyyere, wudditin jo, boppaa to woddi, dum burante jokkalal maa gootal halka, e no bannu maada fu naatirta der yiite jahannama.»

Ekkitinol dow ceergal

(Matiye 19.9; Marku 10.11-12; Luka 16.18)

³¹ «Wi'aama bo: “Ceerudo debbo mum fu, sey hokka mo derewol ceergal.” ³² Amma min kan, mii wi'a on, ceerudo debbo mum to hinaa gam daliila jeenu,

to o hoowaama, o laatinii mo jeenoowo. Neddo koowudo debbo ceeraado fu, wadii jeenu kanun bo.»

Ekkitinol dow hunayeere

³³ «On nanii kade, kaakiraa6e meeden wi'aama: “Taa fiirtu hunayeere maa, hebbin ne yeeso Joomiraawo.” ³⁴ Amma min, mii wi'a on, to on kune. To on kunoree kammu, gam nju laati nun gurol Laamaare Alla. ³⁵ To on kunoree leydi, gam ni laati nun jaa6irdum koyde makko. To on kunoree Urusalima, gam ni laati nun wanjarde Laamiido mawdo. ³⁶ To on kunoree ko'e mon bo, gam on baawataa rawningo, dum bo 6awlingo baa lee6ol gaasa mon gootol. ³⁷ Haala mon fu daroo dow: “oo”, dum bo “aawo”, to yawtu don. Ko beydii dow majjum fu yiwii diga e Kalludo.»

Ekkitinol dow wattaago

(Luka 6.27-36)

³⁸ «On nanii wi'aama, “Itere yobiree itere, nyiire yobiree nyiire.” ³⁹ Amma min, mii wi'a on, to on battee gadando on ko boni. To goddo fiyii maa meenyo dow golal nyaamowal, hokku mo njal to bo. ⁴⁰ To goddo gaccike maa, e yidi teeta dansikiire maa, accu mo o etta gulunfaare maa bo. ⁴¹ To goddo doolii maa doonanodaa dum doongal mum kuule ujuneere, roonana mo njal kuule ujune didi. ⁴² To goddo eelii maa, hokku mo. To goddo e yidi wuyaago huune maa, taa hadu mo dum.»

Jidee way6e moodon

(Luka 6.27-28)

⁴³ «On nanii wi'aama: “Yidu banniraawo maa, banyaa ganyo maa.” ⁴⁴ Amma min, mii wi'a on, jidee way6e moodon, du'anee tooran6e on. ⁴⁵ Hande non, laatortodon 6ib6e Baaba moodon gonudo dow kammu. Gam oo fudina naanje dow yeeddu6e e hallu6e. Oo to6ina bo diyam gam foonnitiie e 6e

foonnitaaki. ⁴⁶ To oon jidi yidufbe on tan, riiba kaye keboton? Baa jaboobe ceede faada bo e wada hande non! ⁴⁷ To oon canna banniraafe moodon tan, ko haayni ume gadoton don? Baa heeferbe bo e wada hande non! ⁴⁸ To non, laatee hebbufe, hande no Baaba moodon mo dow kammu laatorii kebbudo.»

6

Ekkitinol dow wallugo talakaabe

¹ «Kakkilee, to on kollitee gadu moodon geetu yeeso himbe gam ji'edon. To on gadii dum, on kebataa riiba to Baaba moodon gonudo dow kammu.

² To non, to aa hokka sadaka, taa fiyu lenjuru gam himbe yi'ee. Non non nun munaafitiibe wadata der cuudi baajordi, e sera laabi. Bee gada dum gam himbe mana be. E goonja batanmi on, be kebii ko riiba ma66e. ³ Amma, to aa hokka sadaka, taa accu junjo maa nano anna ko nyaamo wadata. ⁴ To a wadii dum, sadaka maa laatoto e cuudiidum. Den Baaba maa ji'oowo ko woni der cuudiidum, yobetete dum.»

Ekkitinol dow du'aare (Luka 11.2-4)

⁵ «To oon du'oo, to on gafee hande no munaafitiibe wadata. Kambe bee jida du'aago e darorii der cuudi baajordi, e ate cele, gam himbe fu yi'a be. E goonja batanmi on, be kebii riiba ma66e ko. ⁶ Amma an, to aa du'oo, naatu suudu maa, mabbaa dammugal, eelaa Baaba maa e cuudiidum. Den, Baaba maa ji'oowo ko woni der cuudiidum, yobetete dum.

⁷ To oon du'oo, to on duudinee haalaaji di galaa nafuwe hande no heeferbe wadata. Bee miili to be duudinii haalaaji, Alla toontoto be. ⁸ Gam majjum to on nandee e ma66e, gam Baaba moodon e anni ko kaajadon diga on eelay dum.»
⁹ «Nani do no haani du'orodon:

“Baaba amen tawaado dow kammu,

inne maa e senii.

¹⁰ Laamaare maa wara.

Sago maa laatoo dow leydi,

hande no jo laatorii dow kammu.

¹¹ Hokku men nyaamdu keyannu men hanne.

¹² Yaafana men hakke amen,

hande no minon bo men jaaforanto woofananbe men.

¹³ Taa accu men naata der jarbeeji, amma hisin men diga e Kalludo.

[Gam an nun laamaare, e baawde, e teddujal fu woodani faa abada.

Aami!]

¹⁴ To on jaafanake himbe boofi mum, Baaba moodon gonudo dow kammu yaafanto on onon bo.

¹⁵ Amma to on jaafanaaki himbe, Baaba moodon bo yaafantaako on boofi moodon.»

Yeesu e ekkitina dow suumay-eere

¹⁶ «To oon cuumoo, to on jurmikinee hande no munaafitiibe wadata. Bee jiba geese ma66e gam himbe annita bee cuumii. E goonja batanmi on, be kebii ko riiba ma66e. ¹⁷ Amma an, to aa suumii, sulma, bujodaa wardi.

¹⁸ Den himbe annitintaa naa aa suumii. Amma Baaba maa mo yi'ataake tan anni. Baaba maa ji'oowo ko gadudaa der cuudiidum, kanko yobetee.»

Jawdi dow kammu

(Luka 12.32-34)

¹⁹ «To on kawritanee ko'e mon jawdi der duuniyaaru, to mooyi e guyuhon biisata ni, dum bo to wuybe yulata cuudi mon, wujja ni. ²⁰ Amma kawritanee ko'e mon jawdi dow kammu, to guyuhon e mooyi biisataa ni, wuybe bo hebataa wujja ni. ²¹ Gam to jawdi maa woni, don berne maa bo wonoto.»

Haala jayjol e niwre

(Luka 11.33-36)

²² «Gite woni fitilla bannu. To gite maa e yandi, bannu maa fu,

wonoto der jayñol. ²³ Amma to gite maa yandaa, ßannu maa ñol fu, ñol wonoto der niwre. Den, to jayñol gonuñol der maa laatike niwre, a yi'ii don no niwre mawniri!»

Alla e jawdi
(Luka 16.13)

²⁴ «Walaa baawoowo ko jagganii joomiraaße ðiðo, gam o wanyan oo ðo, o yida oo to, o takkontiran e oo ðo, o yawoo oo to. On baawataa ko jagganii Alla, e jawdi.»

Hoolaago Alla
(Luka 12.22-31)

²⁵ «Gam majjum bi'anmi on: To on cukulanee yonkiiji moodon dow ko nyaamoton e ko jaroton. To on cukulanee ßalli moodon dow ko ßornotodon. Yonki ßuraa nyaamdu na? ßannu ßuraa koltal na? ²⁶ Daaree pooli piirooji: Di aawataa, ði duggataa, ði galaa rummuure. Amma e non, Baaba moodon gonudo dow kammu e nyaanna ði. On ßuraa pooli tedduñal na? ²⁷ Moy e moodon der ßillaaje mum waawata ko ßeydi balde mum, baa mayyande woore?

²⁸ To non, gam ume ko oon cukulana kolte? Daaree no pinniiji gese mawnirta: Di mottataa, ði cannyataa. ²⁹ Amma mii bata on, baa Suleymaanu e tedduñal mum fu, ßornaaki kolte boodude hande no pinniiji ðin gootel mum. ³⁰ To Alla e holtina kudooji ladde tawaadi hanne, jaano ði bulee yiite, o holtintaa on ßura non non na? Onon ße goondinki paanduki! ³¹ To on cukulee bi'on: «Ume nyaameten? Ume jareten? Ume ßornotoden?» ³² Gam kujje ðee, heeferbe nun daartata ðe. Amma Baaba moodon gonudo dow kammu, e anni oon goodi haaje majje. ³³ Daartee aran Laamaare Alla, e foonnitaare makko. Den ko horii fu, on beydante ðum. ³⁴ To on cukulanee gam jaano, jaano

sukulanto hoore mum. Nyalaane fu, toora mum heyii ðum.»

7

Hiitaago woßbe
(Luka 6.37-38, 41-42)

¹ «To on kiitee woßbe, gam to Alla hiitoo on. ² Gam no kiitoridon woßbe, non kiitortedon. Etorde etirandon woßbe, kayre etirantedon. ³ Ume wadi go aa daara kudeel der itere banniraawo maa, go a faamanay legga gonuña der itere maa? ⁴ Noy baawirtaa ko wi'i banniraawo maa: "Accu mi ikkinanee kudeel gonuñel der itere maa", nani bo, legga e woni der ne maa? ⁵ Munaafitiijo, ikkin legga gonuña der itere maa taw, den gite maa laaßan, keßaa no ikkinirdaa kudeel gonuñel der itere banniraawo maa.

⁶ To on kokkee dawaadi ko senii, gam to ði bittoy ði ñata on. To on cankitee kaaye moodon dime yeeso afaaji, gam to ði jaaßu ðe.»

Alla e toontoo eelanbe ðum
(Luka 11.9-13)

⁷ «Eelee, on keßan, daartee, on jiitan, cilminee, on maßßitante. ⁸ Gam eeloowo fu, heßan, daartoowo fu, yiitan, piyoowo dammugal fu, maßßitante. ⁹ Moy caka moodon to ßiyum eelii ðum peen, hokka mo hayre? ¹⁰ Dum bo to o eelii mo linñol, o hokkan mo boddi? ¹¹ Onon halluße, oon baawi hokkugo ßiße moodon dokke boodde, hakko Baaba moodon gonudo dow kammu. Oo hokka eelanbe mo fu dokke boodde.

¹² Gam majjum ko jidudon himße wadana on fu, onon bo, gadanee ße ðum. Kanjum woni ekkitinol tawreeta e dewte annabiibe.»

Dammugal paanduñal
(Luka 13.24)

¹³ «Naatiree dammugal paanduñal, gam dammugal jaajuñal e laawol koyuñol, e yaara der halkere, himße duuße nun tokki ñol.

14 Amma dammugal paanduŋal, e laawol billiinŋol, e yaara to yonki, yiituŋe ŋol duudaa.»

Hakkilango annabiibe fewrekuube
(Luka 6.43-44)

15 «Kakkilane annabiibe fewrekuube. Be garan to moodon, 6ee fornii guri baali, amma der ma66e, 6ee laatii bu'i ladde bonuŋi. 16 E gaŋu ma66e annitirton 6e. Innabooje 6orataake dow gi'e, ibbe bo 6orataake dow gi'e danehi. 17 Leggal boodunŋal fu rimaŋ 6i66e boodde, amma leggal kallunŋal rimaŋ 6i66e kallude. 18 Leggal boodunŋal waawataa ko rimi 6i66e kallude, nun bo leggal kallunŋal waawataa ko rimi 6i66e boodde. 19 Leggal fu ŋal rimataa 6i66e boodde wudditinte, faddee der yiite. 20 Hande non, annitirton 6e diga e gaŋu ma66e.»

Mi annaa on abada
(Luka 13.25-27)

21 «Hinaa wi'oobe am "Joomiraawo, Joomiraawo" fu naatata Laamaare Alla, sey wadoobe ko Baaba am gonudo dow kammu yidi tan. 22 Nyalaane darnal, duu66e wi'an am: "Joomiraawo, Joomiraawo! E inne maa nun men gaŋiri annabaaku. E inne maa nun men diiwiri ginnaaji. E inne maa nun men gaŋiri haaynaareeji duuddi." 23 Wakkati mum, mi toontoto 6e: "Mi annaa on abada. Boddee am, onon wadoobe ko halli!"»

Cuudi diŋi
(Luka 6.46-49)

24 «Hande non, neddo fu kettiniido haala am, go e gollira ka, e nandi e neddo kakkildo, mahudo suudu mum dow tepaare. 25 Diyam to6i, gooruuji hebbi, keni mawdi wifidow maggol. Amma ŋol yanay, gam dow tepaare nun ŋol dadɗaa. 26 Amma kettiniido haala am fu, go tokkay ka, e nandi e neddo mo walaa hakkillo, mahudo suudu mum dow jaaneeri. 27 Diyam to6i,

gooruuji hebbi, keni mawdi wifidow maggol. Den ŋol yanayanande mawne.»

Baawde Yeesu

28 No Yeesu heennyi waajuuji diŋ, haaynaare nanji jama'aare puy gam waaji makko. 29 Gam o janninirii 6e e baawde, hinaa hande no moodi66e tawreeta janninirta.

8

Yeesu nyawtii ceccefo gom
(Marku 1.40-45; Luka 5.12-16)

1 Yeesu jippoyii diga dow waanne, go jama'aare duunne e tokki mo. 2 Wakkati mum, ceccefo gom wari, jiccii yeeso makko, wi'i mo: «Joomiraawo, to aa yidi, a waawan ko nyawtimmi.»

3 Yeesu foorti junŋo mum, meemi mo, wi'i: «Mii yidi, nyawta!» Don maa don, gorko on nyawtii. 4 Den Yeesu wi'i mo: «Hakki! Taa batu ka goddo. Amma yahu holloy hoore maa limaamiijo. Den, gadaa sadaka ka Muusa wi'i on gadon, gam anninaa 6e a yoofake.»

Yeesu nyawtii jaggiido hooreejo soogeeji Roma

(Luka 7.1-10; Yuhaana 4.4-54)

5 Yeesu e naata siire Kafar-nahum, don hooreejo soogeeji gom battii mo, eeli mo, wi'i: 6 «Joomiraawo, jaggiido am na'on fukkii wuro, yandaa, faa juude e koyde fu waatii, oo naawee sannel!» 7 Yeesu wi'i mo: «Mi yahan, mi nyawta mo.» 8 Amma hooreejo soogeeji on toontii, wi'i: «Joomiraawo, mi fotay naataa wuro am. Amma batu woliine woore tan, jaggiido am yoofoto. 9 Min e hoore am, mii woodi mawbe 6e downtanii mi, min bo mii woodi downtaniibe am. To mi wi'i, oo do, "yahu", o yahan. To mi wi'i, oo to, "war", o waran. To mi wi'i, jaggiido am, "wadu nii", o wadan.»

10 No Yeesu nani ka, haaynaare nanji dum, wi'i tokku6e dum: «E goonja batanmi on, mi yi'ay

iri goondinki kii do dow goddo, baa der Isira'iilaa6e. ¹¹ Mii bata on, duu66e waran diga lettugal e gorgal. Be joododo e Iburahiima e Isiyaaku e Yaakuubu, 6e nyaamda der Laamaare Alla. ¹² Amma laatiibe 6i66e Laamaare, faddete yaasi, der niwre. Ton 6e bullata, 6e yakkontira nyiye.»

¹³ Baawo mum, Yeesu wi'i hooreejo soogeeji on: «Hootu! Dum laatane hande no goondinirdaa.» Wakkati mum, jaggiido makko yooftii.

*Yeesu nyawtii nyaw6e duu66e
(Marku 1.29-34; Luka 4.38-41)*

¹⁴ Yeesu yahi wuro Piyer. O tawi esiraawo Piyer debbo e fukkii, e yontaa. ¹⁵ Yeesu meemi junjo makko, yontere nen acci mo. Den o ummii, oo jagganoo 6e.

¹⁶ No kiikiide wadi, Yeesu wad-danaa him6e duu66e, 6e ginnaaji woni e mum. O riiwi di e haala makko, o nyawti nyaw6e fu. ¹⁷ Hande non haala annabaaku Esaaya hebbiri, ka o wi'i: «O jabii roonaago tampe meeden, o nyawtii nyawuujii meeden.»

*No haani Yeesu tokkiree
(Luka 9.57-60)*

¹⁸ Yeesu yi'i jama'aare duunne e huurittii dum, o wi'i aahiibe makko 6e jola fonjo far to. ¹⁹ Don Mood-ibbo tawreeta gom battii mo, wi'i: «Moodibbo, mi tokkete to jahataa fu.»

²⁰ Yeesu wi'i mo: «Dondondehon e woodi gayde, pooli bo e woodi dadda mum, amma Bii neddo woodaa to fukkinta hoore mum gam siwtoo.»

²¹ Goddo diga caka aahiibe wi'i mo: «Joomiraawo, accu mi yaha, mi uwaa baaba am taw.»

²² Yeesu toontii mo, wi'i: «Tokkam, accu maay6e uwa maay6e mum.»

*Yeesu deyyitini hennu
(Marku 4.31-41; Luka 8.23-25)*

²³ Yeesu naati der laana diyam, go aahiibe makko e tokki mo.

²⁴ Don maa don, hennu mawkol ummii e wifa dow maayo. Nol wifa, faa galmaaji diyam e yidi mutina na. Amma Yeesu e daani. ²⁵ Aahiibe battii mo, finnini mo, wi'i: «Joomiraawo, faaba men! Men na'on kalka!»

²⁶ O toontii 6e, o wi'i: «Gam ume ko kuludon? Onon 6e goondinki paanduki!» Den, o ummii, o falmi hennu e maayo. Dum yeewi siririw!

²⁷ Be fu, haaynaare nanji 6e, 6ee bi'a: «Iri moy nun oo do, faa hennu e maayo e downtanoo mo?»

*Yeesu nyawtii ginnaajiibe dido
(Marku 5.1-20; Luka 8.26-39)*

²⁸ Yeesu joli fonjo maayo, yottii der leydi Gadarena. Don wor6e dido woodu6e ginnaaji wurtii e caabeeje, fotti e makko. Bee kunnii puy, faa goddo suusataa ko tokki laawol nol. ²⁹ Be darii 6ee bata e semme, 6ee bi'a: «An Biddo Alla, ume jidudaa wadugo men? A warii do gam tooraa men diga wakkati waday na?»

³⁰ Fotii darne afaaji mawne gom e durannoo takkol don. ³¹ Ginnaaji din eeli Yeesu, wi'i: «To a riiwii men, accu men naataa der darne afaaji nee do.»

³² O wi'i 6e: «Jaheel!» Ginnaaji din wurtii, naatoy der afaaji din. Don maa don, darne afaaji nen fu diirtii diga takkol waanne, simmittii der maayo, yoolii e diyam.

³³ Duroo6e afaaji din doggi, hooti wuro. Be batoy ko wadi fu, e ko wadi woodu6e ginnaaji dido 6en. ³⁴ Den, him6e siire nen fu wurtoy fotti e Yeesu. No 6e ji'i mo, 6e eeli mo o wurtoo leydi ma66e.

9

*Yeesu nyawtii mofo
(Marku 2.1-12; Luka 5.17-26)*

¹ Yeesu naati laana diyam, joli, witti der siire mum. ² Him6e wad-dani mo mofo, pukkinaado dow daago. No Yeesu yi'i goondinki ma66e, wi'i mofo on: «Suka am,

tiidin berne maa! Hakkeji maa yaafaama!»

³ Den, moodi66e tawreeta wo66e yanti e miila der berde mum, e wi'a: «Gorko oo do e bata kalluka dow Alla!» ⁴ Yeesu e anni miilooji ma66e, o wi'i 6e:

«Gam ume go oon miila miilooji kalludi dñi der berde moodon? ⁵ Ume 6uri hoyogo? wi'ugo: «Hakkeji maa yaafaama,» naa wi'ugo: «Umma yahu?» ⁶ Amma, mii yidi paamon, no Bii neddo e woodi baawde yaafaago hakke der duuniyaaru do.» Den, o wi'i mofo on: «Umma, ettu daago maa, hootu wuro maa!»

⁷ O ummii, o hooti wuro makko. ⁸ No jama'aare yi'i dum, huli, darii e teddina Alla gam o hokki him6e baawde hande dee.

Yeesu noddii Matiye

(Marku 2.13-17; Luka 5.27-32)

⁹ Yeesu e yawta, diga e laawol o yi'i gorko bi'eteedo Matiye e joodii to ceede faada yo6etee, o wi'i mo: «Tokkam.» Matiye ummii, tokki mo.

¹⁰ Baawo mum, Yeesu yahi e nyaama der wuro Matiye. Ja6oo6e ceede faada duu66e, e wadoo6e hakke wari joodii e nyaamida e Yeesu e aahii6e mum. ¹¹ No Farisaabe yi'i dum, 6e bi'i aahii6e makko: «Gam ume moodibbo moodon nyaamidinta e ja6oo6e ceede faada, e wadoo6e hakke?»

¹² Yeesu nani ka, wi'i 6e: «Yandu6e haajaaka nyawtoowo, sey nyaw6e. ¹³ Jahee ekkitee ko haala kaa do yidi wi'ugo: «Yurmeene nun jidumi, sadakaaji bane.»» Gam mi waray noddugo foonnitii6e, amma hakke6e.

Yande dow suumaye

(Marku 2.18-22; Luka 5.33-39)

¹⁴ Den, aahii6e Yuhaana gadoowo batisi battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Ume wadi minon e Farisaabe emen cuumoo, go aahii6e maa suumataako?»

¹⁵ O toontii 6e, o wi'i: «Noddi-naabe 6angal waawan ko woni der

biisere berne to jommanjo gorko e wondi e ma66e na? Nyalaane waraan de jommanjo gorko on et-tete caka ma66e. Den 6e cu-umoyto.

¹⁶ Walaa takkoowo lefol kesol dow wudere hiinne, gam lefol kesol foodan wudere hiinne, den cercol mayre yaajan puy. ¹⁷ Kade bo innabojam kesam loowataake der jollooji guri kiiddi. To hinaa non, jollooji ñin pusan, innabojam reyyitoo, jollooji ñin bo halka. Amma innabojam kesam, sey loowee der jollooji guri kesi, gam dum fu dum dada.»

Suka debbo gom e debbo meemudo toggoore Yeesu

(Marku 5.21-43; Luka 8.40-56)

¹⁸ Wakkati Yeesu woni e bata 6e ka, don hooreejo suudu waajorde gom yottii, jiccii yeeso makko, wi'i: «Biyam debbo maayii, dum wadii tifere. Amma war yowu junjo maa dow makko, he6a o wuura.»

¹⁹ Yeesu ummii e aahii6e mum, tokki mo.

²⁰ Den debbo gom, mo lefol mum salii ko haggii diga duu6i sappo e ñidi, yiwi 6aw6awre Yeesu, meemi kम्मulol toggoore makko. ²¹ Gam o miilii der berne makko, o wi'i: «To mi he6ii meemumi baa kम्मulol toggoore makko, mi yoofoto.» ²² Yeesu yeeyitii, yi'i mo, wi'i: «Suka am, tiidin berne maa! Goondinki maa nyawtii ma.» Wakkatiire nen, debbo on yoofii.

²³ Yeesu yottii wuro hooreejo waajorde on. O yi'i fuuroo6e pu-uraadi maayde e him6e wulloo6e.

²⁴ O wi'i 6e: «Burtee diga do. Suka on maayay, o daani nun.» Be darii 6ee jala mo. ²⁵ No him6e wurtinaa yaasi, o naati der suudu, o nanji junjo suka debbo, go o ummii. ²⁶ Habaru majjum sankitii toy fu der leydi nin.

Yeesu wuntinii wumube ñido

²⁷ No Yeesu yawtata, wumube ñido tokki mo, e bata e daane

towne, e wi'a: «Bii Dawda, yurma men!»

²⁸ No o naati suudu, wumu6e 6en battii mo, o wi'i 6e: «Oon goondini mi waawan ko wadi dum na?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Oo, Joomiraawo, emen goondini.» ²⁹ Den, o meemi gite ma66e, o wi'i: «Dum laatanoo on hande no goondinirdon.» ³⁰ Den 6e bumti. O waggini 6e, o wi'i: «To on batee ka baa goddo.» ³¹ Amma no 6e burtii, 6e jahi 6ee cankita habaru makko der leydi nin fu.

Yeesu nyawtii muumo

³² No wuntinaa6e 6en wurtootoo, Yeesu waddanaa gorko mo ginnool muumidini. ³³ O riiwi ginnool ɲol, muumo on yanti e bata. Jama'aare fu haaydinii, e wi'a: «Iri dum do meeday ko yi'aa der Isira'iila!» ³⁴ Amma Farisaa6e wi'i: «E baawde hooreejo ginnaaji nun o riiwirta ginnaaji!»

Yeesu yurmake jama'aare

³⁵ Yeesu e woositoo der gennee mawde, e ci'on petton fu. Oo jannina der cuudi baajordi, oo fiina linjiila Laamaare Alla, oo nyawta nyaw6e nyawneeji feere feere fu. ³⁶ No o yi'i jama'aare, 6e jurminii mo, gam 6e comii, 6e tampi, 6ee laatii hande baali di galaa duroowo. ³⁷ Den, o wi'i aahiibe makko: «Ko ruggetee e duudi, amma ruggoobe duudaa. ³⁸ Eelee Joomiraawo dugge lildaa ruggoobe der to ruggantee.»

10

Aahiibe Yeesu sappo e dido

(Marku 3.13-19; Luka 6.12-16)

¹ Yeesu noddii aahiibe mum sappo e dido. O hokki 6e baawde riiwugo ginnaaji e nyawtugo nyaw6e nyawuuji feere feere fu. ² Inde lilaabe sappo e dido 6en woni: Simon noddeteedo Piyer, e minyum Andere. Yaakuuba bii Jebede, e minyum Yuhaana.

³ Filippu e Bartolome, Toma e Matiye ja6oowo ceede faada. Yaakuuba bii Alfee, e Taddee. ⁴ Simon tinniido gam Alla, e Yahuuda Iskariyot, jammoytoodo Yeesu.

Yeesu lili aahiibe mum sappo e dido

(Marku 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Yeesu lili aahiibe mum sappo e dido, bati 6e haalaaji dii do, wi'i: «To on jahee to heefer6e, to on naatee bo der siire Samariyaa6e. ⁶ Amma jahee, caka Isira'iilaabe, laatii6e hande baali majjudi. ⁷ To jahudon fu, piinee, bi'on: «Laamaare Alla battike!» ⁸ Nyawtee nyaw6e, pintinee maay6e, jooffinee sesse66e, diiwee ginnaaji. On ke6ii on jobay, onon bo kokkee to on jabee goddum. ⁹ To on jaaree kanjeeri, dum bo cardi, maa bo ceede der jiibaaji moodon. ¹⁰ To on jogee bogooru, dum bo toggooje didi. To on ettee pade, dum bo sawru. Gam gollotoodo e haani nyaama.

¹¹ To on garii der genni, dum bo siire gom, daartee beero geeto. Joodee to makko faa de jawtudon. ¹² To oon naata der wuro, cannee tawaa6e don. ¹³ To wuro ɲon e haanani dum, jam moodon naata der maggo. Amma to ɲo haananaa dum, jam moodon wittana on. ¹⁴ To on jabaaka, on kettinanaaka bo, burtee don, pidдон sollaare koyde moodon. ¹⁵ E goonja batanmi on: «Nyalaane darnal, kiita Sodoma e Gomora buran hoyugo dow kiita siire nen.»

Tooraaji garooji

(Marku 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶ «Kettinee! Mii lila on hande baali caka bu'i. To non, laatee yoyu6e hande bolle, laaton don 6e walaa gacce hande tantabaraaji. ¹⁷ Kakkilane ko'e moodon e him6e, gam 6e jaaran on yeeso kiitorde, 6e piya on looci der cuudi ma66e baajordi. ¹⁸ Be jaaran on

yeeso mawbe leydi, e laamiibe genni, sabbu am. On laatanto am seedebe yeeso ma66e, e yeeso heefere. ¹⁹ To on jaaraama yeeso hiitotoobe, to on miilee no batiroyton e ka batoyton. Gam on kokkete ka batoyton wakkati mum. ²⁰ Onon bane batata, Ruuhu Baaba moodon nun batata diga e moodon.

²¹ Mawniraawo ummanto miraawo, acca o waree. Baaba bo wadanan dum bi66e mum. Bi66e bo ummanto saareji mum, wada dabare gam 6e baree. ²² Himbe fu wanyan on gam am. Amma munyudo faa heennyitirde, joomum hisinte. ²³ To on tooraama e genni nii do, doggiree nii to. E goonja batanmi on, on keenyataa woositaago gennee Isira'iila, go Bii neddo wara.

²⁴ Aahijjo burataa moodibbo mum, maccudo burataa joomiraawo mum. ²⁵ E woodi aahijjo laato hande moodibbo mum, maccudo bo, hande joomiraawo mum. To hooreejo wuro noddaama "Beljebul" hakko himbe wuro makko!»

Hoolaago Alla
(Luka 12.2-9)

²⁶ «To on kulee himbe. Ko suudii fu wurtitinto, asiiri bo suppitinto. ²⁷ Ka batumi on der niwre, batitee ka caka nyalooma. Ka batadon e noppi der asiiri, piinee ka dow doomode cuudi. ²⁸ To on kulee waroobe bannu, 6e baawataa ko wari yonki. Amma, kulee baawoowo ko halki bannu e yonki fu der yiite jahannama. ²⁹ Colon didon sippataake faranwel gootel na? Amma baa gootel makkon yanataa e leydi, to e sago Baaba moodon bane. ³⁰ Onon, baa gaasaaji ko'e moodon fu e limaa. ³¹ Gam majjum, to on kulee, gam oon buri colon duukkoon teddujal.

³² Ceedaniido am yeeso himbe, min bo, mi seedanto joomum yeeso Baaba am gonudo dow

kammu. ³³ Amma caliido am yeeso himbe fu, min bo, mi saloto joomum yeeso Baaba am gonudo dow kammu.»

Yeesu woni daliila ceennirgu
(Luka 12.49-53; 14.26-27)

³⁴ «To on miilee jam nun gaddumi e duuniyaaru. Mi waray gam mi wadda jam, amma kaafahi gaddumi. ³⁵ Ko waddimmi woni, seennugo biddo gorko e baaba mum, biddo debbo bo e inna mum, debbo banjaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fu, himbe wuro mum nun laatotoo way6e mum.» ³⁷ «Jidudo baaba mum, dum bo inna mum faa burinimmi, joomum fotay laataago mo am. Jidudo biddo mum gorko naa bo debbo, faa burinimmi, joomum fotay laataago mo am. ³⁸ Mo ettay leggal mum palaanjal tokkimmi, joomum fotay laataago mo am. ³⁹ Jidudo hisina yonki mum, dullan ki, amma majjindo yonki mum gam am, hebitinto ki.»

Haala riiba
(Marku 9.41; Luka 10.16)

⁴⁰ «Ja66iido on fu, ja66ike am, ja66iido am bo ja66ike liloydo am. ⁴¹ Ja66iido annabiijo gam oo annabiijo, joomum he6an riiba ka annabiibe he6ata. Ja66iido neddo poonnitiido gam oo poonnitiido, joomum he6an riiba ka foonnitiibe he6ata. ⁴² E goonja batanmi on, kokkudo burdo faandugo caka aahiibe am, diyam peewdam, baa der jarirgel gootel, gam oo aahijjo am, o dullataa riiba makko.»

11

Yuhaana lili aahiibe mum to Yeesu
(Luka 7.18-35)

¹ No Yeesu heennyi waajaago aahiibe mum sappo e dido waajuuji dii, o yawti diga don. Den o yahi janninoygo e waajaago caka ci'e mawde, der weccoore nen.

² Yuhaana gadoowo batise e wonoo der kasu, go o nani golle de

Almasiihu wadata e batanee. Den o lili aahiibe makko, ³ yaha yamaa Yeesu, wi'a: «An woni kaanudo wara na, naa men kedoo goddo?»

⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Jahee, batee Yuhaana ko nanudon e ko ji'udon fu: ⁵ wumu6e e wunta, moofidin6e e yaha, sesse66e e nyawtee, pahidin6e e nana, maay6e e finta, talakaa6e bo e waajee habaru Laamaare Alla. ⁶ Barke laatanto mo mi laatanaaki daliila fergere dow goondinkim.»

⁷ No lilaabe 6en yawti, Yeesu fuddi batugo jama'aare haala Yuhaana, o wi'i: «Ume jahudon daaroygo der haro? Kudool nɔl hennu dimmata na? ⁸ Naa ume daaroydon? Gorko borniido gineeji boodudi na? Borniibe gineeji boodudi, der wuro laamiibe nun tawetee. ⁹ Den, ume jahudon daaroygo? Annabiijo na? Oo! Mii bata on, oo 6uri annabiijo. ¹⁰ Kanko nun Dewte batani wi'i: "Mi lilan lilaado am yeeso maada, o moyyinanee laawol.» ¹¹ «E goonja batanmi on, der 6e rew6e rimi fu, walaa 6urdo Yuhaana gadoowo batisi manju. Amma, 6urdo pettidingo der Laamaare Alla, e 6uri Yuhaana manju.»

¹² Diga Yuhaana gadoowo batisi fuddi waajaago faa jooni, him6e e teetontira Laamaare Alla e catte. Sattu6e bo teetata ne. ¹³ Annabiibe, e dewte tawreeta fu, wadii annabaaku dow Laamaare nen faa yottii wakkati Yuhaana gadoowo batisi. ¹⁴ To oon jidi koolee, Yuhaana woni annabi Eliya, kaanudo wara. ¹⁵ Goodudo noppi fu, nana.

¹⁶ Ume nun nanditiranmi him6e jaamanuuru nuu do? Bee nandi e sukaa6e joodiibe caka jayri to him6e fijata, e huu6a igoo6e mum, e wi'a: ¹⁷ "Men puuranii on puuraadi, on pijay, men jimanii on jimi bojji maayde, on cimaaki." ¹⁸ Gam no Yuhaana wari, o nyaamataa o yarataa, on

bi'ii: "O ginnaajiijo nun." ¹⁹ Bii neddo warii, e nyaama, e yara. Den, him6e wi'i: "O laati nun deereeruujoo, e jaroowo bagi. Oo laatii bo beldiijo jaboobe ceede faada, e wadoobe hakke hande ma66e." Amma, hakkillo Alla e hollitoo der golle muudum.»

Yeesu felii genneelee caliide ko tuubi

(Luka 10.13-16)

²⁰ Baawo majjum, Yeesu felii genneelee de o wadi haaynaareeji duuddi der mum ko him6e majje tuubay. O wi'i: ²¹ «Bone laatante, an Korajin! Bone laatante, an Baytisayda! Gam haaynaareeji gadaadi to moodon, to di gadaanomaa der Tirus e Sidon, maa 6e mootikeno dooni, 6e bornii saakiho, 6e kollitira no 6e tuubii. ²² Gam majjum, mii wi'a on: Nyalaane darnal, kiita Tirus e Sidon hoyan e ka moodon. ²³ An bo Kafarnahum, aa miili a towinte faa dow kammu na? Aawo! A leesinte faa der joonne maay6e. Gam haaynaareeji gadaadi der maa, to di gadaanomaa der Sodoma, maa siire nen na'onno faa hanne. ²⁴ Gam majjum, mii wi'a on: Nyalaane darnal, kiita Sodoma hoyan e ka moodon.»

Yeesu e nodda him6e gam siwtaare

Luka 10.21-22

²⁵ Wakkati mum, Yeesu etti haala wi'i: «Mii yettee Baaba, Joomiraawo mo dow, e mo leydi. Asuudii woodu6e annal e hakkillo kujje dee, ko kollitindaa de sukahon petton. ²⁶ E goonja, mi yettii maa Baaba, gam non dum fottiran maa. ²⁷ Baaba am hokkii am huune fu der junjo am. Walaa annudo Biddo to hinaa Baaba. Walaa annudo Baaba bo, to hinaa Biddo, e mo Biddo yidi hollitingo dum.»

²⁸ «Garee to am on fu, onon somu6e, e rooniibe doolle teddu6e, mi hokkan on siwtaare. ²⁹ Downtanee am, accee mi jannjina

on. Gam mii yeeddi, mii diggi, den yonkiiji mon heban siwtaare.
³⁰ Gam doongal am e huyfi, ko dooninanmi on bo teddaa.»

12

Yande dow nyalaane siwteteene

(Marku 2.23-28, 3.1-6; Luka 6.1-5)

¹ Wakkati mum, Yeesu e aahii6e mum e falta caka gese alkamaari nyalaane siwteteene, go aahii6e makko rafo wadi dum, yanti e wooca cammeeje e yakka. ² No Farisaa6e yi'i dum, wi'i mo: «Daaru, aahii6e maa e wada ko haanay wadeego nyalaane siwteteene!»
³ O toontii 6e, o wi'i: «E goonja on janjay ko Dawda wadi no rafo wadi dum, e him6e mum na? ⁴ O naati der suudu Alla, e him6e makko, 6e yakki peen cakkanaako Alla. Baa no kanko e him6e makko 6e goodaa laawol yakkugo ko. Limaami6e tan nun woodi laawol yakkugo ko. ⁵ Naa, on janjay der tawreeta Muusa, no limaami6e gollotoo6e der suudu Alla wadiri ko haanaa der nyalaane siwteteene? Amma e nun fu 6e gaccaaka. ⁶ Mii wi'a on e goonja, burdo suudu Alla mawnugo nun woni do. ⁷ To on paamiino ko haala Alla kaa do fillitii: "Yurmeene jidumi, hinaa sadakaaji kiiseteedi", on kiitataakono him6e 6e walaa gacce.»
⁸ Gam Bii neddo nun laatii Joomiraawo nyalaane siwteene.»

Yeesu nyawtii gorko mo junjo waatujo

(Marku 3.1-6; Luka 6.6-11)

⁹ Yeesu yawti diga don, yahi der suudu waajorde ma66e. ¹⁰ Gorko mo junjo waatujo gom e tawaa don, go tawaabe don yami mo yande dee do, gam heba no gaccorii mo, wi'i: «Laawol hokkii nyawtiigu wadee nyalaane siwteteene na?»
¹¹ O toontii 6e, o wi'i: «To goddo moodon e woodi baalel mum, go

nyalaane siwteteene nel yanti der bunnu, joomum suttooytaa nel na?
¹² Neddo e buri baala faa to woddi! To non, laawol hokki ko woodi wadee der nyalaane siwteteene.»
¹³ Den, o wi'i gorko on: «Foortu junjo maa!»

O foorti no, no yooffii hande no noo to. ¹⁴ Farisaa6e wurtii, yahi dawraa dow no 6e kalkirta Yeesu.

Annabaaku Esaaya hebbii

¹⁵ No Yeesu nani ka, yawti diga nokkuure nen, him6e duu66e e tokki mo. O nyawti nyaw6e fu. ¹⁶ Den o waggini 6e, to 6e batu goddo moy nun o laatii. ¹⁷ Dum laatike non gam haala annabi Esaaya hebba, ka o wi'i:

¹⁸ «Nani gollotoodo am mo cu6umi. Kanko woni jidaado am, mo ceyoriimi.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko, o finan habaru foonnitaare dow lenyi fu.

¹⁹ O yeddontirtaa e goddo, o falmataa goddo,

daane makko nanataake e laabi.

²⁰ O heltataa yommal turiinjal, o nyifataa fitilleel suurtoowel, faa nyalaane o hokki foonnitaare jaalorgal.

²¹ Lenyi fu yowan hoolaare mum dow makko.»

Yeesu e toontoo ka 6e gaccorii dum

(Marku 3.19-30; Luka 11.14-23)

²² Den, Yeesu waddanaa gorko bumdo muumidindo, mo ginnool woni e mum. O nyawti mo faa muumo on e bata, e yi'a bo. ²³ Haynaare nanji him6e fu, ko 6ee bi'a: «Hinaa kanko woni Bii Dawda na?»

²⁴ Amma no Farisaa6e nani ka, yanti e wi'a: «E baawde "Beljebul" hooreejo ginnaaji nun o riirirta di.»
²⁵ No Yeesu e anni miilooji ma66e, o wi'i 6e: «Laamaare fu to seennirake e ha6a hoore mum, ne halkan. Dum bo to siire gom, maa bo wuro gom seennirii e ha6a

hoore mum, ɲo wonataako. ²⁶ To Seydan seennirake e riiwa Seydan, den noy laamaare makko wonor-too? ²⁷ To laatike e baawde “Bel-jebul” nun diiwiranmi ginnaaji, bi66e moodon bo na, e baawde moy 6e diiwirta di? Gam majjum, kam6e e ko'e ma66e nun laatoytoo hiitotoo6e on! ²⁸ Amma to e Ruuhu Alla nun diiwiranmi ginnaaji, edum holla no Laamaare Alla warii faa to moodon.

²⁹ Naa moy waawata ko naati wuro gorke semmenteejo, teeta jawdi makko, to o ha66ay joomum taw. Amma to o ha66ii mo, o waawan ko wuuwi ko woni der wuro ɲon fu. ³⁰ Mo wonday e am fu, ganyo am nun. Mo wallay am hawritingo, sankitan nun. ³¹ Gam majjum, mii wi'a on: him6e he6an yaafuye hakkeeji mum, e kalluka ka 6e bati. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake pay. ³² Batudo kalluka dow Bii neddo fu, he6an yaafeego. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake der jaamanuuru nuu do, e der jaamanuuru warannu.»

Leggal annitirte nun diga e bi66e mum
(Luka 6.43-45)

³³ «To leggal e woodi, bi66e maggal bo woodan. To leggal woodaa, bi66e maggal bo woodataa, gam leggal fu, diga e bi66e mum nun annitirtee. ³⁴ Bi66e bolle pure! Noy baawirton batugo booduka, onon laatiibe hallube? Gam ko hebbi der 6erne, kan nun hunnuko wurtinta. ³⁵ Neddo geeto, wurtinan ko woodi diga boodum ko suudii der 6erne mum. Neddo kalludo bo, wurtinan ko halli diga kalludum cuudiidum der 6erne mum. ³⁶ E goonja bi'anmi on: nyalaane darɲal him6e toontoyto haalaaji baanji baanji di 6e bati fu. ³⁷ Gam moy fu, haala mum nun wurtinta dum, dum bo ka doyya dum kiita.»

Farisaabe e daarta Yeesu wadana dum kaayeefi
(Luka 11.29-32)

³⁸ Baawo majjum, wo66e der moodi66e tawreeta e Farisaabe, wi'i Yeesu: «Moodibbo, emen jidi gadanaa men kaayeefi.»

³⁹ O toontii 6e, o wi'i: «Him6e jaamanuuru hallunu, cobu6e, e daarta kaayeefi. Be ji'ataa kaayeefi gom, to hinaa kaayeefi annabi Yonas. ⁴⁰ Yonas wadii nyaloomaaje tati e jemmaaje tati der reedu linnol manɲol. Hande non bo Bii neddo wadirta nyaloomaaje tati e jemmaaje tati der leydi. ⁴¹ Nyalaane darɲal, him6e Niniwe ummodoto e him6e jaamanuuru nuu do, gacoo 6e. Gam 6e tuubii no 6e nani waaji Yonas. Nani bo, 6urudo Yonas nun woni do! ⁴² Nyalaane darɲal, laamiido debbo mo leydi hoore fudo ummodoto e him6e jaamanuuru nuu do, gacoo 6e. Gam o yiwoy diga kaddin leydi, o wari hettinaago haalaaji Suleymaanu kebbudi hakkillo. Nani bo, 6urudo Suleymaanu nun woni do!»

Wittoyo go ginnool der wuro mum hiinɲo
(Luka 11.24-26)

⁴³ «To ginnool wurtike e neddo, ɲol yahan ɲol yiilitoo nokkuuje joorde, eɲol daarta to ɲol siwtoto, amma ɲol hebataa. ⁴⁴ Den ɲol wi'an: “Mi wittitinto wuro am ɲo eggunoomi e mum.” To ɲol yottike, ɲol tawan goddo walaa der wuro ɲon, eɲo wuuwaa, eɲo moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Den, ɲol wittan, ɲol waddaa ginnaaji jeedi di goddi 6urudi ɲol hallugo. Di naata e wuro ɲon, di joodoo der maggo. Heen-nyitirde neddo on buran arandeere mum hallugo. Hande non dum laatantoo him6e jaamanuuru hallunu nu.»

Miiraabe Yeesu e inniiko
(Marku 3.31-35; Luka 8.19-21)

46 Wakkati Yeesu baddata e jama'aare, inniiko e miiraa6e makko yottii. Be darii yaasi, 6ee jidi baddugo mo. 47 Den, goddo bati Yeesu, wi'i: «Inna maa e miiraa6e maa e darii yaasi, e yidi baddugo maa.» 48 O toontii mo, o wi'i: «Moy woni inna am? Bey woni miiraa6e am?» 49 O sappii aahi6e makko, o wi'i: «Inna am e miiraa6e am nun do. 50 Miiraa6e am wor6e e rew6e, e inna am woni, wadoo6e ko Baaba am gonudo dow kammu yidi.»

13

Ballool aawoowo (Marku 4.1-9; Luka 8.4-8)

1 Nyaanne mum, Yeesu wurtii wuro, yahi joodoy takkol maayo. 2 Jama'aare duunne e howii mo, o ummii o naati laana diyam, o joodii. Him6e fu e darii takkol maayo. 3 O bati 6e kujje duudde e ballaaji. O wi'i 6e: «Aawoowo nun wurtii aawoygo. 4 No o aawata, awdiiri gonni yani sera laawol, pooli wari soppi ni. 5 Gonni bo yani e kaaye to leydi duudaa, ni fudi don maa don, gam ni hebay to leydi luggi. 6 Amma no naaje nyawli, ne wuli ni. Ni yoori, gam ni walaa dadi. 7 Gonni bo yani caka gi'e. Gi'e mawni, biddi ni. 8 Gonni bo yani e leydi geeri, ni fudi, ni rimi bikkol: Gonni rimi gite hewre, gonni lasoy tati, gonni bo laso e sappo. 9 Goodudo noppi fu nana!»

Ko acci Yeesu e badda him6e e ballaaji

(Marku 4.10-12; Luka 8.9-10)

10 Aahi6e Yeesu battii, yami mo, wi'i: «Ume wadi ko aa baddira him6e e ballaaji?» 11 O toontii 6e, o wi'i: «Onon, on kokkaama faamugo asiiri Laamaare Alla, amma kam6e, 6e ke6ay dum. 12 Gam goodudo nun beydantee faa duuda. Anni mo woodaa, baa sedda ko woodi, teetete. 13 Gam majjum, baddiranmi 6e e ballaaji: «Gam 6ee

daara, amma 6e ji'ataa, Bee ket-tinoo, amma 6e nanataa, 6e paamataa bo.» 14 Hande non ka Alla batunoo e hunnuko annabi Esaaya hebbiri dow ma66e:

“On nanan faa wooda, amma on paamataa fuy,
on daaran faa wooda, amma on ji'ataa fuy.

15 Gam him6e lenyol ɲol berde mum laatike joorde.

Be cukkii noppi ma66e,
6e muunnii gite ma66e,
gam to 6e ji'u
to 6e nanu e noppi ma66e,
hakkillo ma66e bo to faamu,
hakko 6e tuuba, mi nyawta 6e.”

16 Amma onon, barke laatanike on, gam gite moodon e yi'a, noppi moodon bo e nana! 17 E goonja batanmi on, annabi6e duu66e, e foonniiti6e duu66e yidiino yi'a ko ji'oton, amma 6e ji'ay. Be jidiino 6e nana ko nanoton, amma 6e nanay.»

Yeesu e faamina ballool aawoowo

(Marku 4.13-20; Luka 8.11-15)

18 «Onon, kettinee ko ballool aawoowo ɲol fillitii. 19 To neddo e hettinoo haala Laamaare Alla, go o faamataa ka, Kalludo nun sutata ka der 6erne makko. Kanko nandi e awdiiri caamuni sera laawol. 20 Goddo e nandi e awdiiri caamuni to kaaye. Kanko to o nanii haala Alla, don maa don o ja6a ka e seyo. 21 Amma ka wadataa dadi der makko, wakkati sedda tan o wonoto. To billaaje, dum bo tooraaji yottake gam haala kan, o woppa ka law. 22 Goddo e nandi e awdiiri caamuni to gi'e woni. To o nanii haala Alla, billaaje duuniyaaru e yidde jawdi bidda ka, ka rimataa bikkol. 23 Amma goddo e nandi e awdiiri caamuni to leydi geeri. To o nanii haala Alla, o faama ka. Kanko o riman bikkon. Gokkon hewre, gokkon lasoy tati, gokkon bo laso e sappo.»

Fudo kalluko der gesa alkamaari

²⁴ Yeesu wadani 6e kade ballool gonjol, wi'i: «Laamaare Alla e nandi e gorko aawudo awdiiri geeri e gesa mum. ²⁵ No himbe fu daani, don ganyo makko wari, aawi fudo kalluko caka alkamaari nin, yawti. ²⁶ No alkamaari fudi e sawtina, den fudo kalluko bo suppitii. ²⁷ Gollotoobe jom gesa wari, wi'i mo: "Joomiraawo, awdiiri geeri bane aawudaa der gesa maa na? Diga toy fudo kalluko koo do yiwi?" ²⁸ O toontii 6e, o wi'i: "Ganyo nun wadi dum.» Den, gollotoobe 6en yami mo, wi'i: «Men jaha men doofaa fudo kalluko kon na?" ²⁹ O toontii 6e, o wi'i: "Aawo, gam to oon doofa fudo kalluko, on kawran e alkamaari. ³⁰ Accee dum mawnida faa wakkati dugge yot-too. To wakkati dugge yottake, mi wi'an ruggoobe am doofa fudo kalluko kon taw, ha66a ko, watta der yiite. Amma alkamaari, 6e kawrita dum der beemal am.»»

Ballool binjel mutaadihi

(Marku 4.30-32; Luka 13.18-21)

³¹ Yeesu wadani 6e ballool gonjol, wi'i: «Laamaare Alla e nandi e binjel mutaadihi, nel goddo etti aawi der gesa mum. ³² Binjel mutaadihi buri bikkol ledde kara li'o fu faandugo. Amma to nel fudi, enel 6ura ledde kara li'o mawnugo, nel laatoo leggal manjal faa pooli wada dadda mum dow licce maggal.»

Ballool yuufinirdum

(Luka 13.20-21)

³³ O wadani 6e ballool gonjol, o wi'i: «Laamaare Alla e nandi e yuufinirdum, dum debbo etti hawrontiri e conni etorde tati, ko ni yuufini conni laawaani nin fu.»

Ko acci Yeesu e bata e ballaaji

(Marku 4.33-34)

³⁴ E ballaaji nun Yeesu baddiri himbe huune dum fu. O badday 6e to hinaa e ballaaji. ³⁵ O wadii dum gam hebbingo haala ka annabiijo batunoo, wi'i:

«Mi ma66itan hunnuko, mi bata e ballaaji, mi batan, mi wurtina kujje cuudinoode diga ko duuniyaaru tagaa.»

Yeesu faantini ballool fudo kalluko

³⁶ Baawo majjum, Yeesu acci himbe, hooti wuro. Aahii6e makko 6attii, yami mo, wi'i: «Faantin men ballool fudo kalluko der gesa.» ³⁷ O toontii 6e, o wi'i: «Aawudo aawdi booduni woni Bii neddo. ³⁸ Gesa nan woni duuniyaaru. Awdiiri geeri woni fotube naata der Laamaare Alla, fudo kalluko woni, tokku6e Kalludo. ³⁹ Ganyo aawudo fudo kalluko woni Ibiliisa, dugge laati nun nyalaane darjal, ruggoobe bo laatii malaykaabe. ⁴⁰ Hande no fudo kalluko doofirtee watee e yiite, hande non dum laatotoo nyalaane darjal. ⁴¹ Bii neddo lilan malaykaabe mum, wurtina doyyoobe himbe der hakke, e wadoobe ko halli der laamaare mum. ⁴² O faddan 6e der yiite jahannama, ton 6e bullata, 6e yakkontira nyiye. ⁴³ Amma wakkati mum, foonnitiibe jalbitinto hande naaje der Laamaare Baaba mum. Goodudo noppi fu, nana!»

Ballool jawdi cuudini

⁴⁴ «Laamaare Alla e nandi e jawdi cuudini der gesa. Goddo hocciri ni, witti suuditi ni. Berne makko weli puy, den o yahi o sippoy ko o woodi fu, gam o sooda gesa nan.»

⁴⁵ «Faa hanne Laamaare Alla e nandi e tenkotoodo daartoowo sokiyaaje dime. ⁴⁶ No o yi'i sokiyaaje dime, o sippoy ko o woodi fu, o soodi de.»

Ballool taaruwol

⁴⁷ «Laamaare Alla e nandi kade e taaruwol paddaanol der maayo, nannoy liyyi feere feereji. ⁴⁸ No nol hebbi, suubotoobe foodi nol, wurtini far fonjo, 6e joodii 6e cubitii di. Be gatti liyyi booddi der killaaje, 6e boppi di nafataa

godđum. ⁴⁹ Hande non đum laatotoo nyaanne duuniyaaru timmata. Malaykaa6e waran suttontira hallu6e e woodu6e. ⁵⁰ Be paddan hallu6e der yiite manje, 6e bulla, 6e yakkontira nyiye.»

Ballool kujje kese e kiidde

⁵¹ Yeesu yami 6e, wi'i: «On paamii huune đum fu na?» Be toontii, 6e bi'i: «Oo, men paamii.» ⁵² Den, o wi'i 6e: «Moodibbo tawreeta paamudo haala Laamaare Alla, e nandi hande jom wuro, burtinoowo huune kesum e kiidđum diga e jawdi mum.»

Be Nasaratu salike ko goondini Yeesu

(Marku 6.1-6; Luka 4.16-30)

⁵³ No Yeesu heennyi batugo e ballaaji, o yawti diga don. ⁵⁴ O witti genni makko to o mawni, oo waajoo der cuudi ma66e baajordi. Ko haaynaare nanji him6e hettinani6e mo, 6ee bi'a: «Toy o hebi annal iri ɲal do, e baawde wadugo kaayeeffiji dii do?» ⁵⁵ E goonja, kanko bane woni bii ce6oowo ledde on na? Inniiko bane wi'eteo Mariyama na? Miiraabe makko bane Yaakuuba, e Yusufu, e Simon, e Yahuuda na? ⁵⁶ Enen e sakikiraa6e makko rew6e bane wondi do na? Den, toy o hebi đum don fu?»

⁵⁷ Dum hadi 6e goondingo mo. Gam majjum, o wi'i 6e: «Annabiijo teddintaake der genni mum, e der wuro mum.» ⁵⁸ O waday don haaynaareeji duuddi gam 6e goondinay mo.

14

Maayde Yuhaana ga6oowo batisi

(Marku 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Wakkati majjum, Eroodu hooreejo leydi Galili nani Yeesu e batanee. ² O wi'i jaggi6e makko: «Yuhaana ga6oowo batisi nun! O

fintii. Kanjum acci oo woodi baawde wadugo kaayeeffiji.»

³ Tawi Eroodu hokkiino laawol Yuhaana nanjee, hab6ee, watee der kasu. O wadii đum sabbu Erodiya, debbo mawniiko, Filippu.

⁴ Gam Yuhaana wi'iino Eroodu: «Laawol hokkay maa koowaa mo.»

⁵ Eroodu e yiduno warugo mo, amma oo hula him6e, gam him6e fu e goondini no Yuhaana laati nun annabiijo.

⁶ No nyalaane juulde dingol Eroodu yottii, bii Erodiya debbo naati e fija yeeso noddinaa6e. Dum weli Eroodu puy. ⁷ O hunanii suka on, o hokkan đum huune ko yami fu. ⁸ Suka debbo on gollori ka inna mum tintini đum, wi'i Eroodu: «Wattanam do hoore Yuhaana ga6oowo batisi der heedo!»

⁹ Berne Eroodu biisi, amma, gam sabbu o hunike yeeso noddinaa6e makko, o hokki hunnuko ne hokkee suka debbo on. ¹⁰ O lili goddo yaha wudditaa hoore Yuhaana der kasu. ¹¹ Hoore nen waddaa der heedo, suka debbo on hokkaa. Kanko bo, o hokkoy inniiko. ¹² Aahii6e Yuhaana wari etti 6annu makko, uwoy. Baawo majjum, 6e jahi 6e batoy Yeesu ko wadi.

Yeesu nyaannii him6e ujune joyo
(Marku 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhaana 6.1-14)

¹³ No Yeesu nani habaru on, o solti kanko tan, o naati laana, o yahi nokkuure deyyune. Him6e nani ka, wurtoy diga ci'e mum, tokki mo e koyde. ¹⁴ No o wurti e laana, o yi'i jama'aare duunne, yurmeene ma66e wadi mo, den o nyawti nyaw6e tawaabe don.

¹⁵ No kiikiide wadi, aahii6e makko 6attii mo, wi'i: «Kiikiide wadii, kade bo, e ladde nun gonuden do. Accu him6e 6en yawta, yaha der ci'e, soodaa ko nyaamata.» ¹⁶ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Doole bane 6e jawta. Onon e ko'e moodon, kokkee 6e ko 6e

nyaamata!» ¹⁷ Be toontii mo, be bi'i: «Peen joyo, e liyyi didi tan gooduden do.» ¹⁸ O wi'i be: «Gaddanee am dum do.»

¹⁹ O hokki hunnuko himbe joodinee dow fudo. Den o etti peen joyo kon, e liyyi didi din, o tiggittii, o yetti Alla. O nappiti peen kon, o hokki aahii6e makko seennana jama'aare. ²⁰ Be fu be nyaami be kaari. Aahii6e hawriti ko horii, dum hebbi killaaje sappo e didi. ²¹ Nyaamu6e dum wadii wor6e ujune joyo, rew6e e sukaa6e limaaka.

Yeesu yahii dow diyam
(Marku 6.45-52)

²² Don maa don, Yeesu dooli aahii6e mum naata laana, ardo, jola fonjo maayo. Wakkati mum, oo waynoo jama'aare. ²³ Baawo no o waynodii 6e, o yawtiri dow waanne gam o wadaa du'aare kanko tan. Foti kiikiide wadii, kanko tan bo woni ton. ²⁴ Tawi laana nan woddake diga e fonjo, ko galmaaji diyam e fiya na, gam na ja66itinto nun hennu. ²⁵ No faanii weetugo, Yeesu yottii to ma66e, e yaha dow maayo e koyde. ²⁶ No aahii6e makko yi'i mo oo yaha dow diyam e koyde, kulol manjol nanji 6e, 6e bi'i: «Beelu nun!» Be darii 6ee kal6a sabbu kulol. ²⁷ Don maa don Yeesu wi'i 6e: «Deyyitee! Min nun, to on kulee!»

²⁸ Piyer toontii mo, wi'i: «Joomi-raawo, to an nun e goonja, accu mi yaha dow diyam, mi wara to maa.» ²⁹ O toontii mo, o wi'i: «War!» Piyer wurtii laana, e yaha dow diyam, e foonnii to Yeesu. ³⁰ Amma no o yi'i hennu e satti, o huli, o fuddi mutugo, den o hal6i, o wi'i: «Joomi-raawo, faabam!» ³¹ Don maa don, Yeesu foorti junjo mum, jogii mo, wi'i: «An mo goondinki paanduki, gam ume ko gadudaa seko?» ³² Be fu dido, 6e naati laana, den, hennu darii. ³³ Tawaa6e der laana nan

fu, sujidani Yeesu, wi'i: «E goonja, a laati nun Biddo Alla!»

Yeesu nyawtii nyaw6e der leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)

³⁴ Baawo no 6e joli maayo, 6e jottii leydi Genesaret. ³⁵ Him6e tawaa6e nokkuure nen anniti mo. Be lildi habaru der leydi nin fu, no o wari, 6e gaddani mo nyaw6e fu. ³⁶ Bee eela mo o acca nyaw6e 6en meema baa kम्मmulol toggoore makko tan. Hande non bo, meemu6e njol fu e yoofoo.

15

Tawaanjal kaakiraabe
(Marku 7.1-13)

¹ Farisaa6e e moodi66e tawreeta yiwoy Urusaliima, wari to Yeesu, yami mo, wi'i: ² «Ume wadi ko aahii6e maa e waylita tawaanjala kaakiraabe meeden? Gam 6e lootataa juude ma66e go 6e nyaama.»

³ O toontii 6e, o wi'i: «Onon bo na, ume wadi go oon baylita sariyaaji Alla no fottiranta tawaanjala moodon? ⁴ Gam Alla wi'i: "Teddin baaba maa e inna maa." O wi'i kade: "Jennudo baaba mum, dum bo inna mum, joomum e haani waree." ⁵ Amma onon, oon bi'a, to neddo wi'i baaba mum, dum bo inna mum: "Ko haani mi wallitiree laatike gedu Alla, den doole bane ballitaa baaba maa e inna maa." ⁶ Nun nun baylitirdon haala Alla gam tawaanjala moodon. ⁷ Onon munaafiti6e! Esaaya wadii annabaaku dow moodon, wi'i: ⁸ "Lenyol njol do, e hunnuko tan nun teddinirtammi, amma berde ma66e e woddodii am. ⁹ Bee kujidanammi, amma dum nafataa gam ko 6e janjinta laati nun miilooji him6e."»

Ko sobinta neddo
(Marku 7.14-23)

¹⁰ Den, Yeesu noddi jama'aare, wi'i 6e: «Kettinee, paamee faa

wooda: ¹¹ Ko naatata der hunnuko neddo bane sobinta mo. Amma ko wurtoto diga e hunnuko makko, kanjum sobinta mo.»

¹² Go aahiibe makko gattii, wi'i mo: «Aa anni haala maada kan mettinii berde Farisaa'be na?» ¹³ O toontii be, o wi'i: «Aawre fu ne Baaba am gonudo dow kammu aaway, ne doofete. ¹⁴ Accee be, wumu'be ardii'be wumu'be nun! To bumdo e ardii bumdo bannum, be fu dido, be jantan der gayka.»

¹⁵ Piyer toontii mo wi'i: «Faamin men haala kan.» ¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Onon bo, faa jooni on galaa faamu na? ¹⁷ On paamay huune ko naati e hunnuko fu, der reedu dum pa'i, den dum wurtoo na? ¹⁸ Amma ko wurtoto e hunnuko fu, der berne dum yiwata, kanjum nun sobinta neddo. ¹⁹ Gam diga der berne neddo nun miilooji kalludi yiwata. Den di gatta mo barol himbe, jeenu, kaaruwaaku, guyka, seedaago fewre, e batugo kalluka. ²⁰ Dum don nun woni ko sobinta neddo. Amma nyaamugo lootay juude mum hande no tawaanjal holliri sobintaa neddo.»

Debbo Kananinkeejo goondinii Yeesu

Marku 7.24-30

²¹ Baawo majjum, Yeesu yawti diga don yahi der jeyde Tirus e Sidon. ²² Debbo Kananinkeejo, jeyaado der leydi nin wari to makko, bati e daane towne, wi'i: «Joomiraawo, Bii Dawda, yurmam! Ginnool nun toorata biyam debbo sannel!» ²³ Amma o toontaaki mo gokka. Ko aahiibe makko wi'i mo: «Riiwu mo, gam o accay halbugo, oo tokkiri en.» ²⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «Mi lilaaka maa to baali Isira'iila majjudi tan.» ²⁵ Amma debbo on wari jiccii yeeso makko, wi'i: «Joomiraawo, war wallam!» ²⁶ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dum woodaa nyaamdu sukaa'be ettee, faddanee dawaadi.» ²⁷ Debbo on wi'i: «Goonja nun Joomiraawo, amma dawaadi bo e subinoo nyaamdu caamoowol

to joomiraabe mum nyaamata.» ²⁸ Den, Yeesu toontii mo, wi'i: «Hey debbo, goondinki maa e mawni! Dum laatanee hande no jidir'aa.» E wakkati on, biyiiko yoofii.

Yeesu nyawtii nyawbe duubbe (Marku 7.31-37)

²⁹ Yeesu yawti diga don, witti takkol maayo Galili, eenci dow waanne, joodii ton. ³⁰ Himbe duubbe wari to makko, be gaddani mo layoobe, e wumu'be, e moofidinbe, e muumidinbe, e nyawbe nyawuujj feere feere. Be desi be ley koyde Yeesu. ³¹ Haynaare nanji himbe, no be ji'i muumidinbe e bata, moofidinbe e yoofoo, layoobe e yaha deydey, wumu'be bo e yi'a. Be teddini Alla mo Isira'iila.

Yeesu nyaannii kade worbe ujune nayo

(Marku 8.1-10; Matiye 14.13-21)

³² Yeesu noddii aahiibe mum, wi'i: «Himbe be e yurminoo am. Gam wadii balde tati be e gondi e am, be goodaa ko be nyaamata. Mi yidaa bo riiwugo be be jawta e rafo, gam to rafo doyyu be e laawol.» ³³ Aahiibe makko wi'i mo: «Toy kebeten nyaamdu ko nyaannata jama'aare nee do e ladde haro do?» ³⁴ O yami be, o wi'i: «Peen noyo goodudon?» Be toontii mo, be bi'i: «Peen jeedido e likkol pettol sedda.»

³⁵ Baawo majjum, o hokki hunnuko jama'aare joodoo e leydi. ³⁶ O etti peen jeedido, e likkon sedda kon. O yetti Alla, o nappiti, o hokki aahiibe makko, be ceennani jama'aare. ³⁷ Be fu be nyaami faa be kaari. Be kawriti ko horii, hebbi killaaje jeedidi. ³⁸ Nyaamu'be dum wadii worbe ujune nayo, rewbe e sukaa'be limaaka. ³⁹ Baawo mum Yeesu waynii be. Den, o naati laana, o yahi leydi Magadan.

16

Farisaaḅe yamii Yeesu wadana dum kayniidum

(Marku 8.11-13; Luka 12.54-56)

¹ Farisaaḅe e Sadukiibe wari jarbaago Yeesu. Be yami mo o wadana 6e kayniidum yiwudum diga kammu. ² O toontii 6e, o wi'i: «[To on ji'ii dow kammu e wojji kiikiide, oon bi'a: "Nokkuuje woodan." ³ Subaka bo, to on ji'ii kammu e wojji e ni66i, oon bi'a: "Diyam toban." Oon anni suttontirgo ko wadotoo dow kammu, amma on baaway suttontirgo maane wakkatiire nee do!] ⁴ Him6e jaamanuuru hallunu, cobu6e, e daarta kaayeeḅi. Be ji'ataa kaayeeḅi gom, to hinaa kaayeeḅi Yonas.»

Baawo majjum, o acci 6e, o yawti.

Hakkilango munaafitaare Farisaaḅe e Sadukiibe
(Marku 8.14-21)

⁵ No aahiibe jolata fonḅo maayo far to, 6e jeggiti ko etti peen. ⁶ Yeesu wi'i 6e: «Kakkilee, deenee ko'e mon e yuufinirdum Farisaaḅe e dum Sadukiibe.» ⁷ Aahiibe darii e wi'ontira hakkune mum: «Gam en ettay peen acci oo bata ka.»

⁸ Yeesu anniti ka 6e batata, wi'i 6e: «Ko wadi oon badda hakkune mon, oon batana dullere moodon jogaago peen? Onon 6e goondinki paanduki! ⁹ E goonja faa jooni on paamay na? On ciwtoray peen joyo ko ceennanmi wor6e ujune joyo, e killaaje de kebbindon ko horii na?

¹⁰ On ciwtoray bo peen jeedi6o ko ceennanmi wor6e ujune nayo, e killaaje de kebbindon ko horii na? ¹¹ Noy wadi go on paamay no haala peen bane batananmi, wakkati bi'umi on, kakkilane e yuufinirdum Farisaaḅe e dum Sadukiibe?»

¹² Den, 6e paami no yuufinirdum conni peen bane o batanta, amma, ekkitinol Farisaaḅe e nḅol Sadukiibe.

Piyer batii Yeesu nun woni Almasiihu
(Marku 8.27-30; Luka 9.18-21)

¹³ Yeesu yahii leydi Kaysariya Filippu. O yami aahiibe makko, o wi'i: «Moy him6e wi'ata Bii neddo e laatii?» ¹⁴ Be toontii mo, 6e bi'i: «Wo66e e wi'a, a laati nun Yuhaana gadoowo batisi. Wo66e e wi'a, an woni annabi Eliya. Wo66e kade e wi'a, an woni annabi Yereḅiya, to dum bo gooto der annabiibe.»

¹⁵ Yeesu yami 6e, onon bo na: «Moy bi'oton mii laatii?» ¹⁶ Simon Piyer toontii mo, wi'i: «An woni Almasiihu, Biddo Alla yonkinteejo.»

¹⁷ Den Yeesu ettitii haala wi' mo: «Barke laatanii maa, an Simon bii Yonas. Gam neddo bane hollitin maa dum, amma Baaba am gonudo dow kammu hollitin maa dum.

¹⁸ Min bo, mii wi'ee, an woni Piyer, waato hayre. Dow hayre nen mahanmi Eklesiya am, baa joonne maay6e waawataa ko jaalii ka. ¹⁹ Mi hokkete ma66itirgel Laamaare Alla. Ko calidaa e leydi do, salaama dow kammu. Ko ja6udaa e leydi do bo, ja6aama dow kammu.» ²⁰ Den, Yeesu waggini aahiibe mum, e semme, wi'i to 6e batu goddo, no kanko nun woni Almasiihu.

Yeesu batanii maayde e pintol mum

(Marku 8.31-9.1; Luka 9.22-27)

²¹ Diga wakkati mum, Yeesu fuddi faamingo aahiibe mum wi'i e haani o yaha Urusaliima. Ton dottii6e e limaamii6e, e moodi66e tawreeta tooroyta mo puy, 6e bara mo. Amma nyalaane tatawre, o fintan. ²² Den, Piyer yaari mo sera, wooltani mo wi'i: «Joomiraawo, Alla hadu dum! Iri majjum tawataa maa!» ²³ Yeesu yeeyitii, wi'i Piyer: «An Seydan, wittu 6aawo am! A laati nun ko doyyatammi. Miilooji maa yiway to Alla, to him6e di yiwi!»

Tokkugo Yeesu

²⁴ Den Yeesu wi'i aahiibe mum: «jidudo tokkugo am fu, acca mii-jaanaago hoore mum, etta legal mum palaanjal, tokkammi. ²⁵ Gam

jiddo hisingo yonki mum, dullan ki. Amma, majjindo yonki mum gam am, hisinan ki. ²⁶ To neddo hebii huune fu der duuniyaaru do, ko yonki mum halki, ume dum nafi mo? Naa ume neddo waawata ko hokki gam sooditaago yonki mum? ²⁷ Gam Bii neddo waran e teddujal Baaba mum, e malaykaaɓe mum. Den o yoban moy fu ko wadi der golle mum. ²⁸ E goonja batanmi on, tawaabe do, wobbe mum maayataa, ko ɓe ji'a Bii neddo e warida e laamaare mum.»

17

Tagudi Yeesu waylitake

(Marku 9.2-13; Luka 9.28-36; 2 Piyer 1.16-18)

¹ Baawo balde jeego'o, Yeesu yahidi e Piyer e Yaakuuba e minyum Yuhaana. O yaari ɓe sera, faa dow waanne towune. ² Tagudi makko waylitii yeeso maɓɓe. Yeeso makko e jalba hande naane, gineeji makko rawni tar hande jaynol. ³ Muusa e Eliya suppitani ɓe, e badda e makko. ⁴ Piyer etti haala wi'i Yeesu: «Joomiraawo, wonaago men do e woodi. To aa yidi, mi darnan do bukaaji tati: an wooru, Muusa wooru, Eliya wooru.»

⁵ O heennyay batugo, ko duulel jalboowel gom wari omni ɓe. Don daane gom yiwi der duulel nel, wi'i: «Oo do laatii Biddo am jidaado, mo cubumi. Kettinane mo!»

⁶ No aahiibe nani daane nen, ɓe jani, ɓe kippii e leydi, ɓe kuli sanne. ⁷ Yeesu battii, meemi ɓe, wi'i: «Um-mee, to on kulee.» ⁸ Den, ɓe banti gite, ɓe ji'ay goddo, sey Yeesu tan.

⁹ No ɓe jippotoo diga dow waanne nen, Yeesu waggini ɓe, wi'i: «To on batee goddo ko ji'udon, faa to Bii neddo fintii diga e maayɓe.» ¹⁰ Den, aahiibe makko yami mo, wi'i: «Gam ume ko moodiɓɓe tawreeta e wi'a: "Eliya nun artata wara"?» ¹¹ O toontii ɓe, o wi'i: «Goonja nun, Eliya nun artata

wara, moyyina huune fu. ¹² Amma mii wi'a on, Eliya wari ko. Amma ɓe annitay mo, ɓe gadanii mo ko ɓe jidi fu. Hande non ɓe toorirta Bii neddo bo.»

¹³ Aahiibe faami no haala Yuhaana gadoowo batisi nun o batanta ɓe.

Yeesu nyawtii suka mo ginnawol toorata

(Marku 9.14-29; Luka 9.37-43)

¹⁴ No ɓe bittoy to jama'aare woni, gorko gom wari jiccii yeeso Yeesu. ¹⁵ O wi'i: «Joomiraawo, yurma ɓiyam gorko! Ginnool nun woni e makko, enol toora mo puy. To njol um-manake mo, enol doyya mo der yi-ite, nokkun bo der diyam. ¹⁶ Mi yaarii mo to aahiibe maa, amma ɓe baaway ko nyawti mo.»

¹⁷ Yeesu toontii, wi'i: «Hey, onon himbe jaamanuuru hallunu, ɓe walaa goondinki! Faa dey gondanmi e moodon? Faa dey tokkanmi munyango on? Gaddanee am mo do!» ¹⁸ Yeesu falmi ginnool tawaanjol der suka on, njol wurtii, o yoofii don maa don.

¹⁹ Baawo majjum, aahiibe makko yami mo kambe tan, wi'i: «Ume acci men baaway ko riiwi ginnool njol?» ²⁰ Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Gam goondinki moodon e faandi. E goonja batanmi on: To goondinki moodon e foti baa hande binnel mutaadihi, on baawan ko wi'i waanne nee do: "Eggu do, jahaa to," ne eggan bo. Walaa ko tampo-ton wadugo. ²¹ [Amma, ginnool hande njol do wurtataako to hinaa e du'aare, e suumaye.]»

Yeesu batanii maayde e pintol mum de didawre

(Marku 9.30-32; Luka 9.43-45)

²² No ɓe boositintoo der leydi Gallii, den Yeesu wi'i ɓe: «Bii neddo wattete der juude himbe. ²³ Be baran mo, amma nyalaane tatawre o fintan.»

Berde aahiibe makko biisii puy, no ɓe nani ka.

Yeesu yobii ceede faada

²⁴ No Yeesu e aahiiḅe mum yottii Kafarnahum, jaḅooḅe ceede faada suudu Alla ḅattii Piyer, wi'i mo: «Moodibbo moodon yobataa woni ceede faada suudu Alla?» ²⁵ Piyer toontii, wi'i: «Oo yoba.» No Piyer naati der wuro, Yeesu arti etti haala, wi'i: «Simon, ume miiludaa? Bey nun haani yoba ceede faada? Biḅḅe genni nun naa hobḅe?» ²⁶ Piyer toontii, wi'i: «Hobḅe nun haani yoba.» Yeesu wi'i mo: «Den, biḅḅe genni haanay yoba. ²⁷ Amma, gam to en laatana himḅe fergere, yahu maayo. Tuunnu malimali maa, pitodaa linnol nel artudaa nannudaa. Den ḅaaḅaa hunnuko maggol, a tawan ceede cardi der don. Ikkinnaa de, jobanaa en, min e maa.»

18

Burdo manḅu der Laamaare Alla (Marku 9.33-37; Luka 9.46-48)

¹ Wakkati majjum, aahiiḅe Yeesu ḅattii, yami mo, wi'i: «Moy ḅuri manḅu der Laamaare Alla?» ² Yeesu noddi sukayel, darni nel yeeso maḅḅe, ³ wi'i: «E goonḅa batanmi on: to on baylitaaki laatidon hande sukahon petton, on naatoytaa der Laamaare Alla. ⁴ Gam majjum, leesindo hoore mum, hande sukayel nel do, kanko nun ḅurata manḅu der Laamaare Alla. ⁵ Jaḅḅiido sukayel pettel hande nel do, e inne am, min nun joomum jaḅḅii.»

Manḅu hakke

(Marku 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ «Amma to goddo doyyii sukahon petton, goondinkon am, gooten mum der hakke, dum ḅuranno hoyango mo, o haḅḅanee namarde e daane, o fadḅee caka maayo. ⁷ Bone laatanii duuniyaaru nuu, gam woodi ko doyyata himḅe der hakke. Wadataako ko doyyata

himḅe waray, amma bone laatanto laatiido daliila majjum!

⁸ To junḅo maa, dum bo koyḅal maa nun wadinte hakke, wudditin de boppaa to woddi. Dum ḅurante woodugo, naataa aljanna e koyḅal gootal, dum bo e junḅo wooto, e no paddirtedaa e koyde maa didi, dum bo e juude maa didi der yiite tabitiije. ⁹ To bo itere maa nun wadintee hakke, doofu ne boppaa to woddi. Dum ḅurante hoyugo naataa aljanna e itere woore, e no paddirtedaa e gite maa didi der yiite jahannama.»

Ballool dow baalel majjunel

(Luka 15.3-7)

¹⁰ «Kakkilee, to on jawee baa gooten der sukahon petton kon. Gam mii wi'a on, malaykaaḅe makkon, e darii wakkati fu, dow kammu e daara yeeso Baaba am gonudo dow kammu. [¹¹ Gam Bii neddo warii hisingo majjuḅe.]

¹² Kaye miiludon? To neddo e woodi baali hewre, go baala goota majji, o accataa lasooji naay e sappo e jeenay koriidi dow waanne, o daartaa majjunḅa ḅan na? ¹³ E goonḅa batanmi on: to o yiitii ḅa, o seyorto ḅa ḅura lasooji naay e sappo e jeenay koriidi, di majjay. ¹⁴ Hande non Baaba moodon gonudo dow kammu yidaa baa gooto, der sukahon kon, majja.»

Yaafanaago banniraawo

¹⁵ «To banniraawo maa woofanii maa, yahu to makko an tan, kollaa mo onon dido. To o nootike, a heḅitake mo. ¹⁶ Amma to o hettinaaki ka kollataa mo, den wittu, jahidaa e neddo gooto, dum bo dido, gam haala kan moyyinee yeeso seedeḅe dido, dum bo tato. ¹⁷ To o salike hettinanaago ḅe, den batu ka Eklesiya. To o salike hettinanaago Eklesiya bo, den fu daaree mo hande keefeero, dum bo jaḅooowo ceede faada.

¹⁸ E goonḅa batanmi on: Huune fu ko calidon e leydi do, salaama

dow kammu. Ko jaɓudon e leydi do, jaɓete bo dow kammu.»¹⁹ Mii bata on kade e goonja: «To himɓe diɗo e duuniyaaru do nannantirii dow huune ko ɓe eelata, Baaba am gonudo dow kammu hokkan ɓe dum.»²⁰ Gam to himɓe diɗo dum bo tato e hawritii e inne am, mi na'on caka maɓɓe.»

Ballool gollotoodo caliido yaafaago

²¹ Den Piyer ɓattii Yeesu, yami mo, wi'i: «Joomiraawo, de noy nun haani mi yaafano banniraawo am to o woofanii am? De jeediɗi na?»²² Yeesu toontii mo, wi'i: «De jeediɗi tan bane bi'umaa mi, amma de lasoy tati e sappo faa de jeediɗi.»²³ Hande non Laamaare Alla e nandi e laamiido gom jidudo gollotooɓe mum liisanoo dum jawdi muudum.»²⁴ No o fuddi liisaade, ɓe gaddani mo joganiido mo ceede cardi miliyooji duuddi.»²⁵ Gorko on woodaa ko yobirta mo. Den, laamiido on hokki laawol o sippee, kanko e deekiiko, e sukaaɓe makko, e ko o woodi fu, gam o yoba nyamaane nen.»²⁶ Gollotoodo on jiccii yeeso makko, eeli mo, wi'i: "Joomiraawo Munyanam, mi yobete fu!"²⁷ Joomiraawo on yurmii mo, yaafanii mo nyamaane nen, acci mo, o yawti.

²⁸ No o wurtii, o fotti e banniraawo makko joganiido mo ceede cardi hewre. O gattii mo, o deddi daane makko, o wi'i: "Yoɓam ceede am!"²⁹ Banniiiko jiccii, eeli mo, wi'i: "Munyanam, mi yobete!"³⁰ Amma o jaɓay. O yaari mo o maɓɓoy der kasu, faa de o yobidi nyamaane nen fu.»³¹ No banniraawo makko gollotooɓe horiibe yi'i ko wadi, mone maɓɓe ummii puy, ɓe jahi ɓe batoy joomiraawo maɓɓe ko wadi.»³² Den, joomiraawo on nodditii gollotoodo on, wi'i mo: "An gollotoodo kalludo! Mi yaafanakeno maa nyamaane joganinodaa am

fu, gam a sawrinii am.»³³ An bo, haanayno jurmodaa banniraawo maa hande non jurmoriimaa mi na?"³⁴ Mone wadi joomiiko, watti mo e juude hiitotooɓe. O maɓɓaa der kasu, faa de o yobidi nyamaane nen fu. Den Yeesu ɓeydi wi'i:

³⁵ "Hande non Baaba am gonudo dow kammu wadanta on to moy moodon fu yaafanaaki banniraawo mum e ɓerne woore."»

19

Ekkitinol dow ceergal

(Marku 10.1-12; Tokkitaaki. Tawreeta 24.1-4; Matiye 5.31-32; Luka 16.18)

¹ No Yeesu heennyi fillaaji diin, o yawti diga Galili, o yahi Yahudiya, far fonjo maayo Urdun.»² Jama'aare duunne e tokki mo, den o nyawti ton nyawɓe.

³ Woɓɓe der Farisaaɓe wari to makko, yami mo gam jarboo mo, wi'i: «Gorko e woodi laawol seera debbo mum, baa to gam daliila kaye nun na?»⁴ O toontii ɓe, o wi'i: «On jannay ko winnaa e dewtere na? Diga fuddoode Alla tagii gorko e debbo.»⁵ O wi'i: "Gam majjum gorko accan baaba mum e inna mum, takkontira e debbo mum, ɓe fu diɗo, ɓe laatoo ɓannu gootol."»⁶ Hande non ɓe laatataako kade diɗo, amma ɓannu gootol. Den kan, to neddo seenu ko Alla hawti.

⁷ Farisaaɓe ɓen yami mo, wi'i: «Gam ume ko Muusa wi'i gorko hokka debbo derewol ceergal to oo seera mo?»⁸ Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Gam sabbu yoorugo ɓerde moodon nun acci ko Muusa hokki on laawol ceeron rewɓe moodon. Amma diga fuddoode, dum laataakino non.»⁹ E goonja bi'anmi on, ceerudo debbo mum to hinaa gam daliila jeenu, to o hoowi goddo, o wadii jeenu.»

¹⁰ Aahiiɓe makko wi'i mo: «To non non nun haala gorko e debbo laatii, gomma to neddo ɓanju.»¹¹ Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Himɓe fu bane waawata ko jaɓi haala kan,

sey 6e Alla hokki dum tan. ¹² E woodi rimaabe e laatii waatoraabe. Wobbe bo himbe nun watti 6e dum. Wobbe kan banjataa gam daliila Laamaare Alla. Baawudo ko jabi haala kan fu, jaba!»

Yeesu du'anake sukahon petton
(Marku 10.13-16; Luka 18.15-17)

¹³ Baawo majjum, himbe wad-dani Yeesu sukahon petton, gam o yowa juude makko dow makkon o du'anoo kon, amma aahiibe makko nyaasitii 6e. ¹⁴ Den Yeesu wi'i 6e: «Accee sukahon petton wara to am, to on kadee kon, gam Laamaare Alla laatani nun wa'ube hande makkon.» ¹⁵ O yowi juude makko dow makkon, den o yawti diga don.

Yeesu e gojankeejo jom jawdiijo
(Marku 10.17-31; Luka 18.18-30)

¹⁶ Gojankeejo gom battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Moodibbo, booddum ume haani mi wada, go mi heba yonki tabitiiki?» ¹⁷ Yeesu wi'i mo: «Ko wadi aa yamammi dow ko woodi? Alla tan woni booddo! To aa yidi hebugo yonki tabitiiki, sey tokkaa sariyaaji.» ¹⁸ Gorko on yami Yeesu, wi'i: «Diye nun sariyaaji din?» Yeesu toontii mo, wi'i: «Taa waru neddo, taa jeenu, taa wuju, taa seeda fewre. ¹⁹ Teddin baaba maa e inna maa, den jidaa banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa.» ²⁰ Gojankeejo on wi'i mo: «Mii jogii sariyaaji dii don fu. Ume nun horii kade?» ²¹ Yeesu wi'i mo: «To aa yidi laatodaa kebbudo, yahu cippaa ko goodudaa, kokkaa talakaabe ceede majjum. Den a heban jawdi dow kammu. Baawo majjum, garaa tokkaa am.»

²² No gojankeejo on nani haala kan, yawti e berne biisiine, gam o laati nun jom jawdiijo. ²³ Den, Yeesu wi'i aahiibe mum: «E goonja batanmi on, edum sadi jom jawdiijo naata der Laamaare Alla! ²⁴ Mii batitoo on ka kade, edum buri hoyugo, jelooba wurtoroo e hinere

baatal, e no jom jawdiijo naatirra der Laamaare Alla.» ²⁵ No aahiibe makko nani ka, haaynaare nanji dum, wi'i: «Den, moy waawata ko hisi?» ²⁶ Yeesu daari 6e, wi'i: «E himbe, dum don wadataako, amma to Alla, huune fu wadoto.»

²⁷ Den, Piyer etti haala wi'i mo: «Minon, men accii huune fu men tokki maa. Ume nun laatantoo men?» ²⁸ Yeesu wi'i 6e: «E goonja batanmi on, to huune fu laati-naama kesum, Bii neddo joodoto e kittaal laamaare teddujal makko. Den, onon sappo e dido tokku6e am, on joodoto dow kittaaje sappo e didi, kiitodon lenyi Isira'iilaabe sappo e didi. ²⁹ Neddo fu accudo wuro mum, e sakikiraa6e mum wor6e e rew6e, e baaba mum, dum bo inna mum, e sukaa6e mum, e gese mum, gam am, o heban ko buri dum, kade bo, o heban yonki tabitiiki. ³⁰ Amma duu66e ardii6e jooni, laatoto sakitiibe, duu66e der sakitiibe jooni bo, laatoto ardii6e.»

20

Balloom gollotoobe der gesa inna-booje

¹ «Laamaare Alla e nandi e jom gesa innabooje. O wurtii subaka kecco, gam o daarta gollotoobe, o yaara to gesa innabooje makko. ² O nannantiri e gollotoobe, o yoba 6e nyalaane fu ceede cardi goote. Den o yaari 6e gesa makko. ³ O wurtii jaka yande jeenay, o tawi wo66e e joodii der luumo, woodaa gadeteenjal. ⁴ O wi'i 6e: «Jahee gollofon, onon bo der gesa inna-booje am, mi yoban on ko haani,» ⁵ kam6e bo 6e jahi. Jom gesa on witti kade caka nyalooma e yanne tati, o wadi hande non. ⁶ Baawo majjum, wakkati yanne joy, o wurtii kade. O tawi wo66e e darii, woodaa gadeteenjal. O wi'i 6e: «Ume wadi ko oon nyalli daraago do, on goodaa gadeteenjal?» ⁷ Be toontii mo, 6e bi'i: «Men ke6ay ettudo men golle.» O

wi'i 6e: "Jahee onon bo golloḍon der gesa innabooje am."

⁸ No kiikiide wadi, jom gesa on wi'i deenudo jawdi mum: "Noddu gollotoo6e 6en, jo6aa moy fu ceede mum. Puddiraa sakitiibe, keennyitiraa ardii6e." ⁹ Ettanoo6e golle deydey alaasara wari, moy ma66e fu hokkaa ceede cardi goote. ¹⁰ Ardinoo6e etteego golle bo wari. Bee miiluno joddi ma66e buran ni 6ee to. Amma moy ma66e fu yo6aa ceede cardi goote. ¹¹ No 6e jo6aa, 6ee dumbitoo dow jom gesa on, ¹² 6ee bi'a: "Sakitiibe wari, yanne woore tan gollii, ko potindaa 6e e minon gollii6e nyalaane ne fu, der naaḇe e guli!" ¹³ Jom gesa on toontii gooto ma66e, wi'i: "Banniraawo am, mi farkanay maa. En nannantir bane dow ceede cardi goote nyalaane fu na? ¹⁴ Ettu joddi maa, dillu. Mii yidi yobugo cakitiido hande no maa. ¹⁵ Laawol hokkay am mi wadira ceede am no jidirmi na? A daaririi am e gite kallude gam mi wadii ko woodi na?" ¹⁶ Yeesu wi'i: «Hande non sakitiibe laatortoo ardii6e, ardii6e bo laatoo sakitiibe.»

Yeesu batanii maayde e pintol mum de tatawre

(Marku 10.32-34; Luka 18.31-34)

¹⁷ No Yeesu yahata Urusaliima e aahii6e mum, o noddi sappo e dido 6en, feere mum, o wi'i 6e: ¹⁸ «Nani een jaha Urusaliima. Ton Bii neddo wattoyte der juude hooree6e li-maamii6e, e moodi66e tawreeta. Be kiitoto mo kiita maayde. ¹⁹ Be gattan mo der juude heefer6e, gam 6e jaanca mo, 6e piya mo looci, 6e bila mo dow leggal palaanjal. Amma nyalaane tatawre, o fin-tan.»

Elgal inna Yaakuuba e Yuhaana
(Marku 10.35-45; Luka 22.24-27)

²⁰ Den, inna bi66e Jebede e sukaa6e mum 6attii Yeesu. O jiccii yeeso Yeesu gam o eela dum ballal. ²¹ Yeesu wi'i mo: «Ume

jidudaa?» O toontii mo, o wi'i: «Mii yidi, to a laamike, nootodaa bi66e am dido 6ee do, gooto joodoo nyaamo maada, gooto bo nano maada.» ²² Yeesu toontii, wi'i: «On annaa ko eeloton am. On baawan ko yariri jarirgel nel jarirammi na?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Men baawan.» ²³ O wi'i 6e: «Gooḇa nun, on baawan. Amma joodaago nyaamo am e nano am, min bane hokkata dum. Bee do Baaba am siryanii joonde den nun hebata de.»

²⁴ No aahii6e sappo horii6e nani ka, mone ma66e ummii dow banniraabe ma66e dido 6en. ²⁵ Den, Yeesu noddi 6e, 6e fu, wi'i 6e: «Oon anni hooree6e duuniyaaru, no boni nun jogorii him6e mum. Maw6e bo e holla him6e mum baawde. ²⁶ Amma, dum wadataako hande non hakkune moodon. Jidudo laataago mawdo caka moodon fu, joomum laatoo jaggotoodo mon. ²⁷ Kade bo, jidudo ardaago e moodon fu, joomum laatoo maccudo moodon. ²⁸ Hande non, Bii neddo waray gam jagganeego, amma, jagganaago him6e waddi mo, o hokkitira yonki makko gam sooditaago duu66e.»

No Yeesu wuntiniri wumu6e dido
(Marku 10.46-52; Luka 18.35-43)

²⁹ Yeesu e aahii6e mum e wur-too Yeriko, go jama'aare duunne e tokki mo. ³⁰ Wumu6e dido gom e joodinoo sera laawol. Be nani e wi'ee, Yeesu nun yawtata don, den 6e janti 6ee kuu6a, 6ee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³¹ Jama'aare e falma 6e gam 6e jeedoo, amma 6e beydi huu6ugo e semme, 6ee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³² Yeesu darii, noddi 6e, wi'i: «Ume jidudon mi wadana on?» ³³ Be toontii mo, 6e bi'i: «Joomiraawo, wuntin men.» ³⁴ Yeesu yurmii 6e, meemi gite ma66e. Don maa don 6e bumti, 6e tokki mo.

21

*Yeesu naatii Urusaliima
(Marku 11.1-10; Luka 19.28-40;
Yuhaana 12.12-19)*

¹ No Yeesu e aahiiɓe mum faanii Urusaliima, ɓe jottii Baytifaaji, takkol waanne wi'eteene waanne Jaytuuje. Yeesu lili aahiiɓe dido.

² O wi'i ɓe: «Jahee siire wonune yeeso moodon, to oon naata ne, on tawan babba e ɓinɓel mum e haɓɓii. Pittee di gaddanon am. ³ To goddo yamii on gokka fu, toontee mo: "Joomiraawo nun bukaa di." Don maa don, o accan on gaddon di.»

⁴ Dum wadii, gam hebbingo haala ka annabiijo batuno, wi'i:

⁵ «Batee ɓiɓɓe Siyoona, bi'on:

"Daaree, laamiido mon e wara e mon, oo diggi, oo waddii babba, e ɓinɓel mum."»

⁶ Aahiiɓe ɓen yahi, wadi ko Yeesu bati ɓe. ⁷ Be gaddi babba e ɓinɓel mum, ɓe daddi toggooje maɓɓe dow majji, den Yeesu waddii. ⁸ Duuɓɓe der jama'aare nen weyyiti gineeji mum dow laawol. Woɓɓe bo salti licce ledde, e weyyita dow laawol. ⁹ Ardiiɓe Yeesu, e tokkinɓe mo ɓaawo fu, e hulgina e wi'a: «Hosana, Bii Dawda! Barke laatanoo garoo e inne Joomiraawo! Hosana Joomiraawo mo dow kammul!»

¹⁰ No Yeesu naati Urusaliima, genni fu laawontirii. Himɓe e yamontira, e wi'a: «Moy nun gorko oo do?» ¹¹ Jama'aare toontii, wi'i: «Yeesu annabiijo, mo Nasaratu, der leydi Galili nun.»

*Yeesu riiwii sippooɓe e soodooɓe der suudu Alla
(Marku 11.15-19; Luka 19.45-48;
Yuhaana 2.13-22)*

¹² Yeesu naatii der suudu Alla. O riiwi sippooɓe, e soodooɓe, o hippii taaburuuji cengotooɓe ceede, e kittaaɓe sippooɓe tantabaraaji. ¹³ Den, o wi'i ɓe: «Alla batii der Dewtere, wi'i: "Suudu am noddete suudu to du'aare wadette." Amma

onon, on gartirii ɗol suudoorde wuyɓe!»

¹⁴ Wumuɓe e layooɓe wari to makko der suudu Alla, go o nyawti ɓe. ¹⁵ Hooreeɓe limaamiɓe, e moodiɓɓe tawreeta, mone mum ummi no yi'i kujje kayniide de Yeesu wadata, e no sukaaɓe hulginirta der suudu Alla, e wi'a: «Hosana Bii Dawda!» ¹⁶ Den ɓe bi'i: «Aa nana ko sukaaɓe ɓen batata na?» Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Mii nana. On meeday ko jannj haala kaa do na? "A heɓii maanteego diga e kunnude sukaaɓe, e musinooɓe."»

¹⁷ Den, o acci ɓe, o wurtii siire nen, o yahi Baytaniya, o waaloy ton.

Yeesu yaa'ike ibbi

(Marku 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Fini mum subaka, Yeesu dawi e witta der siire, go rafo wadi mo. ¹⁹ O hollirii ibbi sera laawol. O yaali to makki, amma o taway goddum, sey baafe tan. Den o bati ibbi kin, o wi'i: «A rimataa ɓiɓɓe kade faa abada!» Don maa don, ibbi kin yoori. ²⁰ No aahiiɓe makko yi'i dum, haaynaare nannj dum, den ɓe yami mo, ɓe bi'i: «Noy ibbi kin yooriri don maa don?» ²¹ O toontii ɓe, o wi'i: «E goonja batanmi on: To oon goondini, on gaday seko, on gadan ko ɓuri ko ibbi kin wafanaa. On baawan ko wi'i, waanne nee do: "Doofa diga do, yantoy der maayo," dum laatoto bo. ²² To oon goondini, ko eeludon e du'aare fu, on keɓan dum.»

Yahuduube e yama diga toy baawde Yeesu yiwi

(Marku 11.27-33; Luka 20.1-8)

²³ Yeesu naati der suudu Alla, No o waajotoo, hooreeɓe limaamiɓe, e dottiiɓe Yahuduube ɓattii, yami mo, wi'i: «E baawde dey gadirtaa kujje dee? Moy hokku maa baawde majjum?» ²⁴ Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Min bo, mi yaman on yande goote. To on toontike am, mi batan on

e baawde dey nun gadiranmi hu-
une dum. ²⁵ Moy lili Yuhaana
wada himbe batisi? Alla nun,
naa himbe?» Be baddi hakkune
ma66e, 6e bi'i: «To en bi'i "Alla nun",
o wi'an: "Den, ume wadi go en
goondinay Yuhaana?" ²⁶ Amma
to en toontike bi'uden "himbe nun",
een kula himbe bo, gam himbe fu e
daari Yuhaana hande annabiijo.»

²⁷ Be toontii Yeesu, 6e bi'i: «Men
annaa.» Kanko bo, o wi'i 6e: «To
non min bo, mi batataa on to e
baawde dey nun gadiranmi kujje
dee.»

Ballool rindaabe dido

²⁸ Yeesu beydi wi'i: «Kaye mi-
iludon e ballool nol do: Gorko gom
nun woodunoo sukaa6e wor6e
dido. O bati arano, o wi'i dum:
"Suka am, yahu gollodaa to gesa
innabooje." ²⁹ Suka on toontii, wi'i:
"Mi yahataa." Amma 6aawo nii, o
mijitii, o yahi. ³⁰ Baaba on noddii
suka dida6o, wi'i mo ka o wi'unoo
arano on. Oo don toontii, wi'i:
"Woodi Baaba, mi yahan" Amma o
yahay. ³¹ Der kambe dido 6en, moy
nun e ma66e wadi ko baaba mum
yidi?» Be toontii, 6e bi'i: «Arano on
nun.» Den, Yeesu wi'i 6e: «E goonja
batanmi on, jabo6e ceede faada,
e kaaruwaa6e artan on naatoygo
Laamaare Alla. ³² Gam Yuhaana
warii caka moodon, hollii on
laawol foonnitaare, on jabay haala
makko. Amma jabo6e ceede
faada e kaaruwaa6e goondinii mo,
go onon yi'u6e dum, on tuubay
goondindon mo.»

Ballool gesa innabooje

(Marku 12.1-12; Luka 20.9-19)

³³ «Kettinee ballool gonjol kade.
Neddo gom nun tiggii gesa inna-
booje mum. O wadi kowaagol kara,
o fiiltini ka. O wasi gayka to 6i66e
innabooje biddetee, o mahi suudu
towukol deenirkol der gesa ka.
Baawo mum, o accani ka gollotoo6e
makko 6e gadi haya, den o wadi
jahaanjal. ³⁴ No wakkati 6orugo

innabooje yottii, o lili gollotoo6e
makko to reeninaa6e gesa, 6e gad-
danaa mo gedu makko der 6i66e
innabooje den. ³⁵ Amma reeni-
naa6e gesa nan nanji lilaa6e 6en,
fiyi gooto, gooto bo, 6e bari dum,
tata6o 6e paddi dum kaaye, 6e bari.
³⁶ Jom gesa on lilitii gollotoo6e
mum, 6uru6e arandee6e duudugo.
Reeninaa6e gesaa, wadani 6e no
wadannoo arandee6e. ³⁷ Faa saki-
tiine, o lili 6iyiiko gorko to ma66e,
o wi'i: "No wadi fu, 6e teddinan
6iyam." ³⁸ Amma no reeninaa6e
gesa yi'i mo, 6e bi'ontiri hakkune
ma66e: "Kanko woni donoowo
gesa nan. Garee baren mo, donen
nja!" ³⁹ Den, 6e nanji mo, 6e paddi
mo 6aawo gesa, 6e bari mo. ⁴⁰ Jooni
noo, to jom gesa innabooje on wari,
noy o wadata 6e?»

⁴¹ Be toontii mo, 6e bi'i: «O
halkan reenu6e hallu6e 6en
halkere naawune. Den o hokkan
wo66e gesa nan, wada haya, baa-
wo6e ko hokki mo gedu makko, to
wakkati 6orol 6i66e fotii.»

⁴² Baawo majjum, Yeesu wi'i 6e:
«On meeday jannugo ko winnaa der
dewtere na?»

"Hayre ne maho6e woppi,
kayre laatii hayre jogiine maadi."
Kanjum woni golle Joomiraawo,
edum haaynii e gite meeden!»

⁴³ Gam majjum, mii wi'a on:
«Laamaare Alla sottinte caka
moodon, ne hokkee himbe lenyi
janani, wado6e ko Alla yidi.
⁴⁴ [Neddo janudo dow hayre nen,
heltoto. Mo ne yanti dow mum fu
bo, muunyitinto.]»

⁴⁵ No hooree6e limaamii6e e
Farisaabe nani ka, 6e paami kambe
nun Yeesu wadani ballaaji dii.
⁴⁶ Bee daarta laabi no 6e nanjirta
mo, amma 6ee kula himbe, gam
himbe fu e daari mo annabiijo.

22

Ballool dow bangal
(Luka 14.15-24)

¹ Yeesu baddi 6e kade e ballaaji, wi'i: ² «Laamaare Alla e nandi hande laamiido gom gadudo julde 6angal 6iyum. ³ O lili gollotoo6e makko noddanaa mo noddinaa6e julde 6angal. Amma noddinaa6e 6en yiday warugo. ⁴ O lili kade gollotoo6e makko wo66e, o wi'i 6e: "Bi'ee noddinaa6e 6en, huune fu siriyaama, ga'i e baali payudi hiisaama, huune fu gasii, 6e gara nyaamde." ⁵ Amma noddinaa6e yeebii noddooe nen, hiinnii haajuuji mum. Oo do yawtiri gesa mum, oo to bo yawtiri daartiiru mum. ⁶ Horiio6e nanji gollotoo6e, toori 6e, wari 6e. ⁷ Mone laamiido ummii puy. O lili soogeeji makko yaha halkaa him6e 6en, wuuda ci'e ma66e. ⁸ Baawo majjum, o wi'i gollotoo6e makko: "Nafa 6angal 6enni, amma noddinanoo6e fotay nyaamugo ka. ⁹ Gam majjum, jahee to fottirde laabi, noddon 6e tawudon don fu wara." ¹⁰ Gollotoo6e 6en yahi to fottirde laabi, noddi 6e tawi don fu, hallu6e e woodu6e fu, faa suudu hebbi him6e.

¹¹ Laamiido naati gam daara noddinaa6e mum. O hollirii goddo gom, mo 6ornaaki gineeji 6angal. ¹² O battii mo, o wi'i: "Banniraawo am, noy naatirdaa do go a 6ornaaki gineeji 6angal?" Amma, oo jeedii. ¹³ Den, laamiido wi'i gollotoo6e mum: "Ka66ee mo, koyde e juude, boppon yaasi, der niwre. O wulla ton, o yakkontira nyiiye.»" ¹⁴ Yeesu tokki wi'ugo: «Noddaa6e e duudi, amma subaa6e duudaa.»

Yobugo laamiido Roma ceede faada

(Marku 12.13-17; Luka 20.20-26)

¹⁵ Farisaa6e yahi baddoy dow no 6e nanjirta Yeesu der haala mum. ¹⁶ Be lili aahiio6e ma66e wo66e, e 6e Eroodu, 6e bi'i mo: «Moodibbo, emen anni a laati nun goonjaajo. E goonja nun jannjirtaa laawol Alla, a hulataa bo him6e,

gam a 6urontirtaa him6e. ¹⁷ Den, batu men ko miiludaa dow haala kaa do: E haani men joba laamiido Roma ceede faada naa haanay?»

¹⁸ Amma Yeesu e anni miilooji 6erde ma66e kalludi. O toontii 6e, o wi'i: «Onon munaafitiio6e! Ume wadi ko oon daarta jammaago am? ¹⁹ Kollee am ceede jobirteede den.»

Be gaddani mo ceede cardii goote. ²⁰ O yami 6e, o wi'i: «Foto moy e inne moy woni do?» ²¹ Be toontii, 6e bi'i: «Laamiido Roma nun.» Den o wi'i 6e: «To non, kokkee laamiido Roma ko laataniidum, kokkon Alla bo ko laataniidum.»

²² No 6e nani ka o toontii, haaynaare nanji 6e. Den 6e acci mo, 6e jawti.

Pintol maay6e

(Marku 12.18-27; Luka 20.27-40)

²³ Der nyalaane woore nen, wo66e yiwoy diga e waalde Sadukiio6e. Kam6e nun yeddata, e wi'a maay6e fintataa. Be gari to Yeesu, 6e yami mo, ²⁴ 6e bi'i: «Moodibbo, Muusa wi'i: "To goddo maayii rimay 6i66e, minnyiiko naatta debbo on, gam o darina lenyol mawniiko maayudo." ²⁵ Dum wadiino caka amen dow wo66e rindaabe jeedido. Arano 6anji debbo, maayi, rinday e makko. Minnyiiko naatti debbo on. ²⁶ Kanko bo o maayi, o rinday mo biddo. Tata6o bo non non, faa 6e fu jeedido 6en. ²⁷ Baawo ma66e 6e fu, debbo on bo maayi. ²⁸ Den, nyalaane darnal, to maay6e fintoy, moy nun e ma66e, o laatoytoo debbo mum, dow kam6e jeedido 6en? Gam 6e fu 6e koowiino mo.»

²⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «On majjii, gam on paamay Dewte, on annaa baawde Alla bo. ³⁰ To maay6e fintii, wor6e 6anjataa, rew6e bo 6anjataake, 6e laatoto nun hande malaykaa6e tawaa6e dow kammu. ³¹ Dow haala pintol maay6e, on jannay ko Alla wi'i on na? O wi'i: ³² "Min woni Alla Iburahiima, Alla

Isiyaaku, e Alla Yaakuubu.” Alla laataaki Alla maayu6e, amma Alla wuuru6e.»

³³ Jama'aare hettinaniine mo, haaynaare nanji dum e ekkitinol makko.

Sariya buruka mawnugo

(Marku 12.28-34; Luka 10.25-28)

³⁴ No Farisaabe nani Yeesu mu6bii kunnude Sadukiibe e haala, 6e gadi hawriine. ³⁵ Gooto ma66e, laatiido janninoowo Sariya, yidi jarbaago Yeesu, yami mo, wi'i: ³⁶ «Moodibbo, sariya kaye 6uri mawnugo der dewtere tawreeta?» ³⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «“Yidu Alla Joomiraawo maa e 6erne maa fu, e yonki maa fu, e hakkillo maa fu.” ³⁸ Kanka woni sariya arana, 6uruka manju. ³⁹ Sariya dida6a nanduka e makka nani: “Yidu banniraawo maa, hande no jidirdaa hoore maa.” ⁴⁰ Ko tawreeta Muusa e dewte annabiibe bati fu, e darii dow sariyaaji didi dii.»

Almasiihu e Dawda

(Marku 12.35-37; Luka 20.41-44)

⁴¹ No Farisaabe hawritii, Yeesu yami 6e, wi'i: ⁴² «Ume miiltonon dow Almasiihu? Bii moy nun?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Bii Dawda nun.»

⁴³ Den Yeesu wi'i 6e: «Noy Dawda noddiri mo “Joomiraawo?” Ruuhu Alla holli mo dum, gam majjum o wi'i: ⁴⁴ “Joomiraawo wi'i Joomam:

Jooda nyaamo am,

faa mi wada jaa6aa way6e maa.”

⁴⁵ To Dawda noddii mo “Joomiraawo”, den, noy o laatortoo biyiiko?»

⁴⁶ Be fu 6e baaway ko toontii mo gokka. Diga nyaanne mum, god6o suusay ko yami mo yande god6e.

23

Yeesu felii moodi66e tawreeta e Farisaabe

(Marku 12.38-40; Luka 11.37-54; 20.45-47)

¹ Den, Yeesu baddi jama'aare e aahiibe mum, wi'i: ² «Moodi66e tawreeta e Farisaabe, yowanaama janningo tawreeta Muusa. ³ Gam majjum, nananee 6e, gadee huune fu ko 6e bi'i on. Amma to on gadee ko 6e gadata, gam 6ee bata, amma 6e gadataa ko 6e bati. ⁴ Bee ka66a doolle teddu6e, 6ee doonina him6e dow balbe mum. Amma kam6e, 6e jidaa meemugo de baa e kolle. ⁵ Ko 6e gadata fu, 6ee gada dum gam him6e yi'ana 6e. Kanjum acci 6ee binna aayaaje dow laayaaji, 6e ka66a e tiide, e dow came ma66e. Bee juutina sariiji toggooje ma66e. ⁶ Bee jidi joonde arandeeje to 6e noddinaama nyaamde. Bee jidi joonde 6urde teddugo, der cuudi baajordi. ⁷ Bee jidi sanneego caka jaayri to jama'aare hawritii, e noddeego “Moodibbo”. ⁸ Amma onon, to on nootee noddedon “Moodibbo”, gam moodibbo gooto tan goodudon, onon kan, on fu oon banniraabe. ⁹ To on noddee god6o “Baaba” e duuniyaaru do, gam Baaba gooto tan goodudon, kanko woni gonudo dow kammu. ¹⁰ To on jabee noddeego “Hooreejo”, gam hooreejo gooto tan goodudon, kanko woni Almasiihu. ¹¹ Burudo mawnugo caka moodon laatoo gollantoodo horiibe. ¹² Mawnindo hoore mum fu, leesinte. Leesindo hoore mum bo, mawninte.»

Yeesu e gacco munaafitaare

(Marku 12.40; Luka 11.39-52; 20.45-47)

¹³ «Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! gam oon ma66ana him6e dammugal Laamaare Alla. Onon e ko'e mon on naataata, on accay yidu6e naatugo bo, naata. [¹⁴ Bone laatanto on onon moodi66e e Farisaabe munaafitiibe! Oon teeta cuudi gowniibe, oon juutina du'aaje gam him6e mana on. Gam majjum, on kiitete kiita 6uruka naawugo.]

15 Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon boositoo leyde, e maayo fu, gam kebon baa gooto tokka on. To on kebi mo, laatinon mo bii yiiteejo, de didi, bura no moodon.

16 Bone laatanto on, onon wumu6e ardiibe! Oon bi'a: "To neddo hunorake suudu Alla, dum laataaki goddum. Amma to o hunorake kanjeeri suudu Alla, doole o hebbina hunayeere makko." 17 Onon majju6e, e wumu6e! Ume buri mawnugo, kanjeeri na, naa suudu Alla laabinoonol kanjeeri? 18 Oon bi'a kade: "To neddo hunorake hiisirde dum laataaki goddum. Amma to o hunorake sadaka cakkaaka dow hiisirde, doole o hebbina hunayeere makko." 19 Onon wumu6e! Ume nun buri mawnugo: sadaka kiisaaka na, naa hiisirde laabinoore sadaka kan? 20 To non kunoriido hiisirde, hunorake hiisirde e ko woni dow maggol fu. 21 Kunoriido suudu Alla, hunorake nol e Alla tawaado der mayru. 22 Kunoriido kammu bo, hunorake gurol Laamaare Alla, e Alla joodiido dow maggol.

23 Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon cutta jakka haakooji bi'eteedi maantu, e anisa, e kume, amma oon jeeboo ko buri teddugo der tawreeta, kan woni foonnitaare, e endam, e goondinki. Amma to on jeebee ko horii. 24 Onon wumu6e ardiibe! To buubol yanii der jaram moodon, oon cekoo, ikkinon nol, amma oon moda jeelooba!

25 Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon lay6a baawo jarirkon, e baawo keede. Amma der majje e heewi huune ko wujjaa, e ko teetaa. 26 An Farisaajo bumdo! Lay6u taw der jarirkon e der keede, den baawo majje bo laa6an.

27 Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon nandi hande caabeeje dawninaade. Yaasi majje e woodi, amma der e hebbi yiye maayu6e, e huune ko sobi fu. 28 Onon bo, hande non laatidon. Dow gite him6e, oon nandi hande foonnitiibe, amma der moodon e hebbi munaafitaare, e luudaare.

29 Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon maha jenaale annabiibe, oon boodina caabeeje foonnitiibe. 30 Den oon bi'a: "To men na'onno wakkati kaakiraa6e amen, men kawtataano e ma66e dow barki annabiibe 6en." 31 Hande non, nootoridon onon nun laatii 6i66e warunoobe annabiibe. 32 To non, kebbinee golle de kaakiraa6e moodon fudduno! 33 Onon 6i66e bolle pure! Noy baawirton ko dadi yiite jahannama? 34 Gam majjum, mii lildana on annabiibe, e hakkil6e, e moodi66e tawreeta. On baran wo66e, tiggon wo66e, wo66e, piyon dum looci, der cuudi moodon baajordi, tooron 6e, der ci'e e ci'e. 35 Alla hiitoto on sabbu yiyam him6e foonnitiibe, baraabe. Dum fuddan diga yiyam Habiila, poonnitiibe, faa yiyam Jekariya, 6ii Barakiya, mo barudon hakkune suudu Alla e hiisirde. 36 E goonja batanmi on: Huune dum fu, tawan him6e jaamanuuru nuu do!

*Yeesu yurmike him6e Urusali-
ima
(Luka 13.34-35)*

37 «Urusaliima, Urusaliima! an baroowo annabiibe, e paddoowo 6e Alla lildanoy maa kaaye! De duuddum jidumi hawritingo 6i66e maada hande no gertogal hawritirta coppo mum ley biyeede mum. Amma on jabay. 38 Gam majjum, on accante genni moodon laatoo bille. 39 E goonja batanmi on, on ji'ataa am kade faa nyalaane

bi'oyton: "Barke woodani garoowo e inne Joomiraawo!"»

lenyi fu seedaaku. Den, timmoode duuniyaaru waran.»

24

Pusol suudu Alla e keennyol duuniyaaru

(Marku 13.1-37; Luka 21.5-24; 17.22-37)

¹ Yeesu wurtii suudu Alla, e yawta, ko aahiibe makko battii, e holla mo no suudu Alla njol mahiraa. ² Den, o wi'i 6e: «On ji'i huune dum fu na?» E goonja batanmi on: «Baa hayre yowataako dow wonne, dum fu, dum pusete.»

³ Yeesu yahi joodoy dow waanne wi'eteene waanne Jaytuuje, den aahiibe makko wari kambe tan, yami mo, wi'i: «Batu men dey nun dum wadata. Maane ney nun hollitinta garki maa e keennyol duuniyaaru?» ⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Kakkilee, to on accee goddo majjina on. ⁵ Gam duu66e waran e inne am, 6e bi'a, kambe nun woni Almasiihu. Be majjinan himbe duu66e. ⁶ On nanan habaruuji konuuji e rimmo konuuji e batanee, amma to on kulee! Doole nun dum wada, amma timmoode bane don taw. ⁷ Lenyol ummanto lenyol hawre. Laamaare ummanto laamaare bannun hawre. Rafo e dimmaade leydi wadan der nokkuuje godde. ⁸ Dum don fu laati nun hande fuddoode natakawre.

⁹ Den himbe wattan on e juude wobbe gam tooredon, baredon. Lenyi fu wanyan on gam inne am. ¹⁰ Wakkati mum, himbe duu66e accan goondinki, 6e jammontiran, 6e banyontira hakkune ma66e. ¹¹ Annabiibe fewoobe duu66e waran, 6e majjinan himbe duu66e. ¹² Hallande yahan e duuda faa yidde himbe duu66e feewta. ¹³ Amma munyudo faa timmoode, hisan. ¹⁴ Linjiila dow Laamaare Alla waajete der duuniyaaru fu, gam dum laatanoo

Tooraaji mawdi e wara

(Marku 13.14-23; Luka 21.20-24)

¹⁵ «Gam majjum, to on ji'i "karmudum, nyiddudum", dum annabi Daniyel batannoo e darii dow nokkuure ceniine, den sey jannoo6e ka wada hakkillo. ¹⁶ Den, tawaa6e Yahudiya fu dogga eenca baalle. ¹⁷ Tawaado dow suudu bo, to wi'a jippoto etta ko woni der suudu. ¹⁸ Tawaado gese bo, to wittu wuro ettoygo toggoore mum. ¹⁹ Bone laatanto rewbe gaambe, e musintee6e der nyalaade den! ²⁰ Du'ee, gam to doggudu moodon laatoo wakkati dabbune, dum bo nyalaane siwteteene. ²¹ Gam, toora mawka laatoto, hande makka meeday ko wadii diga duuniyaaru fuddi faa jooni, hande makka bo wadataa kade faa abada. ²² To nyalaade den buytaakano juutugo, goddo hisataano. Amma Alla buytii de sabbu subaa6e mum.

²³ Wakkati mum, to goddo wi'ii on: "Almasiihu nani do," naa bo "o nani to," to on goondinee. ²⁴ Gam almasiihuu6e e annabiibe fewrekuu6e waraan. Be gadan kaayefiiji mawdi, e haaynaareeji duuddi, gam 6e majjina baa e subaa6e, to wadoto. ²⁵ Paamee wooda, mi seedinii on dum diga dum waray.

²⁶ To goddo wi'ii on: "O na'on der haro," to on jahee ton. Naa bo to 6e bi'ii on: "O na'on der cuudi," to on goondinee. ²⁷ Hande no maayyere maayyirta dow kammu diga lettugal faa gorgal, hande non Bii neddo bo warirta. ²⁸ To baatudum woni fu, ton nun digaareeje hawritintoo.»

Wittoygo Almasiihu

(Marku 13.24-31; Luka 21.25-33)

²⁹ «Don maa don, 6aawo nyalaade gillaaje den, naaje ni66an, lewru accan yaynugo, koode yanan diga dow kammu, baawde gonude dow

kammu fu dimmoto. ³⁰ Den, maane Bii neddo hollitinto dow kammu. Lenyi himbe duuniyaaru fu simoto. Be ji'an Bii neddo e wara diga kammu, der duule, e baawde mawde, e teddujal. ³¹ Walaldu mawnu fuurete. O lilan malaykaa6e makko der gooraaje leydi naay, lettugal e gorgal, sobbiire e hoore fudo, gam hawritingo subaa6e makko wonu6e der duuniyaaru fu.

Ballool ibbi

(Marku 13.28-31; Luka 21.29-33

³² Paamee ko ibbi ekkintanta. To licce makki e wilita, e wada haako, oon anni dunju faanike. ³³ Hande non, onon bo, to on ji'ii huune ko batanmi do fuddi wadugo, annitee wakkati Bii neddo faanike, oo darii dammugal wuro. ³⁴ E goonja batanmi on: Himbe jaamanuuru nu do maayidintaa go huune dum fu laato. ³⁵ Kammu e leydi heen-nyan, amma haala am heennyataa faa abada.»

Alla tan anni nyalaane daryal

(Marku 13.32-37; Luka 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Amma nyalaane e wakkati majjum, walaa annudo dum. Baa malaykaa6e wonu6e dow kammu annaa, baa Biddo bo. Walaa annudo dum sey Baaba tan. ³⁷ Hande no dum latino der jaamanu Nuuhu, hande non garki Bii neddo bo laatoto. ³⁸ Go ilam tufaana wara, himbe e nyaamanno, e yaranno, e bananno, e banana bibbe mum, faa nyalaane Nuuhu naati laana diyam. ³⁹ Be miijanaaki dum, faa ilam tufaana wari halki 6e 6e fu. Hande non garki Bii neddo bo laatorto. ⁴⁰ Wakkati mum, wor6e dido wonoto der gesa, gooto ettee, gooto accee. ⁴¹ Rew6e dido namidan dow namarde woore, gooto ettee, gooto accee. ⁴² To non, deenee, gam on annaa wakkati de Joomiraawo moodon warata. ⁴³ Paamee kaa do: To jom wuro e anni wakkatiire ne gujo warata

jemma, o daanataako. O accataa gujo yula suudu makko. ⁴⁴ Gam majjum, kakkilee onon bo, gam Bii neddo waran der wakkatiire ne on miilay.»

Gollotoodo geeto e gollotoodo kalludo

(Luka 12.41-48)

⁴⁵ «Moy woni gollotoodo kooliniido, kakkildo? Kanko woni mo joomiraawo mum yowani dum himbe wuro mum gam o hokka 6e nyaamdu der wakkati kaanuki. ⁴⁶ Barke laatanto gollotoodo mo joomiraawo mum warti tawi e hiinnii golle mum. ⁴⁷ E goonja batanmi on: Joomiiko yowanan mo jawdi mum fu. ⁴⁸ Amma to gollotoodo on e laatii kalludo, o wi'an der berne makko: Joomiraawo am booyan, wartay, ⁴⁹ den o yanta oo fiya banniraa6e makko gollotoo6e, oo nyaamida, oo yarida e yaroo6e. ⁵⁰ Kanko, joomiiko wartan nyalaane ne o miilanay, e wakkatiire ne o annaa. ⁵¹ Joomiiko hiitoto mo kiita naawuka, o heba riiba e munaafitiibe. Den o wullan, o yakkontira nyiye.»

25

Ballool dow gati sappo di annaa wor6e

¹ «Nyalaane mum, Laamaare Alla nandan e gati sappo di annaa wor6e ettudi fitillaaji mum, wurtii gam fottoygo e jommanjo gorko. ² Joyo ma66e e laatii nyaabiibe, joyo bo yoyube. ³ Nyaabiibe 6en etti fitillaaji mum, amma 6e ettay nebbam goddam. ⁴ Yoyube kan etti fitillaaji mum, hawri e paali nebbam goddam. ⁵ No jommanjo jenni waray, 6e fu 6e nonji, 6e daani.

⁶ Faa caka jemma, huubaano nanaa, wi'i: "Jommanjo gorko nani, burtee, pottee e makko!" ⁷ Den 6e fu 6e pini, 6ee moyyina fitillaaji ma66e. ⁸ Gati joy nyaabiidi wi'i banniraa6e mum yoyube:

“Kokkoree men nebbam moodon sedda, gam fitillaaji amen na'on nyifa.”⁹ Yoyu6e toontii 6e, wi'i: “Aawo nebbam dam men goodi heyataa en, en fu. Jahee to sip-poo6e, coodee dam moodon!”¹⁰ No 6e jawti soodoygo nebbam, jom-manjo gorko yottii. Wadunoobe siri mum naatidi e makko der wuro to 6angal wadata, den dammugal ma66aa.¹¹ No 6ooyi sedda, joyo horiibe wittoy, e huu6a, e wi'a: “Joomiraawo, Joomiraawo, ma66itan men!”¹² Amma o toontii 6e, o wi'i: “E goonja batanmi on, mi annaa on.”

¹³ Gam majjum Yeesu wi'i: «Deenee, gam on annaa nyalaane, dum bo wakkatiire de Bii neddo warata.»

Ballool gollotoobe tato
(Luka 19.12-27)

¹⁴ «Dum nandan hande gorko gom ciriyiido wada jahaanjal. Den o noddi gollotoobe makko, o yowani 6e jawdi makko.¹⁵ O hokki arano ma66e ceede cardi keme joy, dida6o, ceede cardi keme didi, tata6o bo, ceede cardi hewre, moy fu jaka baawde mum. Den o yawti genni makko.¹⁶ Don maa don, gollotoodo kokkaado ceede cardi keme joy, yahi tenkorii de, de diibi ceede cardi keme joy godde.¹⁷ Kokkaado ceede cardi keme didi bo, wadi hande non, kanko bo o riibii ceede cardi keme didi godde.¹⁸ Amma kokkaado ceede cardi hewre, yahi wasi gayka, uwi don ceede joomiraawo mum hokki dum.

¹⁹ No 6ooyi, joomiraawo ma66e warti, noddi 6e, 6e liiso, 6e kolla no moy ma66e fu wadiri golle mum.²⁰ Kokkaado ceede cardi keme joy wari, waddi ceede cardi keme joy godde, wi'i: “Joomiraawo, ceede cardi keme joy de kokkudaa am riibake keme joy godde.”²¹ Joomiiko wi'i mo: “Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado

e huune ko faandi, mi hokkete ko 6uri dum mawnugo. War naatu ceyododaa e am!”²² Gollotoodo kokkanoodo ceede cardi keme didi wari kanun bo, wi'i: “Joomiraawo, ceede cardi keme didi de kokkudaa am riibake ceede cardi keme didi godde.”²³ Joomiiko wi'i mo: “Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado e huune ko faandi, mi hokkete ko 6uri dum mawnugo. War naatu ceyododaa e am!”²⁴ Kokkaado ceede cardi hewre wari kanun bo, wi'i: “Joomiraawo, mii anni a laati nun neddo cadudo: Aa rugga ko a aaway, aa 6otta ko a hawritay.²⁵ Gam majjum kulumi, jahum cuudoymi ceede maa der leydi. Ja6u ceede maa!”²⁶ Joomiiko toontii mo, wi'i: “An gollotoodo kalludo, ciywaakuujo! Aa annunoo mii rugga ko mi aaway, mii 6otta ko mi hawritay,²⁷ den, ume wadi ko a wattay ceede am der banki, to mi wartiino mi ja6anno de e riiba majje.²⁸ Teetee ceede makko den, kokkon goodudo ceede cardi keme joy.²⁹ Gam goodudo nun beydantee faa duuda. Amma mo woodaa, baa sedda ko woodi teetete.³⁰ Gollotoodo mo nafataa on, paddee mo yaasi der niwre, o wulla ton, o yakkontira nyiye.”

Bii neddo hiitoto him6e nyaanne darnal

³¹ «To Bii neddo warii e ted-dunjal mum e malaykaa6e fu, o joodoto dow kittaal laamaare makko nal teddunjal.³² Him6e lenyi duuniyaaru fu, hawritinto yeeso makko. O seenniran him6e hande no duroowo seennirta baali e be'i.³³ O resan baali, junjo makko nyaamo, o resa be'i bo, junjo makko nano.³⁴ Den, laamiido wi'an wonu6e junjo mum nyaamo: “Garee, onon 6e Baaba am barkidini, jabee donnu laamaare ne ciriyanaadon diga fuddoode duuniyaaru.³⁵ Gam

rafo wadii am, on nyaannii am, mi dondaama, on jarnii am, mi laatino kodo, on bernii am. ³⁶ Mi wonake funtu, on koltinii am, mi nyawii, on nyawtii am, mi ma66aamaa der kasu, on daaroyii am.” ³⁷ Den, foonnitiibe toontoto mo, wi'a: "Joomiraawo, dey men ji'u maa aa rafi, men nyaannu maa, naa dey men ji'u maa aa dondii, ko men jarnu maa?" ³⁸ Dey men ji'u maa aa laatii kodo, men beernu maa, naa dey men ji'u maa aa woni funtu go men koltin maa? ³⁹ Dey men ji'u maa aa nyawi naa bo aa ma66aa der kasu, men daaroy ma?" ⁴⁰ Laamiido on toontoto 6e, wi'a: "E goonja batanmi on: ko gadandon gooto der burudo faandugo caka sakikiraa6e am 6ee, min nun gadandon dum."

⁴¹ Baawo majjum, o wi'an wonu6e junjo makko nano: "Dillee woddi am, onon ya'aabe! Naatee der yiite tabitiine, de-sanaane Ibiliisa e malaykaa6e mum!" ⁴² Gam rafo wadii am, on nyaannay am, donka wadii am, on jarnay am, ⁴³ mii laatino kodo, on beerinay am, mi nyawii, ma66aami der kasu, on daaray am." ⁴⁴ Den, 6e toontoto mo kam6e bo, 6e bi'a: "Joomiraawo, dey men ji'i rafo e wadee, dum bo donka e wadee, maa bo aa laatii kodo, naa bo aa woni funtu, maa bo aa nyawi, naa aa ma66aa der kasu, ko men ballay maa?" ⁴⁵ O toontoto 6e o wi'a: "E goonja batanmi on: ko on gadanay gooto der buru6e faandugo, min woni on gadanay dum." ⁴⁶ Den kam6e, 6e jahan der billaare tabitiine, amma foonnitiibe he6an yonki tabitiiki.»

26

Maw6e Yahuduube e dawra no nannjirta Yeesu
(Marku 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhaana 11.45-53)

¹ No Yeesu heennyi wadugo fil-laaji din fu, o wi'i aahiibe makko: ² «Oon anni balde didi nun horii go juulde Paska wada, Bii neddo bo wattete e juude him6e, 6e tigga mo dow leggal palaanjal.»

³ Wakkati mum, hooree6e limaamiibe e dottii6e wadi hawriine der wuro hooreejo limaamiibe, bi'eteedo Kayafas. ⁴ Be nannantiri 6e nanja Yeesu e yoyre, 6e bara mo. ⁵ Amma 6e bi'i: «To en gadee dum wakkati juulde, gam to him6e ummin fitina caka jama'aare.»

Debbo gom moomii wardi dow hoore Yeesu

(Marku 14.3-9; Yuhaana 12.1-8; Luka 7.36-50)

⁶ Yeesu e wonuno Baytaniya der wuro Simon cecefo. ⁷ No 6e nyaamata, don debbo gom battii Yeesu, e jogii faanu gadiraanjal hayre albaatiri kebbunjal wardi, dam ceede duudde. O waanji dam dow hoore Yeesu. ⁸ No aahiibe makko yi'i dum, 6erde ma66e welay, 6e bi'i: «Gam ume wardi dam biisaa baanji? ⁹ Dam waaweteno sippeego ceede duudde, de ceenna-nee talakaa6e.»

¹⁰ Yeesu faanti ko 6e batannoo, wi'i 6e: «Gam ume ko oon toora debbo on? O wadani am golle boodde. ¹¹ Gam talakaa6e e wondi e moodon wakkati fu. Amma min, mi wondataa e moodon wakkati fu. ¹² O moomii bannu am wardi, gam siryaago uwol am. ¹³ E goonja batanmi on: To linjiila waajetee e duuniyaaru do fu, ko debbo on wadi batante, siwtorte bo.»

Yahuuda jammake Yeesu

(Marku 14.10-11; Luka 22.3-6)

¹⁴ Den Yahuuda Iskariyot, gooto der aahiibe sappo e dido, yahi to hooree6e limaamiibe. ¹⁵ O wi'i 6e: «Ume kokkoton am to mi wattanii on Yeesu der juude mon?» Be limi ceede cardi laso e sappo, 6e kokki mo. ¹⁶ Diga wakkati majjum, oo daarta laabi no o jammortoo Yeesu.

Yeesu nyaamii hiraane Paska e aahii6e mum
(Marku 14.12-31; Luka 22.7-34; Yuhaana 13.1-38)

¹⁷ Nyalaane arandeere, der juulde peen ko yuufinaaka, aahii6e Yeesu wari, yami mo, wi'i: «Toy jidudaa men ciriyanee hiraane Paska?» ¹⁸ O toontii 6e, o wi'i: «Jahee siire, naaton wuro waane, bi'on mo: "Moodibbo wi'i, wakkati mum faanike, der wuro maada nun o nyaamata juulde Paska e aahii6e makko.» ¹⁹ Aahii6e wadi ko Yeesu bati dum, 6e ciryii hiraane Paska.

²⁰ No kiikiide wadi, o joododii e aahii6e makko sappo e dido, 6ee nyaama. ²¹ Wakkati 6e nyaamata, Yeesu wi'i 6e: «E goonja batanmi on: gooto moodon jammoto am.» ²² Berde ma66e biisii puy, go 6ee yama mo gooto gooto, moy fu e wi'a: «Joomiraawo, min bane hinnaa?» ²³ O toontii 6e, o wi'i: «Tummidindo junjo mum e am der heedo, joomum nun jammotoo am. ²⁴ E goonja Bii neddo dillan hande no Dewte bati dow makko. Amma bone woodani jammiido mo! To o rimaakano, dum burananno mo woodugo.»

²⁵ Yahuuda, jammotoodo mo, yami mo, wi'i: «Moodibbo, min nun naa?» O toontii mo, o wi'i: «A batii ka.»

Kirtaari ceniini
(Marku 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Korintu 11.23-25)

²⁶ No 6e nyaamata, Yeesu etti peen, yetti Alla, nappiti, hokki aahii6e mum, wi'i: «Jabee, nyaamee, kanjum woni bannu am.» ²⁷ Baawo majjum, o etti jarirgel innabojam, o yetti Alla, o hokki 6e, o wi'i: «Jaree on fu. ²⁸ Kanjam laatii yiyam am, yiyam alkawal, deyyitiidam gam yaafuye hakkeoji him6e duu66e. ²⁹ Mii wi'a on: Mi yarataa innabojam dam kade faa abada, sey nyalaane

jaridanmi kesam e moodon, der Laamaare Baaba am.»
³⁰ Baawo 6e jimi jimol, 6e burtii, 6e jahi waanne Jaytuuje.

Yeesu wi'i Piyer yeddan dum
(Marku 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhaana 13.36-38)

³¹ Den Yeesu wi'i aahii6e mum: «Jemmaare nee do, on fu, on accan am, gam e winnaa der dewtere: "Mi fiyan duroowo, den hoggo baali sankito.»

Yeesu beydi, wi'i: ³² «Amma 6aawo to mi fintii, mi artan on Galili.» ³³ Den Piyer, wi'i mo: «Baa to 6e fu 6e accii maa, min kan mi accataa maa pay.» ³⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «E goonja batan maa mi: Jemmaare nee do, ko jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.» ³⁵ Piyer wi'i mo: «Baa to doole mi maayida e maa, mi wi'ataa pay mi annaa maa.» Aahii6e fu wi'i, hande non.

Yeesu e du'oo der Gesemane
(Marku 14.32-42; Luka 22.39-46)

³⁶ Baawo majjum, Yeesu e aahii6e mum yottii nokkuure wi'eteene Gesemane. O wi'i 6e: «Joodee do, faa mi wadaa du'aare.» ³⁷ O yaadi e Piyer, e 6i66e Jebede dido, ko 6erne makko fuddi biisaago, oo maata toora 6erne puy. ³⁸ Den o wi'i 6e: «Biisere 6erne sattanii am faa e yidi warugo am. Gonee do, deenidee e am.» ³⁹ O woddii sedda, o yani o hippii e leydi, oo du'oo, oo wi'a: «Baaba, to wadoto, woddinanam jarirgel toora kaa. Amma ko jidudaa laatoo, hinna ko jidumi.»

⁴⁰ O wittoy, o tawi 6ee daani. O wi'i Piyer: «On baaway ko reenidi e am baa yanne woore na? ⁴¹ To on daane, du'ee, gam to on janee der jarbeeji. Gam 6erne e yidi, amma bannu tampii.»

⁴² O witti du'aago kade de didawre, o woddii sedda, o wi'i: «Baaba, to wadataako jarirgel toora nel yawta, mi yariray nel, den, accu yidde maa laatoo!»

⁴³ Yeesu wittoy kade, o tawi 6e 6ee daani, gam doynol e jogii 6e puy. ⁴⁴ O acci 6e kade, o witti du'aago de tatawre e boliide goote den. ⁴⁵ Baawo majjum, o wittoy to aahii6e makko, o wi'i 6e: «Faa jooni on na'on daani, oon ciwtii na? Wakkati wadii! Bii neddo wattete der juude hakke6e. ⁴⁶ Ummee jawten! Jammotoodo am nani wara!»

Nanjoore Yeesu

(Marku 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhaana 18.3-11)

⁴⁷ Yeesu heennyay batugo, go Yahuuda, gooto der aahii6e makko sappo e dido yottii, e him6e duu66e, jogii6e kaafaaje, e cabbi. Hooree6e limaamii6e, e dottii6e nun liloy 6e. ⁴⁸ Jammotoodo mo on tintini-inoo 6e maane, wi'i: «Neddo mo cannumi e mammilaade fu, kanko nun don. Nanjee mo.» ⁴⁹ Don maa don, Yahuuda battii Yeesu, wi'i mo: «Jam kirden Moodibbo!» Den o mammilii mo. ⁵⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Igo am, wadu ko waddu maa.» Him6e 6en battii, watti Yeesu junjo, nanji mo. ⁵¹ Den gooto der wondunoobe e Yeesu solti kaafahi mum, jabbi maccudo hooreejo limaamii6e, setti nowru, ⁵² go Yeesu wi'i mo: «Wittin kaafahi maa der kuunjal mum, gam ka biroowo e kaafahi, e kaafahi nun joomum halkirta. ⁵³ Aa miili mi waawataa ko noddi Baaba am lildanaanmi ko 6uri malaykaa6e konunkee6e ukke sappo e didi don maa don na? ⁵⁴ Amma to dum laataaki non, noy ko winnaa der Dewtere hebbirta? Gam dewtere wi'i, non dum laatotoo.»

⁵⁵ Den, Yeesu wi'i jama'aare: «Daa on garii nanjugo am e kaafaaje, e cabbi hande pasotoodo ni. Der suudu Alla bane gonunoomi de weeti fu, emi jannina, go on nanjay am? ⁵⁶ Amma huune dum fu wadii gam ko winnaa der dewte annabiie hebba.» Den, aahii6e makko fu doggi, acci mo.

Hooree6e diina Yahuduube hiitake Yeesu
(Marku 14.53-65; Luka 22.54, 63-65; Yuhaana 18.12-13, 19-24)

⁵⁷ Nanju6e Yeesu ben yaari mo to Kayafas hooreejo limaamii6e, go moodi66e tawreeta, e dottii6e genni, hawritii. ⁵⁸ Piyer e tokki mo 6aw6awre, diga woddi, faa der fageere wuro hooreejo limaamii6e. O naati, o joododii e reenu6e gam o yi'a no dum heennyitirta.

⁵⁹ Hooree6e limaamii6e, e dawroobe fu, e daarta fewre ne 6e gaccorto Yeesu gam o waree. ⁶⁰ Him6e duu66e wari seedii fewre dow makko, amma 6e ke6ay gacce potude warugo mo. Den, wor6e dido gom wari, seedii ⁶¹ wi'i: «Kanko nun wi'unoo pusan suudu Alla, mahitoo njol der balde tati.» ⁶² Hooreejo limaamii6e ummii, wi'i Yeesu: «A toontataako gokka na? A nanay ka 6e batata dow maa na?» ⁶³ Amma Yeesu toontaaki gokka. Hooreejo limaamii6e on wi'i mo: «Mii eele e inne Alla yonkinteejo, batu men to an nun woni Almasiihu, Biddo Alla.» ⁶⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «A battii ka. Ka batanmi woni: Diga jooni, on ji'an Bii neddo e joodii nyaamo Jom Baawde, o waran diga dow kammu.»

⁶⁵ Den, mone wadi hooreejo limaamii6e faa serkiti toggoore mum, wi'i: «O battii kalluka dow Alla! En kaajaaka seedee6e gom kade! On nanii e noppi moodon kalluka ka o bati. ⁶⁶ Ume ji'udon?» Be toontii, 6e bi'i: «Emo haani wareego.» ⁶⁷ Den, 6e tuuti mo jooode e yeeso, 6ee piya mo guyye. Wo66e ma66e e fiya mo meeye, ⁶⁸ e wi'a: «Almasiihu! Tinta, moy nun fiyu maa.»

Piyer yeddii wi'i annaa Yeesu
(Marku 14.66-72; Luka 22.55-62; Yuhaana 18.15-18, 25)

⁶⁹ Piyer e joodii yaasi fageere wuro. Hor6e tawaa6e don, gooto

mum, 6attii mo, wi'i: «An bo, aa wondunoo e Yeesu Galilinkoojo.»

⁷⁰ Amma Piyeer yeddi ka yeeso himbe fu, wi'i: «Mi faamay ko jidudaa wi'ugo.»

⁷¹ Baawo majjum, o ummii oo fonnii far dammugal wuro. Kordo goddo yi'i mo, wi'i wonbe don: «Gorko oo do e wondunoo e Yeesu Nasaratuujo.» ⁷² Piyeer yeddi kade, wi'i: «Mi hunike, mi annaa gorko on.»

⁷³ No wadi tifere, wonube don 6attii Piyeer, wi'i mo: «Seko walaa, a laati nun gooto der aahibe makko, gam batu maa e hollita to yiwudaa.»

⁷⁴ Den, Piyeer hunii wi'i: «Alla hitoo am to mi fewii, e goonja mi annaa gorko on!» Wakkati mum, jakaraari joggi. ⁷⁵ Den Piyeer siwtorii ka Yeesu batunoo dum, wi'i: «Go jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.» O wurtii yaasi, o wulli bojji kaadudi.

27

Yeesu yaaraama to Pilaatu

(Marku 15.1; Luka 22.66-71, 23.1)

¹ Subaka kecco, hooreebe limaamiibe, e dottiiibe fu, hawritii e dawra dow no 6e barirta Yeesu. ² Be ka6bi mo, 6e jaari to Pilaatu, hooreejo jeyde leydi Yahudiya.

Maayde Yahuuda Iskariyot (Golle Lilaabe 1.18-19)

³ No Yahuuda jammiido Yeesu yi'i o hiitaama o waree, o miijitii, o wittini ceede cardi laso e sappo de o jabunoo to hooreebe limaamiibe, e dottiiibe, ⁴ o wi'i 6e: «Mi wadii hakke, mi jammike mo walaa gacce!» Be toontii mo, 6e bi'i: «Ko faalii men? Haala maa nun!» ⁵ Yahuuda woppi ceede den der suudu Alla, yahi ha6bitoyii 6oggol, maayi. ⁶ Hooreebe limaamiibe etti ceede den, wi'i: «Sariya meeden hokkay laawol ceede hande dee do hawritee e ceede cakkanaade Alla

der suudu Alla, gam ceede yiyam nun.»

⁷ Baawo dawriine ma66e, 6e nannantiri, 6e etti ceede den, 6e coodiri gesa mahoowo payande gom, gam ho66e e uwee ton.

⁸ Kanjum acci faa hanne, gesa nan e noddee «Gesa Yiyam.» ⁹ Hande non annabaaku Yeremiya hebbiri, nu o wadunoo, o wi'i: «Be ettii ceede cardi laso e sappo, kanje nun himbe Isira'ila tawi o foti yo6aneego. ¹⁰ Be coodirii de gesa mahoowo payande, hande no Joomiraawo batunoo am.»

Yeesu yeeso Pilaatu

(Marku 15.2-20; Luka 23.1-4, 13-25; Yuhaana 18.28-19.16)

¹¹ Be jaari Yeesu yeeso Pilaatu hooreejo leydi, o yami mo, o wi'i: «An woni laamiido Yahuduube na?» Yeesu toontii mo wi'i: «A battii ka.» ¹² Den hooreebe limaamiibe, e dottiiibe gaccii mo, amma o toontaaki gokka. ¹³ Ko Pilaatu wi'i mo: «A nanataa gacce de 6e batata dow maada fu na?» ¹⁴ Amma Yeesu toontaaki gokka mum. Dum haayinii hooreejo leydi on sanne.

Yeesu hiitaama waree

(Marku 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhaana 18.39-19.16)

¹⁵ Der Juulde Paska fu, hooreejo leydi e woowi yoofango 6e ma66aado gooto, mo himbe yidi. ¹⁶ Wakkati mum, e woodunoo ma66aado annanaado, bi'eteedo Yeesu Barabbas. ¹⁷ No jama'aare hawritii, Pilaatu yami 6e, wi'i: «Moy jidudon mi yoofana on: Yeesu Barabbas na, naa Yeesu bi'eteedo Almasiihu?» ¹⁸ Pilaatu e anni sabbu nawniraagu nun wadi ko 6e nannji Yeesu 6e gaddi to mum. ¹⁹ Wakkati Pilaatu joodii e hiitoo, deekiiko lili goddo, wi'a mo: «Taa naannu hoore maa der haala gorko mo walaa gacce oo, gam hanki mi toorake der koydool dow haala makko.»

²⁰ Hooreebe limaamiibe, e dottiiibe yeeyi jama'aare, 6e yama

Pilaatu yoofana 6e Barabbas, acca Yeesu waree. ²¹ Hooreejo leydi on yamitii 6e, wi'i: «Mi yoofanan on ma6baado gooto, moy nun der dido 6en jidudon mi yoofana on?» Be toontii, 6e bi'i: «Barabbas!» ²² Pilaatu yami 6e, wi'i: «Den, noy gadanmi Yeesu bi'eteedo Almasi-ihu?» Be fu 6e toontii, 6e bi'i: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!» ²³ O yami 6e, o wi'i: «Ko boni ume o wadi?» Be beydi woolo e semme, 6ee bi'a: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!» ²⁴ Pilaatu tawi waawataa ko deyyitini 6e, woolo bo e beydoo. Den o etti diyam, o looti juude makko yeeso jama'aare, o wi'i 6e: «Mi walaa gacce dow reyyitingo yiyam gorko oo. Haala moodon nun.» ²⁵ Be fu 6e toontii, 6e bi'i: «Men jabii gacce yiyam makko yowoo dow ko'e amen, e dow 6i66e amen!» ²⁶ Den, Pilaatu yoofitani 6e Barabbas, o hokki laawol Yeesu fiyee looci, 6aawo mum, o tiggee dow leggal palaanjal.

Soogeeji jaancii Yeesu

(Marku 15.16-20; Yuhaana 19.2-3)

²⁷ Soogeeji hooreejo leydi yaari Yeesu der fageere laamorde mum, ukkere soogeeji din fu hawritii e tummi mo. ²⁸ Be 6orti gineeji makko, 6e 6orni mo gulunfaare wodeere. ²⁹ Baawo majjum, 6e canyi huuneere gi'e, 6e kuunini mo. Be kokki mo helliiru e junjo makko nyaamo, 6ee jicoo yeeso makko, 6ee jaanca mo, 6ee bi'a: «Foo foo maa, laamiido Yahuduube!»

³⁰ Be tuuti mo joode, 6e teeti heliiru njol, 6ee piya mo dow hoore. ³¹ No 6e keennyi jaancugo mo, 6e 6orti gulunfaare, 6e 6orni mo gineeji makko. Den, 6e jaari mo 6e tigгаа dow leggal palaanjal.

Yeesu tiggaama dow leggal palaanjal

(Marku 15.21-41; Luka 23.26-49;

Yuhaana 19.16-30)

³² No 6e burtoto siire, 6e potti e gorko bi'eteedo Simon mo Sirene. Soogeeji dooli mo o roono leggal Yeesu palaanjal. ³³ Be jottii nokkuure wi'eteene Golgota. Maana Golgota woni (nokkuure le'al hoore). ³⁴ Be kokki Yeesu innabojam jillon-tiraadam e kaadudum, o yara. No o metti dam, o salii yarugo.

³⁵ No 6e keennyi tiggugo mo, 6e pidani gineeji makko tete, 6e ceenniri. ³⁶ Baawo majjum, 6e joodii don, 6ee deeni mo. ³⁷ Be binni dow alluwal daliila ko acci o tiggaa, 6e takki dow hoore makko. Ko 6e binni woni: «Oo do woni Yeesu, laamiido Yahuduube.» ³⁸ Fasotoo6e dido gom bo e tiggaa takkol makko, gooto nyaamo makko, gooto bo nano makko.

³⁹ Him6e falotoo6e don e yenna mo, e dimma ko'e mum, ⁴⁰ e wi'a: «An pusoowo suudu Alla, mahitoo njol der balde tati, faaba hoore maa. To a laati nun Biddo Alla, jippa diga e leggal palaanjal njal!»

⁴¹ Hande non, hooree6e li-maamiibe, e moodi66e tawreeta, e dottii6e fu jaanciri mo, e wi'a: ⁴² «O faabike wo66e, amma o waaway ko faabii hoore makko, kanko laamiido Isira'iila. Jooni, o jippoo diga leggal palaanjal, gam goondinen mo. ⁴³ O yowii hoolaare makko fu dow Alla. To non Alla faaboo mo jooni, to e yidi mo. Gam o wi'i, o laati nun Biddo Alla.»

⁴⁴ Fasotoo6e, tigгаа6e takkol makko bo e yenna mo hande non.

Yeesu maayii

(Marku 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhaana 19.28-30)

⁴⁵ Diga caka nyalooma, niwre wadi e leydi nin fu, faa yottii yanne tati kiikiide. ⁴⁶ Jaka yanne tati kiikiide, Yeesu hal6i e semme, wi'i: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» Kan woni «Alla am, Alla am! Gam ume accudaa am?» ⁴⁷ Wo66e der dari-noo6e don no nani dum, wi'i: «Emo

nodda Eliya!»⁴⁸ Don maa don, gooto ma66e doggi waddoy soosu-uji, suuwi di der jaran lammadam, ha66i e sawru, 6attini to hunnuko Yeesu gam o biccinoo.⁴⁹ Den horii6e wi'i: «Munyen, daaren naa Eliya waran faaboo mo.»⁵⁰ Baawo majjum, Yeesu hal6i e semme, o maayi.

⁵¹ Wakkati mum, wudere wirni-raane der suudu Alla serkitii caka caka, diga dow faa ley. Leydi dimmii, tepaaje feccii,⁵² jenaale ma66itii, seniibe duu66e maayunoo6e finti.⁵³ Be burtii e jenaale. Baawo mum, Yeesu finti, 6e naatidi e genni seniini, him6e duu66e yi'i 6e.

⁵⁴ Hooreejo soogeeji deenu6o Yeesu, e soogeeji mum, yi'i dimmaade leydi e ko wadi fu. Be kuli puy, 6e bi'i: «E goonja, o laati nun Bid6o Alla!»⁵⁵ Rew6e duu66e e tawaa don e daara diga woddii, kam6e nun tokkoynoo mo diga Galili, 6ee jagganoo mo.⁵⁶ Der ma66e: E woodi Mariyama mo Magadala, e Mariyama inna Yaakuuba e Yusufu, e inna 6i66e Jebede.

Yeesu uwaama
(Marku 15.42-47; Luka 23.50-56;
Yuhaana 19.38-42)

⁵⁷ No kiikiide wadi, gorko jom jawdiijo gom, mo siire Arimatiya, wari. Emo wi'ee Yusufu, kanko bo o laati nun aahiijo Yeesu.⁵⁸ O yahi to Pilaatu, o eeli dum 6annu Yeesu. Den, Pilaatu wi'i o hokkee 7ol.⁵⁹ Yusufu etti 6annu 7ol, suddi 7ol wudere heyre,⁶⁰ o watti 6annu 7ol der saabeere heyre ne o wasani hoore makko der hayre. Baawo mum, o talli hayre teddune, o ma66iri dammugal saabeere nen, o yawti.⁶¹ Mariyama Magadalaajo, e Mariyama oo to, e tawaa don, e joodi e daari far to saabeere nen.

Soogeeji e reeni saabeere

⁶² Fini mum laatii nyalaane ardiine nyalaane siwteteene. Den hoore6e Limaami6e e Farisaa6e hawritii yahi to Pilaatu.⁶³ Be bi'i mo: «Joomiraawo, men ciwtorii pewoowo on batiino diga e wuuri, wi'i, fintan nyalaane tatawre.⁶⁴ Gam majjum, batu soogeeji reena saabeere nen faa balde tati den yawta. Gam to aahiibe makko wujuu 6annu makko, wi'a, o fintii diga maay6e. Den fewre sakitiineere nen buran arandeere hallugo.»⁶⁵ Pilaatu wi'i 6e: «Soogeeji nani, jahee, deenee saabeere nen no baawirdon!»⁶⁶ Be jahi, 6e deenoy saabeere nen. Be talli hayre, 6e ma66i faa woodi, 6e darini soogeeji gam reena ne.

28

Yeesu fintii
(Marku 16.1-10; Luka 24.1-12;
Yuhaana 20.1-10)

¹ No nyalaane siwteteene yawti, alal subaka, Mariyama Magadalaajo e Mariyama oo to dawii, yahi daaroygo saabeere nen.² Don de woore, leydi dimmii e semme. Malaykaajo Joomiraawo jippii diga dow kammu, talli hayre nen, joodii dow mayre.³ Oo jalbitoo hande maayyere, gineeji makko e rawni hande malamalluuje.⁴ Reenu6e 6en huli faa e diwna, 6e laatii hande maay6e.⁵ Malaykaajo wi'i rew6e 6en: «To on kulee onon! Mii anni Yeesu tigganoodo nun daartoton.⁶ O walaa do, o fintii hande no o wi'unoo on. Garee, daaree to o fukkinoo.⁷ Tinnee, batee aahiibe makko o fintii diga e maayde. O na'on hedii on far Galili, on ji'an mo ton. Ka goodumi mi bata on nun don.»

⁸ Rew6e 6en yawti law diga to saabeere nen, go kulul e seyo wadi 6e puy. Be doggi 6e batoy aahiibe makko habaru on.⁹ Don maa don, Yeesu fotti e ma66e, wi'i 6e: «Mii sanna on!» Be battii mo, 6e

nannj koyde makko, 6e cujidani mo. ¹⁰ Den Yeesu wi'i 6e: «To on kulee! Jahee, batee banniraa6e am, 6e jaha Galili. Ton nun 6e ji'atammi.»

Ka reenu6e saabeere seedii

¹¹ Wakkati rew6e 6en yanti laawol, den wo66e der soogeeji deenu6i saabeere nen naati e genni, e bata hooree6e limaamiibe ko wadi fu. ¹² Hooree6e limaamiibe, e dottii6e wadi hawriine, 6e baddi, 6e kokki soogeeji 6in ceede duudde, ¹³ 6e bi'i 6e: «Bi'ee aahiibe makko nun wari jemma, tawi oon daani, wujji 6annu makko. ¹⁴ To hooreejo leydi nanii ka, minon nun anni ka batata mo, men burtina on e toora fu.»

¹⁵ Soogeeji jabi ceede mum, wadi no wi'aa. Hande non haala kan sankitorii caka Yahuduu6e faa warugo hanne.

Yeesu hollitanake aahiibe mum

(Marku 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhaana 20.19-23)

¹⁶ Aahiibe sappo e go'o yahi Galili, dow waanne ne Yeesu tintinnoo 6e 6e jaha. ¹⁷ No 6e ji'i mo, 6e cujidani mo, amma wo66e ma66e wadii seko. ¹⁸ O 6attii, o wi'i 6e: «Mi hokkaama baawde dow kammu e leydi fu. ¹⁹ Gam majjum jahee, gadee him6e lenyi fu aahiibe am, gadee 6e batisi e inne Baaba e Biddo e Ruuhu Ceniido. ²⁰ Janjinee 6e 6e tokkoo ko batumi on fu. Annee, mii wondi e moodon nyalaane fu, faa timmoode duuniyaaru.»

Linjiila Yeesu hande no Yuhaana winniri

Haala puddirka

Yuhaana e yidi der derewol mum ɗol, himbe annita no Yeesu laati nun Bidɗo Alla, den goondindo mo fu tawee e woodi yonki tabitiiki.

Wecco arano e holla kaayeeffiji feere feere, kollitooji no Yeesu nun paabotoodo, mo dum batani der dewte. Yuhaana ettii haalaaji godɗi nanditinirdi, hande jon: diyam, nyaamdu buurinoowol, innabohi goonahi, o hollitira ko Yeesu laatii.

Yuhaana tan batani ɓangal der siire Kana, e haala Nikodemu, e debbo samariyaajo, e mofo mo Baytisayda, e gorko dindaado e bundan.

O batanii kaayeeffiji jeego'o di Yeesu wadi ko Matiye, e Marku, e Luka winnay. Amma Yuhaana winnay haala golle Yeesu godde. O batanay dingol Yeesu e golle mum der Galili, e jarbeeki mum, e haala kirtaari cakitiineeri gam himbe wakkati makko e annunoo dum.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-18
2. Yuhaana gadoowo batisi, 1.19-51
3. Golle Yeesu e waaji mum, 2.1-12.50
4. Balde Yeesu sakitiineeje faa Urusaliima, 13.1-19.42
5. Pintol Yeesu Joomiraawo e kollitaaki mum, 20.1-31
6. Heennyitirde 21.1-25.

Haala laatike jayɗol e yonki

¹ Diga fuddoode, bi'eteedo Haala e wonunoo. Oo wondi e Alla, o laati nun Alla. ² Diga fuddoode, oo wondi e Alla. ³ E makko Alla tagiri huune fu. Baa goddum ko woni tagaaka to hinaa e makko. ⁴ Yonki

yiwii e makko, yonki kin laatanii himbe jayɗol. ⁵ Jaayɗol e yayna der niwre, niwre bo waaway ko nyifi ɗol.

⁶ Wakkati gom, Alla lili godɗo bi'eteedo Yuhaana. ⁷ O warii gam o laato seedeejo, o wadana jayɗol seedaaku, gam himbe fu goondina sabbu haala makko. ⁸ Kanko bane woni jayɗol, amma o waru nun gam o seedanoo jayɗol. ⁹ Kanɗol woni jayɗol goonawol, garuɗol e duuniyaaru gam yaynana himbe fu.

¹⁰ Bi'eteedo Haala na'onno der duuniyaaru, e makko duuniyaaru tagiraa, amma himbe duuniyaaru annitay mo. ¹¹ O warii to himbe makko, himbe makko bo jabbaki mo. ¹² Amma jabbiiɓe mo fu, ko goondinii inne makko, o hokkii dum laawol laataago ɓiɓɓe Alla. ¹³ Be laataaki ɓiɓɓe Alla diga e dingol, e yidde tagaado bo bane, amma gam Alla hokkii ɓe yonki kesi.

¹⁴ Haala laatike neddo. Neddo on joododii e meeden, oo hebbi moyyere e goonja. Men ji'ii tedduɗal makko, tedduɗal ɗal Bidɗo bajjo heɓata e baaba mum. ¹⁵ Yuhaana seedanii mo, bati e daane townne, wi'i: «Oo do woni mo batannoomi on, bi'umi: Baawo am, burɗo am waran, gam o na'on diga mi walaano.»

¹⁶ E gonnann makko, en fu en keɓii moyyere dow moyyere. ¹⁷ Diga e Muusa nun tawreeta hokkiraa, amma moyyere, e goonja warii diga e Yeesu Almasihuu. ¹⁸ Godɗo yi'ay Alla abada, amma Bidɗo bajjo, laatiido Alla, gondudo e Baaba nun annini en Alla.

Seedaaku Yuhaana gadoowo batisi

(Matiye 3.1-12, Marku 1.18, Luka 3.15-18, Yuhaana 5.33-36)

¹⁹ Yahuduube Urusaliima lili moodiɓɓe yiwube e lenyol Lewinkeeɓe e Limaamiibe ɓe yama mo, kanko woni moy. ²⁰ O toontii ɓe ko laafi. Nani ko o seedii: «Min,

mi Cuɓaado bane.» ²¹ Be yamitii mo, 6e bi'i: «Den kan, moy nun laatidaa an? An nun Eliya na?» O wi'i: «Min, mi Eliya bane.» Be bi'i: «An nun Annabiijo batanaado na?» O toontii: «Aawo, kanko bane laatiimi!» ²² Be bi'i mo: «Den fu moy nun laatidaa? Batu men ko men batoyta liloyɓe men. Ko bi'udaa hoore maa?» ²³ O toontii, o wi'i: «Min woni batoowo der haro e wi'a: "Moyyinee laawol Joomiraawo," non annabi Esaaya wi'i.»

²⁴ Lilaabe 6en laati nun Farisaabe. ²⁵ Be yami mo: «Ko woni sabbu ko aa wada batasi nani bo a Cuɓaado bane, a Eliya bane, a Annabiijo batanaado bane?» ²⁶ Yuhaana toontii 6e, wi'i: «Min, mii wadira batasi e diyam, amma e woodi goddo hakkune moodon mo on annaa, ²⁷ kanko woni garoowo 6aawo am, mi fotay baa fittugo 6oggi pade makko.» ²⁸ Dum don fu wadu nun Baytaniya, takkol maayo Urdun, to Yuhaana wadannoo batasi.

Yeesu nun woni Jawgiyel Alla

²⁹ Fini mum, Yuhaana yi'i Yeesu e wara to mum, wi'i: «Nani Jawgiyel Alla ikkinoowel hakkeji duuniyaaru. ³⁰ Kanko nun batannoomi, bi'umi: "Goddo waran 6aawo am, oo burimmi, gam o na'on diga mi walaano." ³¹ Min, mi annaano mo. Amma mi warii, mii wada batasi e diyam gam mi holla mo himɓe Isira'iila.»

³² Yuhaana seedii, wi'i: «Mi yi'ii Ruuhu hande foonu e jippoo diga dow, hodi dow makko. ³³ Min, mi annaano mo. Amma lildo am mi wada batasi der diyam, kanko nun wi'immi: "Mo ji'oytaa Ruuhu e jippoo dow mum, kanko woni gadiroowo batasi e Ruuhu Ceniido." ³⁴ Yuhaana wi'i: «Min, mi yi'ii, mi seedike, kanko woni Biddo Alla.»

Aahiibe Yeesu arandeeɓe (Matiye 4.18-22)

³⁵ Fini mum, Yuhaana e darodii kade e aahiibe mum dido. ³⁶ O yi'i Yeesu e faloo, o wi'i: «Nani Jawgiyel Alla!»

³⁷ Aahiibe dido 6en nani ka o bati, tokki Yeesu. ³⁸ Yeesu yeeyitii, yi'i 6ee tokki dum, wi'i 6e: «Ume daartoton?» Be toontii, 6e bi'i: «Rabbi (dum wi'ay maa Moodibbo), toy tawadaa?» ³⁹ O wi'i 6e: «Garee, daaree!» den 6e gari, 6e ji'i to o tawaa. Be joododii e makko nyalaane nen. Wakkati on, kiikiide nun.

⁴⁰ Andere, miiraawo Simon Piyer, woni gooto der dido nanuɓe haala Yuhaana, ko tokkini Yeesu. ⁴¹ Mawniraawo makko, Simon, o arti o fotti, o wi'i dum: «Men ji'ii Almasiihu.» (Dum wi'ay maa Cuɓaado.) ⁴² O yaari mo to Yeesu. Yeesu daari Simon Piyer, wi'i mo: «An, a Simon 6ii Yuhaana, a innitirte Kefas.» (Dum wi'ay maa Hayre.)

Yeesu noddii Filippu e Natanayel

⁴³ Fini mum Yeesu yidi yahugo Galili. O fotti e Filippu, o wi'i dum: «Tokkam!» ⁴⁴ Filippu, mo Baytisayda nun, genni Andere e Piyer. ⁴⁵ O fotti e Natanayel, o wi'i dum: «Men ji'ii mo haala mum batano der tawreeta Muusa e der dewte annabiibe. Yeesu 6ii Yusufu mo Nasaratu.» ⁴⁶ Natanayel wi'i mo: «Ko woodi waawan ko yiwi Nasaratu na?» Filippu toontii mo: «War, daarul!»

⁴⁷ Yeesu yi'i Natanayel e fonnoy dum, wi'i: «Oo do laati nun Isira'iilaajo lalley, jamma fu walaa e makko.» ⁴⁸ Natanayel wi'i mo: «Toy annudaa am?» Yeesu toontii mo, wi'i: «Mi yi'ii maa ley ibbi diga Filippu nodday maa.» ⁴⁹ Natanayel toontii, wi'i: «Moodibbo, a laati nun Biddo Alla, a Laamiido Isira'iila nun.» ⁵⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Gam mi wi'ii mi yi'ii maa ley ibbi, kan acci ko goondindaa na? A yi'an ko buri dum don mannu.»

⁵¹ Den o wi'i Natanayel: «E goonja batan mi on: On ji'an duule e ma6bitii, malaykaa6e Alla e eenca e jippoo dow Bii neddo.»

2

Bangal der siire Kana

¹ Balde didi 6aawo mum, 6angal wadii e siire Kana, der leydi Galili. Inna Yeesu e tawanoo ton. ² Yeesu e aahii6e mum bo noddinaama e jamaanu nu. ³ No innabojam ma66e jacci, inna Yeesu wi'i mo: «Be galaa innabojam.» ⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «Inna day, taa accu ka 6illee. Wakkati am yottaaki taw.» ⁵ Den inniiko wi'i golloo6e: «Ko o wi'i on fu, gadee.»

⁶ Loo6e jeego'o gadiraade kaaye e tawaa don. Diyam majje Yahuduu6e wadiranno nanardam gam laa6ingo ko'e mum, hande no diina ma66e bati. Loo6e den, baaney mum fu e jaba yoo6irde diyam sappo. ⁷ Yeesu wi'i 6e: «Kebbinee payande den diyam.» Be kebbini de faa ga66ude. ⁸ O wi'i 6e: «Jooni kan, nyedee, jaaranee mawdo 6angal.» Be nyedi. ⁹ No mawdo 6angal metti diyam baylitaadam innabojam dam, o annaa toy dam yiwi. Amma golloo6e nokkoy6e dam, e anni. O noddi jommanjo gorko, ¹⁰ o wi'i dum: «Him6e fu innabojam beldam woowi artirgo. To him6e buusii, ko dam hewtay welugo sakitoree. Amma an, a resii beldam dam faa jooni.»

¹¹ Non Yeesu wadiri kaayee fi mum arandehi der siire Kana, der leydi Galili. Non o hollitiri baawde makko, go aahii6e makko goondini mo.

¹² Baawo majjum o yahi Kafarnahum, kanko e inniiko, e miraa6e makko, e aahii6e makko. Be joodii ton balde sedda.

Yeesu riiwii tenkuu6e der suudu Alla

(*Matiye 12.38-40, Marku 11.15-18, Luka 19.45-46*)

¹³ No juulde Yahuduu6e bi'eteede Paska 6adii, Yeesu yahi Urusaliima. ¹⁴ Der suudu Alla, o tawi sip-poo6e ga'i, e baali, e tantabaraaji, e cengotoo6e ceede, e joodii. ¹⁵ O etti boggi o wadi 6occol, o riiwi 6e 6e burtoo suudu Alla, kam6e e baali, e ga'i. O sankiti ceede cengotoo6e, o hippi taaburuuji ma66e. ¹⁶ O wi'i sippoo6e tantabaraaji: «Burtinee dum, to on gadee suudu baaba am suudu tenkuru.»

¹⁷ Aahii6e makko siwtori ko winnaa e Dewte: «Yidde suudu maa e jabina 6erne am.» ¹⁸ Den hooree6e Yahuduu6e wi'i mo: «Kaayee fi kiye gadataa ko kollaa men aa woodi laawol wadugo nun nun.» ¹⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Pusee suudu Alla 6ol do, mi mahitinto 6ol der balde tati.» ²⁰ Be toontii mo: «Suudu 6ol mahiraama duu6i lasooji didi e jeego'o, go an, bi'aa a mahitinto 6ol der balde tati na?»

²¹ Amma 6annu makko nun o nandiniri suudu Alla. ²² No Yeesu finti, aahii6e mum siwtorii o batiino dum ka, go 6e goondini Dewte e haala ka o batunoo.

Yeesu e anni ko woni e neddo fu

²³ No Yeesu wonunoo Urusaliima gam juulde Paska, duu66e goondini inne makko gam 6e ji'ii kaayee fi di o wadi. ²⁴ Amma Yeesu hoolaaki 6e, gam oo anni 6e 6e fu. ²⁵ O bukaaka goddo seedanoo mo ko woni e him6e, gam oo anni ko woni der 6erne neddo.

3

Yeesu e badda e Nikodemu

¹ E woodunoo goddo, Farisaajo, bi'eteedo Nikodemu, o laati nun gooto der hooree6e Yahuduu6e.

² Jemmaare gom o yahi to Yeesu, o wi'i dum: «Moodibbo, emen anni a laati nun baajotoodo yiwudo to Alla, gam goddo waawataa ko wadi

kaayeeffiji di gadataa, to Alla won-
daa e makko.» ³ Yeesu toontii mo,
wi'i: «Mii batee e goonja: Goddo
waawataa ko yi'i Laamaare Alla to
rimitaaka.» ⁴ Nikodemu wi'i mo:
«Noy neddo waawirta ko rimitoraa
to naywii? O waawan ko witti e
reedu inniiko, o rimatee na?»

⁵ Yeesu toontii mo wi'i: «Mii batee
e goonja: To neddo rimitoraaka e
diyam, e Ruuhu, o waawataa ko
naati laamu Alla. ⁶ Ko neddo ri-
mata, laati nun neddo. Ko Ruuhu
bo rimata, laati nun ruuhu. ⁷ To
dum haaynee gam mi wi'ii maa:
“E haani dimitedaa.” ⁸ Hennu e
wifa to yidi fu. Aa nana sonnyo
maggol, amma a annaa to njol yiwi,
a annaa to njol yahata. Hande nun
dimiraado Ruuhu laati.»

⁹ Nikodemu wi'i mo: «Noy dum
wadortoo?» ¹⁰ Yeesu toontii mo:
«An, moodibbo Isira'iila mawdo,
a annaa dum? ¹¹ Mii batee e
goonja, menen, ko men anni, men
batata, ko men ji'i, men ceedotoo.
Amma on jabataa seedaaku amen.
¹² On goondinay no batanmi on
kujje de leydi. Noy goondinirton
to mi batanii on kujje de dow
kammu? ¹³ Goddo meeday een-
cugo dow kammu, to hinaa jip-
piido diga kammu, kanko woni
Bii neddo. ¹⁴ Hande no Muusa
biliri boddi janni dow leggal der
ladde haro, hande non Bii neddo
bo bilirtee, ¹⁵ gam goondindo mo fu
heba yonki tabitiiki. ¹⁶ Gam Alla
yidii duuniyaaru sanne faa hokki
Biddo mum bajjo, gam goondindo
mo fu to halku, amma heba yonki
tabitiiki. ¹⁷ Alla lilay Biddo mum
e duuniyaaru gam o hiitoo nu,
amma gam nu hisira diga e makko.
¹⁸ Goondindo mo hiitataake, amma
mo goondinay, hiitaamaa ko, gam
o goondinay inne Biddo Alla ba-
jjo. ¹⁹ Kiita mabbe nani: Jaaynjol
warii e duuniyaaru, amma himbe,
niwre nun buri yidugo dow jaynjol,
gam gadu mabbe woodaa. ²⁰ Mo
golle mum woodaa e wanyi jaynjol,

warataa e maggol, gam e hula golle
mum wurtoo. ²¹ Amma tokkudo
goonja, waran to jaynjol gam gadu nj
wadi gam Alla, wurtoo.»

*Ko Yuhaana seedii dow Yeesu
(Yuhaana 1.19-24)*

²² Baawo mum Yeesu yaadi e
aahii6e mum leydi Yahudiya. O
joododii e mabbe ton, oo wada
batisi. ²³ Yuhaana bo e wada batisi
e siire Aynon, takkol Salim, gam
ton diyam e duudi. Himbe e yaha
ton e wadane batisi. ²⁴ (Tawi
Yuhaana mabbaakano taw.)

²⁵ Nyaanne gom aahii6e
Yuhaana yeddontirii e Yahuduujjo
gom dow haala laa6al. ²⁶ Be jahi
to Yuhaana, 6e bi'i dum: «Moodibbo,
gorko gondunoodo e maa takkol
maayo Urdun, mo ceedanidaa
men, kanko bo oo wada batisi.
Himbe fu e yaha to makko.»

²⁷ Yuhaana toontii 6e, wi'i:
«Neddo waawataa ko hebi goddum
to hinaa ko Alla hokki dum.
²⁸ Onon e hoore moodon, on
seedee6e am, mi wi'ii: “Mi Almasi-
ihu bane, amma mi lilaama mi
ardoo mo”.» ²⁹ Yuhaana wi'i kade:
«Gaddanaado jommanjo debbo,
kanko woni jommanjo gorko.
Dottoowo gorko e darii, e hettinii.
To o nanii daane jommanjo gorko,
berne makko welan sanne. Nii
beldum berne am hebbiri. ³⁰ Haani
teddunjal makko e beydoo, jal am e
buytoo.»

Yiwudo dow kammu

³¹ «Yiwudo dow kammu nun buri
fu. Yiwudo e leydi, laati nun leydin-
keejo. Haala mum bo laati nun ka
leydinkee6e. Yiwudo dow kammu,
kan nun jinti moy fu. ³² Ko o yi'i e
ko o nani, o seedotoo, amma goddo
jabataa seedaaku makko. ³³ Jabudo
seedaaku makko, tabbitinii Alla
laati nun goonjaajo. ³⁴ Mo Alla lili,
ko Alla bati nun o batata, gam Alla
hebbinii mo Ruuhu mum. ³⁵ Baaba
e yidi Biddo, faa watti huune fu e
junjo makko. ³⁶ Goondindo Biddo,
hebi yonki tabitiiki. Mo goondinay

Biddo, hebataa ki, amma mone Alla e wonani dum.»

4

Yeesu e samariyaajo debbo (Yuhaana 7.37-39)

¹ Farisaaʼe nanii Yeesu e wada batisi, e heba aahiiʼe duubbe faa buri Yuhaana. ² To goonja nun, Yeesu e hoore mum waday batisi, amma aahiiʼe makko nun wadannoo dum. ³ No Yeesu nani ka Farisaaʼe bati, ummii leydi Yahudiya, witti leydi Galili. ⁴ E haani bo o falta leydi Samariya.

⁵ O wari e siire Samariya bi'eteene Sikar, takkol gesa ɗa Yaakuubu hokki ɓiyum Yusufu. ⁶ Don bunnu Yaakuubu woni. No Yeesu somi yaadu, joodii gabɓude bunnu ɗol. Caka nyaalooma nun.

⁷ Samariyaajo debbo wari yoogugo. Yeesu wi'i mo: «Hokkoram diyam, mi yara!» ⁸ (Tawi aahiiʼe makko yahii siire soodoygo ko nyaamete.) ⁹ Debbo on wi'i Yeesu: «Ee, noy an Yahuduujo, eelirtaa am diyam jaraa, min samariyaajo debbo?» Nani bo potal walaa hakkune Yahuduube e Samariyaabe. ¹⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «To aa annunoo no dokkal Alla foti, e moy wi'i maa: "Hokkoram diyam, mi yara!" an nun eelatano mo, o hokkee diyam yonki.»

¹¹ Debbo on wi'i mo: «Moodibbo, a walaa cawgal. Bunnu nun bo e luggi. Toy kebataa diyam yonki dam?» ¹² A buri nun maama amen Yaakuubu, kokkudo men bunnu ɗol manɗu na? Kanko e ɓiɓɓe makko, e bisaaji makko fu, ɓe jarii e maggol.» ¹³ Yeesu toontii mo, wi'i: «Neddo fu jardo diyam dam, dondete kade, ¹⁴ amma jardo diyam dam kokkanmi dum, dondataake faa abada. Gam diyam kokkanmi dum, laatanto dum ɓuldude diyam kokkoojam yonki tabitiiki.» ¹⁵ Debbo on wi'i: «Moodibbo, hokkoram diyam dam,

to mi dondee kade, to mi wittaa bo yoogugo.»

¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Yahu noddoy gorko maa, garidon!» ¹⁷ Debbo on toontii mo: «Mi walaa gorko.» Yeesu wi'i mo: «Aa woodi goonja no bi'udaa a walaa gorko. ¹⁸ A ettayno maa worɓe joyo. Gorko gondudaa jooni on bo, gorko maa bane. A batii goonja.»

¹⁹ Debbo on wi'i mo: «Moodibbo, laaɓanii am, a laati nun Annabiijo. ²⁰ Maamiraaʼe amen saafino Alla dow waanne nee, amma onon, oon bi'a: "Urusaliima nun Alla haani saafeego".»

²¹ Yeesu wi'i mo: «Banniraawo debbo, hoola ko batan maa mi. Wakkati e wara, dow waanne nee do bane, Urusaliima bo bane caafoton Baaba. ²² Onon Samariyaabe, oon caafa ko on annaa, menen Yahuduube, ko men anni men caafata, gam kisidam to Yahuduube nun yiwata. ²³ Amma wakkati e wara, ki yottike du, de safooɓe goonakuube saafirta Baaba e ruuhu e goonja. Iri safooɓe ɓee don nun Baaba daartata. ²⁴ Alla laati nun Ruuhu. Gam majjum, e haani safooɓe, saafira mo e ruuhu e goonja.»

²⁵ Debbo on wi'i: «Mii anni Almasiihu, bi'eteedo Cuɓaado, waran. To o warii, o humpitanan men kujje fu.» ²⁶ Yeesu wi'i mo: «Min, baddoowo e maa, woni kanko.»

²⁷ Dow kaa don, aahiiʼe makko yottii to maɓɓe. No Yeesu baddata e debbo on, dum haaynii ɓe, amma baa gooto maɓɓe wi'aye: «Ko daartataa?» Naa: «Gam ume baddataa e makko?»

²⁸ Den debbo on resi yoogirgal mum, witti siire, bati himɓe, wi'i: ²⁹ «Garee, daaree gorko batudo am ko gadunoomi fu. Kanko bane woni Almasiihu on?» ³⁰ Be burti siire nen, ɓe jahi to makko.

³¹ Wakkati den aahiiʼe e sawrina mo, e wi'a: «Moodibbo, nyaamu!»

³² O toontii 6e: «Mii woodi ko nyaamaanmi, ko on annaa.» ³³ Aahii6e 6en e yamontira: «Moy waddani mo ko nyaamete?»

³⁴ Yeesu wi'i 6e: «Nyaamdu am laati nun wadugo sago lildo am, e heennyitingo golle de o hokkimmi. ³⁵ Onon, oon bi'a: "Faa hanne lebbi naay horii go dugge yottoo?" Amma min, mii wi'a on: 6antee gite mon, daaree, gese 6ennii, de potii ruggeego. ³⁶ Duggudo heban joddi, hawritan 6i66e gam yonki tabitiiki, gam aawudo e duggudo seyodoo. ³⁷ Dum don e tabbitina ballool nol do: "Gooto e aawa, gooto e rugga." ³⁸ Mi lili on duggoon to on gollay. Wo66e gollii, onon, on nafitoroo golle ma66e.»

³⁹ Der siire nen, Samariyaabe duu66e goondinii Yeesu gam haala debbo ceediido, wi'i: «O batii am ko gadunoomi fu.» ⁴⁰ Gam majjum no Samariyaabe yottii to Yeesu, 6e eeli mo o joodoo to ma66e. O wadi don balde didi. ⁴¹ Him6e duu66e, faa 6uri no arande, goondini mo, no nani haala makko. ⁴² Be bi'i debbo on: «Jooni, hinaa gam ka batudaa men tan acci men goondini. Amma menen e ko'e amen, men nanii haala makko, emen anni kanko woni Kisinoowo duuniyaaru lalley.»

Yeesu nyawtii bii semmenteejo gom

(Luka 7.1-10)

⁴³ No Yeesu wadi ton balde didi, o witti Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seedike, o wi'i: «Annabiijo teddintaake der leydi mum.» ⁴⁵ No o yottii Galili, Galilinkee6e ja66orii mo juude didi, gam kam6e bo 6e jahiino juulde Urusaliima, 6e ji'iino ko o wadi ton fu.

⁴⁶ Den Yeesu warti Kana, der leydi Galili to o waylitinnoo diyam laatii jaram. Tawi bii gorko semmenteejo gom, yandaa, e fukkii Kafarnahum. ⁴⁷ Semmenteejo on nani Yeesu yiwii Yahudiya,

warii Galili. O yahi to makko, o eeli mo o yaha o nyawtaa biyiiko 6adiido maayugo. ⁴⁸ Yeesu wi'i mo: «Abada on goondintaa, to on ji'ay kaayefiiji e haaynaareeji.» ⁴⁹ Semmenteejo on wi'i mo: «Moodibbo, en jahu diga biyam maayay.» ⁵⁰ Yeesu wi'i mo: «Hootu, biya e wuuri.»

Gorko on goondini ko Yeesu bati dum, witti. ⁵¹ E laawol, golloo6e makko fotti e makko, wi'i mo biyiiko yoofike. ⁵² O yami 6e: «Wakkati dey o yoofii?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Keenya juura jonte den yoofi mo.» ⁵³ Baabiiko anniti wakkati oo don nun lalley Yeesu wi'i mo: «Biya yoofike!» Kanko e getti makko fu, 6e goondini Yeesu.

⁵⁴ Dum don woni kaayee fi dida6i ki Yeesu wadi Galili, no yiwunoo Yahudiya.

5

Yeesu nyawtii moofa

(Marku 2.28, Yuhaana 7.19-26 e 9.1-17)

¹ Baawo majjum, juulde Yahuduube e wada. Yeesu yahi Urusaliima. ² Urusaliima ton, takkol Dammugal baali, weldere diyam e woni don, nee wi'ee e Iburaninkeere Baytisayda. Dammude joy mawde e filitii ne. ³ Nyaw6e duu66e e fukkii ley dammude den: wumu6e, layoo6e, e [moofidin6e. Bee kedii diyam irtee, ⁴ gam malaykaajo Joomiraawo e jippoo e weldere nen tife e tife, e irta diyam dam. Nyawdo artudo naati e diyam dam de dam irtaa, e yoofoo no nyaw mum wa'i fu.] ⁵ Gorko nyawdo diga duubi laso e sappo e jeetati e wonunoo don. ⁶ Yeesu yi'i oo fukkii, anniti o 6ooyidii e nyaw, yami mo, wi'i «Aa yidi yoofaago?» ⁷ Nyawdo on toontii mo, wi'i: «Moodibbo, mi walaa goddo ballando am naatugo e weldere nen to diyam irtike, go

mi yottoo fu, den goddo artii am naatugo.»

⁸ Yeesu wi'i mo: «Umma, ettu daago maa, yahu!»

⁹ Don maa don gorko on yoofii, etti daago mum e yaha. Dum fakkii e nyalaane siwteteene, ¹⁰ gam majjum hooree6e Yahuduu6e wi'i nyawtaado on: «Hanne nyalaane siwteteene nun, laawol hokkay maa doonodaa daago maa.» ¹¹ O toontii 6e, o wi'i: «Nyawtudo am, kan nun wi'immi: Ettu daago maa, yahu!» ¹² Be yami mo: «Moy nun bi'udo maa: Ettu daago maa, yahu?» ¹³ Amma nyawtaado on annaano mo, gam Yeesu mutii caka him6e sabbu no 6e duudiri e nokkuure nen.

¹⁴ Baawo mum Yeesu fottitii e makko der suudu Alla, wi'i mo: «Daaru, jooni kan, a yoofike. Taa wafu hakke kade, wara ko 6uri dum bonugo he6ee.» ¹⁵ Gorko on yahi batoy hooree6e Yahuduu6e wi'i Yeesu nun nyawti dum.

¹⁶ Go Yahuduu6e fuddi gaccaago Yeesu gam o wadii dum e nyalaane siwteteene. ¹⁷ Yeesu wi'i 6e: «Baaba am, e golloo faa hanne, min bo, mii golla.»

¹⁸ Gam majjum hooree6e Yahuduu6e hoccii niiya warugo mo, hinaa gam o biisii nyalaane siwteteene tan, amma gam o wi'i bo, Alla woni Baabiiko. O fotinii hoore makko e Alla.

Baawde Biddo Alla

¹⁹ Yeesu wi'i 6e: «Mii bata on e goonja: Biddo waawataa ko wadi goddum kan tan, sey ko yi'i Baaba e wada. Gam ko Baaba wadata fu, kanjum Biddo bo wadata. ²⁰ Gam Baaba e yidi Biddo, kan wadi e holla mo huune fu ko o wadata. O hollan mo golle burde dee do fu manju, faa haaynaare wada on. ²¹ Gam hande no Baaba fintinirta maay6e wuurina 6e, nun Biddo bo wuurinirta mo yidi. ²² Baaba kan, hiitataako goddo, amma o hokkii Biddo baawde hiitaago kiita

fu, ²³ gam him6e fu teddina Biddo hande no teddiniri Baaba. Neddo fu mo teddinay Biddo, teddinay Baaba liloydo mo.

²⁴ Mii bata on e goonja. Nanudo haala am ko goondini liludo am, he6ii yonki tabitiiki, o hiitataake. O yiwii e maayde, o warii to yonki. ²⁵ Mii bata on e goonja: Wakkati e wara, ki yottike du, wakkati de maay6e nanata daane Biddo Alla. Nanu6e ne bo wuuran. ²⁶ Hande no Baaba laatorii 6ulirde yonki, hande nun o hokkii Biddo bo laaroo 6ulirde yonki. ²⁷ O hokkii mo baawde hiitaago, gam o laati nun Bii neddo. ²⁸ To dum haaynoo on. Wakkati waran, de maay6e wonu6e der caabeeje nanata daane makko, ²⁹ 6e burtoo. Wadu6e ko woodi, finta, he6a yonki, wadu6e ko halli finta, hiitee.»

Haala Yeesu laati nun goonja

³⁰ «Min e hoore am, wala fu ko baawumi wadugo. Ko nanumi, kiitortoomi. Kiita am e foonnitii, gam mi tokkataa sago am, sago lildo am nun tokkumi. ³¹ To mi seedanike hoore am, seedaaku am nootataake. ³² E woodi goddo ceedantoodo am. Mii anni seedaaku makko, ko o seedantoo am laati nun goonja. ³³ Onon, on lillii him6e to Yuhaana, o seedike goonja. ³⁴ Min, mi bukaaka seedaaku neddo, amma mi batii ka gam kison. ³⁵ Yuhaana laatike fitilla ku6oowa, jaaynoowa. On jabii welweltugo wakkati sedda e jayjol makko. ³⁶ Min, mii woodi seedaaku burru nu Yuhaana manju. Golle de Baaba yowanimmii mi wada, golle de gadanmi den nun seedantoo am no Baaba nun lilimmi. ³⁷ Baaba liludo am, kanko e hoore makko seedanii am. Abada on nanay daane makko, abada on ji'ay mo. ³⁸ Batu makko wonday e moodon, gam on goondinay mo o lili. ³⁹ Oon biditoo Dewte gam oon miiji de

kokkan on yonki tabitiiki. Kanje seedantoo am. ⁴⁰ Amma, on jaḡay warugo to am gam keḡon yonki.

⁴¹ Diga e himḡe bane keḡammi tedduḡal am, ⁴² amma mii anni on, mii anni yidde Alla walaa e moodon. ⁴³ Min, mi warii e inne Baaba am, on jaḡḡaaki am. Amma to godḡo wardii inne mum, on jaḡḡoto dum. ⁴⁴ Noy baawirton ko goondini, onon teddinontirooḡe hakkune moodon, go accudon daartugo tedduḡal Alla? ⁴⁵ To on miilee min gaccotoo on yeeso Baaba. Muusa, mo jowudon hoolaare moodon dow mum, kanko nun gaccoytoo on. ⁴⁶ To on goondiniino Muusa e goonja, on goondinanno am min bo, gam min o batani der dewte makko. ⁴⁷ Amma no on goondinay ko o winni, noy goondinirton haala am?»

6

Yeesu nyaannii himḡe ujune joyo (Matiye 14.13-21; Marku 6.30-44; Luka 9.10-17)

¹ Baawo majjum Yeesu joli maayo Galili, bi'eteenjo Tiberiya. ² Jama'aare duunne e tokki mo gam 6e ji'ii haaynaareeji di o wadi dow nyawḡe. ³ Yeesu eenci dow waanne, joododii ton e aahiiḡe mum. ⁴ Tawi juulḡe Yahuduube bi'eteede Paska ḡadike. ⁵ Yeesu ḡanti hoore, hollirii jama'aare duunne e fonnoy dum. O yami Filippu: «Toy keḡeten cooden nyaamdu ko nyaannata ḡee do fu?» ⁶ O batu nun makko gam o nana ko Filippu toontotoo, gam oo anni ko o miili wadugo.

⁷ Filippu toontii mo, wi'i: «Baa gollotooḡo golle juulḡe balde keme diḡi, joddi mum heyataa sooda peen, tawee moy fu heḡa ḡappel.» ⁸ Gooto e aahiiḡe makko, bi'eteedo Andere, miiraawo Simon Piyer, wi'i mo: ⁹ «E woodi do suka gorko gom gooduḡo peen joy e liyyi diḡi,

amma ume dum don wadanta ḡee do fu?»

¹⁰ Yeesu wi'i: «Bi'ee 6e, 6e joodoo.» Nokkuure nen e hebbi fudo, 6e joodii. Be gadan himḡe ujune joyo. ¹¹ Yeesu etti peen kon, yetti Alla, yedi wonuḡe don. O wadi liyyi dii bo hande nun. O hokki 6e faa 6e kaari. ¹² No 6e kaari, Yeesu wi'i aahiiḡe mum: «Kawritee ko horii, baa godḡum to halku.»

¹³ Be kawriti ḡappe peen joyo ko himḡe ḡen horii, ko kebbi killaaḡe sappo e diḡi.

¹⁴ No himḡe yi'i kaayeeḡi dum Yeesu wadi, 6e bi'i: «Lalley, kanko woni Annabiijo bi'aado e wara der duuniyaaru.»

¹⁵ Amma no Yeesu e anni 6e garan nanḡugo dum e semme, 6e laamina, o dilli diga don, o eenci dow waanne, kanko tan.

Yeesu e yaha dow diyam maayo.

(Matiye 14.22-34; Marku 6.45-53)

¹⁶ Kiikiide mum, aahiiḡe Yeesu yahii fonḡo maayo. ¹⁷ Be naati laana diyam gam 6e jola, 6e jaha Kafarnahum. Niwre fuddii wadugo, tawi Yeesu hewtaaki 6e taw. ¹⁸ Henu mawkol e wifa, galmaji diyam e ummoo. ¹⁹ Be jawḡini laana kan faa 6e keḡi hande kilo joy naa jeego'o. Den 6e kolliri Yeesu e yaha e koyḡe dow maayo, faa ḡattii 6e. Be kuli. ²⁰ Yeesu wi'i 6e: «Min nun, to on kulee!» ²¹ Be eeli mo o naata e laana kan. Don maa don 6e jottii fonḡo to 6e poonnii.

Himḡe e daarta Yeesu

²² Fini mum, jama'aare woununoone fonḡo maayo, yi'i laana goota tan woni ton. Yeesu naatiday e aahiiḡe mum laana kan. Kamḡe tan yawti e makka. ²³ Laanaaḡe yiwuḡe Tiberiya warii takkol to 6e nyaami peen don, ḡaawo no Joomiraawo yetti Alla. ²⁴ No jama'aare yi'i Yeesu e aahiiḡe mum

walaa don, 6e naati laanaaje, 6e batti Kafarnahum daartoygo mo.

Yeesu woni nyaamdu kokkoowol yonki

²⁵ No 6e tawi Yeesu fonŋo maayo, 6e bi'i dum: «Moodibbo, dey garudaa do?» ²⁶ Yeesu toontii 6e, wi'i: «To goonja nun, hinaa gam on ji'ii kaayee fi acci oon daartammi. Ko daartirton am woni gam on nyaamii faa on kaarii. ²⁷ To on gollee gam nyaamdu keennyooowol, amma gollee gam nyaamdu tabitintoonol, kokkoowol yonki tabitiiki. Nyaamdu ŋol don nun, Bii neddo hokkata on, gam kanko Alla Baaba, wadani maane baawde mun.»

²⁸ Den 6e yami mo, 6e bi'i: «Ume men gadata ko men gada golle de Alla yidi?» ²⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Golle de Alla yidi woni goondinon mo o lili.»

³⁰ Be toontii mo, 6e bi'i: «Kaayee fi kiye gadataa men ji'a, faa men goondinee? Ume gadataa?

³¹ Maamiraa6e amen nyaamii nyaamdu maannu der haro, hande no dewte wi'i: «O hokkii 6e nyaamdu yiwunu dow kammu.»

³² Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: hinaa annabi Muusa hokki on nyaamdu yiwunol dow kammu. Baaba am hokki on nyaamdu geetol, yiwunol dow kammu. ³³ Nyaamdu ŋol Alla hokkata woni, yiwunol dow kammu, kokkoowol duuniyaaru yonki.»

³⁴ Be bi'i mo: «Moodibbo, hokku men nyaamdu ŋol baadey.»

³⁵ Yeesu wi'i 6e: «Min woni nyaamdu kokkoowol yonki, garudo to am, rafataake abada, goondindo am bo dondataake abada. ³⁶ Amma mi batii on: on ji'ii am, ko on goondinay. ³⁷ Be Baaba hokkimmi fu, waran to am. Garudo to am fu, mi salataako dum.

³⁸ Gam wadugo ko jidumi bane acci yiwmi dow kammu, amma gam mi wada ko liludo am yidi. ³⁹ Nani

ko lildo am yidi: to baa gooto der him6e o hokki am majju, amma gam mi ummitina 6e nyalaane darnjal. ⁴⁰ Nani ko Baaba am yidi: ji'udo Biddo fu, to goondinii mo, he6ii yonki tabitiiki. Mi ummitinan mo nyalaane darnjal.»

⁴¹ Yahuduu6e e dumbitoo hakkune mum dow haala Yeesu, gam o wi'i: «Min woni nyaamdu yiwunol dow kammu» ⁴² Be bi'i: «Oo do, hinaa Yeesu 6ii Yusufu, mo annuden inna mum e baaba mum on na? Noy o wi'irta: «Dow kammu yiwmi?»»

⁴³ Yeesu wi'i 6e: «To on dumbitee hakkune moodon! ⁴⁴ Goddo waawataa ko wari to am, to Baaba lildo am fooday mo. Min, mi ummitinan mo nyalaane darnjal. ⁴⁵ E wannii der dewte annabi6e: «Be fu Alla janninan 6e.» Neddo fu nanudo ko Baaba bati, go ja6i janninol makko, waran to am. ⁴⁶ Baa gooto yi'ay Baaba, to hinaa yiwudo to Alla, kanko tan yi'i Baaba. ⁴⁷ Mii bata on e goonja: Goondindo am, he6ii yonki tabitiiki. ⁴⁸ Min woni nyaamdu kokkoowol yonki. ⁴⁹ Maamiraa6e moodon nyaamii maannu der haro, 6e maayii bo. ⁵⁰ ŋol do nun nyaamdu yiwunol dow kammu, nyaamudo ŋol fu maayataa. ⁵¹ Min woni nyaamdu yonkintewol, yiwunol dow kammu. To neddo nyaami nyaamdu ŋol, wuuran faa abada. Nyaamdu ŋol kokkanmi gam duuniyaaru wuura, laati nun bannu am.»

⁵² Dow kaa don Yahuduu6e e yeddontira no waawi fu, e wi'a: «Noy neddo oo waawirta ko hokki en bannu mum nyaamen?»

⁵³ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: To on nyaamaay bannu Bii neddo, on jaray yiyam makko, yonki walaa der moodon.

⁵⁴ Neddo fu nyaamudo bannu am, to yari yiyam am, he6ii yonki tabitiiki. Mi fintinan mo nyalaane darnjal. ⁵⁵ Gam bannu am laati nun nyaamdu lalley, yiyam am bo

laati nun jaram lalley. ⁵⁶ Neddo fu nyaamudo bannu am, to yari yiyam am, oo wondi e am, min bo mii wondi e makko. ⁵⁷ Baaba liloydo am laati nun buurudo. Gam makko buurumi. Hande nun nyaamudo am fu, wuurirta gam am. ⁵⁸ Njol do nun woni nyaamdu yiwunjol dow kammu. Njol nandaa e njol kaakiraabe moodon nyaamuno, 6e maayii bo. Nyaamudo nyaamdu njol do wuuran faa abada.»

⁵⁹ Haalaaji dii do nun Yeesu jannini der suudu waajorde Kafar-nahum.

Yonki tabitiiki

⁶⁰ No 6e nani haalaaji din, duuggal e aahiibe makko wi'i: «Haala ka e tiidi. Moy waawata ko jabi ka?»

⁶¹ Yeesu faami der 6erne mum, aahiibe mum e dumbitoo dow majjum, go o wi'i 6e: «Haala kan jibi on nun? ⁶² Jon kan to on ji'ii Bii neddo eenci to wonunoo, den mum noy gadoton? ⁶³ Ruuhu woni burinoowo, bannu nafataa goddum. Haalaaji haalanmi on dii, laati nun Ruuhu e yonki. ⁶⁴ Nani e woodi hakkune moodon 6e goondinay.» Gam Yeesu e anni diga fuddoode, 6e goondinay dum, e jammotoodo dum. ⁶⁵ O 6eydi o wi'i: «Gam majjum bi'umi on: "Walaa baawoowo ko wari to am, to Baaba hokkay dum no warirta".»

⁶⁶ Diga den, duuggal e aahiibe makko dilli, aaci tokkugo mo. ⁶⁷ Den Yeesu yami aahiibe sappo e dido 6en: «Onon bo, oon jidi dillugo na?» ⁶⁸ Simon Piyer toontii mo, wi'i: «Joomiraawo, to moy men jahata? An woodi haala kokkoowa yonki tabitiiki. ⁶⁹ Men goondinii, emen anni an woni Ceniido yiwudo e Alla.» ⁷⁰ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Hinaa min sufi on, onon sappo e dido? Gooto moodon laati nun seydaanuujjo.»

⁷¹ Haala Yahuuda, gii Simon Iskariyot nun o batata, gooto der sappo e dido 6en. Oo don woni jammotoodo mo.

7

Miiraabe Yeesu goondinay dum

¹ Baawo majjum Yeesu e woosoo der Galili. O yidaa woosaago der Yahudiya gam hooreebe Yahuduube e daarta no warirta mo. ² Tawi juulde Yahuduube bi'teede juulde bukaaji 6adike. ³ Miiraabe Yeesu wi'i dum: «Eggu, jahaa Yahudiya gam aahiibe maa yi'a golle de gadataa. ⁴ Goddo suudataa ko wadata, to e yidi anneego. No aa wada golle dee, hollitin hoore maa himbe.»

⁵ Baa miiraabe makko goondinay mo. ⁶ Yeesu wi'i 6e: «Wakkati am waray taw, amma onon, wakkati fu laati nun wakkati moodon. ⁷ Himbe duuniyaaru waawataa ko wanyi on, amma min, 6ee banyimmi gam mii seedoo golle ma66e woodaa. ⁸ Onon, jahee juulde den. Min, mi yahataa, gam wakkati am waray taw.» ⁹ No o bati 6e kaa don, o joodii leydi Galili.

Yeesu yahi juulde bukaaji

¹⁰ No miiraabe Yeesu yahi juulde den, Yeesu bo yahi ton, amma o hollitay hoore makko, o suudii. ¹¹ Hooreebe Yahuduube e daarta mo der juulde, e wi'a: «Toy o woni?»

¹² Himbe duu66e e dumbitoo dow haala makko. Wo66e e wi'a: «Neddo geeto nun!» Wob6e bo e wi'a: «Nun nun bane, majjinoowo himbe nun.» ¹³ Goddo suusay batango mo e daane towne, gam 6ee kula hooreebe Yahuduube.

¹⁴ Tawi juulde den fecciri, go Yeesu fuddi janningo der suudu Alla. ¹⁵ Haaynaare wadi Yahuduube sanne, 6e bi'i: «Noy o waawiri dewte, kanko mo jannay?»

¹⁶ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Jande janninammi on, yiyaw e am. Diga

to liloydo am, dum yiwi. ¹⁷ To neddo e yidi wadugo sago Alla, o annitan janninol am to Alla yiwi, naa bo to haalaaji am, e baawde am nun yiwi. ¹⁸ Batanoowo hoore mum, hoore mum nun daartanta teddujal. Amma daartoowo teddujal liloydo dum, oo don goonja nun batata, fewre walaa e makko. ¹⁹ Hinaa Muusa hokki on tawreeta na? Amma baa gooto moodon golliray tawreeta. Ko woni sabbu go oon daarta warugo am?» ²⁰ Himbe ben toontii mo, wi'i: «An, aa woodi ginnool. Moy daartata warugo maa?»

²¹ Yeesu toontii be: «Golle goote tan gadumi, on fu, haaynaare wadi on. ²² Muusa hokkii laawol gadon julnol. Diga to Muusa du bane nol yiwi, diga to kaakiraafe mon nun, go oon julna suka nyalaane siwteteene. ²³ To suka e julnee nyalaane siwteteene, gam to tawreeta Muusa yartee, gam ume monnotodon gam mi nyawtii tagaado bumbum nyalaane siwteteene? ²⁴ Accee hiitoraago no ji'irton, amma gadee kiita poonniika.»

Yeesu woni Almasiihu na?

²⁵ Go himbe Urusaliima wobbe wi'i: «Hinaa oo do be daartata warugo na? ²⁶ Oo woni caka ma66e, oo bata, be bi'ay mo gokka. Den maw6e amen annitin nun kanko woni Cu6aado na? ²⁷ Oo do kan, een anni to yiwi, amma to Cu6aado e wara, goddo annataa to o yiwata.»

²⁸ Tawi Yeesu e jannina der suudu Alla, o bati e daane towne, o wi'i: «Oon annimmi, oon anni to yiwumi! Min bane waddi hoore am. Liloydo am laati nun goonjaajo. Kanko woni mo on annaa. ²⁹ Min, mii anni mo gam to makko yiwmi. Kanko liloymmi.»

³⁰ Den be daarti no be nannirta mo, amma goddo junjo mum meemaay mo, gam wakkati makko waray taw. ³¹ Duuggal der

jama'aare goondinii mo, wi'i: «To Cu6aado warii, o wadan kaayee fi burudi di gorko oo wadi na?»

Reenu6e suudu Alla lilaama nanja Yeesu

³² Farisaa6e nani ko himbe ben dumbitintoo dow haala Yeesu. Hooree6e Limaamiibe e Farisaa6e lili reenoo6e, nanja mo. ³³ Yeesu wi'i: «Min, mii wondi e moodon sedda taw. Baawo mum, mi wittan to liloydo am. ³⁴ On daartan am, amma on jiiataa am, gam on baawataa ko yahi to gonumi.»

³⁵ Yahuduube yamontiri, wi'i: «Toy o yahata ko en baawataa ko yiiti mo? O yahan to himbe meeden feroy6e to Yunaninkee6e, o jannina Yunaninkee6e na? ³⁶ O wi'ii en daartan mo, en jiiataa mo, gam en baawataa ko yahi to o tawetee. Kaye nun kaa don bo?»

Diyam yonki

³⁷ Nyalaane sakitiineere der juulde den buri teddugo. Nyaanne mum, Yeesu darii, bati e daane towne, wi'i: «Neddo fu dondaado wara to am, yara. ³⁸ Goondindo am fu, "ilaadi diyam yonki mawfi ilan e berne mum" hande no Dewte bati.»

³⁹ O batu nun kaa don dow Ruuhu mo goondindo fu hebata. Den Ruuhu hokkaaka taw, gam Yeesu teddinaaka taw.

Himbe luudontirii sabbu Yeesu

⁴⁰ No wobbe der jama'aare nen nani haala ka, wi'i: «Lalley kanko woni Annabiijo.» ⁴¹ Wobbe wi'i: «Kanko woni Cu6aado.» Wobbe bo wi'i: «Cu6aado yiwani diga Galili na?» ⁴² Dewte wi'ay ba, e lenyol annabi Dawda nun Cu6aado yiwata, der siire Baytilaama, to Dawda yiwi? ⁴³ Jama'aare nen luudontiri gam makko. ⁴⁴ E woodi yidu6e nannjugo mo der ma66e, amma goddo junjo mum meemaay mo.

Maw6e Yahuduube goondinay Yeesu

⁴⁵ Reenoobe warti to hooree6e Li-maamiibe e Farisaa6e, 6e yami 6e, 6e bi'i: «Ko woni sabbu ko on gad-day mo?» ⁴⁶ Reenoobe 6en toontii, wi'i: «Abada goddo batiray no gorko on batiri.» ⁴⁷ Farisaa6e yami 6e: «Onon bo on majjinaama hinaa? ⁴⁸ E woodi baa gooto der hooree6e, maa bo der Farisaa6e goondindo mo na? ⁴⁹ Amma jama'aare ne annaa tawreeta, ne yaa'aane»

⁵⁰ Gooto der ma66e, bi'eteedo Nikodemu, jahunoodo to Yeesu wi'i 6e: ⁵¹ «Tawreeta meeden e hiitoo neddo tawee nanaaka ko o bati, annaaka ko o wadi na?» ⁵² Be bi'i mo: «An bo a Galilinkeejo na? Widita Dewte, a yi'an walaa annabiijo yiwudo Galili.» [⁵³ Baawo mum, moy fu hooti wuro mum.

8

Debbo jeenoowo

¹ Yeesu yawti far waanne Jaytuye. ² Subaka kecco o witti der suudu Alla. Jama'aare fu wari. O joodii, oo jannjina 6e. ³ Moodi66e tawreeta, e Farisaa6e waddi debbo nanjaado e wada jeenu. Be darni mo caka jama'aare. ⁴ Be bi'i Yeesu: «Moodibbo, debbo oo do nanja nun e wada jeenu. ⁵ Muusa batii der tawreeta men, iri debbo oo don kaaye nun warirtee. An bo, kaye bi'udaa?»

⁶ Be baddu nun 6e yoyra mo, gam 6e ke6a no 6e gaccorii mo. Amma Yeesu jimminii, e winna e honnu mum dow leydi. ⁷ No 6e tokki 6ee yamitoo mo, Yeesu 6anti hoore, wi'i 6e: «Goddo moodon mo waday hakke dadey arta fadda mo hayre.»

⁸ O jimminii kade, oo winna e leydi. ⁹ No 6e nani ka, 6e dilli gooto gooto. Nayee6e arti dilli. Yeesu e debbo on tan horii. ¹⁰ Yeesu 6anti hoore, wi'i mo: «Debbo, toy 6e goni? Baa gooto hiitaaki maa?» ¹¹ O toontii, o wi'i: «Moodibbo, baa gooto.» Yeesu wi'i mo: «Min bo,

mi hiitataako ma. Yahu, taa mayta kade wadugo hakke.»]

Yeesu woni jayjol duuniyaaru

¹² Yeesu baddi e ma66e kade, wi'i: «Min woni jayjol duuniyaaru. Tokkudo am, yahataa e niwre abada, amma o heban jayjol yonki.» ¹³ Dow kaa don, Farisaa6e wi'i mo: «To aa seedanoo hoore maa, seedaaku maa jabataake.»

¹⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Baa to mi seedanike hoore am, seedaaku am e laatii goonja, gam mii anni to yiwmi, mii anni to jahammi bo. Amma onon, on annaa to yiwmi, on annaa bo to jahammi. ¹⁵ Oon gada kiitaa hande no him6e hiitortoo, amma min, mi hiitataako goddo. ¹⁶ To mii wada kiita, kiita am e laatii goonja, gam mi hiitataako min tan, amma Baaba liloydo am, e wondi e am. ¹⁷ E Winnii e tawreeta moodon: "Seedaaku him6e dido e laatii goonja". ¹⁸ Mii seedanoo hoore am. Baaba liloydo am bo, e seedanoo am.» ¹⁹ Be bi'i mo: «Toy Baaba maa woni?» Yeesu toontii, wi'i 6e: «On annaa am min, hakko Baaba am. To oon annunoo am, maa on anniino Baaba am bo.»

²⁰ Yeesu batii haalaaji dii no o jannjinta der suudu Alla, to nokkure ceede Alla wattetee. Goddo nanjay mo, gam wakkati makko yottaaki taw.

On baawataa yahugo to jahanmi

²¹ Yeesu wi'i 6e kade: «Mi nani yaha, on daartan am, on maaydan e hakkeegi moodon. On baawataa ko yahi to jahanmi.» ²² Yahuduu6e wi'i: «O waritinto nun naa? Gam o wi'i en baawataa ko yahi to o yahata.» ²³ Yeesu wi'i 6e: «E ley jeyadon, amma min, dow jeyaami. E duuniyaaru nuu jeyadon, amma min, mi jeyaaka e maayru. ²⁴ Gam majjum bi'umi on: on maaydan e hakkeegi moodon. Gam to on goondinay min woni mo gonmi, on maaydan e hakkeegi moodon.» ²⁵ Be yami mo: «An moy nun

laatiɗaa?» Yeesu toontii: «Mo bi'unoo mi on diga arande, laatiimi. ²⁶ Mii woodi huune duuddum ko batanmi, e ko kiitotoomi dow mon. Amma liloyɗo am laati nun goonjaajo. Ko nanumi e makko, batanmi duuniyaaru.»

²⁷ Be paamay naa Baaba nun o batanta 6e. ²⁸ Den Yeesu wi'i 6e: «To Bii neddo bilaama fu, den paamoton "min woni mo gonmi," mi wadataa bo goddum e hoore am, amma mi batan nun ko Baaba ekkitinimmi tan. ²⁹ Liloyɗo am e wondi e am, o accay am min tan, gam ko welata mo gadanmi wakkati fu.» ³⁰ No o bati hande nun, duubbe goondinii mo.

Rimbe e maccube

³¹ Yeesu wi'i Yahuduuɓe, goondinbe dum: «To oon jogii haala am, on laati nun aahiibe am lalley. ³² On annan goonja. Goonja bo rindinan on.»

³³ Be toontii mo, 6e bi'i: «Menen, men yiwi e lenyol Iburahiima, abada men laataaki maccube goddo. Noy bi'irtaa men dimɗan?»

³⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: gadoowo hakke fu laati nun maccudo hakke. ³⁵ Maccudo wonataako der saare baadey, amma biɗɗo nun wonotoo der saare e baadey ³⁶ To Biɗɗo rindinii on, on laatoto rimbe e goonja. ³⁷ Mii anni on yiwi e lenyol Iburahiima, amma oon daarta warugo am gam haala am naatay der moodon. ³⁸ Ko ji'umi e Baaba kan nun batanmi, onon bo oon gada ko Baaba moodon wi'i on.»

³⁹ Be toontii mo, 6e bi'i: «Baaba amen woni Iburahiima.» Yeesu wi'i 6e: «To on latino ɓiɓbe Iburahiima e goonja, maa on gadiino golle Iburahiima. ⁴⁰ Amma jooni oon daarta warugo am, min batudo on goonja ka nanumi to Alla. Dum don Iburahiima waday dum. ⁴¹ Onon, golle Baaba moodon gadoton.» Be bi'i mo: «Menen, men

jaaluube bane, Baaba gooto men goodi, kanko woni Alla.»

⁴² Yeesu wi'i 6e: «To Alla nun latinoo Baaba moodon, maa on jidiino am, gam to Alla yiwmi, ko garumi. Mi wadday hoore am, amma kanko lilimmi. ⁴³ Gam ume ko on nanataa haala am? Gam on baawataa ko hettinii haala am. ⁴⁴ Seyɗan woni baaba moodon. Jidaadi baaba moodon gadoton. Baroowo nun o laatii diga fuddoode. O walaa der goonja, gam goonja walaa der makko. To oo bata fewre, jikku makko nun, gam oo pewoowo, oo baaba fewre. ⁴⁵ Amma min, gam mii bata goonja, wadi ko on goondinay am. ⁴⁶ Moy moodon waawata seedaago mi wadii hakke? To mi batii goonja, gam ume ko on goondintaa am? ⁴⁷ Neddo Alla nun hettintoo haala Alla. Onon, on kettintaako gam on laataaki himbe Alla.»

Yeesu e buri Iburahiima

⁴⁸ Yahuduuɓe wi'i mo: «Men batay goonja no men bi'i a laati nun samariyaajo, aa woodi bo ginnool na?» ⁴⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mi woodaa ginnool, amma mii teddina Baaba am. Onon, oon jawoo am. ⁵⁰ Tedduɗal hoore am bane daartanmi. E woodi daartanoowo am tedduɗal, kiitotoodo. ⁵¹ Goonja batanmi on: Jaɓudo haala am fu, maayataa abada.»

⁵² Yahuduuɓe wi'i mo: «Jooni men tabbitini aa woodi ginnool. Iburahiima e annabiibe fu maayi, amma an, a wi'ii: "Jaɓudo haala am fu, maayataa abada". ⁵³ Aa buri Iburahiima baaba amen manɗu na? O maayii, annabiibe bo maayii. Ume miiludaa aa laatii?»

⁵⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «To hoore am teddinanmi, tedduɗal am laati nun baanji. Baaba am, mo bi'oton Alla moodon on nun teddintanmi. ⁵⁵ On annaa mo. Amma min, mii anni mo. To mi wi'ii mi annaa mo, mi laatoto pewoowo hande moodon. Amma mii

anni mo, mi tokkii haala makko. ⁵⁶ Baaba moodon Iburahiima e seyorino yi'ugo nyalaane wittooyo am. O yi'ii ne, go berne makko weli.» ⁵⁷ Yahuduu6e wi'i mo: «A waday taw baa duubi lasoy didi e sappo, go aa wi'a a yi'ii Iburahiima?» ⁵⁸ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: Diga Iburahiima tagaaka, min, mi na'on.» ⁵⁹ Dow kaa don 6e etti kaaye 6e padda mo. Amma Yeesu soltii, wurtii e suudu Alla.

9

Yeesu wuntinii dimdaado e bundan

¹ No Yeesu yawtata, o yi'i gorko dimdaado e bundan. ² Aahiibe makko yami mo, wi'i: «Moodibbo, moy wadi hakke, kanko na, naa baaba e inna makko nun, ko o rindaa e bundan?» ³ Yeesu toontii 6e wi'i: «Kanko bane wadi hakke, baaba e inna makko bo bane. Amma gam baawde Alla yi'ee e makko nun. ⁴ No jayjol na'on taw, haani gaden golle lilyodfo am. Gam jemma waran de godfo waawataa ko gollii. ⁵ No mii tawaa e duuniyaaru, min woni jayjol mayru.»

⁶ Den, no o bati kaa don, o tuuti jooode e leydi, o laawi loope e jooode den, o moomi e gite bumdo on. ⁷ O wi'i mo: «Yahu sulmaa weeldere Silowe.» (Dum wi'ay maa Lilaado). O yahi, o sulmii. O warti oo yi'a.

⁸ Wondunoo6e e makko, e yi'annoo6e mo oo fiya bara, wi'i: «Hinaa oo do joodotono e fiya bara na?» ⁹ Wo66e wi'i: «Kanko nun!» Wo66e bo wi'i: «Kanko bane! Nandi makko nun!» Gorko on e hoore mum wi'i: «Min nun lalley!» ¹⁰ Be yami mo: «Noy bumtirdaa?» ¹¹ O toontii: «Gorko bi'eteedo Yeesu laawi loope, moomi e gite am, wi'immi: "Yahu weldere Silowe, culmodaa". Jahumi, culmiimi, ko bumtumi.» ¹² Be yami mo: «Toy gorko on woni?» O toonti: «Mi annaa!»

Farisaa6e e yantinoo bumtinaado

¹³ Den 6e jaari bumtinaado on to Farisaa6e. ¹⁴ Nyalaane Yeesu laawi loope wumtini mo, laati nun nyalaane siwteteene. ¹⁵ Farisaa6e bo yami mo, wi'i: «Noy bumtirdaa?» O toontii 6e: «O moomu nun loope e gite am, ko culmiimi, ko bumtumi.» ¹⁶ Wo66e der Farisaa6e wi'i: «Gorko on waawataa ko yiwi to Alla, gam o jogaaki nyalaane siwteteene.» Wo66e bo wi'i: «Noy gadoowo hakke waawirta ko wadi iri kaayefiiji dii do?» Go 6e ceen-niri hakkune ma66e.

¹⁷ Farisaa6e yami bumtinaado on kade, wi'i: «An kaye batataa dow bumtindo maa on?» O toontii 6e, o wi'i: «Annabiijo nun.»

¹⁸ Hooree6e Yahuduu6e jabay naa oo laatino bumdo, sey no 6e noddi baaba e inna makko. ¹⁹ Be yami 6e: «Oo do biddo moodon mo bi'udon rindaa e bundan on nun don na? Jon kan noy o wuntiri?» ²⁰ Baabiiko e inniiko toontii: «Emen anni biddo amen nun, e bumdan nun bo o rindaa. ²¹ Amma no o wuntiri jooni, men annaa. Men annaa bo moy wuntini mo. Kanko bo o mawdo nun. O waawan ko toontanii hoore makko. Yamee mo!»

²² Baabiiko e inniiko toontorike nun nun gam 6ee kula hooree6e Yahuduu6e. Gam 6e desu nun: Neddo fu jabi Yeesu laati nun Cubaado, 6e diiwa dum, 6e burtina waajorde. ²³ Gam majjum saareeji makko wi'i: «O mawnii, yamee mo!»

²⁴ Farisaa6e nodditii bumtinaado on, 6e bi'i mo: «Teddin Alla, emen anni, menen kan, gorko on hakkeejo nun.» ²⁵ O wi'i 6e: «To o hakkeejo nun, min kan, mi annaa. Goota tan annumi: Mi bumunoodo, jooni mii yi'a.» ²⁶ Be yami mo: «Ume o wadi e maa? Noy o wuntiniri maa?» ²⁷ O toontii 6e, o wi'i: «Mi batiino on dum, amma on kettinaaki. Gam ume go oon jidi nanitaago ka kade? Naa onon

bo, on jidu nun laataago aahii6e makko?»

²⁸ Be jenni mo, 6e bi'i: «An woni aahijjo makko! Menen, men aahii6e Muusa nun. ²⁹ Menen, emen anni Alla baddii e Muusa, amma kanko, men annaa to o yiwi.»

³⁰ Gorko on toontii 6e, wi'i: «E dum haayinii no on annaa to o yiwi, ko o wuntinimmi! ³¹ Een anni Alla hettinantaako wadoo6e hakke, amma oo hettinanoo teddindo mo, gadoowo sago makko. ³² Dadey nanaaka buntindo dimdaado e bumdan. ³³ To hinaa to Alla gorko on yiwi, o waawataano ko wadi goddum.»

³⁴ Be toontii mo: «An, bumbum, der hakkeji dimadaa, an jannjinta men!» Be nyeebi mo yaasi.

Bundan der berne

³⁵ Yeesu nani 6e nyeebii bumti-naado on, yi'itii mo, yami mo: «An kan, aa goondini Bii neddo na?» ³⁶ O toontii: «Moodibbo, moy woni kanko faa mi goondina mo?» ³⁷ Yeesu wi'i mo: «A yi'ii mo, baddoowo e maa woni kanko.» ³⁸ O toontii: «Moodibbo, mii goondini.» O sujidani Yeesu.

³⁹ Den Yeesu wi'i mo: «Mi waru nun der duuniyaaru mi wada kiita, gam wumu6e yi'a, yi'oobe wuma.»

⁴⁰ Farisaa6e tawanoo6e don, nani ka, yami mo, wi'i: «Menen bo, men wumu6e na?» ⁴¹ Yeesu toontii 6e: «To oon bumuno, on goodataano boofi. No bi'oton jooni oon ji'a, gam majjum boofi moodon tabitii.»

10

Ballool duroowo e baali

¹ Yeesu wi'i: «Mii bata on e goonja, neddo fu naatoowo der hoggo baali go naatiray dammugal, go yartorii to feere, kanko woni gujjo, kanko woni pasotoodo. ² Amma duroowo baali, dammugal nun naatirta. ³ Cakkiido dammugal ma66itanan mo, baali din bo nanan daane makko. O noddiran di, njaye fu e

inne mum, o yaara di yaasi. ⁴ To o wurtinii di di fu, o ardo di, di tokka mo gam dii anni daane makko. ⁵ Abada di tokkataa kodo, amma di doggan mo nun faa woddi gam di annaa daane ho66e.»

⁶ Yeesu wadani 6e ballool njol, amma 6e paamay ko njol fillitii.

Yeesu laatii duroowo geeto

⁷ Yeesu wi'i 6e kade: «Mii bata on e goonja, min woni dammugal baali. ⁸ Artu6e am warugo fu, laati nun wuy6e e pasotoo6e, amma baali dii nananay 6e. ⁹ Min woni dammugal. Neddo fu naatirido e am, hisan, he6an durdugol, ooran, jaannyan. ¹⁰ Gujjo warataa maa gam wujja, o wara, o biisa, amma min, mi waru nun gam him6e he6a yonki, he6a ki kii heewi.

¹¹ Min woni duroowo geeto. Duroowo geeto woni kokkitiroowo yonki mum gam baali mum. ¹² Amma biiro, mo laataaki duroowo geeto, mo jeyaa baali, to yi'ii buuru, sey dogga, acca baali. Buuru nanja baali din, sankita koriidi. ¹³ Biiro on doggan gam faalaaka e majji. ¹⁴ Min woni duroowo geeto. Mii anni baali am, baali am bo e annimmi. ¹⁵ Hande no Baaba annirimmi, non annirmi Baaba. Mii hokka yonki am gam baali am. ¹⁶ Mii woodi kade baali goddi di galaa der hoggo njol. Dii don bo haani mi dura dum. Di nanan daane am, di laato darne woore, di gooda duroowo gooto.

¹⁷ Baaba e yidimmi gam mii hokkitira yonki am gam mi he6itoo ki kade. ¹⁸ Goddo ittanta am ki, min hokkata ki e hoore am. Mii woodi baawde hokkitirgo ki, mii woodi bo baawde he6itaago ki. Ooda kaa don ke6umi e Baaba am.»

¹⁹ Batuuji dii seenni kade Yahuduu6e. ²⁰ Duu66e ma66e e wi'a: «Oo ginnaajijjo nun, o haanja nun. Gam ume go oon kettinanoo mo?» ²¹ Amma wo66e wi'i: «Batu kaa, haala ginnaajijjo

bane. Ginnool waawan ko wuntini bundo na?»

Yahuduube salike Yeesu

²² Juulde senuki suudu Alla e wadenoo Urusaliima. Dum fottii e dabbune. ²³ Ley suudu Alla don, Yeesu e yaha e warta ley danki Suleymaanu. ²⁴ Yahuduube fiilitii mo, wi'i mo: «Faa dey accataa men der seko? To an woni Cu6aado laa6inan men.»

²⁵ Yeesu toontii 6e: «Mi batii on, on goondinay. Golleeji di gadirmi inne Baaba am, e seedanoo am. ²⁶ Amma on goondinay gam on laataaki baali am. ²⁷ Baali am e nana daane am. Mii anni di, dii tokkimmi. ²⁸ Mii hokka di yonki tabitiiki, di baatataa abada. Goddo teetataa di e junjo am. ²⁹ Baaba am kokkudo am di, 6uri huune fu. Goddo waawataa ko teeti di e junjo Baaba. ³⁰ Min e Baaba fu, men gooto.»

³¹ Den Yahuduube etti kade kaaye gam 6e padda mo. ³² Yeesu wi'i 6e: «Mi wadii yeeso moodon golleeji booddi duuddi e baawde Baaba. Der golleeji din, diye e majji jidandon warirgo am kaaye?» ³³ Yahuduube toontii mo: «Gam golle boodde bane men jidi warirgo maa kaaye, ko men jidi warirgo maa nun, gam a yennii Alla. An a tagaado nun, a wadii hoore maa Alla.»

³⁴ Yeesu toontii 6e: «Dum winnaaka der tawreeta moodon: "Alla wi'ii on, on allaa6e na?"» ³⁵ To tawreeta noddii allaa6e, 6e o baddi, een anni ko dewtere bati ikkintaake. ³⁶ Onon mo Alla seni, ko lili mo e duuniyaaru, oo don nun bi'oton: "A yennii Alla!" Gam o wi'ii oo laatii Biddo Alla. ³⁷ To mi waday golle Baaba am, to on goondinee am. ³⁸ Amma to mii wada de, baa to on goondintaa am, min e hoore am, goondinee golle am, gam annon, paamon Baaba na'on e am, min bo mi na'on e Baaba.»

³⁹ Be daarti nanjugo mo kade. O sottii 6e. ⁴⁰ Yeesu wittii fonjo maayo Urdun, nokkuure to Yuhaana wadannoo batisi arande, o joodii ton. ⁴¹ Him6e duu66e wari e makko, wi'i: «Yuhaana waday alaama kaayniika baa goota. Amma, ko o bati e gorko on fu laati nun goonja.» ⁴² Ton duu66e goondini Yeesu.

11

Maayde Lasar

(Luka 10.38, 40, 7.11-16; Marku 5.35-43)

¹ Gorko gom, bi'eteedo Lasar e tawano Baytaniya, o nyawi. Oo woodi sakikiraa6e dido, Mariyama e Marta. ² Mariyama on nun woni moomunoodo wardi e Joomiraawo, go o moytiri gaasa makko koyde Yeesu. Sakiike makko, Lasar nyawunoo. ³ Sakikiraa6e makko lili e Yeesu wi'a mo: «Moodibbo, beldiijo maa yandaa.»

⁴ No Yeesu nanunoo ka, wi'i: «Nyaw dum don nyaw maayde bane. Dum waru nun gam teddujal Alla, gam Biddo Alla teddiniree e majjum.»

⁵ Yeesu e yidi Marta, e miiraawo mum, e Lasar. ⁶ Baa no o nani Lasar yandaa, haday mo joodaago balde didi to o wonunoo. ⁷ Baawo majjum o wi'i aahiibe makko: «En bittee leydi Yahudiya!» ⁸ Aahiibe wi'i: «Moodibbo, baa 6ooyay Yahuduube e daartano warirgo maa kaaye, go ton nun bittataa?» ⁹ Yeesu toontii: «Hinaa wakkatiiji sappo e didi woni der nyaalooma? Jahoowo nyaalooma fergataako gam oo yi'a jayjol duuniyaaru nu. ¹⁰ Amma jahoowo jemma fergoto gam jayjol walaa e makko.»

¹¹ Baawo o bati haalaa6e dii, o wi'i: «Gido meeden Lasar daanike, mi yahan, mi finnina mo.» ¹² Aahiibe wi'i: «Moodibbo, to o daani nun, o yoofoto.» ¹³ Maayde Lasar nun o batannoo. Kambe 6e miili haala

doyɗol nun o batani. ¹⁴ Yeesu laabinani ɓe: «Lasar maayii! ¹⁵ Berne am welii gam moodon ko mi tawaaka ton. Dum laatanto on daliila goondinon. To non en jahu, to makko.» ¹⁶ Den Toma bi'eteedo Ciwto wi'i aahiibe horiibe: «En jahu enen bo gam maayden e makko.»

Yeesu nun woni ummital e gurnam

¹⁷ No Yeesu yottinoo, tawi wadii balde naay Lasar e tawaa der saabeere. ¹⁸ Hakkune Baytaniya e Urusaliima ɓuraa kilooji tati, ¹⁹ Yahuduube duuɓɓe wari to Marta e Mariyama gam eytugo ɓe e maayde sakiike maɓɓe.

²⁰ No Marta nani Yeesu warii, yahi taɓɓitoyii mo, tawi Mariyama e joodii der suudu. ²¹ Marta wi'i Yeesu: «Moodibbo, to aa wonunoo do, sakiike am maayataano. ²² Amma baa jooni mii anni huune fu ko yamudaa Alla, o wafante.» ²³ Yeesu wi'i mo: «Sakiike maa fintan.» ²⁴ Marta wi'i: «Mii anni o fintan nyalaane ummital.»

²⁵ Yeesu wi'i mo: «Min woni pinti-noowo, min woni kokkoowo yonki. Neddo fu goondindo am, baa to maayii, o wuuran. ²⁶ Buurdo fu, goondindo am, maayataa abada. Aa goondini dum na?» ²⁷ O toontii: «Ee, moodibbo! Mii goondini an woni Cuɓaado, Biddo Alla, garoowo e duuniyaaru.»

Yeesu wullii

²⁸ E dow dum Marta yahi nod-doygo miiraawo mum Mariyama, o sownii dum: «Moodibbo warii, oo noddee.»

²⁹ No Mariyama nanuno kaa don, ummii don maa don, yahi to makko. ³⁰ Yeesu naatayno siire nen taw. Oo tawaa to Marta fottunoo e makko. ³¹ Yahuduube e wondunoo e Mariyama der suudu. Bee eyta mo. Be ji'i o fadditii, o wurtii. Be tokki mo, ɓe miili o yahan nun e saabeere o wulla.

³² No Mariyama yotti to Yeesu, no o yi'i mo, o diccii yeeso makko, o

wi'i: «Moodibbo, to aa wonunoo do, sakiike am maayataano.»

³³ No Yeesu yi'i Mariyama e Yahuduube wondunooɓe e mum e wulla, hakkillo makko ummii, o wemmaa. ³⁴ O yami: «Toy gattudon mo?» ɓe toontii: «Moodibbo, war, daaru!» ³⁵ Yeesu wullii. ³⁶ Yahuduube wi'i: «Daaree no o yidiri mo.» ³⁷ Wobbe e maɓɓe wi'i: «Bumtindo bundo waawataano ko hadi gorko on maayugo na?»

Lasar fintinaama

³⁸ Hakkillo Yeesu ummii kade, o yahi to saabeere woni. Saabeere nen laati nun gayka maaɓɓiraaka hayre. ³⁹ Yeesu wi'i: «Ikkinee hayre nen!» Marta, sakiike maaydo, wi'i mo: «Moodibbo, o luuɓii ko, gam hanne wadi balde naay oo woni der saabeere.» ⁴⁰ Yeesu wi'i mo: «Mi wi'ay maa baa, to a goondinii, a yi'an baawde Alla?»

⁴¹ Be ikkini hayre nen. Yeesu tig-gitii, wi'i: «Baaba, mii yettee gam aa nananammi. ⁴² Min kan, mii anni baadey fu aa nananammi. Amma mi baddu maa nun gam himɓe dariibe ɓee do, gam ɓe goondina an nun lilimmi.» ⁴³ Baawo haalaaji dii, o bati e semme: «Lasar wurta!» ⁴⁴ Maayunoodo on wurtii, juude mum e koyde mum e fiilaa leppi, yeeso mum e soomii. Yeesu wi'i ɓe: «Piilitee mo, accon mo o yaha.»

⁴⁵ Duuggal e Yahuduube warunooɓe to Mariyama, yi'ube ko Yeesu wadi, goondini mo. ⁴⁶ Amma woɓɓe maɓɓe yahi to Farisaaɓe, bati ɓe ko Yeesu wadi. ⁴⁷ Farisaaɓe ɓen e hooreeɓe Limaamiibe wadi dawriine, wi'i: «Gorko oo e wada kaayeeffiji duuddi. Noy gadeten?» ⁴⁸ To en accirii mo nunnun, ɓe fu, ɓe goondinan mo. Romankeeɓe waran, halka en enen e nokkuure meeden ceniine e leydi meeden.»

⁴⁹ Gooto maɓɓe, bi'eteedo Kayafas, laatinoodo hooreejo Limaamiibe duuɓol mum, wi'i ɓe: «Onon, on annaa goddum. ⁵⁰ On annaa gomma neddo gooto

maayana leydi men e buri leydi nin fu halka.» ⁵¹ Nani e hoore makko bane o bati haalaaji dii, amma gam o laatinoo hooreejo Limaamiibe duuɓol mum, o waday maa annabaaku e haani Yeesu maayana leydi nin. ⁵² Leydi nin tan bane haani o maayana, amma gam o hawrita ɓiɓɓe Alla sankitiibe fu laattoo jama'aare woore.

⁵³ Diga nyaanne den, hooreeɓe Yahuduube dawri warugo mo. ⁵⁴ Jon kan Yeesu acci yahugo e warta hakkune Yahuduube. O yawti diga don, o yahi siire wi'eteene Efrayim gonune ley haro. O joododii ton e aahiibe makko.

⁵⁵ Juulde Yahuduube bi'eteede Paska ɓadike. Duuggal e himbe leydi nii yahi Urusaliima gam laaɓina ko'e mum diga juulde den yottaaki. ⁵⁶ Bee gonii e fageere suudu Alla, ɓee daarta Yeesu, ɓee yamontira: «O warataa e juulde den? Naa no miiludon?»

⁵⁷ Tawi hooreeɓe Limaamiibe e Farisaaɓe batiino annudo to o woni fu, bata, heɓa o nanɗee.

12

Mariyama waanjii wardi e koyde Yeesu

¹ Balde jeego'o horii go juulde Paska yottoo, Yeesu yahi Baytaniya to Lasar mo o fintinoo. ² Be jonɗani mo hiraane. Marta e yeda ɓe, Lasar e wondunoo e nyaamdoobe e Yeesu. ³ Mariyama etti feccere liitiri nardi, caadiidum, waanji e koyde Yeesu, moytiri de gaasa mum. Suudu njol fu luutti. ⁴ Yahuuda Iskariyot, gooto der aahiibe makko, garoowo jammoo mo, yami: ⁵ «Gam ume wardi dum sippaaka hande jaka ceede joddi golliiɗo duuɓol, ceede mum hokkee talakaaɓe?»

⁶ Ko acci o wi'i nun, hinaa gam yurmeene talakaaɓe, amma oo gujjo nun. Kanko woni jogiiɗo ceede, oo wujja de. ⁷ Yeesu

wi'i: «Accu debbo on seese. O wadu dum nun gam nyalaane uweteemi. ⁸ Talakaaɓe e tawdaa e moodon nyalaane fu. Min kan, mi tawdataake e moodon nyalaane fu.»

Hooreeɓe Limaamiibe dawrii warugo Lasar

⁹ Jama'aare Yahuduube duunne nanani Yeesu Baytaniya. Gam Yeesu tan bane ɓe gari, amma gam ɓe ji'a Lasar pintinaado bo. ¹⁰ Hooreeɓe Limaamiibe dawri warugo Lasar bo. ¹¹ Gam Lasar nun, Yahuduube duuɓe wurtii e maɓɓe, goondini Yeesu.

Yeesu naati Urusaliima e teddunjal

(Matiye 21.1-11; Marku 11.1-11; Luka 19.28-40)

¹² Fini mum jama'aare duunne, warune juulde, nani Yeesu e wara Urusaliima. ¹³ Be calti bali, ɓe taɓɓitoyii mo. Bee kulgina, ɓee bi'a: «Hosana! Alla barkidin gardudo e inne Joomiraawo, Laamiido Isira'iila!» ¹⁴ Yeesu hebi ɓinɗel babba, joodii dow maggel hande no winniraa e Dewte:

¹⁵ «Siire Siyoona, taa hulu!

Daaru, Laamiido maa e wara, e waddii ɓinɗel babba.»

¹⁶ Arande aahiibe makko faamayno dum. Baawo ko Yeesu teddinaa, ɓe ciwtorii dum winnaanoma. Kanjum bo wadi e makko.

¹⁷ Jama'aare tawdanoone e makko no o noddunoo Lasar wurtoo e saabeere, o fintini dum, seedanike mo. ¹⁸ Himbe nani o wadiino alaama kaayniika. Kanjum acci ɓe taɓɓitoyii mo. ¹⁹ Farisaaɓe baddontiri, wi'i: «On ji'i, walaa fu ko baawandon mo, duuniyaaru fu nani e tokkii ɓaawo makko.»

Yunaninkeeɓe e daarta Yeesu

²⁰ Der himbe warbe Urusaliima juulde gam sujidana Alla, Yunaninkeeɓe e woni der maɓɓe. ²¹ Be battii Filippu mo Baytisayda, mo

leydi Galili. Be bi'i dūm: «Moodibbo, emen jidi yi'ugo Yeesu.»

²² Filippu batoy Andere. Be batoy Yeesu. ²³ Yeesu toontii 6e: «Wakkati teddinol Bii neddo warii. ²⁴ Mii bata on e goonja: binjel gawri aawaanjel, to nel nyolay, nel wonan nun binjel gootel. Amma to nel nyoli, nel rimaan faa duuda. ²⁵ Neddo fu jidudo yonki mum, dullan yonki tabitiiki, banyudo ki e duuniyaaru nu, heban yonki tabitiiki. ²⁶ To goddo e yidi jagganaago am, sey tokkammi. To gonmi fu, don jagganiido am bo wonata. Baaba teddininan neddo jaggantoodo am.»

Yeesu batanii maayde mum

²⁷ «Jooni kan, mi wemmaama. Kaye bi'anmi? Mi waawataa ko wi'i: "Baaba hisinam e wakkati oo", amma gam wakkati on nun garumi. ²⁸ Baaba, teddin inne maa.» Den daane nanaa e yiwoy dow kammu, wi'i: «Mi teddinii ne, mi teddininan ne kade.» ²⁹ Himbe dariibe ton, nani daane nen, wi'i: «Dum laati nun riggaajo duule.» Wobbe wi'i: «Malaykaajo nun baddi e makko!»

³⁰ Yeesu wi'i 6e: «Gam am bane daane nee nanaa, ne nana nun gam moodon. ³¹ Jooni woni ki-ita duuniyaaru. Jooni laamiido duuniyaaru nuu, tippetee yaasi. ³² Min, to mi bantaama dow fu, mi foodan himbe fu e am.» ³³ Batuuji o batata dii, hollan nun maayde ne o maayata. ³⁴ Himbe ben toontii mo: «tawreeta batii: "Cu6aado maayataa abada. Noy baawirtaa ko wi'i Bii neddo ettete?" Moy woni Bii neddo on?» ³⁵ Yeesu toontii 6e: «Jaayjol na'on caka mon, amma dum booyataa. Jahee diga oon goodi jayjol, gam to niwre juhu on. Gam jahoowo der niwre annaa to yahata. ³⁶ Goondinee jayjol diga oon goodi nol gam laatodon 6ibbe jayjol.» Baawo Yeesu bati kaa don, yawti suudoyii 6e to woddi.»

³⁷ Baa no o wadi kaayeeffiji duuddi yeeso ma6be, 6e goondinay mo, ³⁸ nunnun haala annabi Esaaya goondiri:

«Joomiraawo, moy goondini lilal meeden?

Moy Joomiraawo holli baawde mum?»

³⁹ Esaaya wi'ii kade bo gam ume himbe ben waawataa ko goondini:

⁴⁰ «Alla wuminii 6e, yoorinii berne ma6be,

gam to gite ma6be yi'u, to berde ma6be faamu,

to 6e tuubu, to mi nyawtu 6e bo.»

⁴¹ Esaaya wi'u dūm nun gam o yi'ii teddujal Yeesu, go o bati haala makko.

⁴² Amma baa hooree6e Yahuduube duu6be goondinii Yeesu. Amma gam Farisaa6e, 6e kullii wurtingo dūm, gam to 6e burtinee e waajorde. ⁴³ Gam 6ee jidi manooore himbe buri manooore Alla.

Haala Yeesu nun hiitoto

⁴⁴ Yeesu towni daane, wi'i: «Goondindo am fu, min bane o goondini, amma lildo am nun o goondini. ⁴⁵ Ji'udo am bo yi'ii liloydo am. ⁴⁶ Mi warii e duuniyaaru, mii jayjol, gam goondindo am fu to joodoo der niwre. ⁴⁷ Nanudo haalaaji am go tokkay, min bane hiitotoo dūm. Gam mi waray hiitaago duuniyaaru, gam mi hisina nu nun garumi. ⁴⁸ Caliido am, to ja6ay haalaaji am, e woodi ko hiitantoo dūm. Ko janjimmii, kan hiitotoo dūm nyalaane darjal. ⁴⁹ Gam mi batanay hoore am, amma Baaba lildo am hokkimmi ko bi'anmi e ko janjinammii. ⁵⁰ Mii anni ooda makko hokkata yonki tabitiiki. Ko batanmi, mi batan dūm nun no Baaba batirimmi.»

13

Yahuduube goondinay Yeesu

Yeesu e loota koyde aahiibe mum

¹ Nyaanne finata juulde Paska, Yeesu e anni wakkati o accata duuniyaaru o hoota to Baaba yottike. O yidii himbe makko e duuniyaaru, oo yidi be faa keerol yidde.

² Wakkati hiraane, Seydan watti e berne Yahuuda Iskariyot gii Simon o jammoo Yeesu. ³ Yeesu e anni e hoore mum, to Alla nun yiwi, to Alla nun hootata. Baaba wattii huune fu der junjo makko. ⁴ O ummii o acci hiraane nen, o boorti toggoore makko, o etti lefol, o taadi. ⁵ O wayli diyam e lootorgal, o yanti lootugo koyde aahii6e makko, oo moytira de lefol no taadinoo. ⁶ No o yotti to Simon Piyer, Piyer wi'i mo: «Moodibbo, an lootata koyde am?» ⁷ Yeesu toontii mo: «A faamay jooni ko gadanmi, amma baawo nii a faamaan.» ⁸ Piyer wi'i mo: «A lootataa koyde am abada!» Yeesu toontii mo: «To mi lootay maa, a walaa gedu e am.» ⁹ Simon Piyer wi'i mo: «Moodibbo! To nunnun, taa haadu e koyde tan, lootu juude e hoore am bo.» ¹⁰ Yeesu wi'i mo: «Lootiido walaa haaju looteego, sey loota koyde, gam o fu oo laabi. Onon on laa6ube, amma on fu bane.» ¹¹ Oo anni jammotoodo mo. Kan wadi o wi'i: «On fu bane woni laa6ube.»

¹² No Yeesu lootunoo koyde ma66e, ettitii toggoore muudum, jooditii, yami: «On paamii ko gadanmi on? ¹³ Oon noddammi moodibbo e maalan. On peway, kan nun laatiimi, ¹⁴ jon kan mi maalan nun, mi moodibbo bo, to mi lootii koyde moodon, onon bo oon kaani lootoontiron koyde. ¹⁵ Ko kollumi on laati nun tintinol. Onon bo gadee ko gadumi. ¹⁶ Mii bata on e goonja, maccudo burataa joomum, lilaado burataa lildo dum. ¹⁷ To oon anni dum, to on gollirii, barke laatanto on.

¹⁸ On fu bane batanmi. Mii anni 6e cubumi, amma haani ko winnaa e dewte goonda: «Nyaamdoowo e am ummanike am.» ¹⁹ Diga jooni mii bata on dum hakko dum

yottoto, gam to dum yottike on goondina min woni «mo gonmi!» ²⁰ Mii bata on e goonja: Neddo fu ja66iido lilaado am, min nun o ja66ii. Neddo fu ja66iido am, ja66ike lildo am.»

Yeesu hollii Yahuuda nun jammotoo dum
(Matiye 26.20-25; Marku 14.17-21; Luka 22.21-23)

²¹ Baawo no o bati nunnun, o jibii sanne, o wi'i: «Mii bata on e goonja: Gooto moodon jammotoo am.» ²² Aahii6e 6en e daaron-tira. Bee yamontira moy o batanta. ²³ Gooto e aahii6e makko, mo Yeesu 6uri yidugo, e joodii takkol makko. ²⁴ Simon Piyer baayi mo o yama Yeesu moy o wondanaa. ²⁵ Aahii6e on wuurorii far to gabaare Yeesu, wi'i: «Joomam moy nun?» ²⁶ Yeesu toontii mo: «Mi suyyan lonjere, mo kokkan mi ne, kanko nun.» Yeesu etti lonjere, suyyi ne, hokki Yahuuda, gii Simon Iskariyot. ²⁷ Baawo o ja6i lonjere nen, Seydan naati e makko. Yeesu wi'i mo: «Wadu ko gadataa, law!»

²⁸ (Baa gooto e joodii6e don faamay ko o batani kaa don. ²⁹ Gam Yahuuda nun jogotono ceede ma66e, wo66e e mii6ii Yeesu wi'u nun o soodaa goddum gam juulde, maa o he6a ko o hokki talakaa6e.) ³⁰ Yahuuda no ja6i lonjere nen fu, don maa don o wurti. Tawii jemma wadi.

Ooda kesa

³¹ No Yahuuda wurtinoo, Yeesu wi'i: «Bii neddo teddinaama, Alla bo teddinaama sabbu makko. ³² [To Alla teddinaama sabbu makko,] Alla e hoore mum bo teddinan mo, baa 6ooyataa. ³³ Sukaa6e am, mii wondi e moodon sedda taw. On daartan am. Mi wi'an on jooni ko bi'unoo mi Yahudu6e wo66e: «On baawataa ko yahi to jahammi.» ³⁴ Mii hokka on ooda kesa: Jidontiree! Hande no jidirmi on, onon bo jidontiree! ³⁵ To yidde e woni

hakkune moodon, hande nun, himbe fu annirta on aahiibe am.»

Yeesu batii Piyer wi'aan annaa dum

³⁶ Simon Piyer wi'i mo: «Joomam, toyjahataa?» Yeesu toontii mo: «To jahanmi, a waawataa ko tokki am jooni. Amma 6aawo do a tokkan am!» ³⁷ Piyer wi'i mo: «Joomam, gam ume mi waawataa ko tokki maa jooni? Mi hokkitiran yonki am gam maa.» ³⁸ Yeesu toontii: «Goonja a hokkitiran yonki maa gam am? E goonja batan maa mi: Hakko jakaraari joggata, a wi'an de tati a annaa am.»

14

Yeesu woni laawol jaarool to Baaba

¹ Yeesu wi'i aahiibe mum: «Pukki-nee berde moodon, goondinee Alla, goondinon am min bo. ² Cuudi duuddi na'on der wuro Baaba am. To dum laataakino goonja, mi batataano on mi yahan, mi moyyinanaa on joonne. ³ To mi moyyinanii on to gonoyton, mi wittaaan mi hocca on to am gam gonon to gonmi. ⁴ Oon anni laawol jahoowol to jahanmi.»

⁵ Toma wi'i mo: «Moodibbo, men annaa to jahataa, noy men annirta laawol mum?» ⁶ Yeesu toontii mo: «Min woni laawol, min woni goonja, min woni yonki. Goddo yahataa to Baaba to yiwiray to am. ⁷ To oon annunoo am, on annanno Baaba am bo. Diga jooni oon anni mo, on ji'ii mo.»

⁸ Filippu wi'i mo: «Moodibbo, hollu men Baaba, dum don heyam men.» ⁹ Yeesu wi'i mo: «No 6ooydirmi e moodon nii fu, Filippu a annaa am? A annaa ji'udo am fu, yi'ii Baaba? Noy bi'irtaa: "Hollu men Baaba?" ¹⁰ A goondinay mii hawti e Baaba, Baaba bo e hawti e am na? Batuuji di batumi on dii fu, di yiway e hoore am. Baaba mo kawtumi e mum wadata golle

mum. ¹¹ Goondinee ko batumi on: "Mii hawti e Baaba, Baaba bo e hawti e am." Baa to on goondinay am, goondinee gam golle am. ¹² Mii bata on e goonja, neddo fu goondindo am, wadan kanun bo golle gadanmi. O wadan du ko 6uri de, gam mii dilla to Baaba. ¹³ Mi wadanan on huune fu ko yamirton e inne am. Mi wadan dum gam Baaba teddinee diga e Biddo. ¹⁴ Ko eelirdon e inne am, mi wadan dum.»

Yeesu wi'i lildaan Ruuhu Ceniido

¹⁵ «To oon jidi am, on tokkan ooda am. ¹⁶ Mi eelan Baaba hokka on balloowo goddo. O wondan e moodon faa abada. ¹⁷ Oo don woni Ruuhu goonja. Duuniyaaru nuu waawataa ko jabi mo, gam nu yi'ataa mo, nu annaa mo. Amma onon, oon anni mo gam oo wondi e moodon, oo tawaa bo der moodon.

¹⁸ Mi accataa on hande gondaabe, mi wittaaan to moodon. ¹⁹ To 6ooyii sedda, duuniyaaru nuu yi'ataa am kade. Amma onon, on ji'an am, gam mi buurdo, onon bo on buuran. ²⁰ Nyaanne muudum on paamaan mii hawti e Baaba, oon kawti e am, mii woni e moodon.

²¹ Jogiido oodaaji am ko tokki di, kanko nun woni jiddo am. Jidudo am, Baaba am yidan dum. Min bo, mi yidan mo, mi wirnitanto dum min e hoore am.»

²² Yahuuda, banda Yahuuda Iskariyot, wi'i Yeesu: «Joomam, noy dum laatortoo birnitanoofaa men, tawee a wirtanaaki duuniyaaru?»

²³ Yeesu toontii mo: «To goddo e yidi am, o golliran haala am, Baaba am yidan mo. Min e Baaba men garda to makko, men joododo e makko. ²⁴ Neddo fu mo yidaa am, gollirtaa haala am. Haala ka nanoton ka, ka am bane, haala Baaba lildo am nun.

²⁵ Mi batii on dum diga mii wondi e moodon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, balloowo on, mo Baaba liloyta e inne

am, kanko anninta on kujje fu. O suwtoran on ko batunoomi on fu.

²⁷ Mii accana on jam, mii hokka on jam am. No duuniyaaru hokkirta bane kokkiranmi on. To berde moodon biisoo, to on kulee. ²⁸ On nanii ko bi'umi on: "Mi yahan, mi wartin to mon." To oon jidunoo am, berde mon welanno ko jahanmi to Baaba, gam kanko burimmi manju. ²⁹ Mii bata on jooni, diga dum waray taw, gam to dum warii, goondinon. ³⁰ Mi baddataa kade e moodon ko duudi, gam laamiido duuniyaaru nuu e wara. Baa godfum o waawataa e am, ³¹ amma sey duuniyaaru anna mii yidi Baaba, nu annan mi wadan bo ko Baaba wannunoo am. Umme, jawten diga do.»

15

Yeesu nun woni innabohi goonjahi

¹ «Min woni innabohi goonjahi, Baaba am woni jom gesa inna-booje. ² Liccal takkiinjal e am fu, to rimataa, o saltoto dum, liccal dimoowal fu, o saabanoo dum gam njal beyda rimugo. ³ Onon, jooni on laabu6e gam waaju mo baajiimi on. ⁴ Tabbitee e am, min bo mi tabbitoo e moodon! No liccal caltaanjal waawataa ko rimi e hoore mum, haani e njal tiggii e innabohi, hande nun onon bo on baawataa ko rimi to on tiggaaki e am.

⁵ Min woni innabohi, onon woni licce. Tiggiido e am ko mii tiggii e mum, o rimaan faa duuda. Gam on baawataa ko wadi goddum to dum yiway e am. ⁶ To goddo tiggaaki e am, o woppete nun yaasi hande liccal caltaanjal, o yooraa. Licce joorde den hawritinte, faddee der yiite, de jaba. ⁷ To on pi6ontirii e am, waaju am bo e fi6ontirii e mon, ko yamoton fu, on ke6an. ⁸ To on dimii faa duudi, den kan on laatike aahi6e am. Nunnun teddu6al Baaba am wurtortoo. ⁹ Hande no Baaba yidirimmi, nun jidirmi

on. Tabbitee der yidde am. ¹⁰ To on tokkii ooda am, on tabbitinto der yidde am, hande no tokkirmi oodaaji Baaba am go mii tabbii der yidde makko.»

¹¹ «Mi batu on nun kaa don gam beldum berne am wona der moodon. Den beldum berne moodon bo hebba. ¹² Ooda am nani: jidontiree hande no jidirmi on. ¹³ Yidde buroore yidde nee do manju walaa, kokkitiroore yonki mum gam weldii6e mum. ¹⁴ To on gadii ko resanmi on on laati nun weldii6e am. ¹⁵ Mi noddataa on kade maccu6e gam maccudo anna ko joomum gollata. Mi noddan on weldii6e gam ko nanumi diga Baaba am fu, mi anninii on dum. ¹⁶ Onon bane su6immi, min su6i on go desumi on jahon, dimoon 6i66e, 6i66e moodon taboo, den Baaba hokkan on huune fu ko eelirton e inne am. ¹⁷ Ko resanmi on woni, jidontiree.»

Duuniyaaru wanyii Yeesu e himbe mum

¹⁸ «To duuniyaaru nuu wanyii on, annee, min nu arti nu wanyi. ¹⁹ To oon laatinoo 6e duuniyaaru, duuniyaaru yidanno ko mum. Amma onon 6e duuniyaaru bane. Min seenni on e duuniyaaru, no cu6umi on. Gam majjum nu wanyi on. ²⁰ Ciwtoree ko bi'unoo mi on: "Maccudo burataa joomum." To 6e toorii am, 6e tooran on onon bo. To 6e gollirii haala am, 6e golliran haala moodon. ²¹ Amma 6e gadanan on dum dum fu gam am, gam 6e annaa liludo am. ²² To mi warayno, to mi baddayno e ma66e, 6e goodataano hakke, amma jooni, 6e galaa accitaneego hakkeji ma66e. ²³ Banyudo am fu, wanyii Baaba am bo. ²⁴ To mi wadayno golleeji dii hakkune ma66e, di goddo meeday wadugo, 6e goodataano hakke. Amma jooni 6e ji'ii di, 6e banyii am, e min, e Baaba. ²⁵ Dum wadu nun gam dum

goondina ko winnaa der Dewtere tawreeta ma66e: “Be banyirii am baanji”.

²⁶ To balloowo mo lildan mi on warii, kanko woni Ruuhu goonja yiwoowo to Baaba, kanko e hoore makko seedantoo am. ²⁷ Onon bo, on ceedanto am gam oon goondi e am diga fudfoode.»

16

¹ «Mi batii on dum gam to on majjee. ² Be burtinan on diga baajorde. Wakkati waran, baro on fu miijan Alla saafata. ³ Be gadan dum nun gam 6e annaa Baaba, 6e annaa am, min bo. ⁴ Mi batii on dum, gam to wakkati on waroy, ciwtoron, mi batiino on dum.

Gollal Ruuhu Ceniido

Mi batay on dum diga arande gam mii wondunoo e moodon. ⁵ Jooni mi na'on hoota to lildo am, amma baa gooto moodon yamay am: “Toy jahataa?” ⁶ Berde moodon biisike gam mi batii on ka. ⁷ Mii bata on e goonja, yaadu am buran nafugo on. To mi yahay, balloowo on warataa to moodon. Amma, to mi yahii, mi lildan on mo. ⁸ To o warii, o anninan him6e duuniyaaru boofi mum dow hakke, dow foonnitaare, e dow kiita. ⁹ Dow hakke, 6ee boofa gam 6e goondinay am. ¹⁰ Dow foonnitaare, 6ee boofa gam mii hoota to Baaba am, on ji'ataa am kade. ¹¹ Dow kiita, 6ee boofa gam laamiido duuniyaaru hiitaama ko.

¹² Mii woodi kade kujje duudde de batanmi on, amma on baawataa ko faami de jooni. ¹³ To Ruuhu goonja warii, o anninan on goonja lalley, gam o batantaa hoore makko, amma o batan on ko o nani, o batan on bo ko warata. ¹⁴ O teddinnan am gam o jaban ko woni e am, o yottina on dum. ¹⁵ Ko Baaba am jey fu, min jey, gam majjum bi'umi o yottinanan on ko o hebi e am.»

Biisere berne laatoyto seyo

¹⁶ «To 6ooyii sedda, on ji'ataa am, to 6ooyii sedda kade, ji'on am.» ¹⁷ Wo66e e aahiibe makko yamontiri, wi'i: «Ume woni maana haala makko ka o wi'i: “To 6ooyii sedda, on ji'ataa am e to 6ooyii sedda, ji'on am kade”, gam mii yaha to Baaba?» ¹⁸ Be bi'i: «To 6ooyii sedda, ume dum hollata? Men paamay ko o wi'i.»

¹⁹ No Yeesu annunoo 6e jidi yamugo dum, wi'i 6e: «Oon yamontira maana haala am ka: “To 6ooyii sedda on ji'ataa am, to 6ooyii sedda kade, ji'on am.” ²⁰ Mii bata on e goonja: on bullan bullitodon, amma duuniyaaru nuu welweltan. Berde mon biisoto, amma biisere berne mon waylitinto welwelo. ²¹ To debbo 6adike rimugo, o tooroto gam natawre billan mo. Amma to o rimii, o yeggitan naawella, berne makko e weli gam o rimii neddo e duuniyaaru. ²² Onon bo hande nun berde mon e biisii jooni, amma en jiidaan kade. Berde mon welan, goddo waawataa ko ikkini beldum berde moodon.

²³ Nyalaane nee don, on yamataa am gokka dow goddum. Mii bata on e goonja, huune fu ko eeludon Baaba, e inne am o hokkan on dum. ²⁴ Faa jooni, walaa fu ko eeludon e inne am. Eelee, on keban gam beldum berne mon hebba.»

Yeesu woni jaaliido duuniyaaru

²⁵ «Ko batumi on jooni laati nun ballaaji. Wakkati waran de mi batirtaa on e ballaaji, amma mi batan on haala batanoowa Baaba faa laaba. ²⁶ Nyalaane nee don on eelan Baaba e inne am. Mi wi'ay mi eelanan on Baaba, ²⁷ gam Baaba e hoore muudum e yidi on. Oo yidi on gam oon jidimmi, on goondinii bo to Alla yiwmi. ²⁸ Mi yiwii to Baaba, mi warii e duuniyaaru, jooni mi accan duuniyaaru, mi hoota to Baaba.»

²⁹ Aahiibe makko wi'i mo: «Jooni kan, a batii faa laabi, a accii

haalango men e ballaaji. ³⁰ Jooni kan, emen anni aa anni huune fu, a walaa bo haaju goddo yamee gokka, gam majjum men goondini a yiwudo to Alla.»

³¹ Yeesu toontii 6e: «Jooni kan, on goondinii na? ³² Wakkati e wara, wakkati on yottike du, on fu on cankitinto, moy fu yaha feere mum, accon am mi tan. Amma min tan bane, gam Baaba e wondi e am. ³³ Mi batii on dum, gam kebon jam der kawtal moodon e am. Oon gonii e billaare der duuniyaaru. Amma tinnee, gam mi jaalike duuniyaaru.»

17

Yeesu e du'ano aahiibe muudum

¹ Baawo haalaaji din, Yeesu tiggi-tii dow, wi'i: «Baaba, wakkati warii, teddin Biya, gam Biya bo teddinee. ² A hokkii mo baawde dow himbe fu, gam o hokka 6e kalfindaa mo fu yonki tabitiiki. ³ Annugo an woni Alla gooto, goonajajo, e lilaado makko Yeesu Almasiihu, kan woni yonki tabitiiki. ⁴ Mi teddinii maa e duuniyaaru, mi hebbinii golle de kokkudaa am mi golla. ⁵ Jooni kan, Baaba, teddinam teddujal njal goodunoo mi to maa diga duuniyaaru tagaaka.

⁶ Mi anninii inne maa himbe duuniyaaru 6e kalfindaa am. An 6e gonannoo, a halfinii am 6e. Be jabi haala maa. ⁷ Jooni kan, 6ee annii ko kokkudaa am fu, to maada dum yiwi. ⁸ Gam mi yottinii 6e haala ka kaalandaa am. Be jabii ka. Bee anni lalley to maada yiwmi, 6e goondinii an lilimmi.

⁹ Gam sabbu ma66e nun du'otoomi. Mi du'ataako gam duuniyaaru. Amma mii du'oo gam 6e kalfindaa am, gam an jey 6e. ¹⁰ Huune fu ko jeyumi, an jey, huune fu ko jeydaa, min jey. Mi teddinaama e ma66e. ¹¹ Mi wonataa der duuniyaaru kade, mii wara to maada. Amma

kam6e 6e na'on der duuniyaaru. An Baaba Ceniido, reenir 6e inne maada ne kokkudaa am, gam 6e laato gootum hande no laatoriden gootum. ¹² No gondunoo mi e ma66e der duuniyaaru, mi reenirii 6e inne maa ne kokkudaa am. Mi hakkilanii 6e, baa gooto e ma66e majjay to hanaa bii halkere, gam ko batanaa e Dewte goondinee. ¹³ Jooni kan mii foonni to maa. Mi batii haalaaji dii diga mi na'on e duuniyaaru gam beldum 6erne am hebba 6e. ¹⁴ Mi janjinii 6e haala maa, go duuniyaaru wanyi 6e, gam 6e duuniyaaru bane, hande no mi laatoraaki mo duuniyaaru. ¹⁵ Mi eelay burtinaa 6e e duuniyaaru, amma deenaa 6e e Kalludo. ¹⁶ Be duuniyaaru bane, hande no mi laatoraaki mo duuniyaaru. ¹⁷ Senu 6e e goonja maa. Haala maa woni goonja. ¹⁸ Hande no lilirdaa am e duuniyaaru, nunnun, liliranmi 6e min bo e duuniyaaru. ¹⁹ Mii sena hoore am gam ma66e gam kam6e bo 6e laato senaabe der goonja.

²⁰ Hinaa gam ma66e tan du'otoomi. Amma mii du'oo bo gam goondinan6e am e haala ma66e. ²¹ Mii eela gam 6e laato gootum. Baaba, 6e kawta e meeden hande no kawtirdaa e am, no min bo kawtirmi e maa. Be fu 6e laato gootum, he6a duuniyaaru hooloo an nun lilimmi. ²² Min, mi hokkii 6e teddujal njal kokkudaa am, gam 6e laato gootum, hande no laatoriden gootum. ²³ Mi na'on hawti e ma66e, a na'on hawti e am, nunnun 6e laatoroo gootum mam mam, he6a duuniyaaru anna an lilimmi. Aa yidi 6e bo hande no jidirdaa am.

²⁴ Baaba, mii yidi 6e kalfindaa am 6ee, tawdee e am nokkuure to tawaami, gam 6e ji'a teddujal njal kokkudaa am, gam a yidii am diga duuniyaaru diidaaka. ²⁵ Baaba poonnitiido, duuniyaaru nuu annay maa, min kan mii annu maa,

bee do bo annii an nun lilimmi. ²⁶ Mi anninii be inne maa. Mi anninan be ne kade gam yidde ne jidudaa am tawee e ma66e, min bo mi hawta e ma66e.»

18

Nannjoore Yeesu

¹ Baawo haalaaji di, Yeesu yawtidi e aahiibe mum fonjo maayel bi'eteenjel Kedoron. Ledde e duudunoo ton, o naatidi ton e aahiibe makko. ² Yahuuda jammotoodo mo e anni nokkuure nen, gam Yeesu e aahiibe mum e hawritannoo ton de duuddum. ³ Yahuuda ardii ililingal soogeeji, e reenoo6e be Limaamiibe e Farisaabe lili. Be jottii don, 6ee jogii jolli, e fitillaaji e konirdum. ⁴ Tawii Yeesu e anni ko fonnoy hebugo dum, ta66itii be, wi'i: «Moy daartoton?» ⁵ Be toontii mo: «Yeesu mo Nasaratu.» O wi'i be: «Mi nani!»

Yahuuda jammotoodo mo e darodii e ma66e. ⁶ No Yeesu wi'unoo «Mi nani!» Be tartartiri baw6awre be jani. ⁷ Yeesu yami be kade: «Moy daartoton?» Be toontii: «Yeesu mo Nasaratu!» ⁸ Yeesu toontii be: «Mi wi'ii on, min nun. To min nun daartoton, joofee aahiibe am 6en be dilla.»

⁹ O batu nun kaa don gam ka o batuno goonda: «Mi majjinay baa gooto e be kalfindaa am.» ¹⁰ Den Simon Piyer e woodunoo tabugaahi, saa6ii ki, feyyii maccudo hooreejo Limaamiibe, setti nowru mum nyaamooru. Maccudo on e wi'ee Malkus. ¹¹ Yeesu wi'i Piyer: «Wattita tabugaahi maa kii e kuunnjal mum. Aa miiji mi yarirtaa jardugel bone nel Baaba hokkimmi na?»

Yeesu yaaraama yeeso Annas

¹² Ililingal soogeeji e mawdo ma66e, e maccu6e hooree6e Yahudu6e nannji Yeesu, ha66i mo. ¹³ Be artii jaarugo mo to Annas. Annas esiraawo Kayafas nun. Der duu6ol njol don, kanko nun woni hooreejo Limaamiibe. ¹⁴ Kayafas

batunoo hooree6e Yahudu6e ko 6uri woodugo, kan woni neddo gooto maayana leydi fu.

Piyer yeddi, wi'i laataaki aahiijo Yeesu

(*Matiye 26.69-70; Marku 14.66-68; Luka 22.55-57*)

¹⁵ Simon Piyer e aahiijo goddo tokki Yeesu. Aahiijo oo don e annirnoo e hooreejo yottinoo6e sadaka, o naatidi e Yeesu fageere hooreejo Limaamiibe on. ¹⁶ Go Piyer e darii yaasi ley dammugal. Aahiijo annirdo e hooreejo Limaamiibe on, wurti baddi e debbo deenoowo dammugal, naanni Piyer. ¹⁷ Debbo deenoowo dammugal on wi'i mo: «An bo a laataaki gooto e aahiibe gorko oo na?» Piyer toontii mo: «Aawo, mi laataaki aahiijo makko.»

¹⁸ Maccu6e e reenoo6e hu66iino yiite e aytinoo, gam jaanjal na'on. Piyer bo e darodii e ma66e e aytinii.

Hooreejo Limaamiibe e yama Yeesu yande

(*Matiye 26.59-66; Marku 14.55-64; Luka 22:66-71*)

¹⁹ Hooreejo Limaamiibe on yami Yeesu haala aahiibe mum, yami ko o jannjinta. ²⁰ Yeesu toontii mo: «Mi laa6inanii duuniyaaru haala am. Nyalaane fu mi jannjinii der baa-jorde, der suudu Alla to Yahudu6e hawritinta nyalaane fu. Walaa fu ko batumi e cuucukka. ²¹ Gam ume yamantaa am? Ko batumi, yamu hettinaniibe am. Bee anni no ko woodi batumi.»

²² Der haala ka, gooto e reenoo6e fiyi Yeesu meenyo, wi'i: «Nun nun toontortodaa hooreejo Limaamiibe na?» ²³ Yeesu toontii mo: «To ko boni nun batumi, haala kay nun boni e makka. To tawii ko woodi nun batumi, gam ume piyandaa am?»

²⁴ Annas lildi mo to Kayafas hooreejo Limaamiibe, oo ha66aa.

Piyer yedditake wi'i laataaki aahiijo Yeesu

(*Matiye 26.71-75; Marku 14.69-72; Luka 22.58-62*)

²⁵ Simon Piyer e aytininoo don. Be bi'i mo: «An bo, a laataaki gooto e aahiibe makko na?» Piyer yeddi, wi'i: «Mi laataaki!»

²⁶ Gooto e maccuβe hooreejo Limaamiibe, gettol mo Piyer settunoo nowru muudum, wi'i mo: «Mi yi'idayno maa e makko der gesa to na?»

²⁷ Piyer yeddi kade, wakkati den nun, jakaraari joggi.

Yeesu yeeso Pilaatu

²⁸ Be burtini Yeesu diga to Kayafas, diga subaka kecco, 6e jaari mo laamorde Roma. Yaaruβe mo 6ee naatay 6aade, gam to 6e cobu, faa 6e keβa nyaamugo nyaamdu juulde Paska. ²⁹ Pilaatu yahi tawoy 6e yaasi ton, wi'i: «Ume beforidon gorko oo?» ³⁰ Be toonti mo: «To o wadataano ko boni, men gaddataano mo to maa.» ³¹ Den Pilaatu wi'i 6e: «Ettee mo, kiitodon mo e ooda moodon.» Yahuduube wi'i mo: «Men goodaa laawol warugo goddo.»

³² Nunnun haala ka laatorii gam goondingo ka Yeesu batuno dow no o maayirta. ³³ Pilaatu naati der laamorde mum, noddi Yeesu, wi'i dum: «A laamiido Yahuduube nun na?» ³⁴ Yeesu toontii mo: «An wi'i dum e hoore maa, naa to woβ6e nanuɗaa ka?» ³⁵ Pilaatu toontii mo: «Mi Yahuduujo, min? Him6e lenyol maa e hooreeβe Limaamiibe waddu maa to am. Ko gaduɗaa?» ³⁶ Yeesu toontii: «Laamaare am, laamaare duuniyaaru bane. To ne laamaare duuniyaaru nun, maccuβe am haβanno gam to mi naatu juude Yahuduube. Amma jooni Laamaare am ne do bane.»

³⁷ Den Pilaatu wi'i mo: «To nun-nun a laamiido nun?» Yeesu wi'i mo: «Hande no bi'udaa, mi laamiido nun. Mi rimaama, mi warii bo e duuniyaaru gam mi seedanoo

goonja. Jidɗo goonja fu, nanan haala am.» ³⁸ Pilaatu yami mo: «Goonja, ume nun don?»

Yeesu hiitaamaa waree
(*Matiye 27.15-31; Marku 15.15.6-20; Luka 23.13-25*)

Baawo o bati ka, o wurti kade, o tawoy Yahuduube yaasi, o wi'i 6e: «Mi heβay gacce baa goote de nannjiranmi gorko oo. ³⁹ Oon boowi juulde Paska fu mi yoofana on neddo gooto. Oon jidi mi yoofitana on laamiido Yahuduube na?» ⁴⁰ Be toonti dow dow: «Kanko bane, sey Barabbas.» Nani Barabbas laati nun pasotoodo.

19

¹ Den Pilaatu wi'i 6e nanja Yeesu 6e piya mo looci. ² Soogeeji din sanyi gi'e, 6e kuunini mo, go 6e 6ornini mo toggowa bodeya. ³ Be 6attii mo, 6ee bi'a: «Fofo, laamiido Yahuduube!» Bee piya mo meeye.

⁴ Pilaatu wurtii kade, wi'i Yahuduube: «Mi wurtinanan on mo, heβa annon mi heβay fu gacce nannjiran moo mi.» ⁵ Yeesu wurti e huunii huuneere gi'e, e 6ornii toggowa bodeya. Pilaatu wi'i 6e: «Nani neddo on.» ⁶ No hooreeβe Limaamiibe e reenooβe yi'i mo, 6e bati dow 6e bi'i: «Tiggu mo! Tiggu mo!» Pilaatu wi'i 6e: «Nannee mo onon bo, tiggon mo, gam min kan, mi heβay gacce e makko.» ⁷ Yahuduube toontii mo: «Emen goodi ooda, ooda kan nun hokki laawol o waree gam o wadii hoore makko o Bii Alla.»

⁸ No Pilaatu nanunoo haala kan, kulol makko beydii. ⁹ O naati der laamorde, o wi'i Yeesu: «An, toy yiwuɗaa?» Amma Yeesu toontaaki baa goota. ¹⁰ Den Pilaatu wi'i mo: «A toontataako na? A annaa mii woodi baawde yoofugo maa, mii woodi bo baawde tiggugo maa na?» ¹¹ Yeesu toontii mo: «Walaa fu ko baawɗaa e am, to hinaa Alla hokku maa baawde mum. Gam

majjum gattudo am e junjo maa, e buru maa hakke.»

¹² Diga wakkati on Pilaatu e daarta yoofitingo mo. Amma Yahuduube e bata dow, e wi'a: «To ni a yoofitii mo, a laataaki beldiijo laamiido Roma. Gam neddo gadudo hoore mum laamiido, laati nun ganyo laamiido Roma mawdo.»

¹³ No Pilaatu nani haalaaji ddi, o wurtini Yeesu o joonni mo dow kittaal kiita, nokkuure bi'eteene to kaaye yowoyowtiri e ne wi'ee e Iburaninkeere: «Gabbata.» ¹⁴ Nyalaane ciryaade Paska nun, caka nyaalooma. Pilaatu wi'i Yahuduube: «Nani laamiido moodon!» ¹⁵ Bee boola: «Waru mo! Waru mo! Tiggu mo!» Pilaatu toontii: «Mi tigga laamiido moodon na?» Hooreebe Limaamiibe wi'i: «Min galaa laamiido to hinaa laamiido Roma.» ¹⁶ Den o hokki be Yeesu, be tigga.

Yeesu tiggaama e palaanjal

Be kocci Yeesu. ¹⁷ O wurtii oo roonii palaanjal makko faa o yottii nokkuure noddeteene «Le'al hoore» e ne wi'e e Iburaninkeere: «Golgota.» ¹⁸ Don be tiggidi mo e wobbe dido: oo do nano, oo do nyaamo, Yeesu e tummii caka.

¹⁹ Pilaatu wadi alluwal winnaa hande ni: «YEESU MO NASARATU, LAAMIIDO YAHUDUUBE,» wi'i njal takkee e palaanjal njal. ²⁰ Duuggal e Yahuduube jannji binni nin gam to Yeesu tigga woddidaa e siire. Alluwal njal winniraama e Iburaninkeere e Romankoore e Yunaninkeere. ²¹ Hooreebe Limaamiibe bati Pilaatu: «Taa winnu "Laamiido Yahuduube", amma winnu: "Kanko wi'i o laamiido Yahuduube".» ²² Pilaatu toontii: «Ko binnumi, winnike.»

²³ No soogeeji din tiggidino Yeesu, be kocci gineeji makko be ceenni ukke naay. Moy fu etti to mum. Horii gulunfaare ne lefol gootol, cannyaane diga dow faa ley, ne walaa nyoogol. ²⁴ Soogeeji din baddi: «To en cercitee ne, en

pidanee ne tete, daaren kebando ne,» gam ko bataa e dewte goonda: «Be ceennii gineeji am hakkune ma66e, be pidani gulunfaare am tete.» Nun bo soogeeji din wadi.

²⁵ Inna Yeesu, e miiraawo mum, e Mariyama debbo Kolopas, e Mariyama mo Magadala e darii takkol leggal njal Yeesu tigga e mum. ²⁶ Yeesu yi'i inna muudum e aahiijo mum mo buri yidugo e darodii, wi'i inna muudum: «Inna, biya nani!» ²⁷ Baawo mum, o wi'i aahiijo on: «Inna maa nani.» Diga nyalaane nee don, aahiijo on hoori Mariyama wuro muudum.

Maayde Yeesu

²⁸ Baawo Yeesu anni walaa fu ko horii, gam ko winnaa e Dewte goonda, o wi'i: «Donka e woodimmi.» ²⁹ Yoogirgal kebbunjal innabojam lammudam e wonunoo don. Be cuuwi soosuui e innabojam dam, be kabbi e loocol, be battini e hunnuko makko. ³⁰ No Yeesu bicciniinoo innabojam dam, o wi'i: «Dum fu dum hebbii!» O jimminii, o maayi.

Soogeeru yuwii wuttudu Yeesu

³¹ Nyalaane ciryaaki juulde nun. Hooreebe Yahuduube yami Pilaatu gam koyde tiggaabe heltee, be biltee. Be jidaa balli tiggaabe tawee e ledde nyalaane siwteteene, gam nyalaane siwteteene nen laati nun nyalaane mawne. ³² Soogeeji din wari, helti koyde arandeejo e dida6o, tiggidaabe e Yeesu ben. ³³ Amma no be jottino to Yeesu, be tawi o maayii. Gam majjum, be keltay koyde makko. ³⁴ Amma gooto e soogeeji din yuwi wuttudu Yeesu e labbo. Don yiyam e diyam facci. ³⁵ Ji'udo e seedoo, seedaaku makko bo goonja nun. Oo anni o batii goonja gam onon bo, goondinon. ³⁶ Dum fu dum wadii gam ko bataa e Dewte goonda: «Baa yiyal makko gootal heltataake.»

³⁷ Aayaare wonne der Dewtere bo wi'ii: «Be daaran mo 6e juwi.»

Yeesu uwaama

³⁸ Baawo mum, Yusufu mo Arimatiya, eeli Pilaatu hokka dum 6annu Yeesu. Yusufu on e latino aahiijo Yeesu e cuuccukka gam oo hulannoo Yahuduu6e. Pilaatu nootii, Yusufu wari etti 6annu kol. ³⁹ Nikodemu, jahunoodo to Yeesu der jemmaare gom, kanun bo warii, waddi urdiiji bi'eteedi, miir e alo'es jillontiraadi, ko wadata kilooji laso e sappo. ⁴⁰ Be etti 6annu Yeesu kol, 6e piili njol leppi baanjaadi wardi hande no Yahuduu6e woowi wadugo to 6ee uwa maaydo. ⁴¹ To Yeesu tiggano, gesa e wonunoo don. Der gesa njan e woodunoo saabeere heyre ne baa goddo uwaakano e muudum. ⁴² Don 6e gatti Yeesu gam sabbu ciryaaki juulde Yahuduu6e, saabeere nen bo e 6adii don.

20

Saabeere baanji tawaa

¹ Nyaanne alal, Mariyama mo Magadala hujji, yahi e saabeere Yeesu. O tawi hayre ma6biranoone saabeere nen tallitaama. ² O doggi, o yahi to Simon Piyer e aahiijo mo Yeesu 6uruno yidugo. O wi'i 6e: «Moodibbo ikkinaama e saabeere, mi annaa to o wattaa.»

³ Piyer e aahiijo oo ton wurtii, 6e jahi e saabeere ton. ⁴ Be fu dido 6ee dogga. Aahiijo oo ton dadi Piyer, arti mo yottaago saabeere. ⁵ O yuurnii, o yi'i leppi e joowi, amma o naatay. ⁶ Simon Piyer yottii, naati, tawi leppi e joowi. ⁷ Lefol piilanoonjol e hoore makko njol hawritayno e leppi dii ton, njol tawa nun e njol resii feere maggol. ⁸ Den aahiijo artudo yottaago on, kanun bo naati, yi'i dum, goondini. ⁹ Be paamayno taw Dewte batiino Yeesu fintan. ¹⁰ Baawo mum aahii6e 6en hooti.

Yeesu wirnitanike Mariyama mo Magadala

(*Matiye 28.9-10; Marku 16.9-11*)

¹¹ Mariyama darii yaasi ley to saabeere, e wulla: O jimminii, oo yuurnoo der saabeere nen. ¹² O yi'i malaykaa6e dido 6ornii6e gineeji daneeji e joodi to Yeesu fukkinanoo: Gooto e joodii to hoore wonnoo, gooto far to koyde. ¹³ Malaykaa6e 6en yami mo: «Debbo, ume bullantaa?» O toontii 6e: «Moodibbo am ikkinaama, mi annaa to o wattaa.»

¹⁴ No o batunoo haala ka, o yeeyitii, o yi'i Yeesu e darii, amma o annitay dum. ¹⁵ Yeesu wi'i mo: «Debbo, ume bullantaa? Moy daartataa?» Amma kanko, oo miiiji jom gesa nun baddata e makko, o wi'i dum: «To an etti mo, batan to gattudaa mo, faa mi ettitoo mo.» ¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Mariyama.» Mariyama wonyitii, wi'i mo e Iburaninkeere: «Rabbuni,» waato moodibbo.

¹⁷ Yeesu wi'i mo: «Taa meemam, gam mi eencay to Baaba am taw, amma yahu to banniraa6e am, bi'aa 6e: «Mi wonu nun mii eenca to Baaba am, laatiido bo Baaba moodon, to Alla am, laatiido bo Alla moodon».»

¹⁸ Mariyama mo Magadala batoy aahii6e: «Mi yi'ii Joomiraawo.» O holli 6e ko Yeesu bati mo.

Yeesu wirnitanike aahii6e muudum

¹⁹ Alal kiikiide, aahii6e Yeesu fu hawriti der suudu, kullii dammugal gam kulol hooree6e Yahuduu6e, Yeesu suppiti hakkune ma66e. O wi'i 6e: «Jam wonana on!»

²⁰ Baawo haala ka, o holli 6e newe juude makko e wuttudu makko. Berde aahii6e 6en weli no 6e ji'i Joomiraawo. ²¹ Den Yeesu wi'i 6e kade: «Jam wonana on. Hande no Baaba liliirimmii nunnun, liliiranmi on.»

²² No o batunoo haalaaji dii, o fuufi dow ma66e, o wi'i: «Ja6ee Ruuhu Ceniido. ²³ Mo jaafanidon

hakkeji mum, yaafaama, mo on jaafanaaki, yaafataake.»

Yeesu wirnitanike Toma

²⁴ Toma bi'eteedo Ciwto, gooto e aahiibe sappo e dido, walaano don no Yeesu warunoo. ²⁵ Aahiibe ben wi'i mo: «Men ji'ii Joomiraawo!» O toontii be: «To mi yi'ay battarde newe makko, to mi wattay honnu am e julande majje, mi watta junjo am e wuttudu makko, mi goondintaa.»

²⁶ No balde jeetati wadi, aahiibe hawritii der suudu kade, Toma e wondi e ma66e. Dammude fu e kullii, Yeesu suppti hakkune ma66e, wi'i be: «Jam wonana on!» ²⁷ O wi'i Toma: «Waddu honnu maa, daaru newe am; waddu junjo maa bo, wattu e wuttudu am. Taa laata mo hoolaaki, goondin tan.» ²⁸ Toma toontii mo: «Joomam, Alla am.» ²⁹ Yeesu wi'i mo: «Gam a yi'ii am, a goondinii: Barke wonana be ji'ay go goondini.»

Daliila Dewtere nee do

³⁰ Yeesu wadii kaayefiiji kaayniidi duuddi goddi yeeso aahiibe mum di winnaaka e dewtere nee. ³¹ Dii do winnaama gam goondinon Yeesu laati nun Cu6aado, Bii Alla, gam to on goondinii mo, kebon yonki sabbu makko.

21

¹ Baawo majjum, Yeesu wirnitanike aahiibe mum kade fonjo maayo Tiberiya. Nani no o wirnitorii e ma66e: ² Simon Piyer, e Toma bi'eteedo Ciwto, e Natanayel mo Kana, leydi Galili, e bi66e Jebede wor6e, e aahiibe makko dido wo66e, be tawdaa don. ³ Simon Piyer wi'i be: «Mi yahan cuubaaki liyyi.» Be bi'i: «Menen bo, men jahidan e maa.»

Be jahi, be naatoy laana, der jemmaare nee don, be kebay baa goddum. ⁴ No beeggol ummoy, Yeesu wari e fonjo non, amma aahiibe annitay naa kanko nun.

⁵ Yeesu wi'i be: «Sukaa6e, on kebii liyyi na?» Be toontii mo: «Men kebay!» ⁶ O wi'i be: «Paddee taaruwol nol wecco laana nyaamo, on keban.» Be paddi nol. Be kebi liyyi faa be tampi wattugo nol der laana sabbu no liyyi duudiri. ⁷ Aahijjo Yeesu mo o buri yidugo wi'i Simon Piyer: «Joomiraawo nun!»

No Simon Piyer nanunoo: «Joomiraawo nun», o etti ginewol makko, o bornii gam funtu o wonunoo, o yanti e diyam. ⁸ Aahiibe wo66e wardi e laana kan, e daasa taaruwol kebbunol liyyi. Be boddoraaki fonjo ko burata kuule keme didi. ⁹ No be nabbunoo, be ji'i yul6e yiite, liyyi e peen e yowii dow mum. ¹⁰ Yeesu wi'i be: «Gaddee liyyi di nanjudon din.»

¹¹ Simon Piyer naati laana, foofi taaruwol kebbunol liyyi mawdi, hewre e lasoy didi e sappo e tati. Baa no di duudiri nunnun fu taaruwol nol serkitaaki. ¹² Yeesu wi'i be: «Garee nyaamee!» Baa gooto e aahiibe ben suusay yamugo «An moy nun?»

Gam 6ee anni Joomiraawo nun.» ¹³ Den Yeesu wari, etti peen e liyyi, hokki 6e.

¹⁴ Tatawre nun don ko Yeesu wirnitani aahiibe mum baawo no o finti.

Yeesu e yama Piyer haala

¹⁵ No 6e nyaamdi, Yeesu yami Simon Piyer: «Simon bii Yuhaana, aa buri 6ee do yidugo am?» O toontii: «Ee! Joomam, aa anni mii yidu maa.» Den Yeesu wi'i mo: «Duru baali am!» ¹⁶ Yeesu wi'i mo kade: «Simon, bii Yuhaana, aa yidimmi?» O toontii: «Ee! Joomam aa anni mii yidu maa!» Den Yeesu wi'i mo: «Duru baali am!» ¹⁷ O wi'i mo kade: «Simon, bii Yuhaana, aa yidimmi na?» Piyer 6erne mum biisii, gam o wi'i dum de tatawre: «Aa yidimmi na?» Piyer wi'i mo: «Joomiraawo aa anni huune fu, aa anni bo mii yidu maa.» Yeesu wi'i

mo: «Duru baali am dii. ¹⁸ Mii batee e goonja, e sukaanaaku maa, aa haɓɓonoo ɓelɓelol, jahaano to jidufadaa, to a naywii, a bantan juude maa, kaɓɓanedaa ɓelɓelol, jaaredaa to a yidaa.» ¹⁹ Batuuji ɗin hollan nun no Piyer maayirta, e no o teddirirta Alla. Baawo majjum, o wi'i mo: «Tokkam».

Yeesu e aahiijo mum mo o buri yidugo

²⁰ Piyer yeeyitii, yi'i aahiijo Yeesu mo o buri yidugo e tokki ɓe. Kanko woni bahinoodo ley gabaare makko, wakkati ɓe kirtotoo, bi'unoodo: «Moodibbo, moy woni jammotoodo maa?» ²¹ No Piyer yi'unoo mo, yami Yeesu: «Joomam, noy oo do heennyitirta?» ²² Yeesu toontii mo: «To mii yidii o wuura faa mi warta, ko faali maa? An ni tokkam.»

²³ Haala kan sankitii caka goondinɓe Yeesu ike aahiijo on maayataa. Amma Yeesu wi'ay: «O maayataa». O wi'u nun: «To mii yidi o wuura faa mi warta, ko faali maa?»

²⁴ Aahiijo oo don nun seedii kujje ɗen, winni ɗe, emen anni bo seedaaku makko laati nun goonja.

Heennyitoode

²⁵ Yeesu wadii kujje godde duudde kade: To ɗe binnaanoma gootel, gootel, mii miila duuniyaaru nuu waawataano jabidingo dewte binnoytenoode.

Derewol ɲol Pol wannani 6e Roma

Fuddoode haala

Derewol Pol ɲol do e jogii ekkitinooje feere feere. Gam majjum enɲol woodi jayri mawni der waajaago linjiila e der habaru eklesiya. Jooni Pol heennyii hawritingo ceede de 6e lenyi janani hawriti gam wallugo goondin6e Urusaliima. Pol wannii derewol ɲol der jahaanjal mum tataɓal. O wadii lebbi tati der Korintu, diga ton bo o winni derewol ɲol, hakkune duubi 57-58.

Debbo bi'eteedo Fiibi, gollotoodo der eklesiya Kenkereya nun yaari derewol ɲol Roma. Kenkereya bo woddidaa e Roma.

Pol meeday go yahi Roma, de o yidi yahugo fu laawol maɓɓitantaako mo. Amma e non fu, oo anni goondin6e duubi6e der Roma 6e o fottunoo nokkun, kam6e o sanni der hoore 16, go o yaha Roma, o wannani 6e derewol. Der maggol o janɲinii 6e haala kisidam e tokkontirki. O wadii dum gam eklesiya kan daroo der goondinki semmidinki, gam to ekkitinooje Yahuduube 6e goondinay dimma ka, he6a ka mawna der potal hunnuko. Baawo mum no Pol heennyi faamingo ko wi'etee linjiila der hoore 1, waato baawde Alla kisinooje goondindo fu, o laabinii dum der haalaaji makko di yeeso.

O fuddii faamingo no hakke woodiri baawde dow him6e fu. Him6e 6e lenyi janani woodaa accitaneego yeeso Alla. Non, Yahuduube bo woodaa accitaneego hakku yeeso Alla. Him6e fu wadii hakke, 6e fu bo, 6e baawan daareego foonnitii6e gam sabbu goondinki.

Hande non dum laatii e Ibrahima. Be kiita doyyi gam hakke

Aadamu, der Almasiihu tan 6e ke6ata laatineego foonnitii6e.

Der hoore 6 e 7, Pol e toontoo yande wanyu6e linjiila. Amma Ruuhu e laatina en 6i66e Alla, oo walla en bo.

Hoore 9 faa 11 e batana Isira'iila e laawol no Alla subirta him6e. Diga hoore 12 faa 15, Pol e bata haalaaji feere feere dow gondal hakkune goondin6e der eklesiya e 6e walaa der eklesiya. Hoore 16 Pol heennyitiri e cannooje.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puɗɗinirka, 1.1-17
2. Him6e fu e haajaa hisineego, 1.18-3.20
3. No Alla hisinirta him6e, 3.21-4.25
4. Goonki kesi e Yeesu Almasiihu, 5.1-8.39
5. Ko Alla miilani Isira'iilaa6e, 9.1-11.36
6. No haani goondindo yahira, 12.1-15.13
7. Haala kennyitirka e cannooje, 15.14-16-27.

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwii e am min Pol maccudo Yeesu Almasiihu. Mi noddaama gam mi laatoo lilaado, mi subaama gam mi waajoo linjiila Alla.

² Linjiila kan, Alla ha6biino alkawal mum diga dum 6ooyi diga e annabii6e mum, der Dewte ceniide. ³ Eka batana Bidɗo makko, Joomiraawo meeden, yiwudo e lenyol Dawda diga e 6annu. ⁴ O hollitaama e baawde, diga e Ruuhu Ceniido, o laati nun Bidɗo Alla de o fintini mo e maay6e. Kanko woni Almasiihu, Joomiraawo men. ⁵ Diga e makko ke6umi moyyere laataago lilaado, gam mi wada him6e caka lenyi fu goondina mo, dowtanoo mo, 6e teddina inne makko. ⁶ Onon bo, on na'on caka ma66e, onon 6e Yeesu Almasiihu noddi.

⁷ Mii sanna on on fu, onon won6e Roma, yidaa6e Alla, seniife 6e o noddi. Alla Baaba meeden,

e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, hokka on moyyere e jam.

Pol e yidi yi'a be Roma

⁸ Taw, mii yetta Alla am diga e Yeesu Almasiihu gam moodon on fu. Gam goondinki moodon e batanee der duuniyaaru fu. ⁹ Alla mo jaggantoomi e berne woore, emi waajoroo linjiila Biddo mum, e anni goonja nun batanmi. De du'otoomi fu, mii siwtora moy moodon fu. ¹⁰ Mii eela Alla hokkammi laawol mi wara to moodon to oo yidi. ¹¹ Mii yidi yi'ugo on sanne, heba mi seennira e moodon dokkal Ruuhu gam dum semmidina on. ¹² Naa bo mi wi'a, to mi warii to moodon, deyyitinontiren en fu sabbu goondinki kawtuki en, min e mon.

¹³ Banniraa6e, mii yidi annon, no de duuddum mi daartii mi wara to moodon, amma faa jooni mi heboray taw. Mii yidi golle am rima bikkol caka mon, hande no dum laatorii to 6e lenyi janani. ¹⁴ Doole nun mi yaha to him6e fu, fettube gite e 6e fettay, janube e 6e janjay. ¹⁵ Kanjum acci mii suunaa waajaago on linjiila, onon wonube Roma.

Baawde linjiila

¹⁶ Mi sentirtaa linjiila, gam der makka baawde Alla kisi-nooje goondindo fu woni, aran Yahuduube, 6aawo mum 6e lenyi janani. ¹⁷ Gam der linjiila nun foonnitaare Alla hollitii. Foonnitaare nen, e goondinki tan ne heboroo, diga fuddoode faa heen-nyitirde. E winnii der dewtere: «Poonnitiido wuuran e goondinki.»

Himbe fu laati nun hakkee6e

¹⁸ Alla e hollita mone mum diga kammu dow him6e 6e hulataa mo fu, e dow wadoobe ko halli e suudira goonja der hallande mum. ¹⁹ Ko haani neddo anna dow Alla e laabani 6e, gam Alla e hoore mum

hollitii 6e dum. ²⁰ Diga Alla tagi duuniyaaru, ko yi'ataake e makko, hande jon baawde makko tabitiide, e Allaaku makko, e faamee diga ko o tagi. Gam majjum, yeddube woodaa laawol dadirde. ²¹ Bee anni Alla, amma 6e teddinay mo hande no haani Alla teddiniree, 6e jettay mo bo. Miilooji ma66e majjinii 6e. Berde ma66e de galaa faamu ni66ii. ²² Bee gada hande woodube faamu, amma 6e laatake haanjaabe. ²³ Be battontiri teddujal Alla mo maayataa e tooruje nandinaade e him6e maayoobe, e pooli, e bisaaji di koyde naayi, e daasotoodum.

²⁴ Gam majjum, Alla yoofi 6e 6e gada cobuddum, hande no suuno 6erde ma66e yidi. Nonnon 6e cobinirta balli ma66e, kam6e e ko'e ma66e. ²⁵ Be battontirii goonja Alla e fewre. Be teddinii ko tagaa, 6e caafi dum, 6e acci Tagudo, mo yettoore wonani faa abada. Aami!

²⁶ Gam majjum, Alla yoofi 6e 6e tokkoo suunooji ma66e centiniidi. Rew6e ma66e wattontiri baaldal hande no tawiraa, 6ee gada ko luddontirii e ko tawaa. ²⁷ Hande non wor6e bo acci waaldugo e rew6e, witti e waalontira hakkune mum. Bee gadontira ko sentinii hakkune ma66e. Hande non, 6e ke6an riiba majjere ma66e.

²⁸ No 6e calii annitingo Alla, kan wadi ko o yoofi 6e der majjere ma66e, 6e gadi ko haanay wadeego. ²⁹ Be kebbi hallande iri ney fu, e deedi bondi, e suunooji, e ganyaani. Bee kebbi kaajal e warugo him6e e ka6e e nyaamugo him6e amaana. Bee yoyi dow dabareeji bondi e munaafitaaje. Bee nyo'a him6e. ³⁰ Bee jaanca him6e, 6ee banyi Alla, 6ee jara hennu. Bee goodi manju hoore, 6ee juro, 6ee goodi yoyre dow dabareeji bondi. Be dowaantaako saareeji ma66e. ³¹ Be galaa hakkillo, 6e kebbintaa ka 6e bati. Be galaa endam, 6e galaa yurmeene. ³² Bee

anni, sariya ka Alla resi dow wadoobe iri majjum, maayde nun, 6e daroraaki wadugo dum tan, amma 6ee teddina wadan6e dum bo.

2

Kiita Alla poortiika

¹ To non, an kiitotoodo wo66e, baa to moy laatidaa, a woodaa laawol accitaneego hakku. To aa hiitoo wo66e, hoore maa nun kiitotodaa, gam ko kiitantodaa 6e, kanjum gadataa. ² Een anni Alla hiitoto wadoobe huune dum e goonjaaku. ³ An kiitotoodo wo66e ko aa wada hande ko 6e gadata, aa miili a dadan kiita Alla na? ⁴ Naa a wonu nun aa yawoo manju neddaaku Alla e sawraare mum e munyal mum? A annitay no Alla hollii maa neddaaku mum gam tuubaa na? ⁵ A yoorinii berne maa, a yidaa tuubugo. Gam majjum, a foodanan hoore maa mone Alla mawne, nyaanne o hollitinta mone makko. Nyaanne mum, o hiitoto e tawreeta makko poonniitiika. ⁶ O yoban moy fu jaka gadu muudum. ⁷ Tinniibe e wada ko woodi e daartira teddujal e manju e ko tabotoo, Alla hokkan 6e yonki tabitiiki. ⁸ Amma yidube jeddi, e saliibe gooja, e tokki ko halli, mone e tikkere Alla yanan dow ma66e. ⁹ Billaare e jibayeere duufanan gadoowo ko halli fu, aran, Yahuduu6e, den 6e lenyi janani. ¹⁰ Manju e teddujal e jam laatanto wadoobe ko woodi fu, aran, Yahuduu6e, den 6e lenyi janani. ¹¹ Gam Alla suttontirtaa him6e.

¹² Wadu6e hakke dow dullere annal tawreeta fu, halkan hinaa e tawreeta. Amma wadu6e hakke e anniri tawreeta, hiitorte e tawreeta. ¹³ Hettintoo6e tawreeta bane laatii foonniitiibe yeeso Alla. Golliroo6e ko tawreeta bati tan, laatintee foonniitiibe. ¹⁴ Be lenyi janani, woodaa tawreeta, amma

6ee gada ko tawreeta wi'i e sago ma66e. Be goodaa tawreeta, amma 6ee laatani ko'e ma66e tawreeta. ¹⁵ Be kollitii golle de tawreeta yami e winnii e berde ma66e. Cuudiidum berde ma66e e seedanoo 6e dum. Tife miilooji berde ma66e e gacoo 6e, tife bo, dii caloroo 6e. ¹⁶ Dum hollitinto nyaanne Alla hiitoto miilooji him6e cuudiidi. O wadan dum diga e Yeesu Almasiihu, hande no linjiila ka baajotoomi bati.

Yahuduu6e e tawreeta

¹⁷ Aa nodda hoore maa Yahudu- ujo, aa darii dow tawreeta, aa juroro Alla. ¹⁸ Aa anni ko Alla yidi, aa anni suttontirgo ko woodi gam a janninaama tawreeta. ¹⁹ Aa miili a fotii ardanaago wumu6e, kollaa wonu6e der niwre jayjol. ²⁰ Aa ekkitina 6e galaa annal, aa jannina sukaa6e. Aa woodi annal e goonja diga e tawreeta. ²¹ An janninoowo wo66e, a jannintaa hoore maa na? Aa waajoo wo66e to 6e bujju, go an aa wujja! ²² Aa wi'a: «to on jeenee», go an aa jeena? Aa wanyi tooruuje, go aa wujja ko woni der cuudi majje! ²³ Aa mawnitoroo tawreeta, go aa yawna Alla e yaartaago ka. ²⁴ Dewtere wi'ii: «Gam daliila moodon acci 6e lenyi janani e yenna inne Alla.»

²⁵ E goonja juulnol e nafa to a dwtanike tawreeta, amma to a yaartake tawreeta, a laatake hande a juulnaaki. ²⁶ To mo juulnaaki wadii ko sariya yamata, mo juulnaaki on fotay daarego hande juulniido na? ²⁷ Mo juulnaaki, go e dwtanii ko tawreeta bati, o hiitete an goodudo tawreeta e juulnol, go a dwtanaaki ka. ²⁸ Hinaa ko yi'etee yaasi bannu laatinta neddo Yahuduujo, hinaa bo ko wadatee dow bannu laatii juulnol. ²⁹ Yahuduujo e goonja, woni laatiido dum diga der. Juulnol goonakuwol bo woni nol Ruuhu wadata der berne, hinaa nol tawreeta wadata.

Iri Yahuduujoo on, Alla nun manata dum, himbe bane.

3

¹ Den to non, ume nun Yahudu-
ujo gurdiri be lenyi janani? Ume
woni nafuwe juulnol? ² Nafuwe
majjum e mawni dow laabi fu.
Aran, Yahuduube nun Alla arti
yowani haala mum. ³ To non,
to wobbe ma6be laataaki hoolaabe,
dum hadan Alla laataago koolaado
na? ⁴ Wadataako! Dum annitinte
no Alla laati nun goonjaajo, himbe fu
bo e laatii fewoobe. Gam e winnii:
«A annitinte aa laatii poonnitiido
diga e haala maa,
to a hiitaama, a jaaloto.»

⁵ Amma to dullere goonjaaku
meeden e hollita foonnitaare Alla,
den ume bi'eten? Alla laataaki
poonnitiido to mone makko
ummake dow meeden na? Mii
bata do hande no himbe batirta.
⁶ Aawo nun nun bane, Gam to
non non nun, noy Alla hiitortoo
duuniyaaru?

⁷ Gam to fewre am e beyda hol-
lugo goonja Alla, e teddina mo, ume
kiitanteemi hande mi laati nun
hakkeejo? ⁸ Wobbe e hallina men e
wi'a, menen nun wi'ata: «En gadee
ko halli gam ko woodi wurtoo diga
e majjum.» Kambe, be kiitete no
haaniri.

Poonnitiido walaa

⁹ To non, enen Yahuduube een
guri horiibe na? Aawo, baa sedda!
Gam mi hollii no Yahuduujoo e
mo laataaki Yahuduujoo fu na'on e
baawde hakke. ¹⁰ Dewtere wi'ii:
«Poonnitiido walaa, baa gooto,
¹¹ mo faamu baa gooto walaa,
daartoowo Alla walaa, baa gooto.
¹² Himbe fu majjii, be fu be biisake,
gadoowo ko woodi walaa,
baa gooto.

¹³ Konoli ma6be e nandi e caabeeje
ma6bitiide,
6ee jammoo himbe e delle ma6be.
Tondi kunnude ma6be e hebbi
tooke, hande bolle pure.

¹⁴ Kunnude ma6be e hebbi jaa'ooje
e boliide naawude.

¹⁵ Koyde ma6be e yawdanoo
reyyitingo yiyam himbe.

¹⁶ Halkere e bone e woni to be jahi
fu.

¹⁷ Be annaa laawol jam.

¹⁸ Kulol Alla walaa e berde ma6be
baa sedda.»

¹⁹ Een anni ko tawreeta wi'i
fu, ka wi'anay dum maa wonbe e
makka. Den kunnude fu mu6boto,
gacce himbe fu annitee yeeso Alla.

²⁰ Gam majjum, walaa laatinteedo
poonnitiido yeeso Alla e tokkugo
tawreeta. Gam tawreeta hollan
nun himbe hakkeji mum.

No Alla laatindirta himbe foonni- tiibe

²¹ Jooni, Alla hollitii laawol no o
laatindirta himbe foonnitiibe, hinaa
e tokkugo tawreeta. Nun dewte
tawreeta, e annabiibe seedinoo
der binni. ²² Alla laatinan himbe
foonnitiibe gam be goondinii
Yeesu Almasiihu. Dum laatanto
goondindo fu, gam Alla burontirtaa
himbe. ²³ Himbe fu wadii hakke, be
tampi yottaago teddujal jal Alla
hokkata. ²⁴ Amma Alla wadani
be moyyere, laatini be foonnitiibe gam
Yeesu Almasiihu, cooditiido be.
²⁵ Kanko nun Alla laatini sadaka
moytoojum hakkeji goondinbe
yiyam makko. Hande non Alla
hollitiri foonnitaare mum e mun-
yal mum dow hakkeji gadanoodi
hiitaaka. ²⁶ O wadii dum gam
o hollita foonnitaare makko der
wakkati ki gonden jooni. Dum
hokkii mo laawol laataago poon-
nitiido e laatingo goondindo Yeesu
fu poonnitiido.

²⁷ Ume nun horii ko jurortee
kade? Goddum walaa! E sariya
kaye? E dwtanaago tawreeta na?
Gam Alla daarataa dwtanaago
tawreeta, goondinki tan o daarata.
²⁸ Gam emen miili e goondinki
nun neddo laatindirtee poonnitiido,
hinaa gam tokkugo tawreeta.
²⁹ Naa Alla laati nun Alla mo
Yahuduube tan na? O laataaki Alla

6e lenyi janani na? Seko walaa, o laati nun Alla 6e lenyi janani bo. ³⁰ Alla gooto nun woni. Kanko laatinta juulniife foonnitiife sabbu goondinki ma66e. Kanko bo laatinta 6e juulnaaki foonnitiife sabbu goondinki ma66e. ³¹ Den fu, en moytan nun tawreeta gam en goondinii na? Abada! En moytataa ka, amma een tabbitina ka!

4

Goondinki Iburahiima

¹ Ume bi'eten dow Iburahiima maama lenyol meeden? Ume o hebi? ² To Iburahiima laatinaama poonnitiido gam gadu mum, den o waawan kam mawnitii, amma yeeso Alla bane. ³ Gam Dewtere wi'i: «Iburahiima goondinii Alla, go Alla daari mo poonnitiido sabbu goondinki makko.» ⁴ To goddo gollake, sey joomum yobee joddi mum, moyyere bane o wadanaa, ko haanani mo nun. ⁵ Hande jon bi'en goddo waday golle, amma o goondinii Alla laatinoowo hakkee6e foonnitiife. Alla daaran mo poonnitiido gam goondinki makko. ⁶ Hande nun Dawda batirani barke de neddo hebata to Alla, baa to o waday gadu geetu. O wi'i:

⁷ «Barke laatanii 6e boofi mum yaafaa, e 6e hakke mum moytaa.

⁸ Barke laatanii neddo mo Joomiraawo limay hakkeji mum.»

⁹ Barke den juulniife tan nun resanaa de na? de laatanaaki 6e juulnaaki na? Gam en bi'ii: «Alla daarii Iburahiima poonnitiido gam goondinki mum.» ¹⁰ Wakkati dey nun dum laatanii Iburahiima? De o juulnii na? Naa, de o juulnaaki? De o juulnii bane, amma diga o juulnaakino nun. ¹¹ Alla hokkii mo juulnol, njol laatii alaama foonnitaare ne o hebi. E goondinki o hebi dum diga o juulnaakino. Hande non, o laatorii maama goondin6e fu, 6e juulnaaki, gam kam6e bo 6e

daaree foonnitiife. ¹² O laatake bo baaba juulniife. Be daroraaki juulnol tan nun batananmi, amma tokku6e laawol goondinki maama meeden Iburahiima, diga o juulnaaki.

Alkawal Alla

¹³ Iburahiima e lenyol mum ha66anaama alkawal rona duuniyaaru nu. Hinaa gam oo tokkii tawreeta. O ha66anaama alkawal njal gam foonnitaare makko ne o hehiri goondinki. ¹⁴ Gam majjum, to tokkugo tawreeta nun hokkata donju, den mum goondinki laatake baanji, alkawal bo moytaama. ¹⁵ Tawreeta waddan nun mone Alla. To tawreeta walaa, yaartaago ka bo walaa.

¹⁶ Gam majjum, alkawal Alla dow goondinki nun darii, gam njal laato e moyyere dow lenyol Iburahiima fu. Hinaa tokku6e tawreeta tan njal laatanii, amma goondin6e hande no Iburahiima laatiido maama meeden en fu goondiniri. ¹⁷ Dewtere wi'ii: «Mi wadii maa baaba him6e lenyi duuddi.» (Iburahiima woni maama meeden en fu,) yeeso Alla mo o goondini. Alla pintinoowo maay6e, laatinoowo ko walaano laato. ¹⁸ Iburahiima hoolake, wakkati daliila hoolaago walaa. O hoolake, o goondini, nun nun o laatorii baaba him6e lenyi duuddi, hande no Alla wi'unoo mo: «Nii lenyol maada laatoyto.» ¹⁹ Goondinki Iburahiima tampay, baa no duubi makko wadan hewre. Oo anni 6annu makko faanake maayugo, Saratu debbo makko bo rimataa kade. ²⁰ O waday seko dow alkawal Alla, o saloo goondingo. Amma goondinki makko semmidinii mo, o teddini Alla. ²¹ O tabbitini no Alla e woodi baawde hebbingo alkawal mum. ²² Gam majjum, Alla daari mo poonnitiido. ²³ Amma hinaa gam makko tan dum winnaa: «O daaraama poonnitiido.» ²⁴ Gam meeden nun, enen bo, Alla daaran

goondinki men. En goondinii Alla pintindo Joomiraawo meeden Yeesu diga maay6e. ²⁵ Yeesu on maayi gam boofi meeden, o fintinaama gam laatineden foonnitiibe.

5

Almasiihu waddii jam hakkune men e Alla

¹ En laatinaama foonnitiibe gam en goondinii. Jooni jam wadii hakkune meeden e Alla, sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ² Kanko yottini en moyyere Alla ne gonuden e muudum jooni. Dum laatake gam goondinki meeden. Een juroro hoolaare hebugo gedu der teddujal Alla. ³ Hinaa kanjum tan, een juroro bo tooraaji meeden, gam een anni tooraaji riman munyal. ⁴ Munyal e rima hoolaare semmidinne. Hoolaare semmidinne e wadda hedaago ko warata yeeso. ⁵ Hoolaago ko warata yeeso majjintaa en, gam Alla wattii yidde mum der berde meeden, diga e Ruuhu Ceniido mo o hokki en.

⁶ Gam wakkati de en galaano semme, den nun Almasiihu maayani en, enen hakkee6e no wakkati ki o subii yottii. ⁷ E sadi neddo nootoo maaya gam poonnitiido. Wadoto neddo nooto maaya gam neddo geeto. ⁸ Amma Alla hollitii en yidde mum. Gam Almasiihu maayanii en wakkati laatnoden hakkee6e. ⁹ To en laatinaama foonnitiibe gam yiyam Almasiihu, den kan, een anni en dadan mone Alla sabbu makko. ¹⁰ Wakkati laatnoden way6e Alla, o weldinii en e hoore makko diga e maayde Biyiiko. Jooni en beldii e makko, to non non en ke6an hisineego gam yonki Biyiiko. ¹¹ Kanjum tan bane, een juroro Alla sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, beldindo en e makko jooni.

Aadamu e Almasiihu

¹² Diga e neddo gooto nun hakke naatiri duuniyaaru. Diga hakke bo maayde wari, go ne sankitii dow him6e fu, gam 6e fu 6e gadii hakke. ¹³ Diga tawreeta waray, hakke na'onno der duuniyaaru, amma de limaakano, gam tawreeta walaano. ¹⁴ E non fu maayde nun laamii diga Aadamu faa yottii Muusa. Ne laamake baa dow 6ee do waday hakke hande de Aadamu waduno.

Aadamu on woni misaalu garoo. ¹⁵ Dokkal Alla foonnataake e hakke Aadamu. E goonja, himbe duu66e maayii gam hakke neddo gooto. Amma endam Alla, e moyyere ne o wadani duu66e diga e neddo gooto, waato Yeesu Almasiihu, e 6uri nun mawnugo. ¹⁶ Kade bo dokkal Alla, e hakke neddo gooto, gootum bane. Gam kiita warii diga e hakke neddo gooto. Baawo boofol gooto, Alla doyyii him6e fu kiita. Amma 6aawo boofi duuddi, dokkal moyyere Alla wari, laatini duu66e foonnitiibe. ¹⁷ Diga e hakke neddo gooto, maayde laamii dow him6e fu gam neddo gooto on. Amma ko neddo gooto wadi, e 6uri mawnugo. O hokkorii 6e moyyereji makko, o laatini 6e foonnitiibe. Be ke6an yonki, 6e laamodoo e makko.

¹⁸ Boofol neddo gooto accii him6e fu doyyaa kiita. Hande non bo gadu geetu nu neddo gooto wadi acci him6e fu he6i foonnitaare, hokkaa yonki. ¹⁹ Dullere dowtaare neddo gooto accii him6e duu66e laatii hakkee6e. Hande non bo dowtaare neddo gooto accirta him6e duu66e laato foonnitiibe.

²⁰ Tawreeta Muusa warii gam hakke 6eydoo. Amma to hakke 6eydii, don nun moyyere Alla 6uri 6eydaago. ²¹ Hakke acci maayde laamii. Hande non bo foonnitaare acciri moyyere Alla laamii gam ke6en yonki tabitiiki ki Joomi-

raawo meeden Yeesu Almasiihu hokkata.

6

Maayidingo e fintidingo e Almasiihu

¹ Den mum, ume bi'eten? En tabitinto nun wadugo hakke gam moyyere Alla beydoo na? ² Wadataako! Gam dow wecco hakke, en maayii. Noy kade buurirten der majje? ³ E goonja on annaa enen wadanaa6e batisi e inne Yeesu Almasiihu, en kawtii e maayde makko na? ⁴ Diga e batisi, en maayii, uwidaden e makko. Almasiihu fintii e maay6e sabbu baawde Baaba teddude, hande non enen bo, buurirten gonki kesi.

⁵ To en kawtii e makko dow maayde nandune e ne makko, en pintan bo hande no o fin-tiri. ⁶ Een anni jikku meeden kiinju tiggidaama e makko dow legal palaanja. Dum wadaama, he6a 6annu meeden hakkewol halka, gam to en laatoo kade maccu6e hakke. ⁷ Gam to goddo maayii, hakke woodaa baawde dow makko. ⁸ To en maaydii e Almasiihu, een koolii no en buuridan e makko bo. ⁹ Een anni Almasiihu pintudo diga maay6e, maayataa kade. Maayde woodaa baawde dow makko. ¹⁰ Almasiihu maayii, de woore gam hakke, dum heyii faa abada. Jooni oo wuuri, gam Alla bo o wuuri. ¹¹ Hande non, onon bo, daaree ko'e mon hande maayu6e dow wecco hakke, den buuranon Alla sabbu Yeesu Almasiihu.

¹² Gam majjum, to on accee hakke laamanoo 6alli moodon maayooji, to on dwtanee suunooji majji. ¹³ To on kokkee hakke jokkule 6alli moodon de gadira ko foonnitaaki. Amma kokkee Alla ko'e moodon. On maayiino, jooni oon buuri. To non kokkee mo jokkule moodon, de laatoo gadirdum ko foonnitii. ¹⁴ To on accee hakke laamanoo on, gam der

tawreeta bane gonudon, amma der moyyere Alla.

Gollantoo6e foonnitaare

¹⁵ Ume kade? En tokkoto nun wadugo hakke gam der moyyere nun gonuden hinaa der tawreeta na? Dum wadataako! ¹⁶ On annaa na? Mo gadudon ko'e mon maccu6e mum, gam dwtanodon dum, kanko dwtantodon. Wadoto hakke nun, jaarooje der maayde, dum bo dwtataare jaarore der foonnitaare. ¹⁷ Yettoore laatanoo Alla! On laatikeno maccu6e hakke, amma jooni on dwtanake e berde moodon fu janninol 6ol janninadon. ¹⁸ On dindinaama diga e hakke, on laatake gollantoo6e foonnitaare. ¹⁹ Mii bata do hande no him6e woowi batirgo, gam tampere moodon. On kokkiino 6alli moodon, gadudon ko tuuni e ko wuuri, oon gada ko halli. Hande non jooni bo, kokkee 6alli moodon laatodon gollantoo6e ko foonnitii gam laatodon seniibe.

²⁰ Wakkati laatinodon maccu6e hakke, foonnitaare woodaano baawde dow moodon. ²¹ Ume kebunodon no gadunodon ko centirton jooni? Heennyitirde majjum laati nun maayde. ²² Amma jooni, on dindinaama e hakke. On laatike maccu6e Alla, riiba majjum laatii laa6ineego. Heennyitirde majjum laati yonki tabitiiki. ²³ Riiba hakke, maayde nun. Amma kokkal Alla laati nun yonki tabitiiki der kawtal men e Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden.

7

Goondindo firtake e tawreeta

¹ Banniraa6e, mii badda on hande annu6e tawreeta. Oon anni tawreeta dawrantaa maa neddo to emo wuuri. ² Hande non debbo 6anjaado, tawreeta ha66ii dum e gorum wakkati guurnam goriiko. Amma to goriiko maayii, o firtake e tawreeta ka66unooka mo e goriiko. ³ Amma to o laatike debbo goddo

diga goriiko e wuuri, o noddete jeenoowo. Amma to goriiko maayii, o firtake e tawreeta, o noddataake bo jeenoowo baa to gorko goddo hoowii mo. ⁴ Hande non dum laatii e moodon onon bo, banniraabe am. Sabbu maayde Almasiihu on pirtaama e tawreeta. On laatake jeyde Almasiihu mo Alla fintini diga maaybe gam gaden ko fottanta Alla. ⁵ Wakkati gadetenno ko suunooji balli men yidi, en tokkiino gidaadi hakke yiwude e tawreeta. Tawreeta kan gollotono der men e yaara en e maayde. ⁶ Amma jooni, en pirtaama e tawreeta, en maayii dow wecco makka. Gam majjum en caafirtaa Alla e laawol kiinjol nol tawreeta binnaaka. Amma een caafa mo e laawol kesol nol Ruuhu makko.

Tawreeta moytataa hakke

⁷ Den, ume bi'eten kade? Tawreeta laati nun hakke na? Abada! Amma, diga e tawreeta nun annirmi ko woni hakke. Gam mi annataano ko woni suuno to tawreeta wi'ayno: «Taa suuna.» ⁸ Hakke hebii laawol diga e umuroore, de gattimmi suunooji iri diye fu. Gam to tawreeta walaa, hakke bo waatii. ⁹ Naane, ko mi annaano tawreeta, emi wuurunoo. Amma no umuroore wari, hakke hebii baawde, ¹⁰ den min, maayumi. Umroore kaanunoone hokkammi yonki, waddanii am maayde. ¹¹ Gam hakke hebii laawol diga e umuroore, yoyrimmi, yaarimmi der maayde.

¹² Hande non, tawreeta e laatii ceniika. Umroore bo e laatii seniine, foonnitiine, woodune. ¹³ Jooni, ko woodi laatanike am maayde na? Abada! Amma gam hakke hollitoo no de laati nun hakke e goonja, de gollirii ko woodi, go de barimmi. Hande non, diga e umuroore, hakke hebi hollitiri hal-lande mum fu.

Habidingo e hakke

¹⁴ Een anni tawreeta yiwii diga Ruuhu. Amma min, mii laatii neddo tampudo, mii laatii maccudo hakke. ¹⁵ E goonja, mi faamataa ko gadanmi. Ko jidumi, mi wadataa dum, amma ko banyumi, gadanmi. ¹⁶ To mii wada ko mi yidaa, edum hollita no mi nootake tawreeta e woodi. ¹⁷ Jooni, min bane wadata ko gadanmi, hakke gonude der am wadata dum. ¹⁸ Gam mii anni, ko woodi walaa der am, waato der bannu am. Mii yidi wadugo ko woodi, amma mi waawataa ko wadi dum. ¹⁹ Mii yidi wadugo ko woodi, amma mi wadataa dum. Kalludum ko mi yidaa gadanmi. ²⁰ To mii wada ko mi yidaa, min bane wadata dum, amma hakke gonude der am wadata dum.

²¹ Daa ko ji'umi e wadoo der am: mii yidi wadugo ko woodi, amma go kalludum e takkii am. ²² Der luggudum berne am, mii seyorii tawreeta Alla. ²³ Amma mii yi'a tawreeta gokka der am, ka bidoowa e tawreeta ka hakkillo am jabi. Ka laatinimmi maccudo tawreeta hakke gonude der am. ²⁴ Kayto! Mii laatii neddo jurminiido! Moy rindintammi e bannu maayoowol nol? ²⁵ Yettoore laatanoo Alla, diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu!

Min, der hakkillo am, mi laati nun maccudo tawreeta Alla, amma der am, mii maccudo tawreeta hakke.

8

Goonki mo Ruuhu Alla durata (Galaatiya 3.13-14, 5.16-25)

¹ Gam majjum, jooni, hawtuube e Yeesu Almasiihu doyyataake kiita.

² Gam tawreeta Ruuhu e hokka yonki to goddo hawtii e Yeesu Almasiihu. Kanka rindinimmi diga tawreeta hakke, e maayde.

³ Tawreeta Muusa waawayno ko wadi dum gam tampere bannu. Amma Alla wadii dum. O liloy

Biyiiko tii etti ɓannu nandunɗol e ɓannu hakkeeɓe gam o firta ɓe diga hakke. Hande non o hiitorii hakke gollotoode der ɓalli meeden.

⁴ O wadii ɗum gam foonnitaare ne tawreeta yami, hebba dow meeden. Hande non, en jahataa kade no ɓannu yidiri, amma no Ruuhu yidiri. ⁵ Tokkiibe jidaadi ɓannu, ko ɓannu yidi ɓe miijantoo. Amma tokkiibe Ruuhu, ɗum Ruuhu ɓe miijantoo. ⁶ Tokkugo jidaadi ɓannu, maayde nun. Amma tokkugo ko Ruuhu yidi, yonki e jam nun. ⁷ Tokkudo jidaadi ɓannu laati nun ganyo Alla. O downtaako tawreeta Alla, o waawataa du ko downtanii ka. ⁸ Wadooɓe ko ɓalli mum yidi waawataa ko fottani Alla.

⁹ Onon kan, on tokkaaki jidaadi moodon, amma Ruuhu Alla, to Ruuhu on e woni e moodon kan. Mo walaa Ruuhu Almasiihu, laataaki mo makko. ¹⁰ To Almasiihu na'on der moodon, e non fu ɓalli moodon maayan gam hakke, amma ruuhu moodon wuuran gam on laatinaama foonnitiiɓe. ¹¹ Alla fintinii Yeesu diga maayɓe. To Ruuhu makko na'on der moodon, den kan pintindo Yeesu Almasiihu diga maayɓe, hokkan ɓalli moodon maayooji yonki, diga e Ruuhu makko gonudo der moodon.

¹² To non non, banniraaɓe, een jogii nyamaane. Amma hinaa nyaamaane suunooji ɓalli jogiden gam gonoden no di jidiri. ¹³ To oon tokki jidaadi ɓannu, on maayan. Amma to on barii di diga e Ruuhu Alla, on buuran. ¹⁴ Gam ɓe Ruuhu Alla dowata fu, kamɓe nun laatii ɓiɓɓe Alla. ¹⁵ Ruuhu mo Alla hokki on latinay on maccuɓe, hakko gonodon kade der kulol. Amma o latinii on ɓiɓɓe Alla. Ruuhu acci een nodda Alla «Abba» waato Baaba. ¹⁶ Ruuhu Ceniiɗo e hoore mum, e seedanoo ruuhu meeden, en laati nun ɓiɓɓe Alla. ¹⁷ To een laatii ɓiɓɓe Alla, en donan ko Alla resani himɓe mum. En donidan

ɗum e Almasiihu. To en toorodike e makko, en donidan bo teddunjal e makko.

Teddunjal garoowal

¹⁸ Mii anni tooraaji meeden di jooni, foonnataako e teddunjal garoowal, ɗal Alla suppitinanoyta en. ¹⁹ Ko tagaa fu e haabi yi'a wakkatiire ne o hollitinta teddunjal ɓiɓɓe makko. ²⁰ Gam ko tagaa fu naatinaama der jeyaanaaku, ɗum laatinaa baanji, hinaa e yidde majjum, amma sabbu naatindo ɗum e maggu. Amma e non, hoolaare na'on. ²¹ Ko Alla tagi fu firtete e jeyaanaaku halkere. Den ɗum heba rindineego e teddunjal ɗal ɓiɓɓe Alla heɓata. ²² Gam een anni, faa jooni, tagaadam fu e uuma e tooroo hande debbo dimoowo. ²³ Tagaadam tan bane tooroto. Baa enen ɓe Alla hokki Ruuhu mum hande kokkal artunjal, een uuma. Enen bo, een kaaɓi Alla rindina ɓalli meeden, laatina en ɓiɓɓe mum. ²⁴ En kisinaama, amma een kedii taw. To een ji'a huune ko tammihiden hebugo, ɗum laataaki kade tammuwe. Moy nun tammihintoo ko yi'i? ²⁵ Amma to een tammihii ko en ji'ataa yottoto, en kettinto ɗum e munyal.

²⁶ Hande non bo Ruuhu e wara wallugo en der tampe meeden. En annaa du'aago hande no haani. Amma Ruuhu e hoore mum e du'anoo en e uumaali di neddo waawataa ko bati. ²⁷ Alla annudo ko woni der ɓerde himɓe e anni ko Ruuhu yidi. No Alla yidiri bo, nun nun Ruuhu du'orantoo himɓe makko.

²⁸ Een anni bo, ko Alla wadata fu, oo wada ɗum gam boodum yidube mo, kamɓe ɓe o suɓi hande no o resiri. ²⁹ Himɓe ɓe Alla anni diga aran, o suɓii ɓe diga fuddoode ɓe nanda e Biyiiko. Den Biyiiko laatoo afo caka banniraaɓe duuɓɓe. ³⁰ Be o suɓi diga fuddan, o noddii ɗum.

Be o noddi bo, o laatinií düm foonnitiiíbe. Be o laatinií foonnitiiíbe, o teddiinií düm.

Walaa ko seennata en e yidde Alla

³¹ Ume bi'eten kade dow haala kan? To Alla e wondi e meeden, moy waawata ko hañidi en?

³² Kanko, mo saloraaki Biyiiko, amma o hokkitirii mo gam meeden en fu. Noy woni o hokkirtaa en ko woodi fu e moyyere, diga e Biyiiko?

³³ Moy nun gaccoto ñe Alla subii?

Walaa! Gam Alla nun laatinta ñe foonnitiiíbe! ³⁴ Moy waawata ko doyyi ñe kiita? Walaa! Yeesu Almasiihu maayii gam maññe. Ko ñuri fu, o fintii, o na'on joodii nyaamo Alla, oo du'anoo en. ³⁵ To non non, moy nun waawata ko seenni en e yidde Almasiihu? Billaare na, jiiñayeere na, toorego na, rafo na, talakaaku na, kaliire na, naa kaafahi? ³⁶ Hande no Dewtere wi'i:

«Gam maada acci emen gonii nyaalaane fu der kaliije maayde, emen daaraa hande baali kiise-teedi*»

³⁷ Amma der huune düm fu, en keñii jaalorgal sabbu jidũdo en.

³⁸ Gam mii anni, walaa ko seennata en e yidde makko. Baa maayde, baa guurnam, baa malaykaaße, baa baawdeeji, baa ko warata jooni, düm bo ko waroyta yeeso, düm bo semme gom, ³⁹ baa baawdeeji gonuñi dow, düm bo baawdeeji gonuñi ley, to düm bo tagaadum gom, walaa e majjum ko seennata en e yidde Alla nee do hawti en e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu.

9

Pol e wullana himbe lenyol mum (Galaatiya 4.22-31)

¹ Ka batanmi do goonja nun. E inne Almasiihu, mi fewataa. Cuudiidum ñerne am bo e

seedanoo am diga e Ruuhu Ceniido no goonja nun batanmi. ² Berne am e biisii puy, mii woodi toora ka heennyataa, der ñerne am.

³ Mi wanyay laataago jaa'aado, mi seenniree e Almasiihu to düm nafanno banniraaße e baabiraaße am, ñe lenyol am. ⁴ Kamñe woni Isira'iilaaße, ñe Alla laatinií ñiññe

mum, holli ñe tedduñal mum. Be keñii alkawalji e tawreeta. O hollii ñe no ñe caafirta mo, o batii ñe o wadanan ñe huune duuddum.

⁵ Kamñe laatii yiwuñe diga e kaakiraaße amen. Almasiihu bo yiwii e lenyol ñol. Kanko woni Alla jintudo huune fu, yettoore laatanoo mo faa abada. Aami!

⁶ To non non haala Alla tampu nun na? Gam yiwuñe e lenyol Isira'iila fu bane woni Isira'iilaaße.

⁷ Yiwuñe e lenyol Iburahiima fu bane woni ñiññe makko. Gam Alla wi'i Iburahiima: «Diga e Isiyaaku keñataa lenyol innitirteñol inne maa».

⁸ Ko düm yidi wi'ugo woni: rimaaße e ñannu bane laatii ñiññe Alla, sey rimaaße dow alkawal Alla. Kamñe nun limetee der lenyol makko. ⁹ Gam Alla haññanii mo alkawal wi'i: «Mi wittaaan mawuuri hande nii, mi tawan Saratu rimii ñiddo gorko.»

¹⁰ Don tan bane. Rebeka bo heñii reedu siwtuñe. Baaba maññe nun Isiyaaku, maama meeden.

¹¹ Sukaaße ñen rimaakano taw, ñe gañay ko woodi, düm bo ko halli. E nun fu, ko Alla resi nun wadata. Cuñol makko daraaki dow gañu, amma dow no o resiri, kanko cuñooowo.

¹² Alla wi'i Rebeka: «Mawniraawo jagganto miiraawo.»

¹³ Hande ko winnaa: «Yaakuubu jidumi, Isuwa banyumi*»

¹⁴ Den, ume bi'eten? Ko Alla wadata foortaaki na? Abada!

¹⁵ Nani ko o wi'i Muusa: «Mi endoto mo endotoomi, mi yurmoto mo jurmotoomi.» ¹⁶ Hande non, cuñol Alla daraaki dow sago neñño, düm bo dow anniya mum, amma diga

e Alla endotoodo dum yiwi. ¹⁷ Gam Dewtere batii dow Fiirawna, wi'i: «Mi subii maa e sago am gam mi hollita baawde am dow maa, kade bo gam inne am sankitoo e duuniyaaru fu*». ¹⁸ Den, Alla endoto mo yidi, yoorinan berne mo yidi.

¹⁹ A yaman am bi'aa: «Ume acci ko Alla e gacoo himbe? Moy waawata ko salii sago makko?» ²⁰ Amma an, moy laatidaa faa jeddontiraa e Alla? Fayande waawan ko yami mahudo dum: «Gam ume ko mahirdaa am ninni na?» ²¹ Mahoowo payande woodaa hoore mum wada ko yidi e loope goote den na? E loope goote den, o waawan ko mahi payande godde de teddujal, o maha godde bo de walaa teddujal.

²² Alla yidii hollitingo mone mum e baawde mum. Amma o munyanii himbe puy, kambe haanannoobe mone makko, resanoobe gam halkere. ²³ O wadii dum gam hollitingo teddujal makko manjal dow be o endii. O siriyake dum gam be o yidi teddingo. ²⁴ Himbe ben woni enen be o noddi, hinaa caka Yahuduube tan, amma e caka be laataaki Yahuduube bo. ²⁵ Kanka nun Alla bati e dewtere annabi Hose'a o wi'i: «Lenyol nol laataakino lenyol am, mi noddan nol lenyol am, lenyol nol yidaakano, mi noddan nol lenyol am jidaanjol.

²⁶ Kade bo, to be bi'etenoo, be laataaki himbe am, ton be noddetee gibbe Alla mo yonki*».

²⁷ Annabi Esaaya bo batii haala Isira'iilaabe, wi'i: «Baa to gibbe Isira'iila duudii hande jaaneeri maayo, wobbe maabe tan hisintee. ²⁸ Gam Joomiraawo hebbinan law haala ka o bati fu, deydey, dow leydi do.» ²⁹ Kade bo non Esaaya wi'unoo diga booydum:

«To Joomiraawo hooreejo konun-keebe accanayno en lenyol baa sedda, en laatotono hande Sodoma, en nandanno e Gomora.»

Isira'iilaabe dwtanaaki Alla

³⁰ Den, ume bi'eten? Himbe be lenyi janani dartayno laato foonnitiibe yeeso Alla, amma be kebii dum diga e goondinki. ³¹ Amma Isira'iilaabe darduube foonnitaare diga e tokkugo tawreeta, waaway ko hebi dum. ³² Gam ume nun? Gam be dartiray dum e goondinki. E anniya maabe nun be dartiri dum, go be pergi dow hayre doyyoore be. ³³ Dewtere wi'i: «Mi yowii dow Siyoona hayre fergeteene, tepaare doyyoore himbe. Amma goondindo ne fu sentintaake abada!»

10

¹ Banniraabe, mii yidi e berne am fu, Isira'iilaabe hisa. Kanjum eelanmi Alla. ² Mii seedanoo be no bee goodi tinnaare gam Alla, amma be galaa annal. ³ Be annaa laawol nol Alla laatinirta himbe foonnitiibe. Den be dartani ko'e maabe no be laatortoo foonnitiibe. Be jiday dwtanaago Alla e laawol nol o laatinirta himbe foonnitiibe. ⁴ Almasiihu yottinii tawreeta, gam goondindo mo fu laatinee poonnitiido.

Goondindo Almasiihu fu hisan

⁵ Muusa winnii dow haala foonnitaare yiwune e tawreeta, wi'i: «Neddo fu tokkudo tawreeta, wuuran diga e makka.» ⁶ Amma foonnitaare yiwune e goondinki wi'i: Taa wi'u der berne maa «Moy eencata dow kammu?» Jippingo Almasiihu nun don. ⁷ Taa wi'u der berne maa bo: «Moy mutata der leydi?» Wurtingo Almasiihu diga hakkune maaybe nun don. ⁸ Den, ume haala kan bati? «Haala Alla e badii maa, ka na'on der

hunnuko maa, e der berne maa.»
 Haala kan woni habaru goondinki
 ki men baajotoo. ⁹ To a batii e
 hunnuko maa Yeesu nun laatii
 Joomiraawo, go goondindaa der
 berne maa Alla fintinii mo diga
 maay6e, den a hisan. ¹⁰ Gam
 goondindo e berne mum fu, Alla
 laatinan dum poonnitiido. Batudo
 e hunnuko mum bo, Alla hisinan
 dum. ¹¹ Dewtere wi'ii: «Goondindo
 fu sentintaake.» ¹² Walaa ko
 suttontiri Yahuduujoo e mo laataaki
 Yahuduujoo. Be fu Joomiraawo
 gooto 6e goodi. Kanko nun hokkata
 noddan6e mo fu jawdi makko.
¹³ Gam «noddudo inne Joomiraawo
 fu, hisan.»

¹⁴ Amma noy 6e noddirta
 inne mo 6e goondinay? Noy 6e
 goondinirta mo 6e nanay habaru
 muudum? Noy 6e nanirta habaru
 makko to baajotoodo walaa?
¹⁵ Noy him6e waajortoo to 6e
 lilaaka? Dewtere wi'ii: «Ume woodi
 hande koyde fiinoobe habaruuji
 beldi.» ¹⁶ Amma him6e fu bane
 downtanii linjiila kan. Hande no
 Esaaya wi'i: «Joomiraawo, moy nun
 goondini waaji amen?» ¹⁷ Hande
 non, goondinki e yiwa diga e
 nanugo, ko nanetee bo e yiwa diga
 e haala Almasiihu.

¹⁸ Amma mii yama kaa do:
 Isira'iilaabe nanay woni na? E
 goonja 6e nanii! Gam dewtere wi'ii:
 «Daade ma66e nanaama der duu-
 niyaaru fu,

Haala ma66e yottike kaddi leydi.»

¹⁹ Mii yama kade: Isira'iilaabe faa-
 may woni na? Muusa artii wi'i:

«Mi wadan nawniraagu moodon
 ummoo dow lenyol ɲol on
 gattiray,

Mi accan mone moodon ummoo
 dow lenyol ɲol walaa an-
 nal.»

²⁰ Baawo mum Esaaya hulay
 wi'ugo:

«Him6e 6e dartayno am yiitii am,

mi hollitanike him6e 6e yamanay
 am.»

²¹ Amma dow Isira'iilaabe, o wi'i:
 «Nyalaane fu mii weedi juude am
 gam jabugo him6e nanaruube e
 yeddoobe.»

11

Alla woppay Isira'iilaabe

¹ Mii wi'a: Alla woppu nun
 him6e muudum na? O woppay
 6e! Gam min bo mi laatii nun
 Isira'iilaajo, taaniraawo Iburahi-
 ima, mi yiwii e lenyol Benyamin.

² Alla woppay him6e muudum 6e
 o su6i diga fuddoode. Oon anni ko
 Dewtere bati wakkati annabi Eliya
 wullani Alla gam Isira'iilaabe,
 e wi'a: ³ «Joomiraawo, 6e barii
 annabiibe maa, 6e pusii kiisirde
 maa. Min tan horii, go 6ee darta
 min bo 6e barammi.» ⁴ Ume Alla
 toontii mo? O wi'i: «Mii horanii
 hoore am wor6e ujune jeefido
 6e jiccanaaki tooruure wi'eteene
 Ba'al.» ⁵ Hande non bo dum laatii
 jooni. E woodi him6e horiibe 6e
 Alla su6i e moyyere mum. ⁶ To
 e moyyere nun o su6iri 6e, den
 fu gam gadu ma66e bane. To
 hinaa non, moyyere laatataako
 moyyere*.

⁷ Ume nun kade? Ko Isira'iilaabe
 dartannoo, 6e ke6ay dum. Be
 Alla su6i caka ma66e hebi dum.
 Horiibe, berde muudum yoori-
 naama, ⁸ hande no winnaa:

«Alla ma66ii hakkilooji ma66e,

Bee goodi gite, amma 6e ji'ataa,
 6ee goodi noppi amma 6e
 nanataa.

Non dum laatii faa hanne.»

⁹ Dawda bo wi'i:

«Nyaamduuji juulde ma66e laatanoo
 6e pittol e to 6e pergotoo,
 dum laatanoo 6e doyyere, e riiba
 golle ma66e.

¹⁰ Gite ma66e wuminee, dulla
 yi'ugo,

6e laatinee jeyaa6e e baadey*!»

* **11:6** Dewte god6e beydii kaa do: To e gadu ma66e nun 6e cu6iraa, den fu moyyere bane, to
 hinaa nun gadu laataaki gadu. ✱ **11:10** Jabuura 69.23-24

11 Den, mii yama: Yahuduube fergi nun gam 6e jana e baadey na? Aawo! Amma sabbu fergaago ma66e, 6e lenyi janani he6ii kisidam gam nawniraagu Yahuduube umminiree. 12 Fergaago Yahuduube laatanike him6e duuniyaaru jawdi, seekaago ma66e bo waddanii 6e lenyi janani jawdi. Den noy dum laatotono to Yahuduube fu tuubiino?

Kisdam lenyi janani

13 Jooni, onon 6e lenyi janani nun baddanmi. Mii laatii lilaado caka 6e lenyi janani, mii teddina golle am. 14 Mii yidi to wadoto, mi ummina nawniraagu him6e lenyol am, mi hisina wob6e ma66e. 15 Takkeego ma66e sera weldini him6e duuniyaaru e Alla. Noy dum laatotono to 6e bittinaama? Dum nandan hande yiwugo diga maayde naata e yonki. 16 To peen artuja sakkaama Alla, den koriiko fu e laatanii mo. To dadi legal e laatanii Alla, licce maggal bo e laatanii mo. 17 Hande non dum laatii e him6e Isira'iila, 6ee laatii hande legal jaytuhi. Licce jaytuhi wuro godde wudditaama, go an jaytuhi laddehi takkadaa dow jayri jaytuhi wuro, go aa he6a nyaamdu maa diga e makki. 18 Gam majjum, taa yawa licce budditaade. A woodaa laawol mawnitaago. Amma to aa mawnito, annitin no an bane roonii dadi, dadi nun roonii maa.

19 Wadoto bi'aa: «Licce wuddita nun gam mi takkee to de gonunoo.»

20 Goonja nun! De budditaama gam dullere goondinki majje, go an takkadaa gam goondinki maa. To non non, taa mawnita, amma hulu Alla. 21 Gam to Alla accay licce wuro, o accataa maa an bo. 22 En daaree geetaaku Alla e sadella makko. Sadella makko dow yanube, den geetaaku makko bo dow maa, to aa tabitii der geetaaku makko. To hinaa non, an

bo a wudditinte. 23 To Isira'iilaabe bo tabitaaki der dullere goondinki mum, Alla takkan6e kade. Gam Alla e woodi baawde takkugo 6e kade. 24 An jaytuhi laddehi, a wudditaama takkadaa to jaytuhi ki wuro. Dum don haandanayno maa. To non, edum sadi takkugo licce jaytuhi ki wuro to de gonunoo na?

Alla e woodi yurmeene him6e fu

25 Banniraa6e, mii yidi faamingo on asiiri dum do, gam to on daaree ko'e moodon hande woodube hakkillo. Wob6e der Isira'iilaabe, berde mum yoorinaama. Amma dum daroto to limgal 6e lenyi janani hisintee6e hebbii. 26 Hande non, Isira'iilaabe fu hisan. Non Dewtere wi'i:

«Kisinoowo waran diga Siyoona, o mooytan dullere kulol Alla caka him6e lenyol Yaakuubu.

27 Kanjum woni alkawal am e ma66e to mi moytii hakkeji ma66e.»

28 Dow wecco linjiila Yahuduube laatake 6e Alla wanyi, gam moodon. Amma dow wecco cubol Alla, 6e laati nun yidaabe gam kaakiraa6e ma66e. 29 To Alla hokkii neddo o hokku nun, to o noddi neddo bo o noddu nun. 30 Naane, on dwtanaakino Alla. Amma joonii on ke6ii endam Alla gam dullere dowtaare Yahuduube. 31 Non bo jooni, 6e dwtanaaki Alla gam ke6on endam makko. Jooni, kam6e bo 6e ke6an endam makko, hande no onon bo ke6irdon. 32 Gam Alla ma66ii him6e fu der dullere dowtaare, gam o endoo 6e, 6e fu.

33 Hey! E goonja Alla e mawni! Hakkillo makko e annal makko e luggi! Walaa baawoowo ko faami no o hiitortoo, laabi makko faamataako! 34 Gam e winnaa:

«Moy anni miilooji Joomiraawo? Moy woni kokkoowo mo saawari? 35 Moy arti hokki mo, hakko o yo6a dum?»

³⁶ Gam huune fu e makko yiwi, gam makko dum woni, kanko bo woodi dum. Teddujal laatanoo mo faa abada! Aami!

12

No haani goondinbe Yeesu wurira

¹ Banniraaḅe, mii eela on sabbu endam Alla. Kokkee mo ko'e moodon hande sadaka yonkin-teha, ceniika, pottananka Alla. Kanjum woni sujida goonjaha, kaanuka caafiron Alla. ² To on nandee e himḅe duuniyaaru nu. Amma accee Alla waylita on. Hakkillooji moodon laato kesi. Den on baawan suttontirgo ko Alla yidi, e ko woodi, e ko weli, e ko hebbi.

³ Alla wadani am moyyere mum. Gam majjum mii wi'a moy moodon fu to daaru hoore muudum ḅura ko laati. Amma moy fu daara hoore mum jaka no foti, e jaka goondinki ki Alla hokki dum. ⁴ Moy meeden fu e woodi jokkule duudde der ḅannu gootol. Jokkule den fu golle goote bane wadata. ⁵ Hande non, enen bo, no duudirden fu, en laati nun ḅannu gootol, gam kawtal meeden e Almasiihu. En fu, een jeyontiri. ⁶ Alla hokkii en dokke feere feereeje e moyyere mum. Kokkaado gadol annabaaku, wada dum no fottiri e goondinki. ⁷ To wallugo woḅḅe nun, o wada dum e hakkillo makko fu. Janjinoowo bo, hiinnoo janjinol mum. ⁸ Kokkaado dokkal semmidingo himḅe, o semmidina ḅe. Kokkaado dokkal wallugo woḅḅe, walla e ḅerne woore. Ardiido, ardo e tinnaare. Endotoodo himḅe, wada dum e seyo.

⁹ Yidde mon laato ne walaa mu-naafaataare. Banyee ko halli, takkee ko woodi e semme. ¹⁰ Jidontiree e yidde banniraagu. Moy moodon fu teddina banniraawo mum, ḅurina hoore mum. ¹¹ Laatee tinniibe,

to on laatee ciwankeeḅe. Accee hakkillo mon e fini. Golanee Joomiraawo e ḅerde mon fu. ¹² Ceyoree ko koolidon on keḅan, munyanee tooraaji, tinnee e wadugo du'aaje. ¹³ Ballitee himḅe Alla e haajeeji mum, laatee weer-nooḅe hoḅḅe.

¹⁴ Barkidinee tooranḅe on, barkidinee, to on jaa'ee. ¹⁵ Ceyodee e seyotooḅe, bullidee e wullooḅe. ¹⁶ Goodee miilooji gooti hakkune mon. To on dartee ko mawni, amma nootee bo wadugo ko leesi. To on daaree ko'e moodon hande wooduḅe hakkillo.

¹⁷ To goddo wadani on ko halli, to on battee mo. Dartee wadugo ko woodi yeeso himḅe fu. ¹⁸ To wadoto, gadee no baawudon fu, gonidon e himḅe fu e jam. ¹⁹ Banniraaḅe am yidaaḅe, to on battanee ko'e moodon, amma accee mone Alla wada dum. Gam Joomiraawo wi'i der Dewtere: «Min nun wattaago wonani, mi yoḅan moy fu ko wadi.» ²⁰ E winnaa kade: «To ganyo maa e rafaa, hokku mo o nyaama, to emo dondaa, hokku mo o yara. To a wadii dum, yulḅe yiite nun jowandaa mo don dow hoore makko.» ²¹ Taa accu hallande jaalee, amma jaalora ne ko woodi.

13

Downtanaago mawḅe genni
(1 Piyer 2.13-17)

¹ Sey moy fu downtanoo laamiibe. Laamiido walaa to hinaa mo Alla subii, gam laamiibe fu, Alla nun laaminta dum. ² Gam majjum, caliido ko dwtanii laamiido, salike ka Alla bati. Caliido ka Alla bati fu, foodanan hoore mum kiita. ³ Gadoowo ko woodi hulaataa mawḅe genni, sey gadoowo ko halli. A yidaa aa huli laamiibe na? wadu ko woodi, den ḅe manete. ⁴ Golle Alla nun laamiibe wadata gam nafuwe maa. Amma to a wadii ko halli, sey kulaa, gam baanji bane acci ḅee bakkii kaafahi. Be

laati nun gollantoo6e Alla gam 6e battoo, 6e kollita mone makko dow wadoo6e ko halli. ⁵ To non non, edum haani dōwtanodon laamiibe, hinaa gam oon kula hiiteego tan, amma gam miilooji 6erde moodon cuudiidi e holla on dum.

⁶ Gam majjum acci oon joba ceede faada. Alla 6e gollantoo, der golle den. ⁷ Kokkee moy fu ko haanani dum. Jobee ceede faada to haanu6e jobon de. Jobee ko tannyanadon to haanu6e jobon. Kulee kaanudo huleego. Teddinee kaanudo teddineego.

Yidugo banniraawo

⁸ To on joganee goddo nyamaane, to hinaa nyamaane yidontirgo hakkune mon. Gam jidudo banniraawo mum, hebbinii ko tawreeta yami. ⁹ Gam tawreeta wi'i: «Taa jeenu, taa waru neddo, taa wujju, taa suuna.» Tawreeta ka, e tawreetaaji koriidi fu, hawtii dow haala goota kaa do: «Yidu banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa.» ¹⁰ Yidde wadantaa banniraawo ko halli. To non yidde laati nun hebbingo tawreeta.

Hedaago wittoyki Yeesu

¹¹ Gadee dum, gam oon anni der iri wakkati kiye nun gonuden. Wakkati kaanuki pinen diga e doynol nun. Gam jooni kisidam men e 6adii buri de goondinnoden. ¹² Jemma jennii, nokkuuje faanake weetugo. Gam majjum, en accee wadugo golle niwre, en bornee ka6irdum dum jaynol. ¹³ En gonee hande no haani wonu6e der nyalooma wonira. En accee deereraaku e jarde, accen bo jeenu e suunooji baanji baanji, accen ka6e e nawniraagu. ¹⁴ Bornee jikku Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hande no bornortodon kolte. To on kiinnitane 6annu gam deyyitingo suunooji maggol.

14

Gondal semmidinbe e 6e goondinki mum semmidaa

¹ Jabee mo goondinki mum semmidaa, to on jeddontiree dow miilooji makko. ² Hande jon, goddo, goondinki mum hokkan dum semme nyaamugo huune fu. Mo goondinki tampuki bo nyaamataa goddum, sey baafe tan. ³ Nyaamoowo huune fu, to yawoo mo nyaamataa. Mo nyaamataa huune fu bo, to hiitoo nyaamoowo ko yidi fu, gam Alla jabii mo. ⁴ An, moy laatidaa faa kiitodaa gollantoodo goddo? To oo darii, dum bo to o yanii, ka joomiraawo makko nun. O daroto bo, gam Joomiraawo e woodi baawde darnugo mo.

⁵ Goddo e daari hande nyalaane nee do e buri nee to teddugo, oo to bo e daari no nyalaade fu fotan nun. Sey moy fu anna to darii der hakkillo mum. ⁶ Burontiroowo nyalaade e wada dum gam Joomiraawo. Nyaamoowo ko yidi fu, e wada dum gam Joomiraawo, oo yetta Alla. Mo nyaamataa huune fu bo e wada dum gam Joomiraawo, oo yetta Alla kanko bo. ⁷ Gam walaa e meeden buurudo gam hoore mum, nun nun bo walaa maayoowo gam hoore mum. ⁸ To een buuri, Joomiraawo nun buuranden, to en maayii bo, Joomiraawo on nun maayanden. To een buuri dum bo to en maayii, Joomiraawo laataniden. ⁹ Gam Almasiihu maayii, o fintii bo gam o laatoo Joomiraawo wuuru6e e maayu6e fu.

¹⁰ Amma an, gam ume kiitotodaa banniraawo maa goondindo? An bo, ume jawantodaa banniraawo maa goondindo? En fu, en daroyto yeeso hiitorde Alla, ¹¹ gam e winnii:

Joomiraawo wi'i:

«Min, mii wuuri

moy fu jiccoto yeeso am,

delle fu teddinan am.»

¹² Den moy meeden fu toontanto hoore mum yeeso Alla.

Taa fergin banniraawo maa

¹³ Gam majjum, en accee gaccontirgo. Ko haani gaden woni accen resango banniraa6e ko ferginta 6e, 6e jana. ¹⁴ Mii anni, mii tabbitini bo der kawtal men e Joomiraawo Yeesu, no nyaamdu walaa karmuŋol e hoore mum. Amma to goddo e miili e woodi huune ko harmi, dow makko dum harmi. ¹⁵ To gam sabbu nyaamdu, a accii 6erne banniraawo maa bisake, a tokkay laawol yidde. Taa accu gam nyaamdu maa, neddo mo Almasiihu maayi gam mum halka. ¹⁶ Gam majjum, to on accee him6e bata kalluka dow ko laatani on boodudum. ¹⁷ Gam Laamaare Alla laataaki gam nyaamde e jarde, amma ne laati nun foonnitaare, e jam, e seyo dum Ruuhu Ceniido hokkata. ¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hande non, fottanan Alla, him6e bo yettan mo.

¹⁹ Gam majjum, en dartee ko waddata jam hakkune meeden, e ko mawninta goondinki moy meeden fu. ²⁰ Gam sabbu nyaamdu, taa biisu golle Alla. E goonja, nyaamdu fu e laafi. Amma nyaamaa nyaamdu, den dum doyya goddo, dum woodaa. ²¹ E dum woodi, to neddo yakku tew, to o yaru bo innabojam, o acca wadugo huune ko ferginta banniraawo makko. ²² Ko koolidaa dow haala ka fu, joga dum gam maa yeeso Alla. Barke laatanto mo gaccataako hoore mum dow ko o sufi o wada! ²³ Amma gadudo seko dow ko nyaamata, hiitaama, gam joomum nyaamiray dum e goondinki. Nani bo, huune fu ko wadaaka e goondinki, laati nun hakke.

15

¹ Enen 6e goondinki mum semmidi, e haani balliten 6e

goondinki mum semmidaa. Haanay daarten ko fottanta en tan. ² Sey moy meeden fu darta ko fottanta banniraawo mum gam nafuwe makko e gam mawningo goondinki makko. ³ Gam Almasiihu dartay ko welata dum. Amma hande no winnaa: «Jennooje yennan6e maa yanii dow am.» ⁴ Ko artaa winnaa e dewte fu, winnaama gam janŋingo en. Kanjum hokkata en munyal, e berde deyyude, een kedorii ko warata. ⁵ Munyal e deyyitinki 6erne, diga Alla nun yiwata. Alla on hokka on laatodon miilo wooto hakkune mon. Dum laatoo deydey no Yeesu Almasiihu ekkitiniri on. ⁶ Den on teddinan Alla, Baaba Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden e berde goote, e daane woore.

Lenyi janani nanii linjiila

⁷ Ja66ontiree hakkune mon hande no Almasiihu ja66orii on, gam tedduŋal Alla. ⁸ Mii bata on no Almasiihu laatike jaggiido caka Yahuduube. O wadii dum gam o hebbina alkawal ŋal Alla wadanno maamiraa6e men gam o tabbitina Alla laati nun goonjaajo. ⁹ Den 6e lenyi janani bo teddina Alla gam endam makko, hande no Dewtere wi'i:

«Mi maantete caka 6e lenyi janani, mi yiman, mi teddina inne maa.»

¹⁰ Dewtere wi'i kade:

«Lenyi janani, belbeltee e him6e Joomiraawo.»

¹¹ Kade:

«Onon 6e lenyi janani fu,

Jettee Joomiraawo,

Him6e fu yetta mo.»

¹² Annabi Esaaya bo wi'i:

«Yiwudo e lenyol Yesa waraan,

O ummoto gam o laamanoo him6e lenyi janani,

Be jowan hoolaare ma66e dow makko.»

¹³ Alla mo tammuwe hebbina berde moodon seyo e jam gam goondinki mon. Tammuwe

moodon beydoo der berde moodon diga e baawde Ruuhu Ceniido!

Pol e batana golle mum

¹⁴ Banniraaḅe am, min e hoore am, mii hoolii, oon goodi ko woodi, oon keewi annal, on baawan ko hokkontiri saawari hakkune moodon. ¹⁵ Amma der nokkuuje godde der derewol am ḅol, mi winnanii on e cuusal gam siwtorgo on ko annudon. Mi wadii dum sabbu moyyere ne Alla wadanimmi. ¹⁶ O wadii am gollantoodo Yeesu Almasiihu caka 6e lenyi janani. Mii golloo hande Limaamiijo. Mii waajoo 6e lenyi janani linjiila gam 6e laatoo sadaka belanka Alla, ka Ruuhu Ceniido laabini. ¹⁷ Gam majjum, sabbu kawtal am e Yeesu Almasiihu, mi waawan ko jurorii golle am yeeso Alla. ¹⁸ Gam mi suusataa batango goddum, to hinaa ko Almasiihu wadi diga e am, gam waddugo 6e lenyi janani downtanoo Alla. O wadii dum diga haala am, e gadu am, ¹⁹ non bo diga e baawde kaayeeffiji e haaynaareeji, e baawde Ruuhu Alla. Hande non baajoriimi linjiila Almasiihu diga Urusaliima e nokkuuje piiltitiide dum, faa yottii leydi Illiriya. ²⁰ Mi tinnake gam to mi waajoo linjiila to inne Almasiihu meedi noddeego. Mi wadii dum, gam mi yidaa mahugo dow dadfa goddo. ²¹ Hande no Dewtere wi'i:
«Be bataakano haala makko, yi'aan,
6e nanayno oo batanee, faamaan.»

Miilooji Pol

²² Golle am den nun hadimmi de duuddum warugo to moodon. ²³ Amma jooni mi woodaa to gollotoomi, golle am heennyii der leyde dee, kade bo diga duubi duuddi nun jidumi warugo to moodon. ²⁴ Mii yidi yaalugo on to mii yaha Espaniya. Mi joododoto e moodon sedda, ballon am der jahaanal am 6aawo de ji'umi on go hakkillo am

fukkii. ²⁵ Amma jooni mi yahan Urusaliima walloygo himbe Alla wonḅe ton. ²⁶ Goondinḅe Maseduwaan e 6e Akaya hawritii ceede, gam 6e balla goondinḅe talakaaḅe wonḅe Urusaliima. ²⁷ Be gadii dum e sago maḅḅe, e haani bo 6e gadana 6e dum. Gam to 6e lenyi janani heḅii kujje ruuhunkeeje diga e Yahuduube, den e haani bo 6e balla 6e e jawdi maḅḅe. ²⁸ To mi yottinii golle den, kokkumi ko hawritaa to haanuḅe dum yottoo, den mi yahan Espaniya, mi yaalan bo to moodon. ²⁹ Mii anni to mii wara to moodon, mi waridan e barke Almasiihu fu.

³⁰ Banniraaḅe, mii eela on gam sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e gam yidde ne Ruuhu hokkata: Ballee am hawre, oon eelanammi Alla. ³¹ Du'ee gam mi dada e juude himbe Yahudiya 6e goondinay. Du'ee bo gam himbe Alla wonḅe Urusaliima jaḅa ballal ḅal jaaranmi. ³² Hande non, to Alla e yidi, mi yottoto to moodon e welwelo, den mi siwtoo sedda hakkune moodon. ³³ Alla kokkoowo jam wonda e moodon, on fu. Aami!

16

Cannooje

¹ Mii yowana on sakiike meeden Fiibi junḅo, o laati nun gollotoodo der Eklesiya Kenkereya. ² Jaḅee mo e inne Joomiraawo hande no haani himbe Alla wada. Ballee mo dow huune ko o haajaa e mon fu, gam kanko bo, o wallii duuḅḅe, min e hoore am bo o wallii am.

³ Mi sannii Pirisilla e Akilas, gollidooḅe e am golle Yeesu Almasiihu. ⁴ Be kokkii ko'e maḅḅe gam 6e kisina yonki am. Min tan bane seedantooḅe dum, eklesiyaaaji 6e lenyi janani fu e seedanoo 6e dum. ⁵ Cannanee am goondinḅe hawritintooḅe wuro maḅḅe. Mii sanna Epaynetus, gido am. Kanko arti goondini

Almasiihu der leydi Asiya. ⁶ Mii sanna Mariyama, kokkudo hoore muudum sanne gam moodon. ⁷ Mii sanna Andoronikus e Yuniyas, himbe lenyol am. Min e ma66e nun ma66idanoo der kasu. Bee laatii lilaabe teddinaabe, 6e arti am bo goondingo Almasiihu.

⁸ Mii sanna bo Ampiliyatus jidaado am sabbu kawtal amen e Joomiraawo. ⁹ Mi sannii Urbanus, gollidoowo e meeden der golle Almasiihu, kanko e Estakis, gido am. ¹⁰ Mii sanna Apelles goondindo Almasiihu e goonjaaku. Mi sannii bo himbe wuro Aristobil. ¹¹ Mii sanna Herodiyon, mo lenyol am. Mii sanna bo himbe wuro Narsisi hawtu6e e Joomiraawo. ¹² Mii sanna Tirifen e Tirifos, rew6e gollantoo6e Joomiraawo puy. Mii sanna bo Persis, debbo jidaado, kokkudo hoore mum sanne gam golle Joomiraawo. ¹³ Mi sannii Rufus mo Joomiraawo su6i, e inna mum, laatiido inna am min bo. ¹⁴ Mii sanna Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermas e goondin6e Yeesu wondube e ma66e fu. ¹⁵ Mii sanna Filologus e Yuliya. Mii sanna bo Nere e sakiike mum, mii sanna Olimpas e himbe Alla wondube e ma66e fu.

¹⁶ Moy moodon fu sanna banniraawo mum e mammilontirgo, e yidde. Kawtal Eklesiyaaaji Almasiihu fu e sanna on.

Haalaaji keennyitirdi

¹⁷ Banniraa6e, nani do ko eelanmi on: kakkilane waddoo6e ceennirgu caka mon. Kambe 6ee darta selingo on diga ekkitinol nol ke6udon. Boddodee 6e! ¹⁸ Gam himbe 6en, Almasiihu Joomiraawo meeden bane 6e gollantoo, amma deedi ma66e. E haalaaji beldi, eytooji 6e jarbortoo himbe 6e walaa hakkillo. ¹⁹ Amma onon, himbe fu e anni habaru dowtaare moodon. Gam majjum mii seyori on. Amma mii yidi laatodon hakkil6e dow wadugo ko woodi,

laatodon bo laa6ube dow wadugo ko halli. ²⁰ Alla kokkoowo jam muunyitan Seydan yeeso sedda ley koyde moodon. Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon!

²¹ Timote gollidoowo am sannii on. Lusiyus e Yason e Sosipater himbe lenyol am bo e sanna on.

²² Min Tertiyus binnudo derewol nol mi sannii on der kawtal meeden e Joomiraawo.

²³ Gayus, beero am, e beero goondin6e sannii on. Erastus cuudoowo ceede siire sannii on, e Kartus banniraawo meeden.

[²⁴ Moyyere Joomiraawo men Yeesu Almasiihu wonoo e mon on fu. Aami!]

Yettoore

²⁵ Yettoore laatanoo Alla! Oo woodi baawde semmidingo on der goondinki, hande no linjiila ka baajotoomi batiri. Linjiila kan laati nun habaru Yeesu Almasiihu, eka hollita laabi Alla cuudiidi diga dum 6ooyi. ²⁶ Amma jooni dum hollitake. Dewte annabiibe e seedoo ka. Alla tabitiido batii ka anni-nee himbe lenyi janani fu, gam 6e goondina, 6e dowtoo.

²⁷ Alla tan woodi faamu. Teddujal laatanoo mo diga e Yeesu Almasiihu, faa abada. Aami!

Derewol aranol ɲol Pol winnani 6e Korintu

Haala Puddirka

Pol lilaado nun winnani 6e Korintu derewol mum aranol ɲol do hakkune duubi 54 e 55, 6aawo de o wadi duubi tati der wanjarde Efesu, Golle Lilaabe. 20.31. Wakkati mum Korintu laati nun wanjarde mawne der leydi Akaya. Derewol Golle lilaabe 18.1-18 e batana en no Pol yahiri Korintu e no o tiggiri eklesiya der siire nen.

Be Korintu winnaniino Pol, yami yande dow teegal, e dow yakkugo tew caafiranaadam tooruuje. Pol winnani 6e derewol ɲol do gam o toontoo yande ma66e. Berne makko biisakeno e habaruuji di o nani dow ceenniigu naatuɲu caka 6e Korintu, e jeddi tawaadi hakkune ma66e, e kade tooraaji goddi gonudi caka ma66e. O nani bo haala jeenu kalluɲu tawaanɲu caka ma66e, go 6ee jeedi, 6e baaway ko moyyini ka.

Ko jogii Pol dow 6e Korintu woni moyyingo goonki ma66e dow ko yaadataa e ko Alla yidi. Haalaaji di o batani der derewol makko e duudi, amma di fu huune gootum nun di cappii. Kan woni, haala joonne goondindo fottune.

Tokkontirki haalaaji

1. Toonti Pol dow ka o nani 1-6
Haala puddirka 1.1-9
Ceenniigu der eklesiya 1.10-4.21
Toora dow joonne goondin6e 5.1-6.20
2. Toonti dow tooraaji feere feere 7-16
Banjugo e joodaago banɲay 7
Woodugo hoore mum e kir-taari ceniini 8.1-11.1
Jikku kaanuɲu goondindo e woodi der eklesiya 11.2-34

Dokke Ruuhu, e no de gollirte
12-14
Haala pintol 15
Haalaaji cakitiidi e cannooje
16

Sannoore

¹ Min Pol e banniraawo men Sosteni winnani on derewol ɲol. Min Pol noddaado gam laatoo lilaado Yeesu Almasiihu e muunyo Alla. ² Emen canna eklesiya Alla gonuka Korintu. Alla laabinii on gam on kawtii e Yeesu Almasiihu, onon noddaabe gam laatodon seniibe, noddoo6e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu to gonudon fu. Yeesu on laatii Joomiraawo ma66e, e Joomiraawo meeden. ³ Alla Baaba e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wadana on moyyere, hokka on jam!

Pol e yetta Alla gam 6e Korintu

⁴ Wakkati fu mii yetta Alla gam moodon sabbu moyyere makko ne o holliti on. O hollitii on ne gam on kawtii e Yeesu Almasiihu. ⁵ Der kawtal e makko, on ke6ii huune fu, ko 6uri du, der haala, e der annal fu, ⁶ edum hollita no on jabii seedaago amen haala Almasiihu no woodi. ⁷ Kanjum acci on dullay dokkal Alla baa gootal, oon kedorii Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wittaa. ⁸ Kanko semmidinta on faa heennyitirde, gam laatodon 6e walaa gacce der nyalaane wittoygo makko. ⁹ Gam Alla laati nun koolaado, kanko noddudo on kawton e Biyiiko Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden.

Hawre caka goondin6e

¹⁰ Banniraabe, mii eela on e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, batee haala goota, to on ceenniree, gadee hakkillo wooto e miilo wooto. ¹¹ Banniraabe am, mi nani dige e getti wuro Kolowe, kabe tawaade caka moodon. ¹² Ko jidum wi'ugo woni mi nani moy moodon e wi'a min, mo Pol nun,

goddo bo e wi'a: «Min, mo Apollos nun,» goddo feere kade e wi'a: «Min, mo Piyer nun,» faa hanne goddo e wi'a: «Min, mo Almasiihu nun.»¹³ Almasiihu seennu nun na? Pol nun maayi gam mon dow legal palaanjal na, naa e inne Pol nun gadiradon batisi?

¹⁴ Mi yettii Alla gam mi waday baa gooto moodon batisi, to hinaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non non, goddo moodon waawataa ko wi'i wadaama batisi e inne am. ¹⁶ Ee, goonja, mi wadii getti wuro Estefanas batisi. Baka don, mi annaa naa mi wadii goddo kade batisi. ¹⁷ Almasiihu du lilay am gam mi wada batisi. Ko o lilanimmi woni, mi waajoo linjiila. To emi waajoo ka bo, mi wadirtaa dum e baawal haala, gam to maayde Almasiihu dow legal palaanjal laato baanji.

Baawde Alla e annal mum

¹⁸ Haala maayde Yeesu dow legal palaanjal laati nun haanjaare dow gite halkoo6e, amma dow meeden enen hisinaa6e, ka laati nun baawde Alla. ¹⁹ Edum winnaa der dewtere:

«Mi halkan faamu faamu6e, mi jirgitan annal annu6e»

²⁰ Den, toy woodu6e faamu woni? Toy moodi66e tawreeta woni? Toy waawu6e jeddi der jamaanuuru nuu do woni? Alla bane wayliti annal him6e duuniyaaru nuu wadi njal haanjaare na?

²¹ Him6e duuniyaaru nuu e faamu mum fu, annitay Alla no o holliti faamu makko. Dum laatake nun nun gam Alla e yidi hisingo goondin6e dum fu diga e waaji amen di wo66e daari haanjaare. ²² Goonja nun, Yahudu6e e yama haaynaareeji, Yunaninkee6e bo e darta annal. ²³ Amma enen, habaru tiggol Almasiihu dow legal palaanjal baajotoden. Yahudu6e e daari dum ko ferginta 6e, Yunaninkee6e bo e daari dum haanjaare. ²⁴ Amma 6e Alla

noddi, baa 6ee Yahudu6e, dum bo 6ee Yunaninkee6e, 6ee anni no Almasiihu laati nun baawde e annal Alla. ²⁵ Gam haanjaare Alla e 6uri annal neddo, kade bo, tampere Alla e 6uri semme neddo.

²⁶ Onon banniraa6e, daaree no Alla noddiri on onon e ko'e moodon, caka moodon, woodu6e annal dow gite him6e, dum bo semmentee6e, maa bo 6e lenyi laami6e, duudaa.

²⁷ Amma Alla subii kaanjal duuniyaaru gam o sentina woodu6e annal, o subii tampu6e gam o sentina woodu6e semme. ²⁸ O subii ko walaa teddujal e jawniidum, e ko wattiraaka der duuniyaaru nuu, gam o yawna ko teddi, ²⁹ gam to goddo he6u juraago yeeso Alla. ³⁰ Kanko hawti en e Yeesu Almasiihu, go Yeesu laatanii en annal Alla, der makko ke6uden goonjaaku e laa6ineego e rindineego diga hakke. ³¹ To non «jurotoodo fu, juro gam kawtal mum e Joomiraawo», hande no winniraa.

2

No Pol waajorii 6e Korintu

¹ Banniraa6e, no garunoomi waajaago on haala Alla cuudiika, mi waajoraaki on e annal, dum bo e baawal batu. ² Mi yidayno waajaago on goddum feere to hinaa Yeesu Almasiihu e no o tiggiraa dow legal palaanjal. ³ Mi wonakeno to moodon e tampere, e kulol, mii diwna puy. ⁴ Haala am e waaji am daraaki dow baawal haala e annal him6e. Edum darii dow ko Ruuhu Ceniido hollitinta e baawde, ⁵ gam to goondinki moodon daroo dow annal him6e, amma dow baawde Alla.

⁶ E nun fu, emen baajoo annal luggunjal yeeso 6e goondinki mum semmidi. Amma annal him6e duuniyaaru nuu do bane men baajotoo, dum bo annal him6e halkoo6e woodu6e baawde. ⁷ Annal Alla kaayniinjal, cuudaniinjal him6e men baajotoo, njal o siriyanii en

diga duuniyaaru tagaaka, gam tedduñal men. ⁸ Baa gooto der semmenteebe duuniyaaru nuu annaano ñal, gam to bee annunoo ñal, 6e tiggataano Joomiraawo mo tedduñal dow palaañal. ⁹ Amma hande no winnaa:

«Ko itere meeday ko yi'i, noppi bo meeday ko nani,
ko hakkillo goddo yahay dow mum abada,

kanjum Alla siriyanii yidube dum.»

¹⁰ Amma enen, Alla hollitii en dum diga e Ruuhu mum. Ruuhu on e widitoo huune fu, faa e luggudum Alla. ¹¹ Moy waawata ko anni neddo to hinaa yonki gonuki der joomum? Hande nun Alla bo, walaa annudo mo to hinaa Ruuhu gondo der makko. ¹² Enen kan, ruuhu duuniyaaru bane kebuden, Ruuhu Alla nun, gam annen ko Alla wadani en e moyyere nun. ¹³ Men batirtaa dum bo e boliide de himbe duuniyaaru jannjinta, amma e boliide de Ruuhu jannjinta. Hande non men paaminirta hebuwe Ruuhu, kujje ruuhunkeeje.

¹⁴ Mo hebay Ruuhu Alla waawataa ko jabi kujje Ruuhu, gam de laatani mo nun haanjaare. O waawataa ko anni de, gam e ballal Ruuhu tan de annitirtee. ¹⁵ Goodudo Ruuhu Alla e suttontira huune fu, amma kanko e hoore makko, walaa cuttontiroowo haala makko. ¹⁶ Edum winnaa der Dewtere:

«Moy anni miilooji Joomiraawo?

Moy tintinta mo gokka?»

Amma enen, Ruuhu Almasiihu na'on der meeden.

3

Gollantoo6e Alla

¹ Banniraabe, mi waaway ko baddi on hande hebuwe Ruuhu Ceniido, doole mi badda on hande himbe duuniyaaru, e hande sukahon petton der goondinki Almasiihu. ² Gam majjum baajiimi on hande yaroo6e kosam, hinaa

nyaamdu tekkunol kokkumi on, gam on potanay ñol taw. Faa jooni bo, on potanay ñol, ³ gam jikku duuniyaaru nun jogii on taw. To nawniraagu e ka6e e woni hakkune moodon, dum hollitintaa no jikku duuniyaaru nun jogii on na? Dum hollitintaa no balli moodon nun jaalii on na? ⁴ To oon ceenniri hakkune moodon faa moy moodon fu e wi'a: «Min mo Pol nun,» oya bo e wi'a: «Min mo Apollos nun,» dum hollataa no onon e 6e duuniyaaru fu on gootum nun na?

⁵ Moy nun Apollos laatii? Moy nun Pol laatii? Men laati nun gollantoo6e Alla, 6e diga e muudum goondindon, jaka no Joomiraawo hokkiri moy ma66e fu. ⁶ Min, mi aawi, go Apollos misi diyam, amma Alla mawnini. ⁷ Hande non, aawudo e misudo diyam fu laataaki goddum, Alla mawnindo tan laatii goddum. ⁸ Aawudo e misudo diyam fu laati nun gootum, moy ma66e fu heban riiba jaka golle mum. ⁹ Gam minon men gollido6e e Alla, onon laatii deme makko, e suudu makko maheteñol.

¹⁰ Dow moyyere ne Alla wadanimmi, daddumi dadfa suudu, hande mahoowo annanaado. Jooni goddo feere e maha dow makka. Amma sey moy fu wada hakkillo dow no mahirta. ¹¹ Gam goddo waawataa ko daddi dadfa gokka to hinaa arana, kanka woni Yeesu Almasiihu. ¹² Wo66e e maha dow dadfa kan e kanjeeri, wo66e e cardi, wo66e bo e kaaye dime, wo66e bo e mahira ledde e fudo e yomme. ¹³ Nyalaane darñal, Almasiihu sumpitan golle moy fu, gam moy fu yiite foonnan golle mum, gam yiite hollan no golle moy fu wa'i. ¹⁴ Mo golle mum jabay yiite dow dadfa, joomum heban riiba golle mum. ¹⁵ Amma mo golle mum yiite nyaami, dullan

riiba mum, kanko o hisan, amma o nandan hande cuttaado e yiite.

¹⁶ Faa jooni on annitay onon nun laatii suudu Alla na? On annaa Ruuhu Alla na'on der moodon na? ¹⁷ To goddo halkii suudu Alla, Alla halkan joomum. Gam suudu Alla laati nun seniinu, onon nun bo laatii suudu makko.

¹⁸ To goddo jammoo hoore mum. Miiludo e moodon e woodi faamu der jaamanuuru nuu do, sey o laato taw kaanjaado, gam o heba faamu goonawu. ¹⁹ Gam annal duuniyaaru nuu laati nun haanjaare yeeso Alla. E wannii der dewtere: «Alla nannjiran annuɓe e dabareeji maɓɓe.» ²⁰ E wannii kade: «Joomiraawo e anni miilooji annuɓe, di laati nun baanji.» ²¹ Gam majjum, to goddo juroro himɓe, gam huune fu onon woodi. ²² Pol e Apollos e Piyer, ko woni der duuniyaaru, yonki e maayde, hanne e jaajo fu, onon woodi. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu bo, Alla woodi dum.

4

Lilaabe Almasiihu

¹ Min Pol e Appolos, daaree men hande gollantooɓe Almasiihu, yowanaaɓe haala Alla cuudiika. ² Ko yidaa yi'ee dow yowaanaaɓe golle woni ɓe gada golle de ɓe jowanaa e hoolaare. ³ Mi faalaaka baa to on kiitake am, dum bo to woɓɓe hiitake am. Min e hoore am bo, mi hiitataako hoore am. ⁴ Baa to ɓerne am gaccaaki am, dum yiday wi'ugo mii poonnitiido. Joomiraawo woni kiitotoodo am. ⁵ Gam majjum, to on kiitee goddo ko wakkati yottoo, kedee faa Joomiraawo wara. Kanko wurtinta ko suudii der niwre, o hollita ko woni der ɓerde himɓe. Nyalaane majjum, moy fu heban yettoore kaananne mo to Alla.

⁶ Banniraaɓe, haalaaɓi di batumi dow am e Apollos fu, gam moodon batumi di. Men jidu nun

tokkitodon koyde amen, golliron haala bi'uka to neddo yartoo ko winnaa. To on mawnitoree jannjinoowo oo do, jawodon oo to. ⁷ Den moy burnu maa dow woɓɓe? Ume goodudaa ko a hokka dum bane? To laatake a hokka dum nun, ume wadi go aa mawnitoroo dum hande a hokka dum bane?

⁸ On kaarii ko, on keɓii ko jawdi, on puɗɗii laamaago, men laamodaaki e mon! Kay, emen jidi laamodon, gam men laamodoo e moodon minon bo! ⁹ Gam edum nandi hande minon lilaabe, Alla laatinii men sakitiiɓe. O nandinii men hande hiitaaɓe waree, ko duuniyaaru e malaykaaɓe e himɓe e daara men. ¹⁰ Minon men kaanjaama gam Almasiihu, amma onon oon goodi annal gam kawtal mon e Almasiihu. Minon men galaa semme, amma onon oon cemmidi. On teddinaaɓe, amma minon men jawaaɓe. ¹¹ Faa e jooni, minon men dafaabe e dondaabe, funtu men goni, emen piyee, emen jiiloo toy fu. ¹² Emen golloo e ko'e amen hande maayoɓe gam nyaannugo ko'e amen. To men jennaama, men barkidina, emen tooree emen munyi, ¹³ to men batanaama kalluka, men toonto geeta. Men laatake buuri duuniyaaru, e tuuni ni himɓe fu woppata.

¹⁴ Mi winnanay on gam mi sentina on, amma gam mi waggina on, hande sukaaɓe am yidaabe. ¹⁵ E nun fu, baa to oon goodi ekkitinoɓe ujune sappo der goondinki mon Almasiihu, on goodaa baabiraabe duuɓɓe kan. Gam der kawtal moodon e Almasiihu, min on laatii baaba moodon diga e waaji linjiila. ¹⁶ Gam majjum mii eela on, yemminee am. ¹⁷ Kan wadi lilumi Timote ɓiyam jidaado to moodon, koolaado der kawtal mum e Joomiraawo. O siwtoran on no tokkirmi Almasiihu, e ko baajo-toomi nokku fu der eklesiyaaji.

18 E woodi mawnitiibe caka moodon, 6ee miiji mi warataa kade to moodon. 19 Amma 6ooyataa ko mi wara to moodon, to Joomiraawo e yidi. To mi warii, mi yidaa nanugo haala mawnitiibe 6en tan, amma baawde ma66e. 20 Gam Laamaare Alla, hollitintaako e haala tan, amma e baawde. 21 Ume burudon yidugo? Mi warida to moodon e sawru na? Naa e yidde e diggere?

5

Ko sentinii caka goondinbe Korintu

1 Men nanii huune centiniidum wadii caka moodon. Iri majjum meeday ko wadii baa caka heefer6e. Men nanii gooto moodon e yidi debbo baaba mum! 2 Go oon juroro dum! Ko haanuno 6erde moodon biisoo, burtinon gadudo iri baadi bonni nii caka moodon.

3 Min, mii wodododii on e 6annu, amma miilooji am e wondi e mon. Mi hiitake gadudo baadi ni hande mi na'on to moodon. 4 De kawritidon fu, hakkillo am e wondi e moodon, gadee dum do e baawde Joomiraawo meeden Yeesu: 5 gattee neddo on der juude Seydan, gam suunooji 6annu makko halka, amma yonki makko hisa der nyalaane garki Joomiraawo.

6 E goonja, on goodaa laawol juraago! On annaa no yuufinirdum sedda yuufinan conni peen laawaani fu na? 7 Laabinee ko'e moodon, ikkinee yuufinirdum kiiddum hakkune moodon, he6a laatodon conni laawaani keyri, on galaa yuufinirdum. Oon laabi ko, gam Almasiihu jawgiiri Paska meeden hiisaama. 8 Gam majjum, en nyaamee juulde Paska hinaa e yuufinirdum kiiddum dum hallande e ganyaani. Amma nyaamen de e conni peen ni walaa yuufinirdum, laatiini alaama laabal e goonja.

9 Mi wannaniino on der derewol am bi'umi, to on kawtee e wadoo6e jeenu. 10 Him6e duuniyaaru

jeenoo6e bane batananmi, to dum bo suunaabe, maa bo wuy6e, to dum bo saafoo6e tooruuje, gam to kam6e nun batananmi, doole sey burto6on duuniyaaru. 11 Ko binnumi woni, to on kawtee e goddo noddeteedo goondindo, go emo laatii jeenoowo, to dum cuunaado, maa bo caafoowo tooruuje, maa bo nyo'oowo him6e, dum bo jaroowo bagi, to dum bo gujjo, baa nyaamde to on kawtee e iri makko.

12 Ume faalii am e hiitaago him6e 6e goondinay? Onon yowanaa hiitaago won6e caka moodon. 13 Him6e 6e goondinay, Alla nun hiitotoo dum. Gam e winnaa: «Burtinee neddo kalludo caka moodon.»

6

Gaccontirgo hakkune goondinbe

1 To goddo mon e woodi haala gom e banniraawo mum, o suusan o yaara ka to hiitotoo6e 6e duuniyaaru, 6e goondinay, o acca him6e Alla na? 2 E goonja on annaa no senii6e nun hiitoytoo him6e duuniyaaru na? Den, to onon nun hiitoyto him6e duuniyaaru, noy tampirdon ko hiiti haalaaji petti? 3 On annaa enen nun hitoyto malaykaa6e na? Gam ume tampeten ko hiiti haalaaji goonki ki jooni? 4 Den, to haala gom wadii caka moodon, him6e 6e eklesiya daaray goddum cuboton 6e kiitoo ka! 5 Mii bata ka gam centon! E goonja on goodaa mo hakkillo baa gooto caka moodon, baawoowo ko hiiti haala caka banniraabe na? 6 Goondindo e yaara goondindo bannu kiita to 6e goondinay!

7 Maa to oon gaccontira, edum hollita no on tampii. Ume wadi on jabataa gadanedon ko woodaa? Ume wadi on munyantaa nyaameego amaana? 8 Amma

onon, oon parkana wobbé, oon nyaama 6e amaana, banniraabe moodon bo gadanton dum.

⁹ On annaa 6e fonnitaaki naatataa der Laamaare Alla na? To on jammee ko'e moodon: Sobube, e saafoo6e tooruje e jeenoobe e luudiibe, ¹⁰ e wuy6e e suunaabe e yaroo6e bagi, e nyo'oo6e, e pasotoo6e, 6e fu 6e naatataa Laamaare Alla. ¹¹ Wob6e moodon laatakeno hande non, amma jooni on lootaama, cenadon, on laatinaama fonnitiibe e baawde inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e Ruuhu Alla meeden.

Teddiniree Alla balli moodon

¹² Oon bi'a, oon goodi laawol wadugo huune fu. Gooja nun, amma huune fu bane nafata on. Mii woodi laawol wadugo huune fu, amma mi nootataako mi laatoo jeyaado majjum. ¹³ Oon bi'a, nyaamdu wadaaka maa gam reedu, reedu bo gam nyaamdu. Gooja nun, amma Alla halkan dum dum fu didum. Bannu bii aadama tagaaka gam wadugo jeenu, nol laatani nun Joomiraawo, Joomiraawo bo gam maggol. ¹⁴ Hande nun, Alla pintindo Joomiraawo meeden e maayde, fintinan enenen bo e baawde mum.

¹⁵ E gooja, on annaa balli moodon laati nun jokkulal gootal der bannu Almasiihu na? Den, e haani mi etta jokkulal Almasiihu mi laatina jokkulal jeenoowo na? Wadataako! ¹⁶ E gooja on annaa kawtudo e debbo jeenoowo fu, laatake bannu gootol e makko na? E winnaa: «Be fu dido, 6e laatoto bannu gootol.» ¹⁷ Amma kawtudo e Joomiraawo laatoto ruuhu gootu e makko.

¹⁸ Bodfodee haala jeenu fu. Hakke de neddo wadata fu, meemataa bannu mum, amma gadudo jeenu, wadii hakke der bannu mum. ¹⁹ On annaa balli moodon laati nun suudu Ruuhu Ceniido gondo der moodon, mo

Alla hokki on na? On jeyaa ko'e moodon, ²⁰ gam Alla soodirii on e huune tedduum. Gam majjum, teddinee mo e balli moodon.

7

Toonti yande dow teegal

¹ Jooni kan mii yidi toontaago on yande de binnandon am. E gooja, e dum woodi to gorko meemay debbo. ² Amma, gam to on gonee der jeenu, e haani gorko fu e woodi debbo mum, debbo moy fu bo, e woodi gorko mum. ³ Gorko huntana debbo haaje mum, debbo bo hande nun. ⁴ Debbo jeyaa bannu mum, gorum jey nol. Gorko bo hande non, jeyaa bannu mum, debbo mum jey nol. ⁵ To on calontiree dow kawtal balli moodon, sey to on nannantiri dow majjum der wakkati sedda gam du'aago. Baawo majjum, kawtee kade gam to Seydan jarboo on dow tampere jogaago ko'e mon.

⁶ Ka batumi on do, doole bane, saawari nun. ⁷ Mii yidi himbe fu laatoo hande am, amma moy fu bane Alla hokki dum. Moy fu e dokkal muudum non, oo do hande nii, oya bo hande nun.

⁸ Mii yidi wi'ugo 6e banay e 6e banjaaka, e gowniibe, edum woodi 6e joodoo hande am. ⁹ Amma to 6e baawataa ko jogii ko'e ma66e, 6e banjontira. Banjontirgo e buri wonaago der suunooji.

¹⁰ Banjontir6e, mii hokka 6e dooka, to am bane ka yiwi, amma to Joomiraawo: debbo haanay salo gorum. ¹¹ To o salake bo, sey o joodoo nun nun, maa bo o naara e goriiko. Nunnun gorko bo, haanay seera debbo mum.

¹² Amma dow horiibe, min nun batata kaa do, Joomiraawo bane. To goondindo e woodi debbo mo goondinay, go debbo on nootii wondugo e makko, to o seeru mo. ¹³ Non non nun bo, to debbo goondindo e woodi gorko mo

goondinay, to gorko on nootake wondugo e makko, to o saloo mo. ¹⁴ Gam gorko mo goondinay senaama gam debbo mum, nun bo debbo mo goondinay senaama gam gorko mum. To hinaa nun, bi66e ma66e laatataako seniibe, nani bo 6ee cenii6e. ¹⁵ Amma mo goondinay, to e yidi seerugo goondindo, o seera. Den fu goondindo, debbo, to dum bo gorko, doolaaka joodoo der teegal mum, Alla noddu en nun gam gonoden der jam. ¹⁶ Debbo, aa anni naa a hisinan gorko maa na, nun bo gorko, aa anni naa a hisinan debbo maa na?

Moy fu wonoo hande no Joomiraawo noddiri dum

¹⁷ To non, moy fu wonoo hande no Joomiraawo hokkiri dum, moy fu wonoo der goonki ki wonuno go Alla nodda dum. Kanjum umuranmi der eklesiyaaaji fu. ¹⁸ Juulniido go Alla noddidum, wonoroo nun nun, mo juulnaakino bo go Alla noddidum, wonoroo nun nun. ¹⁹ Juulnaago e dullere juulnaago fu, laataaki goddum, sey tokkugo umurooje Alla. ²⁰ Moy fu wonoro hande no laatinoo go Alla nodda dum. ²¹ To jeyaado nun laatinodaa go Alla noddu maa, taa accu dum billee. Amma to a hebii laawol no dimdirtaa, taa yeeba dum. ²² Gam jeyaado mo Joomiraawo noddidum, laatake dimo gam Joomiraawo. Dimo mo Alla noddidum bo, laatake jeyaado Almasiihu. ²³ On coodiraama e huune ko teddi. Gam majjum, to on laatinee ko'e mon jeyaa6e him6e. ²⁴ Banniraabe, moy fu wonoro yeeso Alla, hande no laatinoo go o noddee.

Banugo dum bo joodaago nun nun

²⁵ Dow him6e 6e meeday banugo, dum bo banjeego, mi woodaa umuroore gom yiwne to Joomiraawo, amma mi batan ko miilumi, min mo Joomiraawo yurmii,

wadimmi koolaado. ²⁶ Mii miila to neddo wonake non, dum buran woodugo, sabbu tooraaji di jooni. ²⁷ Banugo, to seeru, mo banay bo to daartu banugo. ²⁸ Amma banugo waday gacce, gatol bo to banaama, waday gacce. Amma annee no banube e woodi billaaje der goonki mum. Kanji bo woni mi yidanaa on. ²⁹ Banniraabe, ko jidum batugo on nani: Wakkati juutaa, gam majjum, banube laatoohande 6e banay, ³⁰ wulloo6e laatoohande 6e bullataa, seyotoo6e wadahande 6e ceyataako, soodo6e bo wadahande 6e goodaa goddum, ³¹ seyortoo6e jawdi duuniyaaru, wonoo hande 6e ceyataako, gam duuniyaaru nuu do faanake heenyugo.

³² Ko jidumi woni, burtoodon e sugullaaji. Mo banay e hiinnitano golle Joomiraawo, ko fottanta Joomiraawo tan o dartata. ³³ Amma banugo, hakkillo mum, to kujje duuniyaaru wonoto, ko welata debbo makko o dartata, ³⁴ hakkillo joomum seennake. Hande non bo, mo banaaka, hakkillo mum to kujje Joomiraawo wonoto, gam bannu e yonki makko fu laatoohande ko senaa. Amma banugo, hakkillo mum to kujje duuniyaaru wonoto, ko welata goriiko o dartata.

³⁵ Mi batay ka, gam mi fergina on, amma gam wallugo on batanmi ka. Mii yidi gonodon der goonki kaanuki, tokkodon bo Joomiraawo e berde goote.

³⁶ To goddo e woodi dabberemum, go o yidaa sentingo mo diga o banay mo, o wada ko o yidi. O bana mo, o farkay to o banji mo. ³⁷ Amma to gorko wadi niya der berne mum, hinaa e doole, laatoohande bo o waawan ko jogii hoore makko, o banay, o wadii ko woodi. ³⁸ Banugo dabberemum wadii ko woodi, amma mo banay mo, wadii ko buri woodugo.

³⁹ Debbo ɓaɓaado laati nun kaɓɓaado to goriiko e wuuri. Amma to goriiko wuuraa, o rindii, o waawan ko etti mo o yidi fu, amma tawee der laawol Joomiraawo nun. ⁴⁰ Dow miilo am, to debbo joodake ɓaɓaaka, o ɓuran heɓugo seyo. Miilooji am nun batanmi don, mii miila bo mii woodi Ruuhu Alla.

8

Toonti yande dow tew caafiranaadam tooruuje

¹ Jooni faa mi toontoo yande moodon dow tew caafiranaadam tooruuje. Goonja nun, en fu, een goodi annal. Annal e wadda manju hoore, amma yidde woni ko yaarata eklesiya yeeso. ² Neddo miijudo e anni, joomum annaa taw no haani anniree. ³ Amma neddo fu jidudo Alla, Alla e anni dum.

⁴ Dow yakkugo tew caafiranaadam tooruuje, een anni tooruure laataaki goddum der duuniyaaru, Alla gooto tan woni. ⁵ Himbe e saafa tooruuje de dow e de ley. E goonja, saafeteebe duuɓbe e wi'teebe joomiraaɓe duuɓbe na'on. ⁶ Amma e nun fu, enen kan, Alla gooto tan woni, Baaba tagudo huune fu, mo gam mum buuruden. Kade bo Joomiraawo gooto tan woni, Yeesu Almasiihu mo huune fu laatorii e mum, e mo gam mum kebuden yonki.

⁷ Amma himbe fu bane anni goonja kaa don. Woɓbe woowunoobe tooruuje, e yakka tew caafiranaadam tooruuje, go miilooji berde maɓbe tampudi e hiitoo ɓe. ⁸ Nyaamdu ɓeydantaa en goddum to Alla. To en nyaamii, dum nafataa en goddum, to en nyaamay bo, dum ɓuyataa en goddum.

⁹ Amma kakkilee to dimaaku moodon doyya ɓe goondinki mum semmidaa. ¹⁰ An goodudo annal, to goddo yi'ii maa aa nyaama to

tooruure saafetee, hakkiilo makko tampuɗo hokkan mo o nyaama kanko bo. Den fu, der cuudidum ɓerne makko, nafa caafiranaaka tooruure bane o nyaami na? ¹¹ Den banniraawo tampudo halkan gam annal maa, kanko mo Almasiihu maayi gam muudum halka gam annal maa. ¹² To oon gada hakke dow banniraaɓe moodon ɓe goondinki mum semmiday hande nun, oon nawna miilooji berde maɓbe, hakke nun gadoton don dow Almasiihu. ¹³ Gam majjum to nyaamdu nun doyyata banniraawo am, mi yakkataa kade tew abada, gam to mi doyyu mo.

9

Ko haanani lilaado

¹ Mi jeyaa hoore am na? Mi laataaki lilaado na? Mi yi'ay Joomiraawo meeden Yeesu na? Diga golle de gollaniimi Joomiraawo bane goondinirdon na? ² Baa to woɓbe daaray am hande lilaado, to moodon kan, mi lilaado nun, gam onon laati ko hollitinta no Joomiraawo nun lilimmi.

³ Daa ko bi'anmi yidube gaccaago am: ⁴ Men kaanaa nyaamugo e yarugo der golle amen na? ⁵ Men kaanaa woositaago e rewbe goondinbe hande no lilaabe woɓbe, e miiraaɓe Joomiraawo, e Kefas wadata na? ⁶ Min e Barnabbas tan nun haani golloo gam nyaanugo ko'e amen na? ⁷ Soogeeru nuye haɓata konu e nyaanna hoore mum bo? Demoowo moy woni mo nyaamataa ɓiɓbe gesa mum? Moy woni duroowo mo yarataa kosam darne mum?

⁸ Ka batanmi do, dow miilooji himbe bane dum yiwi, tawreeta bo batii dum. ⁹ E winnaa der tawreeta: «Taa haɓɓu hunnuko gaari gollotooni der nafa.» Ga'i demooji nun Alla batani ka na? ¹⁰ E goonja enen bane batanaa ka na? Enen nun batanaa haala ka, gam demoowo e duggoowo

fu wada golle muudum e miiliri hebugo gedu mum. ¹¹ Men aawii der moodon kujje ruuhunkeeje. To men duggii jawdi ni goodudon, ko mawni nun na? ¹² To wo66e e woodi laawol dow moodon, minon, men buraa 6e woodugo njol na?

Amma minon, men nafitoraaki baawde amen. Men munyanii huune fu gam to men paddoo linjiila Almasiihu yahugo yeeso. ¹³ E goonja, on annaa gollotoo6e der suudu Alla e he6a nyaamdu mum der ko sakketeje na? On annaa bo no gollotoo6e der wuudirde sadakaaji, der don nun hebata gedu mum na? ¹⁴ Hande non bo, Joomiraawo batii waajotoo6e linjiila, he6a nyaamdu mum diga waaji linjiila.

¹⁵ Amma min, mi nafitoraaki kujje dee fu, to mi wannii ka bo, gam mi he6a de bane. Gomma mi maaya, mi nootataako goddo hadanmi juraago dow majjum. ¹⁶ Gam waajaago linjiila laatanaaki am juro, doole nun mi waajoo ka. Bone woodanimmi to mi waajaaki ka! ¹⁷ To e anniya 6erne am nun gadiranmi golle den, mi he6an riiba am. Amma min bane subii, mi yowana de nun. ¹⁸ Den fu, ume woni riiba am? Riiba am woni waajaago linjiila hinaa gam joddi. Mi dartay nafitoraago ko haani mi he6a gam gollal njal.

¹⁹ Mii dimo dow him6e fu, amma mi laatini hoore am jaggantoodo him6e fu, gam mi he6ana Almasiihu duu66e ma66e. ²⁰ To mi na'on caka Yahuduu6e, mi wada hoore am hande Yahuduujjo, gam mi he6a 6e. To mi yahii to tokku6e tawreeta, mii wada hoore am hande tokkudo tawreeta, gam mi he6a 6e, baa to mi tokkay tawreeta. ²¹ Hande nun bo to mi yahii to 6e annaa tawreeta, mii wada hoore am hande mo annaa tawreeta, gam mi he6a

6e, dum yiday wi'ugo mi tokkay tawreeta Alla, gam der umuroore Almasiihu gonumi. ²² To mi yahii to goondinbe tampu6e, mii wada hoore am hande tampudo, gam mi he6a 6e. Walaa fu no mi laatinay hoore am dow him6e fu gam mi hisinira wo66e ma66e, baa no wadi fu. ²³ Dum fu, mi wadii dum gam linjiila, gam mi he6a gedu am der barke makka.

²⁴ E goonja, on annaa him6e fu nun doggata der jayri, to wadoo6e dadontiro doggata na? Amma e non fu, gooto ma66e tan nun hebata ko resaa on. Gam majjum, doggee gam kebal. ²⁵ Jiddo dadugo der doggudu fu, sey elta 6annu mum der huune fu. Kam6e, 6ee gada dum gam hebugo kebal meetalol dayloowol, amma enen, een tammi hebugo meetalol njol daylataa. ²⁶ Gam majjum to emi dogga, gam baanji bane dogganmi, to emi lukka bo, dow hennu bane lukkanmi. ²⁷ Amma mii gollina 6annu am e naawdum faa mi jaaloo njol, gam mii hula mi dulla hebugo yetteego 6aawo baajiimi wo66e linjiila.

10

To on caafee tooruuje

¹ Banniraa6e, mii yidi paamon dum do: 6aawo no kaakiraa6e meeden wurtii Misira, der wakkati Muusa, 6e fu 6e gonake ley duulere ardani ne 6e, 6e fu bo, 6e jolii maayo. ² Be fu 6e gadanaama batisi der duulere e der maayo sabbu kawtal ma66e e Muusa. ³ Kade bo, 6e fu 6e nyaamii nyaamdu ruuhunkewol gootol, ⁴ 6e fu 6e jarii jaram ruuhunkejam gootam, burtiidam e tepaare ruuhunkeere, jaadanoore e ma66e. Tepaare nen woni Almasiihu. ⁵ Amma e non fu, duu66e ma66e, Alla yerdaaki dum. Be baraama der ladde.

⁶ Huune dum fu, laatanake en misaalu gam to en tokkee jidaadi

yonki meeden, hande no ma66e. ⁷ To on laatee saafoo6e tooruuje hande no wo66e ma66e wadi, hande no winnaa: «Himbe joodii nyaami yari, den 6e ummii gam 6e pija fijo jaayno.» ⁸ To on naatee jeenu hande no wo66e ma66e wadi. Faa him6e ujune laso e tato maayi nyalaane woore. ⁹ To on jarbee Joomiraawo hande no wo66e ma66e wadi, ko bolle halki 6e. ¹⁰ To on dumbitee hande no wo66e ma66e wadi, go malaykaajo maayde halki 6e.

¹¹ Huune dum fu, tawii 6e gam keben misaalu. Dum winnaama bo gam keben hakkillo, enen wonu6e der wakkatiiji cakitiidi. ¹² Gam majjum, miiludo e darii fu, wada hakkillo to yanu. ¹³ Jarbeeji walaa di ke6udon, di wo66e hebayno. Alla e laatii koolaado, o accataa jarbedon bura semme mon. To di garii bo, o hokkan on laawol no munyirton, e no burtortodon e majji.

¹⁴ Gam majjum, banniraa6e am yidaa6e, boddodee caafol tooruuje. ¹⁵ Mii badda on hande woodu6e hakkillo, onon e ko'e moodon biditee ko batumi. ¹⁶ Jarirgel hiraane seniine nel jetteten Alla gam mum, nel hollitintaa en kawtii e yiyam Almasiihu na? Peen ceenneten een nyaama, na hollitintaa en kawtii e bannu Almasiihu na? ¹⁷ Peen nan laati nun goota, nun nun enen bo, no duudirden fu, en laati nun bannu gooton, gam en fu, een ke6a gedu meeden e peen goota nan.

¹⁸ Daaree Isira'iilaabe: him6e ma66e nyaamo6e sadakaaji cakkanaadi Alla, 6e goodaa kawtal e Alla cakkanteedo sadakaaji din na? ¹⁹ Ko jidum wi'ugo woni: Tooruure e tew ko ne saafiranaa e laatii goddum? Aawo! ²⁰ Amma, ko heefer6e saafirta, ginnaaji 6e caafanta dum, Alla bane. Nani bo mi yidaa oon goodi kawtal e ginnaaji. ²¹ On baawataa ko

yariri jarirgel Joomiraawo, jariron bo nel ginnaaji, on baawataa ko nyaamidi e Joomiraawo, nyaamidon e ginnaaji bo. ²² Naa en jidu nun ummingo nawniraagu Joomiraawo? Een buri mo semme na?

Teddinee Alla der huune fu

²³ Goonja nun: «Huune fu e dagii». Amma huune fu bane nafata. «Huune fu e dagii,» amma huune fu bane yaarata eklesiya yeeso. ²⁴ To goddo moodon daartu ko nafata dum kan tan, amma ko nafata wo66e bo.

²⁵ Ko sippetee der luumo fu, on baawan ko nyaami dum, to on daartee annugo to dum yiwi, gam berde mon e gacoo on. ²⁶ Gam: «Leydi e ko woni e mayri fu, Joomiraawo jey.»

²⁷ To mo goondinay noddinii on nyaamde, go nootidon noddoore makko, nyaamee ko o resani on fu e jam, to on biditee dum gam berde moodon e gacoo on. ²⁸ Amma to goddo wi'ii on: «Tew dum do caafiranaadum tooruure nun,» den kan, to on nyaamee gam sabbu ceedindo on, e gam sabbu cuudiidum berne. ²⁹ Mi batantaa do miilooji berde mon, amma di oya. E goonja, gam ume miilooji berne goddo hiitotoo dimaaku am? ³⁰ To mi yettii Alla dow nyaamdu am, gam ume gacceteemi dow nyaamdu nu jettumi Alla gam mum?

³¹ Gam majjum, on nyaaman nun, on jaran nun, ko gadoton fu de, gadee dum gam teddinon Alla. ³² To on laatane Yahuduu6e e Yunaninkee6e e eklesiya Alla fergere. ³³ Laatee hande am, gam dow huune fu, mii darta fottango him6e fu, mi dartataa ko nafatammi min tan, ko nafata him6e fu dardanmi, gam 6e kisa.

11

¹ Yemminee am hande no min e hoore am yemminiranmi Almasi-ihu.

Ekkitinol dow fiilaago

² Mii yetta on gam oon ciw-torammi wakkati fu, e kade bo gam oon joggii ekkitinooje hande no ekkitinirmi on. ³ Mii yidi bo paamon no Almasihu nun woni hooreejo dow gorko fu, gorko bo woni hooreejo dow debbo, Alla bo woni hooreejo Almasihu. ⁴ To gorko e du'oo, dum bo e wada annabaaku, go e suddii hoore mum, o teddinay hooreejo makko. ⁵ Amma to debbo kan e du'oo, dum bo e wada annabaaku, go fiilaaki, o teddinay hooreejo makko, oo nandi e pemmiido laaʼbune. ⁶ Gam to debbo fiilaaki, sey o hesa gaasa makko. Amma to hesugo gaasa, dum bo femmugo ka e sentinoo mo, den fu, o fiiloo. ⁷ Gorko haanay sudda hoore mum gam o laati nun nandi Alla e teddujal mum. Amma debbo, laati nun teddujal gorko. ⁸ Gam gorko bane yiwi e debbo, debbo nun yiwi e gorko, ⁹ gorko bane tagaa gam debbo, debbo nun tagaa gam gorko. ¹⁰ Gam daliila malaykaaʼbe, debbo fiiloo gam hollita baawde mum. ¹¹ Hande no Joomiraawo resiri, debbo wonataako to gorko walaa, gorko bo wonataako to debbo walaa. ¹² Gam hande no debbo yiwiri e gorko, non non nun gorko bo rimiraa e debbo. Amma dum fu, to Alla dum yiwi.

¹³ Miilee onon e ko'e moodon: E woodi debbo e du'oo, o fiilaaki na? ¹⁴ Tawaanjal hollataa to gorko yoofitii gaasa mum, femmay ka, edum sentinii na? ¹⁵ Amma to debbo, teddujal muudum nun, gam o hokkaama gaasa juutuka hande fiilaanu. ¹⁶ Jiddo yeddugo ka fu, baa minon, baa eklesiya Alla, en goodaa tawaanjal jal don.

Hiraane Joomiraawo seniine

¹⁷ Woodi ko jidum batugo on kade dow haala no kawritirton. Dow majjum mi waawataa ko mani on, gam no kawritirton laataaki gam jaarugo on yeeso, amma gam wittingo on ʼaawo. ¹⁸ Taw, mi nanii to on kawtii, hunnuko wooto walaa hakkune mon, mi hoolake bo haala kan gokka mum, goonja nun. ¹⁹ Haani du ceenniigu laatoo caka moodon, gam heba goonjaabe wurtoo e moodon. ²⁰ To on kawritii, hiraane Joomiraawo bane nyaamoton. ²¹ Gam to on kawritii oon nyaama, moy moodon fu, e yawdanoo nyaamugo nafa mum, den tawaa wobbe e rafaa, wobbe bo bagi e doyyi dum. ²² E goonja on goodaa cuudi to haani nyaamon, jaron na? Naa on jawu nun eklesiya Alla? On jidu nun sentingo talakaaʼbe na? Ume bi'anmi on? Mi yetta on na? Mi waawataa ko yetti on dow majjum.

²³ Min, diga Joomiraawo nun kebumi ko jottimmi on: Jemmaare ne der muudum Joomiraawo meeden Yeesu jammaa, o etti peen, ²⁴ o yetti Alla, o njappiti na, o wi'i: Dum do woni bannu am kokkaanjal gam moodon. Gadee dum, oon ciwtorirammi. ²⁵ No ʼbe keenneyi, o etti jarirgel innabojam, o wi'i: Jarirgel nel woni alkawal kesal tabbitiniraanjal e yiyam am. De jaroton dam fu, jaree dam, oon ciwtorirammi. ²⁶ De nyaamoton peen oon jara der jarirgel nel fu, oon baajoo wa don haala maayde Joomiraawo faa de o witooy.

²⁷ Gam majjum, neddo fu yakkudo peen, yariri jarirgel Joomiraawo hande no haaniray, wadii hakke dow bannu Joomiraawo e yiyam mum. ²⁸ Gam majjum, moy fu widitoo hoore mum go yakka peen, yara bo der jarirgel nel. ²⁹ Gam neddo yakkudo peen, yari der jarirgel nel, go suttontiray ko woni bannu Joomiraawo, o foodanan

hoore makko kiita diga nyaamde e jarde makko. ³⁰ Gam majjum wadi ko duubbe moodon laatii nyawbe e moofidinbe, duubbe bo maayi. ³¹ To en biditake ko'e meeden, en kiitataake. ³² Amma Joomiraawo e hiitoo en gam o elta en, wara doyyideden kiita e himbe duuniyaaru.

³³ To non, banniraabe am, to on kawritii gam nyaamon hiraane Joomiraawo, kedontiree. ³⁴ To woodi e moodon mo rafo wadata, joomum nyaama diga wuro mum, gam to kawtal moodon waddana on kiita. Dow ko horii fu, to mi warii, mi laabinanan on dum.

12

Dokke Ruuhu Ceniido

¹ Banniraabe, dow haala dokke Ruuhu Ceniido hokkata, mi yidaa dullon annal dow mum. ² Ciwtoree, den ko on goondinayno, on poodeno far to tooruuje muume. ³ Gam majjum wadi ko mii yidi paamon dum do. Walaa bi'owo Yeesu laati nun naalaado to Ruuhu Alla o batirta ka, kade bo walaa bi'owo Yeesu laati nun Joomiraawo to joomum woodaa Ruuhu Ceniido.

⁴ Dokke Ruuhu Ceniido feere feereje nun woni, amma Ruuhu on gooto nun. ⁵ Golle feere feereje nun woni, amma Joomiraawo majje laati nun gooto. ⁶ Baawal golle feere feereje nun woni, amma Alla gooto on wadata huune fu der moy fu. ⁷ Moy fu hebii kokkal kollitoawal baawde Ruuhu, nafoawal himbe fu. ⁸ Ruuhu hokkata oo do dokkal batugo e hakkillo, o hokka oo to dokkal batugo e annal. Ruuhu gooto on wadata dum. ⁹ Kanko on hokkata oo do goondinki, oo to nyawtugo nyawbe, ¹⁰ o hokka oo do baawde wadugo haaynaareeji, oo to baawde wadugo annabaaku, oo do baawde annitingo ko warata diga Ruuhu, oo to baawde batugo

e delle Ruuhu, goddo bo o hokka dum baawde nantingo delle den. ¹¹ Ruuhu gooto on tan wadata dum don fu, o seennirana moy fu dokkal hande no o yidiri.

Jokkule duudde der bannu gootol

¹² Hande no bannu laatorii gootol baa no jokkule duudde nol woodi, nun bo, jokkule duudde laatorii bannu gootol. Non Almasiihu bo wa'i. ¹³ Gam en fu, en kebii batisi diga e Ruuhu gooto gam laatoden bannu gootol, Yahuduube e Yunaninkeebe, maccuube e rimbe, en fu en jarinaama Ruuhu gooto on.

¹⁴ Bannu neddo laataaki jokkulal gootal, amma jokkule duudde. ¹⁵ To koyjal wi'i: «No mi junjo bane, mi jeyaaka e bannu,» e nun fu jal jeyaaka e bannu na? ¹⁶ Naa to nowru wi'i: «No mi laataaki itere, mi jeyaaka e bannu,» dum hadan ne jeyeego e bannu na? ¹⁷ To jokkule bannu fu laatake gite, noy neddo nanirta? Naa to de fu de laatake nowru, noy neddo luutirta? ¹⁸ Amma, Alla resii jokkulal baanale fu der bannu, hande no o yidiri. ¹⁹ To jokkule fu laatakeno gootal, noy bannu laatotonoo? ²⁰ E goonja, jokkule e duudi, amma de fu, de laati nun bannu gootol.

²¹ Itere waawataa ko wi'i junjo: «Mi woodaa haaje maa». Hoore bo waawataa ko wi'i koyde: «Mi woodaa haaje moodon». ²² Amma, jokkule bannu daaraade e buri tampugo, kanje bo dee nafa. ²³ Jokkule de daareten walaa teddujal, kanje buruden teddingo. Jokkule de centirten bo kanje buruden hakkilango. ²⁴ Jokkule meeden godde en kaajaaka hakkilango dum. Alla hawtii jokkule fu, hokki burude faandugo, teddujal, ²⁵ gam to ceennirgu wadu der bannu, o acci jokkule fu e wallontira hakkune mum. ²⁶ To jokkulal gootal e naawee, de fu de nana naawdum e maggal. To jokkulal

gootal teddinaama, de fu de maata welwelo e maggal.

²⁷ Onon, on laati nun bannu Almasiihu, moy moodon fu laati nun jokkulal bannu makko. ²⁸ Hande nun Alla resiri himbe der eklesiya mum. Aran, lilaabe, didawre annabiibe, tatawre janjinoobe, baawo majjum wadoobe haaynaareeji, e nyawtoobe nyawbe, e faabotoobe, e ardiibe, e batooobe delle Ruuhu. ²⁹ Himbe 6en fu laati nun lilaabe na? Naa 6e fu 6ee annabiibe nun? Naa 6e fu 6ee janjinoobe nun? Himbe fu nun wafata haaynaareeji na? ³⁰ Himbe fu bane hokkaa baawde nyawtugo nyawbe, 6e fu bane hokkaa baawde batugo e delle Ruuhu, 6e fu bane bo hokkaa baawde nantingo delle den. ³¹ To non, tinnee daartee dokke burude nafugo. Jooni mi hollan on laawol burjol woodfugo.

13

Yidde

¹ Baa to mii waawi batugo delle himbe e delle malaykaa6e fu, to mi walaa yidde, mi laati nun hande lenjuru piyeteenu, dum bo hande rimmo baggu. ² To Alla hokkii am dokkal wadugo annabaaku, to mi he6ii annal dow siiriiji e dow huune fu, dum bo to mii woodi goondinki faa mi sottina baalle, amma mi woodaa yidde, mi laataaki goddum. ³ Baa to mi hokkii jawdi am fu talakaa6e, mi sakka bannu am bo wuudee yiite, to mi woodaa yidde, dum nafataa am.

⁴ Goodufo yidde e woodi munyal, nee hebbi neddaaku. Yidde walaa nawniraagu, ne jurataako, ne woodaa manju hoore. ⁵ Goodufo yidde wafataa ko sentinii, o dartataa ko nafata mo tan, o monnortaako goddo, o jogataako hallande. ⁶ Goodufo yidde seyortaako ko halli, amma e seyoro goonja. ⁷ Oo yaafoo huune fu, oo hoolo huune fu, oo hedoo

Alla der ko waroyta, oo munyana huune fu.

⁸ Yidde heennyataa faa abada. Annabaaku heennyan, batugo e delle feere feereeje heennyan, annal bo heennyan. ⁹ Annal meeden laa6idaa, annabaaku meeden bo laa6idaa. ¹⁰ Amma to huune fu laa6inaama, ko laa6aa fu majjitan.

¹¹ No laatinoomi suka, mi batii hande suka, mi miijono hande suka, jiide am bo hande jiide suka. Amma no mawnumi, mi accii golle sukaaku. ¹² Jooni en ji'ataa taw huune fu e laa6al, dum nandi hande daanorgal ni66unjal nun daanortoden. Amma wakkati waraan, en ji'an e gite meeden deydey. Jooni taw annal am laa6ay, amma wakkati waraan de annanmi faa laa6a, hande no Alla annirimmi.

¹³ Den, huune tati woni ko tabitii, goondingo, e hedaago moyyere Alla, e yidde. Amma yidde 6uri dum dum fu mawnugo.

14

Gollirgo dokke Ruuhu Ceniido

¹ To non, daartee yidde. Daartee bo dokke Ruuhu Ceniido, hakko du dokkal annabaaku. ² Batoowo e delle Ruuhu, Alla nun joomum baddata, himbe bane. Gam goddo faamataa ka o batata, Ruuhu nun hokkata mo haalaaji Alla cuudiidi.

³ Amma gadoowo annabaaku wallan nun wo66e mawnugo der goondinki, e tiidina 6e, e hokka 6e semme. ⁴ Batoowo e delle Ruuhu, semmidinan nun goondinki mum, gadoowo annabaaku bo e walla eklesiya yahugo yeeso.

⁵ Mii yidi on fu baton e delle Ruuhu, amma ko 6urumi yidugo woni, gadon annabaaku. Gadoowo annabaaku e 6uri batoowo e delle Ruuhu, gam batoowo e delle Ruuhu mawnintaa eklesiya to jottinoowo de walaa. ⁶ Banniraa6e, hande jon bi'en, mi wara to moodon, mi yanta baddirgo on

e delle Ruuhu tan, laatoo mi janninay on ko Alla hollitimmi, mi waddanay on bo annal kesal, mi ekkitinay on bo, ume nafanmi on?

⁷ Daaree ji'en, baa huune jimirdum, hande jon fuuraanu dum bo moolooru. To puuroowo fuuraanu, dum bo piyoowo moolooru fiyay hande no haaniri, moy tintotoo ko fuuretee dum bo ko fiyete? ⁸ Naa moy siriyanto konu to puuroowo walaldu konu fuuray hande no haani? ⁹ Hande non onon bo, to haala moodon laabay, moy faamata ko jiddon wi'ugo? On boppii haala moodon! ¹⁰ Delle duudde nun woni der duuniyaaru nu, de fu, dee goodi ko de bi'ata. ¹¹ Amma to goddo baddii am e denjal jal mi nanataa, mi laatake janano makko, kanko bo o laatake janano am. ¹² Hande non, onon bo, no oon tinnii daartugo dokke Ruuhu, daartee aran dokke puy, jaarooje eklesiya yeeso.

¹³ Gam majjum, batoowo e delle Ruuhu fu, eela Alla walla dum nantingo de. ¹⁴ Gam to mii du'oo e denjal Ruuhu, ruuhu am e du'oo, amma hakkillo am gollataako. ¹⁵ Den, noy gadanmi? Mi du'oto e ruuhu am, mi du'oto bo e hakkillo am. Mi yiman e ruuhu am, mi yiman bo e hakkillo am. ¹⁶ To hinaa nun, to aa yetta Alla e ruuhu, noy tawaado caka hettiniibe, mo annaa dum, waawirta ko wi'i «aami» to a yettidii? Gam joomum nanataa ko batataa. ¹⁷ Baa to yettoore maa e woodi hande noy, dum mawnintaa goondinki joomum.

¹⁸ Mii yetta Alla gam mii buri on, on fu batugo e delle Ruuhu. ¹⁹ Amma der eklesiya, mii buri yidugo mi bata haalaaji joy paameeedi gam ekkitingo wobbe, buri batugo haalaaji ujune sappo e delle Ruuhu de faamataake.

²⁰ Banniraa6e, to on laatee hande sukaa6e der hakkillo moodon. Amma dow hallande laatee hande

sukaa6e, dow suttontirgo huune, laatee 6e hakkillooji mum 6enni hande maw6e. ²¹ E winnaa der tawreeta:

Joomiraawo wi'i:

«Him6e 6ee, e delle Ruuhu, e kunnude hobbe nun baajortoomi 6e.

Amma e nun fu, 6e kettinantaako am.»

²² Hande non, batugo e delle Ruuhu laati nun maane kiita dow 6e goondinay. Wadugo annabaaku laati nun gam goondin6e, hinaa gam 6e goondinay.

²³ Hande jon, to him6e eklesiya fu hawritii, den moy ma66e fu e bata delle Ruuhu feere feere, to him6e 6e janninaaka, dum bo 6e goondinay warii yi'ii dum, 6e bi'ataa ko'e mon sottake na? ²⁴ Naa bo, hande jon, mo goondinay, dum bo mo annaa dum, naati der julirde moodon, go o tawi him6e fu e wada annabaaku, ka o nanata hiitoto mo, o faama no oo woodi hakke. ²⁵ Miilooji 6erne makko cuudfiidi wurtinte, den o jicco, o sujidana Alla, o wi'a: «E goonja, Alla e wondi e moodon.»

No haani huune fu wadoroo der Eklesiya

²⁶ Banniraa6e, noy haani gaden? To on kawritii, go oo do e woodi jimol, oo to e woodi janninol, goddo bo e woodi kollitol gom, goddo bo e bata e delle Ruuhu, goddo bo e nantina de, sey huune fu wadee gam goondin6e mawna.

²⁷ To delle Ruuhu nun batete, sey him6e dido bata, to dum buru tato, moy fu e wakkati mum. Goddo moodon nantina de. ²⁸ Amma to nantinoowo walaa, goodudo dokkal batugo e delle Ruuhu jeedoo der eklesiya, bata der 6erne mum, badda e Alla. ²⁹ Dow wadoobe annabaaku, dido dum bo tato etta haala, horiibe widitoo haala ma66e. ³⁰ To goddo der joodiibe e woodi ka Alla holli dum bata, sey aranneejo batoowo jeedoo.

³¹ Hande nun, on baawan ko wadi annabaaku gooto gooto, gam moy moodon fu ekkitoo, semmidina goondinki mum. ³² Wadoobe annabaaku sey waawa ko jogii ko'e mum, ³³ gam Alla laataaki Alla mo jibayeere, amma Alla mo jam.

Hande no dum laatii toy fu der eklesiyaaaji Alla, ³⁴sey rewbe jeedoo der eklesiya, be kokkaaka laawol be bata. Sey be baawa jogaago ko'e ma66e bee dowtii hande no win-niraa der tawreeta. ³⁵ To woodi ko be jidi faamineego, be acca faa to be kooti wuro, be yama worbe ma66e. Gam to debbo batii haala der eklesiya, dum centiniidum.

³⁶ Naa oon miili to moodon nun haala Alla yiwi? Onon tan hebi ka na? ³⁷ To goddo e miili e laati annabiijo, dum bo e miili hebi Ruuhu Ceniido, e haani joomum annita ko binnanmi on laati nun umuroore Joomiraawo. ³⁸ To goddo salake ko jabi haala ka, edum hollita no kanko e hoore makko Alla jabay mo.

³⁹ Gam majjum, banniraa6e, tinnee daartee dokke annabaaku. To on calee bo himbe bata e delle Ruuhu, ⁴⁰ amma kakkilee, huune fu wadoo e hakkillo, e no haaniri.

15

Pintol Almasiihu

¹ Banniraa6e, mii yidi siwtorgo on linjiila ka baajimi on, jabudon ko oon darii dow makka e semme. ² Diga e makka kisintedon to oon jogii ka hande no baajoriimi on. To hinaa non, goondinki moodon laatoto baanji.

³ Aran, mi yottinii on ko kebumi min e hoore am, kanjum woni. Almasiihu maayii gam hakkeji meeden, hande no Dewtere wi'i.

⁴ O uwaama, o fintii nyalaane tatawre, hande no Dewtere batiri.

⁵ O hollitanake Piyer, 6aawo majjum o hollitanii aahiibe sappo e dido. ⁶ Baawo majjum o hollitanii banniraa6e ko buri keme joyo de

woore. Duu66e ma66e e wuuri faa jooni, amma wo66e mum maayi.

⁷ Baawo majjum, o hollitanake Yaakuuba, den go o hollitanii lilaa6e fu.

⁸ Faa sakitiineere, o hollitanii am, min nandudo hande sukeel dimaanjel lebbi mum hebbay. ⁹ Gam min buri lilaa6e fu faandugo, mi fotay du noddeego lilaado, gam mi tooriino eklesiya Alla. ¹⁰ Gam moyyere Alla laatoriimi ko laatiimi. Moyyere ne o wadanimmi bo laataaki baanji, gam mi gollake ko buri lilaa6e fu. Min bane wadata dum, amma moyyere Alla wonne der am wadata dum. ¹¹ To non, min nun, kambe nun, haala goota kan men piinata, kanka nun bo goondindon.

Pintol maaybe

¹² To emen baajoo no Almasiihu fintii e maayde, den noy wo66e moodon wi'irta maay6e fintataa?

¹³ To pintol maay6e walaa, Almasiihu e hoore mum bo fintay, ¹⁴ to Almasiihu fintay bo, waaji amen laatake baanji, goondinki moodon bo laatake baanji. ¹⁵ Ko buri fu, to e goonja maay6e fintataa, minon bo men laatake seedaniibe Alla fewre, gam emen ceedoo o fintinii Almasiihu, nani bo goonja bane, to maay6e fintataa. ¹⁶ Gam to maay6e fintataa, Almasiihu e hoore mum fintay. ¹⁷ To Almasiihu fintay, goondinki moodon laatake baanji, der hakkeji moodon bo gonudon faa jooni, ¹⁸ maayunoo6e e goondinki Yeesu bo halkii. ¹⁹ To der duuniyaaru do tan miiluden hebugo riiba gonuka der kawtal men e Almasiihu, enen burannoo himbe fu yurminaago.

²⁰ Amma e goonja, Almasiihu fintii, o laatake arano der maay6e fintoobe. ²¹ Hande no maayde naatiri der duuniyaaru diga neddo, hande non bo pintol wariri diga e neddo. ²² Hande no himbe fu maayirta gam kawtal mum

e Adamu, hande non himbe hebirta yonki gam kawtal mum e Almasiihu. ²³ Moy fu fintan e wakkati mum. Almasiihu laatii arano, baawo mum, goondinbe mo tokkina der nyalaane garki makko. ²⁴ Baawo majjum, timmoode duuniyaaru waran. Almasiihu halkan hooreebe e woodube baawde e semmeeji kalludi fu, den o hokka Alla Baaba meeden laamaare. ²⁵ Gam doole Almasiihu laamoo faa to Alla wattii waybe makko ley teppe makko. ²⁶ Ganyo cakitor-teedo halkeego woni maayde. ²⁷ E winnaa: «Alla wattii huune fu ley koyde makko». Amma to wi'aama, «huune fu» Alla gattudo huune fu ley koyde makko bane wondaa. ²⁸ To Almasiihu laatake hooreejo dow huune fu, kanko Biddo bo, o hokkan Alla hoore makko, den Alla laamoo dow huune fu, e dow moy fu.

²⁹ To non, riiba kaye wadeteebe batisi faa maayira woodi to maaybe fintataa? Ume wadi ko himbe e wadee batisi faa maayira? ³⁰ Enen e ko'e meeden bo, gam ume potteten wakkati fu kaliije maayde? ³¹ Banniraa6e, nyalaane fu der hunnuko maayde nun gonumi. Amma e nun fu mii juroro on gam daliila kawtal moodon e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ³² To e miilooji hebugo goddum der duuniyaaru do nun gadirmi duuro der wanjarde Efesu, ka6umi e bisaaji ladde kalludi, ume dum nafatammi to maaybe fintataa? Dum laatotono hande no ballool njol do wi'i: «Nyaamen jaren, gam jaajo en maayan.» ³³ To on jammee ko'e moodon: «Yaadugo e kalludo biisan jikku boodunju.» ³⁴ Pukkinee hakkilooji moodon hande no haani, to on gadee hakke. Mi batii ka gam centon, gam wo66e moodon annaa Alla.

³⁵ Amma, wadoto goddo yama: «Noy maaybe fintirta? Bannu iri njole 6e bittiroyta?» ³⁶ Onon 6e

galaa hakkillo! To a aawi awdi, doole ni waata go ni fuda. ³⁷ Awdi ni aawudaa fu, to gawri nun, dum bo awdi feereeri gom nun, gitel tan aawataa, pudol e haako mum bane. ³⁸ Baawo mum, Alla nun hokkata awdi fu iri pudol mum no o yidiri, awdi fu bo e pudol muudum nun. ³⁹ Kujje yonkinteeje fu bane woodi bannu gootol. Himbe e woodi bannu mum, bisaaji e bannu mum, pooli e bannu mum, liyyi bo e bannu mum.

⁴⁰ E woodi bannu njol dow kammu, e bannu njol leydi. Bannu njol dow e nari mum, njol leydi bo e nari mum. ⁴¹ Naaje e jaynjol mum, lewru e jaynjol mum, koode bo e jaynjol mum, baa koode den jaynjol mum e suttontiri.

⁴² Hande non, pintol maaybe bo laatii. To bannu uwaama, njol nyola, to njol fintinaama, njol nyolataa. ⁴³ To njol uwaama njol woodaa teddujal, njol fintinee, enol woodi teddujal. To njol uwaama, njol tampunol, njol fintinee enol woodi semme. ⁴⁴ To njol uwaama bannu leydinkewol, njol fintinee enol laatii bannu ruuhunkewol. To bannu leydinkewol na'on, bannu ruuhunkewol bo na'on. ⁴⁵ E winnaa: «Adamu neddo aranneejo laatake yonkinteejo». Adamu cakitiido laatake Ruuhu kokkoowo yonki. ⁴⁶ Ruuhunkejum bane ardi, dum bannu nun ardi. Baawo mum ko dum Ruuhu tokkii. ⁴⁷ Adamu neddo arandeejo e sollaare leydi nun tagiraa, e leydi o yiwi, neddo dida6o bo, dow kammu yiwi. ⁴⁸ No tagiraado e sollaare leydi wa'i, hande non woodube bannu leydinkewol bo wa'i. No yiwudo dow kammu wa'i, hande non 6e dow kammu bo wadoyta. ⁴⁹ Hande no nandirden e neddo tagiraado sollaare leydi, hande non bo nandiroyten e neddo yiwudo dow kammu.

⁵⁰ Banniraa6e, ko jidum wi'ugo on nani: Bannu e yiyam waawataa

ko roni Laamaare Alla, kade bo, nyoloojum waawataa ko roni ko nyolataa.

⁵¹ Nani mi hollan on asiiri gom: en fu bane maayata, amma en fu en baylitinte, ⁵² der wakkati gooti, der mayyande itere, to rimmo walaldu sakitiinewol nanaama. To njol fuuraama, maaybe artan finta e bannu njol nyolataa, enen horiibe en baylitinte. ⁵³ Den fu, bannu nyoloowol borno to ko nyolataa, bannu maayoowol bo borno ko maayataa. ⁵⁴ To bannu nyoloowol borninaama ko nyolataa, maayoowol bo boorninaama ko maayataa, den haala annabaaku binnaaka ka hebban:

«Maayde jaalaama, modaa.

⁵⁵ Maayde, toy jaalorgal maa woni? Maayde, toy tooke maa woni?»

⁵⁶ Hakke woni tooke maayde, baawde hakke bo woni tawreeta. ⁵⁷ Yettoore laatanoo Alla kokkoowo en jaalaago diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu.

⁵⁸ Gam majjum banniraaɓe am yidaaɓe, laatee tabitiibe, ɓe dimmataako. Wakkati fu kiinnee golle Joomiraawo, gam oon anni ko gadufon sabbu kawtal moodon e Joomiraawo yanataa baanji.

16

Wallugo goondinbe Urusaliima

¹ Jooni, wallirgo goondinbe wonbe Urusaliima e ceede nun batananmi. Onon bo gadee hande no batumi eklesiyaaɓi leydi Galaatiya. ² Alal fu, moy moodon fu resa wecco dow ko o hebi. To on kedee mi wara go kawriton de. ³ To mi warii, mi lilan ɓe cuboton ɓe jaara ballal moodon faa Urusaliima, e dereeji paaminooji haala ballal moodon. ⁴ To fotii mi yaha min e hoore am, ɓe jaadan e am.

Pol e miili witta to ɓe Korintu

⁵ Mi waran to moodon, amma mi yiwiran e leydi Maseduwaan, gam ton tokkiranmi. ⁶ Wadoto

to mi warii mi joodoo to moodon balde sedda, dum bo mi dabba ton. Den ballon am der jahaanjal am mi yahira to jahanmi fu. ⁷ Gam e laawol njol do, mi yidaa yaalugo on to mii yawta, to Joomiraawo e yidi mi joodoto to moodon balde sedda.

⁸ Amma mi joodoto taw Efesu faa juulde Pantekosta yottoo, ⁹ gam laawol mannjol maɓɓitanake am mi wada golle am, baa no waybe bo e duudi.

¹⁰ To Timote warii to moodon, jaɓɓee mo, jogodon mo faa wooda, gam golle Joomiraawo nun o wadata hande am. ¹¹ Gam majjum, to goddo yawoo mo. Ballitee mo dow jahaanjal makko. O yaha e jam, o warta to amen. Min e banniraaɓe emen kedii mo.

¹² Banniraawo meeden Apollos, mi tiidini dɓm de duuddum o yaada e banniraaɓe to moodon, amma faa hanne o nootaaki. Amma o waran to o heɓori.

Baynaade

¹³ Kakkilee, daree e semme der goondinki, kollitee cuusal mon, goodee semme. ¹⁴ Ko gadoton fu, gadiiree dum e yidde.

¹⁵ Banniraaɓe, ko eelanmi on woni, oon anni Estefanas e himbe wuro mum, kambe nun arti goondini der leydi Akaya fu. Be tinnake gollanaago himbe Alla. ¹⁶ Downtanee himbe iri maɓɓe, tinniibe e gollodoo e maɓɓe.

¹⁷ Berne am weli e garki Estefanas e Fortunatus kan e Akaykus. Be gadanii am ko on baaway ko wadanimmi gam oon boddi. ¹⁸ Be pukkinii berne am e berde moodon. Gam majjum teddinee himbe hande maɓɓe.

¹⁹ Himbe eklesiyaaɓi leydi Asiya fu sannii on. Akilas e Pirisikiila, e goondinbe Yeesu hawritintooɓe der wuro maɓɓe fu e sanna on sanne e inne Joomiraawo. ²⁰ Banniraaɓe fu e sanna on.

Moy moodon fu sanna banniraawo mum e yidde mawne.

²¹ Min Pol mi sannii on e binni
junjo am.

²² Neddo fu mo yidaa Joomi-
raawo, o naalaado! Maranata, yaa
Joomiraawo Yeesu, war!

²³ Moyyere Joomiraawo meeden
Yeesu wonda e moodon!

²⁴ Mii yidi on on fu, gam kawtal
meeden e Yeesu Almasiihu.

Derewol ɲol Pol wannani 6e Galaatiya

Haala Puddirka

Derewol Galaatiya laati nun ɲol Pol wannani eklesiyaaɲi dɪ o titi wakkati o wadi jahaale makko de Golle Lilaabe batani. Wo66e e miili, eklesiyaaɲi dɪn tawa nun weccoore Asiya pettel, waato to wi'etee Turkiya jooni. No Pol yawti, Yahuduube waajotoobe wo66e yahii ton e bata kalluka dow golle waaji de o wadata. Bee bi'a: haanu nun him6e dɔwtanoo tawreeta Muusa e juuldeeki Yahuduube, e juulnol. Baawo mum, wo66e der goondin6e wi'i e woodi hoore mum, go 6e etti dimaaku ma66e 6ee gadira ko haanay. Pol fuddi toontaago dow ka 6e gaccortoo dum dow golle waaji de o wadata. Bee bata ka gam 6e gatta seko der tedduɲal linjiila ka o waajoto. Yeesu Almasiihu pintudo e hoore mum nun hollitanii Pol, kanko nun bo hokki Pol linjiila ka waajoto. Lilaabe Yeesu wo66e bo e darii 6aawo Pol. Pol wooltanii Piyer der siire Antakiya gam munaafitaare makko. O ha6idii bo yidu6e e jogii tawaɲal Yahuduube. Pol hollii 6e no goondindo fu laatinaama poonnitido diga e goondinki mum, hande no Iburahiima ha66iranaa alkawal mum. Baawo mum, Pol hollii ko laatii golle tawreeta. Goondingo Yeesu Almasiihu e waylita gonki men, laatina en rim6e, hinaa maccu6e. Wittitaago der dɔwtanaago golle tawreeta, kanjum laatinta neddo maccudo. Baawo mum, Pol heennyitiri e hollugo goonki mo Ruuhu Alla ardanii.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-10
2. Alla e hoore mum nun laatini Pol lilaado, 1.11-2.21

3. Haala moyyere Alla, 3.1-4-31
4. Dimaaku goondin6e e ko 6e jowanaa, 5.1-6.10
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 6.11-18.

Sannoore

¹ Derewol ɲol do yiwii e am, min Pol, lilaado. Him6e bane lilimmi. Lilal am yiway diga e neddo. Amma Yeesu Almasiihu e Alla Baaba pintindo mo diga maayde nun lilimmi. ² Min e banniraa6e wondu6e e am fu, emen binnana on derewol ɲol, onon him6e eklesiyaaɲi leydi Galaatiya. ³ Baaba meeden Alla, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, wadana on moyyere, hokka on jam. ⁴ Almasiihu hokkii hoore mum gam hakkeeki meeden. O wurtinii en diga e jamaanuuru hallunu nu. Hande non Alla Baaba meeden yidiri. ⁵ Tedduɲal laatanoo mo faa abada. Aami.

Linjiila feereha gom walaa

⁶ Dum haaynake am no baylitoridon law, tokkudon linjiila gokka, accudon Alla, noddudo on e moyyere Almasiihu. ⁷ Linjiila gokka walaa. Amma him6e nun laawata on e yidi waylitingo linjiila Almasiihu. ⁸ To goddo waajike on linjiila feereha ka yaaday e ka men baajii on, baa to menen nun, dum bo malaykaajo yiwudo dow kammu nun, naalooe Alla wonoo dow joomum. ⁹ Men batiino on ka, jooni bo mii batitoo on ka: To goddo waajike on linjiila feereha, cuttontirka e ka men baajii on, naalooe Alla wonoo dow joomum.

¹⁰ Den kan, fottango him6e nun daartanmi, naa fottango Alla? Mi daartan nun mi fottana him6e na? To mii daartanno fottango him6e, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pol laatorii lilaado

¹¹ Banniraa6e, mii yidi paamon no linjiila ka baajotoomi yiway e neddo. ¹² Neddo bane hokkimmi ka, neddo bane janɲinimmi ka bo,

amma Yeesu Almasiihu hollitanii am, hokkimmi ka.

¹³ On nanii no laatinoomi arande, der diina Yahuduu6e. Mi toorii eklesiya Alla e cattal, mi tinnakeno halkugo ka. ¹⁴ Mii 6urunoo igoo6e am duu66e der laawol diina Yahuduu6e. Mii wooduno tinnaare mawne dow saloraago tawaanjal kaakiraabe am.

¹⁵ Amma Alla subii am diga mii woni der reedu inna am, noddimmi sabbu moyyere mum.

¹⁶ O hollitii am Biyiiko gam mi waajoo heefer6e habaru makko. Wakkati mum, mi seedinay goddo.

¹⁷ Mi yahay Urusaliima to artu6e am laataago lilaabe, amma mi yahii leydi Arabiya, bittoymi Damas. ¹⁸ Duu6i tati 6aawo mum jahumi Urusaliima, gam mi annita Piyer, gondumi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yi'ay lilaado baa gooto, to hinaa Yaakuuba, miiraawo Joomiraawo.

²⁰ Ko binnanami on do, Alla woni seedeejo am, mi fewataa.

²¹ Baawo majjum, jahumi leydi Siriya, e leydi Silisiya. ²² Wakkati majjum, goondin6e 6e eklesiyaaji leydi Yahudiya meeday yi'ugo am e gite mum. ²³ Be nananno nun tan e wi'ee, neddo toorannoodo en, jooni na'on waajoo haala goondinki ki yiduno halkugo. ²⁴ Den 6e teddinii Alla sabbu am.

2

No lilaabe jabiri Pol.

¹ Duu6i sappo e naay 6aawo mum, bittumi Urusaliima min e Barnabbas. Titus bo e wondi e am. ² Mi yahii ton gam ko Alla hollitimmi. Mi hawtii min tan e ardiibe, kollumi 6e linjiila ka baajotoomi caka 6e lenyi janani. Gam mi yidaa golle am de gadumi, e de gadanmi laatoo baanji. ³ Titus gondudo e am, laati nun Yunanin-keejo, o doolaaka bo julnaago. ⁴ E non fu, banniraabe fewrekuu6e

naatu6e caka men e yoyre, e yidunoo dum. Be daartii liinyugo dimaaku ke6uden der kawtal meeden e Yeesu Almasiihu, gam 6e bittina en der maccunnaaku. ⁵ Amma men kokkay 6e laawol baa sedda, he6a goonja linjiila tabitoo caka moodon.

⁶ Daaraabe maw6e 6en, baa to ume 6e laatiino, walaa ko faalii am, gam Alla 6urontirtaa him6e. Maw6e 6en yowanay am goddum.

⁷ Amma 6e paamii Alla nun yowan- immi linjiila mi waajoo 6e lenyi janani, hande no o yowirani Piyer waajoo Yahuduu6e. ⁸ Alla laatindo Piyer lilaado caka Yahuduu6e, kanko laatinimmi min bo lilaado caka 6e lenyi janani. ⁹ Yaakuuba e Piyer e Yuhaana, laatiibe darjanal goondin6e annitii moyyere ne Alla wadanimmi. Be kokkii men juude min e Barnabbas gam hollitingo naaral amen. Hande non menen, men jaha men baajoo 6e lenyi janani, kam6e bo 6e baajoo Yahuduu6e. ¹⁰ Ko 6e eeli men tan woni, men ciwtora talakaa6e. Mi tinnike bo wadugo dum.

Pol wooltanii Piyer der siire Antiyokiya

¹¹ Amma no Piyer wari Antiyokiya, mi wooltanii mo yeeso him6e gam o woofii. ¹² Gam ko lilaabe Yaakuuba wara, Piyer e nyaamdannoo e 6e lenyi janani. Amma no 6e jottii, o takkitii 6e, o acci nyaamdugo e ma66e, gam oo hula Yahuduu6e. ¹³ Yahuduu6e goondin6e Yeesu wo66e hawtii e makko, faa 6e naanni Barnabbas bo der munaafitaare ma66e. ¹⁴ No ji'umi 6e jahataa der goonja linjiila, bi'umi Piyer yeeso him6e fu: «An Yahuduujo, aa wada hande no 6e lenyi janani wadata, hinaa hande no Yahuduu6e, noy doolirta 6e lenyi janani 6e gada hande Yahuduu6e?»

Goondingo Yeesu Almasiihu tan hisinta

¹⁵ Menen, men dimaaka maa der lenyol Yahuduube, men laataaki hakkeebe 6e lenyi janani. ¹⁶ Emen anni neddo laatintaake poonnitiido e tokkugo tawreeta. E goondinki Yeesu Almasiihu tan neddo laatirtee poonnitiido. Menen bo men goondinii Yeesu Almasiihu, gam men laatinee foonnitiibe diga e goondinki, hinaa gam tokkugo tawreeta. Gam walaa baa gooto laatinteedo poonnitiido e tokkugo tawreeta. ¹⁷ Emen daarta laatineego foonnitiibe der kawtal amen e Almasiihu. Der majjum, to tawaama men hakkeebe nun, den Almasiihu laati nun gollantoodo hakke na? Abada! ¹⁸ Gam to mii mahitoo ko pusumi, min e hoore am mii tabbitina no mi boofudo. ¹⁹ Amma min, mi maayi dow wecco tawreeta, tawreeta kan warimmi, heba mi wuura gam Alla. Mi tiggidaama e Almasiihu dow leggal palaajal. ²⁰ Min bane wuurata, Almasiihu nun wuuri der am. Guurnam bannu buuranmi jooni, e goondinki Biddo Alla nun buuranmi, kanko jiddo am faa hokkitiri hoore mum gam am. ²¹ Mi woppataa moyyere Alla. Gam to e tokkugo tawreeta nun neddo laatirtee poonnitiido, den fu Almasiihu maayii gam baanji.

3

Tokkugo tawreeta dum bo goondingo Yeesu
(Roma. 4; 8.14-17)

¹ Onon 6e Galaatiya, on galaa hakkillo! Moy jammii on? On laabinanaamaa haala Yeesu Almasiihu, tiggaado dow leggal palaajal. ² Toontee am yande dee do: Gam tokkudon tawreeta acci kebudon Ruuhu Ceniido na, naa gam on nanii linjiila go goondindon Yeesu Almasiihu? ³ Non hakkillo moodon faandiri? On puddirii e Ruuhu Alla, ko oon jidi heennyitirgo e semme moodon? ⁴ Huune ko hebi on dum

fu laatike baanji na? Wadataako dum laatoo baanji. ⁵ Kokkudo on Ruuhu mum, go e wada haaynaareeji hakkune mon, gam tokkudon tawreeta o wadata nun na, naa gam on nanii linjiila ko goondindon?

⁶ Dewtere wi'i: «Iburahiima goondinii, go Alla daari mo poonnitiido.» ⁷ Gam majjum, paamee kaa do: Goondinbe Alla nun laatii 6i66e Iburahiima. ⁸ Dewtere batiino, no Alla wadan 6e lenyi janani foonnitiibe gam goondinki ma66e. Kan acci ne batunoo Iburahiima linjiila diga law, ne wi'i: «Lenyi fu barkidinte diga e maa.» ⁹ Iburahiima goondinii go o barkidinaa. Hande non goondinbe heban barkidineego e makko.

¹⁰ Amma hooliibe tawreeta fu naaloore na'on dow ma66e. Gam e wannii der Dewtere: «Naaloore laatanoo mo tokkay baadey e gollira ko winnaa der tawreeta.» ¹¹ Dum laa6ii no baa gooto laatintaake poonnitiido yeeso Alla e tokkugo tawreeta. Gam dewtere wi'i: «Poonnitiido wuuran sabbu goondinki mum.» ¹² Nani tawreeta yiway e goondinki, gam e wannii: «Golliroowo ko tawreeta bati fu wuuran e majjum.»

¹³ Almasiihu sooditake en diga naaloore tawreeta. O laatake naalaado gam men, gam e wannii: «Bilaado dow leggal fu laati nun naalaado.» ¹⁴ Yeesu wadii dum gam barke Iburahiima laatanoo 6e lenyi janani. Goondindo Yeesu Almasiihu heban Ruuhu mo Alla ha66ani dum alkawal.

Tawreeta e alkawal

¹⁵ Banniraa6e, mii bata do hande no himbe batirta. To neddo ha66ii alkawal tabbitini jal, walaa piirtando jal, walaa beydoowo jal bo. ¹⁶ Alla ha66anii Iburahiima e taaniraawo mum alkawal. Dewtere wi'ay: «Taaniraa6e», hande 6e duu66e nun, amma gooto ne batani, ne wi'i: «taaniraawo maa», kanko woni Almasiihu. ¹⁷ Ko

jidumi wi'ugo woni: Alla ha66i alkawal faa woodi. Den tawreeta garuka 6aawo duubi keme naay e laso e sappo, waawataa ko fiirti ɲal, laatina ɲal baanji. ¹⁸ To donɲu hebirte nun e tawreeta, den fu e alkawal bane ɲu hebirtee. Nani bo e alkawal nun Alla hokkiri Iburahiima moyyere.

¹⁹ Den ume sariya wari wadugo? Ka hokkaamaa gam hollitingo boofi, faa ko taaniraawo Iburahiima wara, kanko nun Alla ha66ani alkawal. Diga e malaykaa6e bo tawreeta hokkaa, der junɲo hakkunneejo. ²⁰ Amma to neddo gooto nun, haaje hakkunneejo walaa. Nani bo Alla kan laati nun gooto.

²¹ Den, tawreeta luudontiran nun e alkawal Alla na? Aawo! To tawreeta waawanno ko hokki yonki, den fu e goonja neddo laatinteno poonnitiido diga e tawreeta. ²² Dewtere wi'i, hakke jaalake him6e fu. To non goondin6e Yeesu Almasiihu he6an ko 6e ka66anaa alkawal gam goondinki ma66e.

²³ Diga goondinki waray, tawreeta e ha66unoo en hande der kasu. Ekaa ha66i en hakko goondinki suppitintoo. ²⁴ Hande non tawreeta laatorii deenoowo en faa wakkati Almasiihu wari gam laatineden foonnitiibe diga e goondinki. ²⁵ Jooni no goondinki wari, en burtake e junɲo deenoowo on.

²⁶ On fu, on laatake 6i66e Alla gam on goondini Yeesu Almasiihu. ²⁷ On fu, on kawtii e Almasiihu, gadanadon batisi e inne makko, nandudon mo. ²⁸ Cuttontirolo walaa hakkune Yahuduujoo e Yunaninkeejo, dimo naa bo maccudo, gorko naa bo debbo, gam on fu on laatike gootum der kawtal moodon e Yeesu Almasiihu. ²⁹ To on laatike him6e Almasiihu, den on laatike 6e lenyol Iburahiima, on donan ko Alla ha66annoo mo alkawal.

4

¹ Ko jidum wi'ugo woni, to

donoowo e laatii sukeel, walaa ko suttontirta mo e maccudo, baa no kanko nun woodi huune fu. ² O dɔwtanto reenoobe mo e dawranoo6e jawdi makko faa wakkati ki baabiiko resi yottoo. ³ Enen bo, no laatino6en sukaa6e, en laatikeno maccu6e baawdeeji duuniyaaru. ⁴ Amma no wakkati ki Alla resi hebbi, o lili Biddo makko. Biddo on rimaama e debbo, o umminaama ley baawde tawreeta, ⁵ gam o rindina won6e der makka, o laatina en 6i66e Alla.

⁶ Gam een laatii 6i66e Alla, o lili Ruuhu Biyiiko der 6erde meeden. Kanjum acci Ruuhu on e wi'a: «Abba», waato Baaba. ⁷ To non, a laataaki kade maccudo, biddo nun laatidaa. No aa laatii biddo, a ronan ko Alla resani 6i66e mum.

Ko jogii Pol dow 6e Galaatiya

⁸ Den ko on annaano Alla, on jagganakeno safete6e 6e laataaki Alla e goonja. ⁹ Amma jooni no annitindon Alla, dum bo mi wi'a no Alla anniti on, noy dum wadi ko oon bitta to ruuhuuji di walaa baawde e tedduɲal? Ko jey sabbu ko oon jidi laataago maccu6e majji kade? ¹⁰ Oon kakkilana nyalaade godde, e lebbi goddi, e wakkatiiji goddi, e duubi goddi. ¹¹ Mii hula to golle gadumi gam moodon laato baanji.

¹² Banniraabe, mii eela on, laatee hande am, gam min bo mii laatii hande moodon. On gaday am fu gacce gom. ¹³ Oon anni gam sabbu nyaw nun acci ko baajiimi on linjiila aran. ¹⁴ Nyaw am toorii on, amma on jawaaki am, on elay am bo. On jabii am hande malaykaajo Alla, e hande Yeesu Almasiihu. ¹⁵ To non, toy seyo moodon goodunodon woni? Gam mii seedanoo on dum, to on baawiino, on doofanno gite moodon kokkon am. ¹⁶ Mi laatike ganyo moodon gam mii bata on goonja na?

17 Tinnaare himbe ben woodi dow moodon woodaa, gam be jidu nun seennugo on e am, gam tokkodon be e tinnaare. 18 Wadugo ko nafata e tinnaare baadey e woodi, amma hinaa to mii woni e moodon tan. 19 Sukaaɓe am, mii tooro kade gam moodon hande no debbo nanirta n̄atawre. Dum laato faa jikku Almasiihu wonoo der moodon. 20 Mii yidunoo wonaago to moodon jooni, gam mi heba no baddirmi e moodon. Jooni mi annaa noy gadanmi e haala moodon.

Alkawalji didi: Jeyaanaaku e dimaaku

21 Batee am onon yidube dōwtanaago tawreeta. On nanay ko tawreeta kan wi'i na? 22 E winnii no Ibraahiima e woodi biibe worbe dido, gooto bii kordo, gooto bo bii dimo. 23 Bii kordo rimaama hande no himbe fu rimirtee, bii dimo bo rimiraa e alkawal Alla. 24 E woodi ko soomii der haala ka. Rewbe dido ben laati nun alkawalji Alla didi. Gootal, waato Hajara, yiwii dow waanne Sinayi, kanjal rimi maccube. 25 Hajara laati nun hande waanne Sinayi, tawaane leydi Arabiya. Oo nandi e Urusaliima ni jooni. Gam Urusaliima e sukaaɓe mum, e jeyaanaaku woni. 26 Amma Urusaliima ni dow kammu laati nun dimuri, kayri laatii inna meeden. 27 Gam e winnii:

«Welweltu, an dimaro!

Huuɓu kuuɓaali seyo! an mo meeday ko nani n̄atawre.

Gam sukaaɓe debbo accaado duudan

6ura be debbo ɓaɓaado.»

28 Onon banniraaɓe, on laati nun biibe alkawal Alla hande Isiyaaku. 29 Amma, hande no dimaado e ɓannu tooriri dimaado e Ruuhu Alla, hande nun bo dum laatii faa hanne. 30 Amma ume nun Dewtere wi'i? Ne wi'i: «Riiwu kordo e biyum, gam bii kordo ronidintaa

e bii dimo». 31 Hande non banniraaɓe, en laataaki biibe kordo, amma een biibe dimo.

5

Goondinbe rindinaama

1 Almasiihu firtii en gam laatoden rimbe e goonja. Gam majjum, daree e semme, to on accee bittinedon der baawde jeyaanaaku. 2 Min Pol, mii wi'a on: To on nootike juulnadon, Almasiihu nafataa on goddum. 3 Mii batitoo ka kade, neddo fu nootiido juulnaago, sey joomum dōwtanoo tawreeta fu. 4 Onon dartoobe laataago foonnitiiɓe diga e tawreeta, on ceedi e Almasiihu, on boddodike e mooyere Alla. 5 Menen, e men kedii Alla laatina men foonnitiiɓe diga e goondinki. Kanjum men kedii e baawde Ruuhu Ceniido. 6 To goddo hawtii e Yeesu Almasiihu, juulnol e dullere juulnol fu laataaki goddum. Ko nafata woni, goondinki gollotooki e yidde.

7 On pudɗii doggudu moodon no woodiri. Moy haggi on, hadi on dōwtanaago goonja? 8 Ko wayliti miilooji moodon yiway to Alla, noddudo on. 9 E wi'ee: Yuufinirdum sedda yuufinan conni laawaani fu. 10 Min kan, mii hoolii on gam Joomiraawo, mii anni miilo moodon wittay nokkun feere. Amma laawoowo on on, baa to moy nun, o doyyete kiita.

11 Banniraaɓe, to haala juulnol nun baajotoomi, gam ume tooreteemi? To kanka baajotoomi, den fu maayde Almasiihu dow leggal palaanjal laatantaakono goddo fergere. 12 Laawoobe on bee, yaha wuddita dum fu.

13 Banniraaɓe, on noddaama gam laatodon rimbe. To on ettee dimaaku moodon gadiron jidaadi yonki. Amma, moy fu jagganoo bannun e yidde. 14 Gam tawreeta fu hawtii der haala goota kaa do: «Yidu banniraaɓe maa hande no

jidirdaa hoore maa». ¹⁵ Amma to oon yakkontira, oon nyaamontira hande dawaadi, kakkilee to on kalkontiree.

Ruuhu Ceniido e jidaadi yonki

¹⁶ Gam majjum, mii bata on: Acee Ruuhu Ceniido dura gonki mon, den on tokkataa jidaadi yonki moodon. ¹⁷ Gam jidaade yonki e luudontiri e Ruuhu, ko Ruuhu yidi bo e luudontiri e jidaadi yonki. Edum luudontiri hakkune majjum, kan acci on baawataa wadugo ko jidufon. ¹⁸ Amma to Ruuhu durata on, tawreeta woodaa baawde dow mon.

¹⁹ Ko jidaadi yonki waddata e laaafi. Kanjum woni, jeenu, ko sofi, kaaruwaaku, ²⁰ caafol tooruje, dobodoboje, gaynu, hawre, nawniraagu, mone, jeddi cattudi, luudontirgo, ceennirgu, ²¹ suuno, jarde bagi, deereraaku e ko nandi e majjum. Mii seedina on hande no ceedinirnoomi on bi'umi, wadoobe iri baadi nin fu naatataa der Laamaare Alla.

²² Amma ko Ruuhu Ceniido rimata woni: yidde, seyo, jam, munal, neddaaku, yurmeene, goondinki, ²³ diggere e jogaago hoore mum. Tawreeta walaa gaccotooka iri kujje dee. ²⁴ Laatii6e 6e Yeesu Almasiihu tiggii 6alli mum e jidaadi yonki, e suuno mum fu dow leggal palaanal. ²⁵ To e Ruuhu nun buurirden, accee jahiren no Ruuhu yidiri. ²⁶ To en mawnitee, to en corkontiree, to en gadontiree nawniraagu.

6

Ballontiree hakkune moodon

¹ Banniraa6e, to on nannii goddo e wada boofol, onon woodube Ruuhu, bittinee joomum e diggere. Amma, onon bo kakkilee gam to on naatee der jarbeeji. ² Ballontiree roonaago doolle moodon, hande non kebbinirton ko Almasiihu resani on. ³ To goddo e miili e laatii goddum, nani bo o laataaki

goddum, o jammike hoore makko. ⁴ Moy fu daara golle muudum. To de potii ko o juroro, o juro gam hoore makko, amma to o jura dow golle goddo. ⁵ Gam moy fu roonoto e hoore mum doongal mum.

⁶ Janninteedo haala Alla, e haani seennira ko woodi e janninoowo dum.

⁷ To on majjinee ko'e moodon, Alla nootataako goddo yawoo dum. Ko moy fu aawi, kanjum ruggata. ⁸ Aawudo ko suuno mum yidi, ruggan ko suuno rimata, waato maayde. Aawudo ko Ruuhu Ceniido yidi, ruggan ko Ruuhu rimata, waato yonki tabitiiki. ⁹ To en comee wadugo geetum. Gam to en tampay, en duggan to wakkati mum warii. ¹⁰ To non, de gooduden wakkati, en gadanee him6e fu geetum, accu dun banniraa6e meeden goondin6e.

Haalaaji cakitiidi e baynaade

¹¹ Daaree binniji mawdi di binnanmi on e junjo am. ¹² Dartoo6e hollitingo hoore mum yeeso him6e, kam6e doolata on juulnaago. Bee gada dum gam 6e jidaa tooreego sabbu leggal Almasiihu palaanal. ¹³ Baa kam6e juulnaa6e, 6e tokkaaki tawreeta. Be jidu nun juulnodon gam 6e keba juroraago on. ¹⁴ Min kan, mi jurortaako goddum to hinaa leggal Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu palaanal. Diga e maggal duuniyaaru tiggaa gam am, min bo tiggaami gam mayru. ¹⁵ Gam juulnaago e dullere juulnaago fu laataaki goddum, sey laataago neddo keso, tagitaado. ¹⁶ Tokku6e laawol nol fu, Alla hokku dum jam e endam, kam6e e Isira'iilaabe 6e Alla.

¹⁷ Diga jooni, to goddo tooranmi kade, gam bannu am e woodi maane battarde Yeesu.

¹⁸ Banniraa6e, moyyere Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wonda e moodon! Aami.

Derewol ɲol Pol winnani 6e Efesu

Haala Puddirka

Derewol Pol ɲol do, eklesiya Efesu tan bane o winnani ɲol, amma eklesiyaaji 6aadeere leydi Asiya fu o winnani ɲol, don nun wi'etee jooni Turkiya. Der binniiji arandeeji, inne Efesu walaano der derewol ɲol. Pol e anni eklesiya Efesu, gam o wadino ton hande duubi tati. Golle Lilaa6e 19 e 20. Dum nandi hande derewol Efesu ɲol nun Koloosi 4.16 batani.

Roma nun Pol woni o winniri derewol ɲol hakkune duu6ol 62, ko Tikikus yaari ɲol. Diga fuddoode maggol, Pol hollii laawol ɲol Alla tokki o hisinira him6e diga e Yeesu Almasiihu. Alla e hoore mum resiino ko yiduno wadugo diga duuniyaaru tagaaka. Kanjum Pol noddi asiiri. O hollitii asiiri ko o resunoo wadugo diga e Yeesu Almasiihu, den o su6i Pol laatoo gollantoodo asiiri on.

Baawo haalaaji di, Pol batanii goonki goondin6e hebbu6e Ruuhu Ceniido. O luudontirii ki e goonki 6e goondinay, 6e annaa Alla.

Hande non, 6e Pol winnanta hebirta semme jaalaago ekkitinoobe fewrekuu6e, dartoo6e seekina eklesiyaaji gonudi 6aadeere Koloosi.

Haala mawka der derewol ɲol woni no him6e fu laatorii gootum diga e Almasiihu baa no 6ee laatii lenyi e him6e feere feere.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Almasiihu e eklesiya mum, 1.3-1-23
3. Yahudu6e e 6e lenyi janani laatake gootum baa no 6ee laatii lenyi feere feere (2.1-3.20)

4. Eklesiya e laatii goota, amma moy fu e dokkal mum der eklesiya ka wuro (4.1-16).

5. Him6e fu e laatii gootum baa no joonne ma66e e suttontirii (5.21-6.9)

6. Kabirdum goondindo e cannooje, 6.10-24.

Sannoore

¹ Derewol ɲol do yiwii e am min Pol, lilaado Yeesu Almasiihu e yidde Alla. Mii winnana him6e Alla won6e Efesu, goondin6e Yeesu Almasiihu. ² Alla Baaba meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, wadana on moyyere, hokka on jam.

Barke Alla wadanta him6e diga Almasiihu

³ Yettoore laatano Alla, laatiido Baaba Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden. Gam kawtal meeden e Almasiihu, o barkidinii en e hokkugo en barke ruuhunkeeje feere feereje, yiwude dow kammu. ⁴ Diga duuniyaaru tagaaka, Alla subii en sabbu Almasiihu, gam laatoden seniibe, 6e wala gacce yeeso makko.

⁵ O subii en diga aran, gam laatoden bi66e makko diga e Yeesu Almasiihu. Non non o yidiri dum sabbu geetaaku makko. Non dum fottirani mo bo. ⁶ Gam majjum, en maantee, teddinen Alla gam moyyere makko ne o wadani en, diga hokkugo en Biyiiko jidaado.

⁷ Moyyere Alla e mawni: Diga e kawtal men e Almasiihu, en pirtaama, jaafaden, sabbu yiyam makko deyyitiidam. ⁸ O duudinanii en moyyere makko, o hokki en hakkillo e faamu kebbuju. ⁹ Geetaaku makko acci o annini en asiiri sago makko, ko o resuno wadugo diga fuddoode diga e Almasiihu. ¹⁰ To wakkati warii, Alla hebbinan ko resuno wadugo, o hawritan ko woni dow kammu e dow leydi fu, o wada Almasiihu laatoo hooreejo majjum.

¹¹ Der kawtal men e Almasiihu, Alla hokkii en gedu ŋu o haɓɓannoo en alkawal mum, e subugo en diga law, hande no o resirno. O wadii ɗum, gam non o subirno e sago makko, ¹²gam maanten Alla, teddinen mo, enen artaabe suɓaa, watti hoolaare mum dow Almasiihu.

¹³ Onon bo, no kawtuɗon e Almasiihu, on nanii haala goonja, kanka woni linjiila kaa do hisinta on. No goondindon, Alla maanake on. Maane nen woni Ruuhu Ceniido mo o haɓɓuno alkawal mum o hokkan. ¹⁴ Ruuhu Ceniido on nun laatii hande torna barke de desanaɗen. En keɓan de to nyalaane kisidam men hebbidii. To non en maantee Alla, teddinen mo.

Pol e du'anoo goondinbe Efesu

¹⁵ Gam majjum, min bo, no nanumi habaru no goondinirdon Yeesu Joomiraawo, e no jidirdon banniraabe goondinbe, ¹⁶ mi accay yettugo Alla gam moodon. De du'otoomi fu, emi siwtora on. ¹⁷ Mii eela Alla Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, Baaba mo tedduɗal, hokka on Ruuhu mum kokkoowo hakkillo. Ruuhu on hollita on Alla hande no o laati. ¹⁸ Mii eela Alla yaynina berde moodon, heɓa paamon ko hedii on der noddoore ne o noddii on, paamon bo no barke de desanaɗon onon e himbe makko teddiri. ¹⁹ On paaman bo baawde mawde, semmenteeje, de o holliti dow meeden, enen goondinbe. E baawde den, e semme makko, ²⁰ o fintiniri Almasiihu diga e maayde. O joodini mo wecco junɗo makko nyaamo, dow kammu. ²¹ Hande non Almasiihu laatorii buruɗo laamuuji e baawdeeki e semmeeji e mawbe fu. Kanko nun laatii hooreejo dow ko woodi inne fu, hinaa der duuniyaaru nuu do tan, amma e der duuniyaaru nu yeeso bo. ²² Alla wattii huune fu ley koyde Almasiihu. O wadii mo Joomiraawo dow huune fu,

o laatini mo hooreejo Eklesiya. ²³ Eklesiya kan woni ɓannu Almasiihu. E makka Almasiihu hebbi, kanko mo Alla hebbi der mum.

2

Almasiihu woni Kisinoowo

¹ Onon, on maayiino gam boofi moodon e hakkeji moodon. ² Kanji tokkunoɗon, hande no duuniyaaru yahirta, dowtanidon hooreejo ruuhuuji kalluɗi, tawaadi hakkune dow e ley. Ruuhuuji ɗin nun gollotoo faa e hanne caka himbe yeddube Alla. ³ En fu, hande no maɓbe laatinoden. Suunooji meeden tokkunoɗen. Ko miilooji meeden kalluɗi, e jikku meeden yidi gadetenno. Gam sabbu jikku meeden ŋu, mone Alla nun haandannoo en hande no maɓbe.

⁴ Amma endam Alla walaa kaddi, o yidii en e yidde mawne. ⁵ Gam majjum, enen maayunooɓe sabbu boofi men, o fintidinii en e Almasiihu. E goonja, gam moyyere Alla kisudon. ⁶ No een kawti e Yeesu Almasiihu, Alla fintidinii en e makko, joodidini en e makko dow kammu. ⁷ O wadii ɗum gam o hollita en geetaaku makko. Jaamanuuji garooji fu yi'an manju moyyere makko ne foonnirtaake godɗum. O wadanii en ne gam een kawti e Yeesu Almasiihu. ⁸ Gam sabbu moyyere Alla kisudon, e gam on goondinii Almasiihu. Kisidam moodon laati nun dokkal Alla, golle moodon bane. ⁹ Kisidam mon yiway diga e mon, gam to goddo heɓu juraago. ¹⁰ Alla nun wadi en, kanko tagi en diga e kawtal men e Yeesu Almasiihu, gam golle boodde. Golle boodde den, Alla siriyaake de diga aran gam gaden de.

Almasiihu laatinii en gootum

¹¹ Yahuduuɓe e woodunoo maane juulnol e ɓalli mum, ɓee jidi bo noddeego «juulniibe.» Onon ɓe laataaki Yahuduuɓe, on goodaa

hande maane nen e balli mon, go bee nodda on «heeferebe.» To non ciwtoree ko laatinodon. ¹² Wakkati mum, on goodaano Almasiihu, on kawtaano e Isira'iilaabe, on galaano der alkawalji di Alla habbuno. On kedaakino goddum yeeso, on goodaano bo Alla der duuniyaaru. ¹³ Amma jooni, no kawtudon e Yeesu Almasiihu, onon woddinooobe, on battinaama diga e yiyam makko deyyitiidam. ¹⁴ Gam Almasiihu nun laatii jam meeden. O wadii laatiiabe Yahuduube e be lenyi janani laatii gootum, diga e hokkugo yonki makko dow leggal palaanal. Hande non o pusiri bombooru gaynu nuu do seennunoo be. ¹⁵ Almasiihu moytii Sariya e umurooje mum, e kakkilanol mum fu. Non non o wadiri Yahuduube e be lenyi janani fu laatii lenyol kesol, gam bee kawti e makko. Hande non o jonniri jam hakkune maabe. ¹⁶ Diga e maayde makko dow leggal palaanal o weldiniri be e Alla. O hawtii be be laatii bannu gootol diga e maayde makko. Diga e palaanal nal, o sotiniri gaynu tawanoonu hakkune maabe. ¹⁷ Almasiihu warii fiinii habaru jam caka moodon, onon be lenyi janani woddinooobe, e onon Yahuduube badinooobe. ¹⁸ Gam sabbu Almasiihu, en fu, en kebii laawol yottaago to Baaba, e ballal Ruuhu gooto.

¹⁹ Hande non, on laataaki kade hobbe, dum bo jananbe. On laato-dake be genni goori e himbe Alla, oon himbe wuro Alla. ²⁰ On ma-haama dow suudu nol dadda mum laatii lilaabe e annabiiabe. Yeesu Almasiihu e hoore mum woni hayre jogiine maadi. ²¹ Kanko nun jogii maadi nin fu, eni mawnira, faa ni towa, ni laato suudu Alla Joomiraawo ceniinol. ²² No kawtudon e makko, on laatake mahirdum to Alla wonoto diga e Ruuhu mum.

3

Pol, lilaado caka be lenyi janani

¹ Min Pol, mii maabbaado der kasu gam golle Yeesu Almasiihu caka moodon, onon be lenyi janani. ² Seko walaa, on nanii habaru golle de Alla yowanimmii e moyyere mum, mi wada gam mon. ³ O hollitanake am, o faaminimmii asiiri ko o resi o wada. Kanjum nun binnanmi on e haala sedda. ⁴ To on jannii derewol am, on annan no paamirmi asiiri dow Almasiihu. ⁵ Asiiri on, himbe hollaakano dum der jaamanuuji jawtudi. Amma jooni, diga e Ruuhu Ceniido, Alla hollitii dum lilaabe e annabiiabe be o sufi be gollanoo mo. ⁶ Nani do no asiiri on laatori: Diga e linjiila, be lenyi janani hebi gedu mum der moyyereji desaadi, hande no Yahuduube hebiri. Be laatake jokkule bannu gootol, bee goodi alkawal gootal gam be kawtii e Yeesu Almasiihu.

⁷ Linjiila kan nun laatiimi golotoodo mum, sabbu moyyere ne Alla wadanimmi e golle baawde mum. ⁸ Min buri goondinbe fu faandugo. E non, mi hebii moyyere waajaago be lenyi janani habaru jawdi gonuni der Almasiihu, ni faamataako. ⁹ Mi hebii bo dokkal faamingo no Alla tagudo huune fu hebbinirta ko o resuno o wada, cuudinoodum diga den. ¹⁰ Hande non Eklesiya anninirta woodube baawde e semme dow kammu, no faamu Alla duudiri. ¹¹ Non o resunoo o wada diga booyidum, ko o hebbini dum diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ¹² En kawtii e Almasiihu, en goondinii mo, to non, en baawan ko battii Alla e hoolaare. ¹³ Kanjum wadi mii eela on, to on accee berde moodon biisoo sabbu tooraaji di kebammi gam moodon. Tooraaji din laati nun teddujal moodon.

Yidde Almasiihu yidi en

¹⁴ Gam sabbu dum don fu, mii jiccano Baaba. ¹⁵ Diga e makko lenyi gonudi dow kammu e leydi

fu hebi inne mum. ¹⁶ Mii eela Alla mo tedduŋal manŋal semmidina berde mon e baawde Ruuhu mum Ceniido. ¹⁷ Mii eela Almasiihu wonoo der berde moodon, diga e goondingo mo. Mii eela mo kade, cemmidee der yidde, gadee dadi der mayre. ¹⁸ Hande non paamirton, onon e himbe Alla fu, no yidde Almasiihu foti yaajugo e juutugo e luggugo e towugo. ¹⁹ Mii eela Alla annina on yidde Almasiihu burune faamu fu, gam laatodon hebbu6e, Alla bo hebba der moodon.

²⁰ Alla gollotoodo der meeden e baawde mum, wadana en bura ko eeleten, e ko miiletan fu. ²¹ Tedduŋal laatanoo mo der Eklesiya, diga e Yeosu Almasiihu, der jaamanuujii fu, faa abada abadin! Aami.

4

Laataago gootum der goondinki

¹ Mii eela on, min ma66aado der kasu gam Joomiraawo, goniree no fottiri hande no Alla noddiri on. ² Buytee ko'e mon, laatee diggu6e e munyu6e. Munyanee himbe e yidde. ³ Tinnee oon laatii gootum hakkune mon, diga e jam mo Ruuhu Ceniido hokkata on. ⁴ Bannu gootol nun woni, e Ruuhu gooto, non bo gootum woni ko tammihiidon yeeso, dum Alla noddani on. ⁵ Joomiraawo gooto nun woni, e goondinki gooti, e batisi gooti. ⁶ Alla gooto nun woni, laatiido Baaba himbe fu, laamaniido himbe fu, gollotoodo diga e himbe fu, gonudo der himbe fu.

⁷ Moy meeden fu hepii dokkal moyyere, jaka no Almasiihu yidirani dum. ⁸ Dewtere wi'ii:

«O eencii dow, o yaarii nanŋaa6e, o hokkii himbe dokke».

⁹ Ume nun «o eencii dow» yidi fillitaago? Ko dum fillitii woni, o artii o jippii der nokkuure to buri luggugo der leydi. ¹⁰ Jippiido on woni, «eencudo» faa dow kammu, gam o

hebba duuniyaaru fu. ¹¹ Kanko nun hokki wo66e 6e laato lilaa6e, wo66e annabiibe, wo66e waajotoo6e, wo66e bo durugo himbe, e janŋingo 6e. ¹² O wadii dum gam o siriyo himbe Alla gam golle, 6e mawninira bannu Almasiihu. ¹³ Hande non tinnortoden keben goondinki gooti, e annal Biddo Alla gootal, laatoden maw6e, jottoden to Almasiihu woni laatoden hande no o wa'i. ¹⁴ Den, en laatataako kade sukaa6e wifitintee6e nokku fu, hande laanayel diyam nel galmaaji diyam jaarata to yidi. Den bo, janŋinoobe pewe majjintaa en e yoyre mum. ¹⁵ Amma to een bata goonja e yidde, en mawan der huune fu, een poonnorii Almasiihu laatiido hooreejo. ¹⁶ Diga e makko nun jokkule bannu fu jogontirii. To jokkulal fu e wada golle mum, den bannu mawnan, yaha yeeso der yidde.

Almasiihu laatinii en hey6e

¹⁷ Mii bata on, mii batitoo e inne Joomiraawo, to on nyaamee goonki mon hande heefer6e, 6e miilooji mum majjinta dum. ¹⁸ Hakkillo ma66e ni66ii, 6ee boddodii yonki ki Alla hokkata. Be galaa annal, ko berde ma66e e yoori. ¹⁹ Be annaa suttontirgo ko woodi e ko halli, 6ee nyaama goonki ma66e no 6e pakkiri fu, 6ee gada ko berde ma66e yidi.

²⁰ Amma onon, kanjum bane janŋinadon e Almasiihu. ²¹ On nani habaru makko, on janŋinaama goonja gonuka e makko. ²² To non, borte jikku moodon nu gonunodon e muudum. Kanjum woni suunooji bannu kalkooji yonkii moodon. ²³ Accee Ruuhu Alla laatina yonki moodon e hakkillo moodon kesum. ²⁴ Bornee jikku kesu nu Alla tagi dow nandi mum he6a gonodon no foonnitorii e no laabiri, yiwudum diga e goonja.

²⁵ Ton non, accee batugo fewre, moy mon fu bata bannun goonja, gam en fu, en laati nun jokkule bannu gootol. ²⁶ To mone wadii on, to on gadee hakke. To on accee mone wada on faa naaje yana. ²⁷ To on kokkee Seydan laawol der moodon baa sedda. ²⁸ Bujjannoodo acca guyka mum, wada golle geete e semme bannu mum, gam heba ko wallirta woodube haaje. ²⁹ Haanay haalaaji bondi e wurtoo diga e kunnude moodon. Ko haani gadon woni, baton haalaaji nafooji, cemmidooji goondinki wobbe, gam kettinaniibe on nana ko nafata dum. ³⁰ To on metinee berne Ruuhu Ceniido mo Alla maanorii on, gam o rindina on nyalaane darjal. ³¹ Ikkinee ko haadi e gaynu, e mone, e palmooje, e jennooje e huune ko halli fu caka moodon. ³² Gadontiree ko woodi hakkune mon. Jurmontiree, moy fu yaafanoo bannun, hande no Alla yaaforanii on, sabbu kawtal mon e Yeesu Almasiihu.

5

Wonaago der jayjol

¹ Jooni on laatike 6i66e Alla yidaaabe, gam majjum, yemminee mo. ² Yidde ardanoo goonki mon, hande no dum laatii e Almasiihu. O yidii en, faa o hokki yonki makko gam meeden. O laatake sadaka e kiisaadum pottandum Alla.

³ On laatike himbe Alla. Gam majjum haanay jeenu, e cobudum fu, e suuno, batanee caka mon. ⁴ Hande non bo, haanay haalaaji centiniidi, di walaa hoore, e haalaaji baanji baanji, nanee caka moodon. Ko haani wurtoo e kunnude moodon woni, jetton Alla. ⁵ E haani paa-mon faa wooda: Jeenoobe e sobube e suunaabe, gam suuno laati nun saafugo tooruure, bee don fu walaa gedu der Laamaare Almasiihu e Alla.

⁶ To on accee goddo majjina on e haalaaji baanji baanji, gam

iri majjum nun waddata mone Alla dow salii6e dwtanaago mo. ⁷ Sabbu majjum, to on kawtee e himbe iri ma66e. ⁸ Aran, der niwre gonunodon, amma jooni, gam kawtal moodon e Joomiraawo, on naati e jayjol. To non, buuree hande 6i66e jayjol. ⁹ Gam ko jayjol rimata woni: geetaaku e foonnitaare e goonja fu. ¹⁰ Liinyee ko fottanta Joomiraawo. ¹¹ To on gattee juude mon e golle gadeteede der niwre, de walaa nafuwe, amma cumpitee de. ¹² Ko himbe 6en wadata e suude, baa batugo dum e sentinii. ¹³ Amma to huune sumpitaama, jayjol hollitan no dum laatii. ¹⁴ Huune ko wurtii fu, laatoto jayjol. Gam majjum acci e wi'ee:

«Finu e doynol maa, an daaniido!

Umma hakkune maay6e,

Almasiihu yaynante jayjol mum.»

¹⁵ Gam majjum, kakkilane yaadu mon dow no gonirton, to on laatee hande 6e galaa hakkillo, amma laatee hakkil6e. ¹⁶ To on majjinee wakkati, gam nyalaade de gonuden e mum jooni e halli. ¹⁷ Gam majjum, to on laatee 6e walaa hakkillo, amma paamee ko Joomiraawo yidi. ¹⁸ To on accee bagi doyya on, gam edam watta himbe der hallumaru, amma, kebbe Ruuhu Ceniido. ¹⁹ Cemmidooniree e jimi jabuuraaji e jettooje, e jimi ruuhunkeeji. Jimanee Joomiraawo, maantee mo e berde mon fu. ²⁰ Jettee Alla Baaba wakkati fu e gam huune fu, e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ²¹ Moy moodon fu dwtano banniraawo mum gam teddingo Almasiihu.

Joonne banjontirbe

²² Onon rew6e, dwtanee wor6e moodon hande no dwtorantodon Joomiraawo. ²³ Gam gorko nun laatii hooreejo dow debbo muudum, hande no Almasiihu laatorii hooreejo dow Eklesiya.

Kanko woni kisinoowo Eklesiya, laatiika ɓannu makko. ²⁴ Hande no Eklesiya dowtorantoo Almasiihu, hande non debbo fu, haani dowtorano gorko mum, dow huune fu.

²⁵ Onon worɓe bo, jidee rewɓe moodon hande no Almasiihu yidiri eklesiya. O yidii ka, faa o hokki yonki makko gam makka, ²⁶ gam o loota ka e diyam, o laaɓina ka e haala makko. ²⁷ O wadii dum, heɓa o darina ka yeeso makko e tedduɗal, ka laatoo ceniika, ka walaa aybe, dum bo tuuni, maa bo boofol gom, e huune ko nandi e mum fu. ²⁸ Hande non, haani worɓe yidira rewɓe mum, hande no ɓe jidiri balli maɓɓe. Jidudɗo debbo mum, yidii hoore mum. ²⁹ Dadey, godɗo meeday ko wanyi ɓannu mum. Amma oo nyaanna njol, oo hiinnoo njol, hande no Almasiihu wadanta Eklesiya, ³⁰ gam enen nun laatii jokkule ɓannu makko. ³¹ Kan wadi dewtere wi'i: «Gorko accan baaba mum e inna mum, takkontira e debbo mum, ɓe fu dido, ɓe laatoo ɓannu gootol*.» ³² Asiiri mawdo nun don. Amma, Almasiihu e Eklesiya mum nun batananmi. ³³ Amma onon ko yaali on woni, gorko fu yida debbo mum, hande no yidiri hoore mum. Debbo bo teddina gorum.

6

Sukaabe e saareeji mum

¹ Onon sukaaɓe, dowtane saareeji moodon, gam sabbu Joomiraawo, kanjum laatii ko fotti. ² «Teddin baaba maa e inna maa.» Kanka woni umuroore arandeere, goodune alkawal. ³ Den: «a heɓan barke, balde maa juuta der duuniyaaru,» kan woni alkawal njal*.

⁴ Onon saareeji, to on metti-nee ɓerde sukaaɓe moodon, amma,

eltee ɓe, oon ekkitina ɓe laawol Joomiraawo hande no haani.

Maccuɓe e joomiraabe mum

⁵ Onon maccuɓe, dowtane joomiraabe moodon ɓe duuniyaaru do, e kulol e diwnugo, e ɓerde laaɓude, hande no dowtorantodon Almasiihu. ⁶ Dowtane ɓe, hinaa yeeso maɓɓe tan, gam fottango ɓe. Amma dowtane ɓe gam on maccuɓe Almasiihu, wadooɓe ko Alla yidi e ɓerde goote. ⁷ Jagganee ɓe e seyo, hande Joomiraawo nun jaggantodon, himɓe bane. ⁸ Gam oon anni neddo fu gadudo ko woodi, heɓan riiba majjum to Joomiraawo, baa to oo dimo, dum bo maccudo.

⁹ Onon joomiraabe bo, jogoree non maccuɓe moodon. Accee nyaasitaago ɓe. Annitee, onon e maɓɓe fu, Joomiraawo gooto goodudon dow kammu, o ɓurontirtaa bo himɓe.

Kabirdum goondindo

¹⁰ Ko horii wi'ugo on woni: Accee baawde Joomiraawo mawde semmidina on. ¹¹ Ettee kabirdum dum Alla hokki on fu, gam baawon daraago yeeso dabareeji Seydan. ¹² Gam e himɓe bane kaɓidinten, amma e ruuhuujji kalludi, tawaadi dow kammu, goodudi baawde e semme, e laamanii duuniyaaru nu niwre. ¹³ Gam majjum, ettee kabirdum dum Alla fu, gam baawon ko darii to nyalaade kallude warii, keɓon semme ɓaawo to hawre heennyii.

¹⁴ To non, ummee daree. Kaɓɓee goonja hande ɓelɓelol e punjuli moodon. Bornee foonnitaare hande toggoore janni ne konu. ¹⁵ Tinnaare waajaago linjiila ka jam laatoo pade moodon. ¹⁶ Wakkati fu, jogee goondinki hande taɓɓordum kure. E makki nyifirton kure Ibiliisa de yiite.

17 Kuunee kisidam hande hu-
 uneere janni, jogee haala Alla
 hande kaafahi ki Ruuhu Ceniido
 hokkata. 18 Wakkati fu gadee
 du'aaje feere feere. Eelee ballal
 Alla hande no Ruuhu Ceniido
 hollitirta on. Deenee e tinnaare!
 To on accee du'anaago himbe Alla.
 19 Du'anee am min bo, gam Alla
 hokkammi boliide pottude, mi
 anninira e cuusal, goonja cuudiika
 der linjiila. 20 Kanka nun laatiimi
 lilaado mum, mii ha66iraa callallu-
 uji. Du'anee am, gam mi waawa
 ko waajii ka e cuusal, hande no
 haaniri.

Baynaade

21 Mii yidi onon bo, annon no
 gonirmi e ko gadanmi. Gam ma-
 jjum, Tikikus banniraawo meeden
 jidaado, gollantoodo Joomiraawo e
 hoolaare, humpitan on habaru am
 fu. 22 Mii lila mo e moodon, gam
 annon no men goniri, o fukkina
 hakkillo moodon.

23 Banniraabe, Alla Baaba, e
 Yeesu Almasiihu Joomiraawo,
 hokka on jam e yidde, o hokka
 on goondinki bo. 24 Yidu6e Joomi-
 raawo meeden Yeesu Almasiihu fu,
 e yidde ne heennyataa, moyyere
 Alla laatanoo dum.

Derewol ɲol Pol wannani 6e Filippi

Haala Puddirka

Filippi tawaaka maa der leydi Eropa, weccoore Maseduwaan to Romankeebe laamanii. Der ja-haanjal didabal ɲal Pol wadi kanko e Silaasi gam waajaago linjiila, der maggal nun o waaji himbe Filippi, go eklesiya fuddi, Golle Lilaabe 16.12-40. Eklesiya arandeya nun don ɲa Pol tiggi der leydi Eropa. Sabbu tooraaji ummiidi nun Pol nannaa ma66aa der kasu. Diga kasu don nun o wannani himbe Filippi derewol ɲol do.

Wo66e e miila Efesu nun Pol woni der kasu go o wanniri derewol ɲol. Wo66e bo e miila Kaysariya nun, amma to nandi goonja ɓuri woni Roma. Amma e nun fu Pol e miili yooftinte, o yaha to himbe Filippi gam o walla 6e, goondinki ma66e beydoo, berde ma66e wela.

Pol yettii himbe filippi gam ballal ɲal 6e balliti mo dow dokkal ɲal 6e lildani mo diga e junno Epaforoditus. Baawo mum, o battii 6e no o wonorii, e ko wadata to o woni. O semmidinii 6e 6e daroo der goonja linjiila no haaniri, o tiidinii 6e 6e gonoo der joonne seese hakkune ma66e, ko dum laatoo bo, sey moy ma66e fu buyta hoore mum.

Wo66e innii derewol ɲol, «derewol seyo» gam boliide ceyee, belbeltee kebbude der maggol.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka e cannooje 1.1-12
2. Habaruuji dow Pol 1.13-26
3. Wonaago der nannantiral e buytugo hoore mum 1.27-2.18
4. Habaruuji dow Timote e Epaforoditus 2.19-30
5. Hakkilango waajotoobe fe-woobe, e kujje kallude 3.1-4.9
6. Jettooje e cannooje 4.10-23

Sannoore

¹ Min Pol e Timote, maccube Yeesu Almasiihu, wannani seniibe hawtuube e Yeesu Almasiihu wonbe Filippi derewol ɲol, e onon ardiibe e gollotoobe der eklesiya.

² Alla Baaba e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hokka on moyyere e jam!

Pol e du'anoo 6e Filippi

³ Mii yetta Alla am de ciwtormi on fu. ⁴ Wakkati du'antoomi on on fu, e berne welne du'ortoomi, ⁵ diga nyalaane arandeeere faa jooni, on darorake am, on ballii am waajaago linjiila. ⁶ Mii tabbitini, Alla puddudo golle muudum boodude der moodon hebbin de, der nyalaane Yeesu Almasiihu. ⁷ E fotti, mii woodi miilooji dui dow mon on fu, gam mii watti on der berne am. Gam baa no ka66aami callalluuji gam mi seedanake linjiila tabbitinmi ka, on darorake am, on kawtii e am der moyyere ne. ⁸ Alla woni seedeejo am, mii yidi on on fu e yidde Yeesu Almasiihu.

⁹ Ko eelananmi on Alla woni, beydodon yeeso yeeso, dow yidde, e dow annal, e suttontirgo goonja e fewre, ¹⁰ gam baawon annitingo ko ɓuri nafugo, laatodon laa6ube, 6e galaa gacce der nyalaane Almasiihu wittoyta. ¹¹ On kebbinaama 6i66e foonnitaare yiwude diga e Yeesu Almasiihu, gam inne Alla teddinee, yettee.

Almasiihu woni yonki

¹² Banniraa6e, mii yidi, annon dum do: ko he6immi walli linjiila yahugo yeeso. ¹³ Himbe hiitorde wuro laamiido, e wo66e, e nokku fu e anni no gam Almasiihu nun ma66aami der kasu. ¹⁴ Ma66ol am accii banniraa6e duu66e beydii hoolaago Joomiraawo, 6e accii hulugo, 6e beydi cuusal dow wajaago haala Alla.

15 E goonja, woodi waajotoo6e habaru Almasiihu gam nawniraagu e jeddi, amma e woodi waajorto6e e miilooji boodufi. 16 Bee do e wada dum gam 6ee jidi Almasiihu, 6ee anni mi yowanaama habango linjiila. 17 Amma 6ee to, e waajo habaru Almasiihu gam nawniraagu, miilooji ma66e bo laa6aa, kade bo, 6ee daarta beydugo toora callalluuji am der kasu.

18 No 6e baajori fu, dum billataa am! to yidi anniyaaji ma66e laato6 bondi maa bo boodufi, anni inne Almasiihu waajee tan, mii seyii, mi seyoto bo kade. 19 Gam mii anni heennyitirde toora kan laatoto kisidam am, gam sabbu du'aaje moodon, e ballal Ruuhu Yeesu Almasiihu. 20 Mii hedii sanne, mii woodi bo tammuwe, mi hebataa senteene goddum. Amma hande no baadey, nun jooni bo, mii anni mi teddinan Almasiihu e tinnaare, der gurnam am, baa to mii wuuri, baa to mi maayi. 21 Min kan, Almasiihu woni gurnam am, maayde laatani am nun riiba, 22 amma, to wonaago am e duuniyaaru waddanan am wadugo golle nafooje, den mi annaa du ume nun cu6anmi. 23 Mii wada berde didi: ko jidumi woni, mi yaha mi wonda e Almasiihu, kanjum buranimmi woodfugo. 24 Amma gonki am e duuniyaaru buran nafugo on. 25 Mii hoolii, mii anni mi wonoto e duuniyaaru taw, mi wonda e moodon on fu, gam beydodon yeeso, berde moodon wela gam goondinki, 26 hande nun, to mi wittoy to moodon, daliila juroraago kawtal mon e Yeesu Almasiihu beydoto.

27 Amma, sey no gonirdon fotta e linjiila Almasiihu, gam to mi warii daarugo on, naa bo to mi waray, mi nana oon tabitii der hakkillo wooto, oon kaba gam goondinki linjiila e berde goote,

28 to on accee way6e huunna on baa sedda, kanjum hollitinta seedaaku halkere ma66e, amma onon, kisidam moodon, dum fu diga to Alla dum yiwi. 29 On kokkaama moyyere goondingo Almasiihu, kanjum tan bane, on kokkaama bo moyyere tooranaago mo, 30 e daranaago hawre woore ne ji'udon mii haba, e ne nanoton kade mii haba faa jooni.

2

No Almasiihu leesiniri hoore mum, e no Alla mawniniri mo

1 Almasiihu deyyitini berde moodon, semmidini on der yidde, oon kawti e Ruuhu, oner goodi yurmeene e endam, naa noy?

2 To non kan, kebbinee seyo am e laataago gootum hakkune moodon: yidde moodon, e berde moodon, e miilo moodon laato6 gootum. 3 To on gadee goddum e miilooji burontiro, naa bo e manju hoore; amma leesinee ko'e mon, moy mon fu daara wo66e hande buru6e dum. 4 To goddo moodon daarta ko nafata dum tan, amma daarta ko nafata wo66e bo. 5 Goodee hakkune mon, miilo no Yeesu Almasiihu woodunoo.

6 Kanko potidindo e Alla diga fuddoode, e non fu, o daaray fotugo makko e Alla hande huune ko o jogitinto,

7 amma o buyti hoore makko, o etti jayri maccudo, o nandi e him6e,

o tawaama oo laatii neddo deydey.

8 O leesinii hoore makko, o downtanii Alla faa o maayi, o maayi dow leggal palaanal.

9 Gam majjum, Alla etti mo faa dow,

hokki mo inne burne inde fu manju,

10 gam to inne Yeesu noddaama, doole him6e fu jiccoo dow kammu e dow leydi, e der leydi fu,

¹¹ kade bo himbe fu batan wi'a, Yeesu Almasiihu woni Joomiraawo, gam inne Alla Baaba teddinee.

Jaynee der duuniyaaru

¹² Gam majjum, banniraaɓe am yidaaɓe, hande no dowtoridon wakkati fu, hande nun, gadee kolliton kisadam moodon e kulol e diwnugo, hinaa to mii wondi e moodon tan, amma baa no mii bodɗodii on bo. ¹³ Gam Alla e hoore mum nun gollata der moodon, faa jidon ko weli mo, gadon dum bo.

¹⁴ Ko gadoton fu, to on dumbitee, to on kaɓee bo, ¹⁵ gam laatodon ɓe walaa gacce, laaɓuɓe, ɓiɓɓe Alla ɓe walaa ko elee, wonɓe der jaamanuru biisiinu, oonyiinu, laatodon yaynooɓe der duuniyaaru hande fitillaaji. ¹⁶ Oon baajoo ɓe haala ka yonki gam mi juro der nyalaane wittogyo Almasiihu, mi anna doggudu am e comuri am waday baanji.

¹⁷ Golle moodon laatake hande dokkal goondinki mon. Baa to yiiyam am reyyitake dow dokkal moodon, mii seyorii dum, mii seyorii on bo on fu. ¹⁸ Hande non onon bo, ceyee, ceyodee e am.

Timote e Epafroditus

¹⁹ To Joomiraawo Yeesu jabii, ɓooytaa mi lilan Timote to moodon, gam min bo, mi heɓa habaruuji moodon di o waddanoytammi, di cemmidinammi, ²⁰ gam mi walaa godɗo jidɗo on hande am, paaliɗo on e goonja, to hinaa kanko, ²¹ horiiɓe fu haaje mum tan miijantoo, hinaa dum Yeesu Almasiihu. ²² Oon anni Timote hollitii oo laatii koolaado, o gollodake e am gam waaji linjiila hande no ɓidɗo gollorantoo baaba mum. ²³ Kanko miilumi lilugo to moodon law, to mi annii no haala am laatortoo. ²⁴ Mii hooli Joomiraawo, do e yeeso sedɗa, min e hoore am mi waran to moodon.

²⁵ Amma mi tawi e haani mi lila banniraawo am Epafroditus, gollodiɗo am, e wallitammi hawre, kanko lilunodon to am gam o wallammi huuntugo haaje am. ²⁶ Emo humpaa on boodum on fu, kade bo o toorakeno sanne no nanudon emo nyawi. ²⁷ E goonja, o nyawiino sanne faa o ɓadii maayugo, amma Alla yurmame mo, kanko tan bane Alla yurmii, baa min Alla yurmame am, gam to mi heɓu biisere ɓerne dow biisere ɓerne. ²⁸ Kan wadi, jidum lilugo mo law to moodon, gam ɓerde moodon wela e yi'ugo mo, min bo, biisere ɓerne am buytoo. ²⁹ Cilminee mo e inne Joomiraawo e seyo manɗo. Teddinee himbe hande makko, ³⁰ gam der golle Almasiihu o ɓadino maayugo, o hokkii yonki makko der kaliire gam o hebbita ko on baaway wallugo am wadugo.

3

Goonjaaku, sey der Almasiihu

¹ Banniraaɓe am, ko horii wi'ugo on woni: Ceyoree Joomiraawo. Mi somataa maytitaago goota kan der binni am, gam kanjum tabbitinta faamu moodon. ² Kakkilane himbe nanduɓe e dawaadi, e gollotooɓe halluɓe, jeeyanɓe on juulnaago! ³ Gam enen woni julniibe e goonja, enen saafrooɓe Alla e Ruuhu, jurortoosɓe Yeesu Almasiihu, ɓe koolaaki ko'e mum. ⁴ Min e hoore am, mi waawanno yowugo hoolaare am dow gadu ɓannu. Woɓɓe e miili waawan hoolaago hoore mum, hakko min. ⁵ Mii julnaado nyaanne jeetatawre, mii Isira'iilaajo yiwudo e lenyol Benjamin, mii Iburaninkeejo ɓii Iburaninkeejo. Dow wecco tawreeta, mii Farisajo, ⁶ ko yaalani tinnaare, mi tooriino eklesiya, dow wecco foonnitaare ko tawaa der sariya, mi walaa gacce. ⁷ Dum don fu daarunoomi hande riiba, amma jooni mi

daarii dum baanji gam Almasiihu. ⁸ E goonja, mi daarii huune fu baanji, gam mi heʒii ko ɓuri dum teddugo, kan woni annugo Yeesu Almasiihu Joomiraawo am. Gam makko, mi majjinii huune fu, daarumi dum hande buuri, gam mi heʒa mo, ⁹ mi tawee e makko, hinaa e foonnitaare yiwune diga dowtanaago tawreeta, amma e foonnitaare yiwune diga goondingo Almasiihu, ne Alla hokkata goondinɓe. ¹⁰ Min kan, sago am woni annugo Almasiihu e baawde pintol mum, mi heʒa gefu am der toora makko faa mi nanda mo der maayde makko, ¹¹ gam no dum wadi fu, min bo, mi heʒa yottaago nyalaane pintol maayɓe.

Doggango far to riiba

¹² Mi wi'ay mi heʒii ko keɓal am, naa bo mii kebbuɗo, amma emi jokki doggudu am gam mi happa ŋal law. Min e hoore am Yeesu Almasiihu happii am. ¹³ Banniraaɓe am, min e hoore am, mi wi'ay mi happii ŋal ko, amma ko gaɗanmi nun: Emi yeggita ko yawti, mii foonnani ko woni yeeso, ¹⁴ mii doggana heennyitirde gam mi heʒa riiba, noddoore ne Alla noddi en diga dow kammu gam kawtal men e Yeesu Almasiihu.

¹⁵ To non en fu, enen ɓennuɓe der goondinki, sey gooden iri miilo ŋoo, amma dow gokka, to on goodi miilo wonjo no paamirton, Alla hollan on ko haani. ¹⁶ Amma to jottiden do, sey tokken laawol ŋol jaheten e mum jooni.

¹⁷ Banniraaɓe, on fu, yemminee am, daaree wa'uɓe hande no ji'udon emen laatii. ¹⁸ Gam duuɓɓe e yaha hande wayɓe leggal Almasiihu palaanjal, mi batiino on ka de duuddum, jooni bo, mii batitoo on ka e bojji, ¹⁹ heennyitirde maɓɓe laatoto halkere, deedi maɓɓe laatii tooruuje maɓɓe, ɓee juroro ko waddanta ɓe senteene, huune duuniyaaru tan ɓe miijanto. ²⁰ Amma

enen, dow kammu jeyaden, diga ton kediden Kisinoowo men, Joomiraawo Yeesu Almasiihu wara. ²¹ Kanko o waylitan ɓalli meeden centiniidi, o nandina di e ɓannu makko tedduŋol, o wadan dum diga e baawde kokkude mo laamanaago huune fu.

4

Ceyoree kawtal mon e Joomiraawo

¹ Gam majjum, banniraaɓe am yidaaɓe, mii woodi kumpa yi'ugo on sanne, onon laatii seyo am, e tutawal am, tabitee hande nun der kawtal mon e Joomiraawo, onon yidaaɓe am.

² Mii wi'a Ewodi e Sintis ɓe gonda der hakkillo wooto gam Joomiraawo. ³ An gollidoowo e am koolaado, mii eelee ballaa rewɓe ɓen, ɓe gollidii e am gam waaju linjiila, kamɓe e Kelema e gollodiibe e am woɓɓe, inde maɓɓe winnaama der dewtere yonki.

⁴ Wakkati fu, ceyee der kawtal moodon e Joomiraawo, mii batitoo ka kade, ceyee! ⁵ Accee himɓe fu annita neddaaku moodon. Joomiraawo ɓadake warugo. ⁶ To on accee ɓerde moodon biisoo gam goddum, amma huune fu kollee dum Alla. Du'ee, eelee, eelitee, jettee Alla. ⁷ Jam Alla ɓurudum faamu fu, reena ɓerde moodon e miilooji moodon der kawtal mon e Yeesu Almasiihu.

⁸ Banniraaɓe am, ko horii wi'ugo on woni, miilane ko laatii goonja, ko foti teddineego, e poonnitiidum, e laaɓudum, e kaanudum yideego, e ko manatee, e kaanudum yetteego, e ko haani maanteego. ⁹ Ko janninmi on jabudon, nanudon, ji'udon e am, golloree dum, Alla mo jam wonda e moodon.

Pol e yetta gam ballal

¹⁰ Mii seyorii Joomiraawo sanne, gam on puɗɗitake miilango am. E goonja oon goodunoo miilooji dii

dow am, amma on keɓayno laawol hollitingo ɗum. ¹¹ Hinaa gam dullere acci ko mii bata ka, gam mi ekkitake seyoraago no gonirmi fu. ¹² Mii waawi wonaago der dullere, mi waawan bo ko woni der keɓal. Der wakkatiiji fu e no ɗum laatii fu, mi ekkitake wonaago der haarande e rafo, der goonnan e dullere. ¹³ Mi waawan ko waɗi huune fu, gam sabbu cemmidiinoowo am. ¹⁴ Amma e nun, on gaɗii ko woodi, no balluɗon am der toora am.

¹⁵ Onon 6e Filippi, oon anni no yiwumi Maseduwaan, der wakkati puɗɗumi waajaago linjiila, eklesiya gom hawtay e am dow hokkugo e jaɓugo, to hinaa onon, ¹⁶ onon tan wallimmi, gam no jahumi Tesalonika, on lildii am ballal de ɗiɗi mi huntira haaje am. ¹⁷ Dum wi'ay no ballal nun daartanmi, ko daartanmi woni, bikkon goondinki moodon beydoo faa ɗuuda. ¹⁸ Mi heɓi ballal moodon ɗal lilduɗon am fu e junɗo Epaforoditus, ɗal heyii am faa ɓuri haaje am. ɗal laatake hande wardi belɗo, hande sadaka, ɗum Alla jaɓi. ¹⁹ Alla am huunta haajeeji moodon fu, jaka goonnan mum tedduɗal, ɗum wadoo der kawtal moodon e Yeesu Almasiihu. ²⁰ Tedduɗal wonanoo Alla Baaba meeden faa abada, Aami!

Cannooje

²¹ Cannee seniiɓe hawtuɓe e Yeesu Almasiihu. Banniraabe wondube e am sannii on.

²² Goondinɓe wonɓe ɗo fu sannii on, wonɓe der wuro Kaysara bo sannii on puy.

²³ Moyyere Joomiraawo men Yeesu Almasiihu wonda e moodon!

Derewol ɲol Pol wɪnnani 6e Koloosi

Haala Puddirka

Der wakkati gooti nun Pol wɪnni derewol Koloosi, e ɲol Efesu. Wanɲarde Koloosi tawaaka maa der Turkiya ni jooni. Pol bane titi eklesiya kan, amma gollodintoo6e mo gooto mum nun. Epafaras nun waajii 6e linjiila. Wadoto Epafaras nun maatini Pol tooraaji di goondin6e Koloosi woodi, gam wo66e yahii ton e janɲina haalaaji di yaaday e linjiila. Kanjum laatii ko wo66e daari annal lugguɲal. Ekkitinooje den yiwii diga e Yunaninkee6e, go dum hawrontiri e tawaanɲal Yahuduu6e, e gaɲu ma66e, hande jon saafugo malaykaa6e, e haala juulnol. Boofi janɲinteedi ɲin e wittina him6e der dowtanaago tawreeta Muusa. Baawo no Pol sannii 6e hande no o woowi wadugo. O batanii Almasiihu e golle mum. Baawo mum o batanii 6e hawre ne o wadata gam linjiila yaha yeeso der siire Koloosi e Lawdikiya. Den o wittoy oo batana golle Almasiihu.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka e cannooje, 1.1-11
2. Manɲu Almasiihu e golle mum, 1.12-2.19
3. Goonki goondindo laati nun goonki to neddo jey hoore mum 2.20-3.5
4. No goonki kin hollitorto, 3.6-4.6
5. Cannooje, 4.7-23.

Sannoore

¹ Min Pol, mii laatii lilaado Yeesu Almasiihu e sago Alla. Min e banniraawo meeden Timote, ² men canni on onon him6e Alla wonu6e Koloosi, banniraa6e men hoolaa6e der kawtal mum e Almasiihu.

Alla Baaba meeden wadana on moyyere, hokka on jam!

Pol e yetta Alla gam 6e Koloosi

³ Wakkati fu, emen du'anoo on, emen jetta Alla, Baaba Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ⁴ Men nani habaru goondinki moodon dow Yeesu Almasiihu e batane, e yidde ne goodudon dow him6e Alla fu. ⁵ Oon goodi dum gam oon kedii ko Alla resani on dow kammu. Oon kedii ko Alla resani on gam on nani haala goonakuwa, yiwuka e linjiila. ⁶ Linjiila kan yottake on, e rima 6ikkon, e sankitoo, e laya der duuniyaaru fu. Hande non dum laatii to moodon onon bo, diga nyaanne nanudon, ko paamudon moyyere Alla e goonɲa. ⁷ Epafaras banniraawo amen jidaado, gollodintoodo e amen, waajike on haala moyyere nen. Oo laatii koolaado, gollantoodo Almasiihu caka moodon. ⁸ O batii men bo yidde ne Ruuhu Ceniido watti der berde moodon.

⁹ Gam majjum, menen bo, diga men nani ka, men accay du'anaago on. Emen eela Alla hokka on hakkillo fu e faamu yiwuɲu diga e Ruuhu mum. Den on kebban annal sago makko faa wooda. ¹⁰ Hande non, on buuran der goonki pottananki Joomiraawo der huune fu. On tabitinto wadugo ko woodi feere feere, on beydoto annugo Alla. ¹¹ Emen eela Alla hokka on semme, e baawde mum teddude, gam baawon tinnaago, e munyango huune fu. ¹² Jettee Alla Baaba e seyo, gam o wadii on fotu6e hebugo gedu der moyyereji di o resani him6e makko, gonudi der jayɲol. ¹³ Kanko teeti en e baawde niwre, naanni en der Laamaare Biyiiiko jidaado. ¹⁴ O sooditake en, o yaafii hakkeeki meeden.

Tedduɲal Almasiihu

¹⁵ Biddo on nun laatii nandi Alla mo yi'ataake. Kanko woni afo, burudo huune ko tagaa fu. ¹⁶ E makko Alla tagiri huune fu, ko

woni dow kammu, e ko woni e leydi, ko yi'etee, e ko yi'ataake fu, laamuuji, e baawdeejji, e semmeeji, e hoorejum fu, diga e makko dum fu dum tagaa, e gam makko bo. ¹⁷ Almasiihu na'on diga huune fu tagaaka, huune ko woni fu, diga e makko dum woni. ¹⁸ Kanko woni hooreejo Eklesiya laatiika bannu makko. Kanko woni fuddoode, oo laatii arano dow fintoobe diga maayde, gam o laatoo arano dow huune fu. ¹⁹ Gam dum fottanii Alla ko woni der mum fu wonoo der Almasiihu. ²⁰ E Almasiihu nun o weldiniri huune fu e makko, ko woni dow kammu, e ko woni der leydi fu. O waddii jam, sabbu yiyam Almasiihu deyyitiidam dow leggal palaanjal.

²¹ Naane, oon boddodinoo e Alla, oon laatinoo waybe makko, gam miilooji moodon kalludi, e golle moodon bonde. ²² Amma jooni, Alla weldinii on e muudum diga e maayde Biiyiko laatiido neddo, gam darodon yeeso makko oon laatii seniibe, laabuibe, be walaa gacce. ²³ Amma, sey tiidon, darodon e semme der goondinki, laatodon be dimmataako. To on boddodee e linjiila, laatiika tammuwe meeden. Linjiila ka nanudon, waajaama der duuniyaaru do. Min Pol, kanka nun laatiimi gollotoodo mum.

Golle Pol caka goondinbe Yeesu

²⁴ Jooni, berne am e weli gam tooraaji di kebammi gam moodon. Hande non, kebbiniranmi ko horii der tooraaji Almasiihu gam bannu mum, laatiinjal eklesiya makko. ²⁵ Eklesiya kan nun laatiimi gollotoodo mum. Alla yowanii am golle waajaago on haala mum deydey no ka wa'i. ²⁶ Kanjum woni asiiri cuudaninoodo himbe diga den, der jaamanuujji duudfi, amma jooni, Alla hollitii dum himbe mum. ²⁷ Gam Alla e yidi anningo himbe be lenyi janani manju asiiri mum teddufo. Asiiri on woni, Almasiihu

na'on der moodon. Kanko hokki on tammuwe hebugo gedu der teddujal Alla. ²⁸ Almasiihu on nun men piinata haala mum. Emen baajoo himbe fu, emen jannina be e hakkillo fu, gam men jottina moy fu yeeso Alla e hebbi der kawtal mum e Almasiihu. ²⁹ Kanjum acci mii golloo, mii haaba diga e baawde Almasiihu gollotoode e semme der am.

2

¹ Mii yidi anningo on hawre mawne ne ka bammi gam moodon, e gam banniraabe meeden wonube Lawdikiya, e wobe be meeday yi'ugo am e gite muudum fu. ² Mii wada dum, gam be keba cuusal, be kawta der yidde, be keewa hakkillo hebbuno, be paama asiiri Alla cuudiido, kan woni Almasiihu. ³ Der makko nun jawdi ni faamu e annal fu suudii.

⁴ Mi batii ka, gam to goddo majjin on e haalaaji beldi. ⁵ Bannu am e woddodii on, amma hakkillo am e wondi e moodon. Berne am e weli gam fonnitaare tawaane caka moodon, kade bo oon darii dow goondingo Almasiihu e semme.

Wonaago goonki kesi e Almasiihu

⁶ Jooni, no on jabii Yeesu Almasiihu laatoo Joomiraawo moodon, tokkee mo. ⁷ Gadee dadi der makko, mahee goonki mon bo dow makko. Cemmiidee der goondinki hande no janniniradon, jettee Alla puy.

⁸ Kakkilee gam to goddo yoyra on e annal luggunjal. Kakkilane bo haalaaji majjinooji, yiwudi e tawaanjal himbe, naa bo e semmeeji duuniyaaru. E Almasiihu bane dum yiwi. ⁹ Gam ko woni der Alla fu e yi'oo der bannu Almasiihu. ¹⁰ Onon bo, on kebii huune fu der kawtal moodon e makko, kanko laatii hooreejo laamuuji, e baawdeejji fu.

¹¹ Der kawtal moodon e Almasiihu, on kebiu juulneego. Amma juulnol nol himbe wadata bane. Juulnol yiwunol e Almasiihu nun. Nol laati nun hande moytugo baawde hakke jaaliide balli moodon. ¹² Diga e batisi, on uwidaama e Almasiihu, on pintidinaama bo e makko, gam on goonfinii baawde Alla pintinde mo e maayde. ¹³ Onon, on maayino gam boofi moodon, e gam on juulnaaki. Amma Alla wuuridinii on e Almasiihu, yaafi boofi meeden fu. ¹⁴ O moytii derewol nyamaane men, gaccotonoo nol en. O ikkinii nol, o tiggi dow leggal palaanal. ¹⁵ O bortii laamuuji, e baawdeeji fu, o sentinii di yeeso himbe fu. Non Alla jaalorii di e maayde Almasiihu.

¹⁶ Gam majjum, to on nootee goddo gaccoo on dow ko nyaamoton e ko jaroton, dum bo dow hakkilango nyalaade juulde, e lebbi, maa bo dow nyalaade ciwteteede. ¹⁷ Dum fu, kollitoojum ko waroyta nun, goonja majjum fu der Almasiihu nun woni. ¹⁸ To on accee wadoobe hande e buyti ko'e mum, ko see caafa malaykaa6e majjina on. Koydaali ma66e 6e tokkii, 6ee mawnito dow baanji, gam miilooji ma66e 6e tokkii. ¹⁹ Be kawtay e Almasiihu laatiido hoore. Kanko nun hokkata 6annu fu ko haajaa, kanko acci jokkule e dadi fu e hawti. Kanko bo acci 6annu e mawna no Alla yidiri.

Maayidingo e wuuridingo e Almasiihu

²⁰ On maayidii e Almasiihu, burtidon e baawdeeji duuniyaaru. Den, ume wadi ko oon nyaama goonki mon hande woniibe der baawdeeji duuniyaaru? Ume wadi ko oon nooto dwtanaago bodaaji himbe resanta on: ²¹ «Taa ettu dum do, taa mettu dum to, taa meemu dum do?» ²² Bodaaji dii fu laati nun nyolooji, janjinol himbe tan nun. Alla tagii kujje fu gam nafitoroden de. ²³ Gooja nun,

sujidango baawdeeji, e buytugo hoore mum, e toorugo 6annu mum puy, e nandi ko woodi. Amma, dum don fu nafataa goddum, suuno 6annu tan dum deyyitinta.

3

¹ Onon, on pintidinaama e Almasiihu. Gam majjum, daartee kujje gonude dow kammu to Almasiihu joodii nyaamo Alla. ² Miilanee kujje gonude dow kammu, to on kakkilanee kujje de leydi. ³ Gam on maayi, yonki moodon na'on suudi e Almasiihu to Alla. ⁴ To Almasiihu laatiido yonki moodon suppitooyke, on cuppitinto e makko onon bo e teddujal.

Goonki kesi e kiikki

⁵ Gam majjum, baree suunooji duuniyaaru gonudi der moodon, hande jon, baadi jayni, e cobudum, e yidde baanjaare, e suunooji kalludi, e suuno woodugo huune fu. Dum don fu, laati nun caafol tooruje. ⁶ Kanjum waddata mone Alla dow salii6e ko dwtanii mo. ⁷ Onon bo, hande non nyaamirnodon goonki mon naane, de gonunodon der hakkeeji mon.

⁸ Amma jooni, boppee kujje dee do: mone, e bernugo, e haadugo reedu, e jennooje, e batugo kalluka. ⁹ To on pewontiree hakkune moodon, gam on boppii jikku mon kiinju, e golle mum fu. ¹⁰ On laatike himbe hey6e. Alla tagudo huune kesum der moodon, accataa waylitingo dum, faa dum nanda e makko, gam ke6on annal kebbunjal. ¹¹ To non, walaa ko suttontiri Yahuduujoo e mo laataaki Yahuduujoo, juulniido e mo juulnaaki, janjudo e mo janjay, maccudo e dimo, gam Almasiihu nun laatii huune fu, e der moy fu.

¹² Alla subii on laatini on himbe mum yidaa6e. Gam majjum, goodee yurmeene mawne, e neddaaku, e buytugo hoore, e diggere, e munyal. ¹³ Munyontiree

hakkune mon. To goddo woofanii bannun, jaafontiree hande no Joomiraawo yaaforanii on. ¹⁴ Ko buri dum fu, accee berde moodon hebba yidde, gam yidde e hawta himbe no woodi. ¹⁵ Accee jam Almasiihu laamanoo miilooji moodon, kanjum Alla noddani on, gam laatodon bannu gootol. To non, jettee mo. ¹⁶ Accee haala Almasiihu hebba e moodon faa wooda. Janninontiree, tiidinontiron e hakkillo. Jimanee Alla e berde moodon fu, jettee mo e jimi jabuuraaji, e maantooje, e jimi di Ruuhu Ceniido hokkata on. ¹⁷ Ko batoton e ko gadoton fu, gadee dum e inne Yeesu Joomiraawo. Jettee Alla Baaba meeden diga e makko.

No haani goondinbe Almasiihu wonoro

¹⁸ Onon rewbe, downtanee worbe moodon, hande no haani rewbe tokkufe Joomiraawo wonira.

¹⁹ Onon worbe, jidee rewbe moodon, to on monnahee be.

²⁰ Onon sukaaabe, downtanee saareeji moodon dow huune fu, gam kanjum fottanta Joomiraawo.

²¹ Onon saareeji bo, to on monnihee sukaaabe moodon, gam to berde maabe hiisoo.

²² Onon maccube, downtanee joomiraabe moodon be duuniyaaru do, dow huune fu, hinaa yeeso maabe tan, gam himbe yetta on. Ko haani nun, jagganodon be e berde laabude, der kulol Joomiraawo. ²³ Ko gadoton fu, gadee dum e berde goote, gam Joomiraawo nun jaggantodon, himbe bane. ²⁴ Annitee Joomiraawo hokkan on riiba ka o resani himbe makko. Gam Joomiraawo mo jaggantodon woni Almasiihu. ²⁵ Gadoowo ko halli fu, heban riiba golle mum kallude, gam Alla burontirtaa himbe.

4

¹ Onon joomiraabe, gadanee maccube moodon ko woodi, ko

foonnitii. Annee onon bo oon goodii joomiraawo dow kammu.

Haalajji cakitiidi

² Tinnee der du'aare, deenee, oon jetta Alla. ³ Du'anee men menen bo, gam Alla maabbitana men laawol fiinugo haala mum, gam mi waawa ko waajii asiiri Almasiihu. Sabbu majjum nun acci jooni, mii maabaa der kasu. ⁴ Eelee Alla gam mi waajoo asiiri on hande no haaniri.

⁵ Kakkilanee gondal mon e himbe be goondinay. De kebudon wakkati fu, nafitree ki. ⁶ Sey wakkati fu haala moodon e laatii belka, nafoowa. Annee bo no toontortodon moy fu.

Baynaade

⁷ Tikikus, banniraawo meeden jidaado, humpitan on no gonirmi fu. O laati nun koolaado, gollodintoodo men der golle Joomiraawo. ⁸ Mi lilii mo to mon gam majjum, heba annon no men goniri, hakkillo moodon fukkoo. ⁹ Mi lilidii mo e banniraawo meeden Onesimu jidaado, koolaado, neddo leydi moodon. Be batan on ko wadotoo do fu.

¹⁰ Aristarkus mo maabbidaami e sanna on, e Marku dendiraawo Barnabbas mo bi'umi to warii to moodon, jabbodon dum no woodi. ¹¹ Yeesu noddeteedo Yustus bo e sanna on. Kambe tan laatii Yahuduuwe gollodii be e am der Laamaare Alla. Be cemmidiinii am sanne.

¹² Epafaras, neddo leydi moodon, gollantoodo Yeesu Almasiihu, e sanna on. Wakkati fu, o accay habugo gam moodon der du'aaje makko. O eela heba cemmidon der goondinki, kebbinon sago Alla. ¹³ Mii seedanoo mo dum, oo hiinnanii on sanne, onon e be Lawdikiya, e be Hiyerapolis fu. ¹⁴ Luka lokotoroojo men jidaado, e Demas sannii on.

¹⁵ Emen canna banniraabe meeden wonube Lawdikiya. Emen

canna bo Nimfa, e goondinŋe hawritintoŋe wuro makko fu. ¹⁶ To on janŋii derewol ŋol, gadee no gadoton fu, faa himŋe eklesiya Lawdikiya bo janŋa ŋol. Onon bo, janŋee derewol ŋol 6e lildanoyta on diga Lawdikiya. ¹⁷ Batee Arkippus tinnoo wada golle de Joomiraawo yowani dum no woodi.

¹⁸ Min Pol, mi wannanii on sannoore ne e junŋo am. To on jeggitee e callalluuji nun gonumi.

Moyyere Alla wonoo e moodon!

Derewol dida6ol ɲol Pol winnani 6e Tesalonika

Haala Puddirka

Pol, e Silaasi, e Timote nun hawti wannani 6e Tesalonika derewol ɲol. Siire Korintu 6e goni, diga ton nun 6e binni ɲol. Pol yettii goondin6e Tesalonika puy, sabbu goondinki ma66e e no 6e tinnorii baa der tooraaji ma66e. O moyyini boofol dow no 6e kedorii wittoyo Joomiraawo.

Sabbu tooraaji di 6e tooretee, 6e Tesalonika e miili nyalaane darɲal nun yottii. Pol batii 6e no nyalaane nen warataa to neddo kalludo artay wari. To o warii, o haɓidan ko wi'etee Alla fu, e ko teddintee dow laawol diina fu.

Der hoore 3, 6aawo no Pol eeli 6e du'anoo dum, o eelii 6e 6e boddodoo e him6e 6e yidaa gollaago, gam 6ee miila no der wakkati cakitiiki nun 6e gonii. O batii 6e o wi'i: «Mo gollaaki haanay nyaama».

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Pol manii him6e Tesalonika, du' anii 6e, 1.3-12
3. Ekkitinol dow wittoyki Almasiihu, 2.1-17
4. No haani goondin6e yahira, 3.1-15
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 3.16-18.

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwii diga e Pol, e Silaasi, e Timote. Emen canna eklesiya Tesalonika, kawtuka e Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ² Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on moyyere e jam!

Goonɗinki 6e Tesalonika

³ Banniraa6e, e haani men jetta Alla wakkati fu gam moodon. Edum fotti, gam goondinki moodon

e beydoo yeeso yeeso, kade bo yidde ne goodontirdon hakkune moodon e beydoo der moy moodon. ⁴ Kanjum acci emen juroro on der eklesiyaaaji Alla. Emen juroro munyal moodon, e goondinki moodon, der tooraaji di tooretodon, e billaaje de munyanton.

⁵ Tooraaji diin laati nun ko hollitinta kiita Alla poonnitiika, gam laatodon fotu6e naatugo der Laamaare Alla, ne gam mum tooretodon. ⁶ Gam edum foonnitii yeeso Alla, o yoba tooran6e on, toora. ⁷ Onon toorootoo6e, o hokkan on siwtaare e amen. Dum laatoto to Joomiraawo meeden Yeesu gonudo dow kammu suppitoyke e malaykaa6e mum 6e baawde. ⁸ Nyalaane majjum, o suppitinto der denɲal yiite, gam o fooda noppi 6e annaa Alla, e 6e dowtanaaki linjiila Joomiraawo men Yeesu. ⁹ Poodol ma66e noppi e foonnitii, halkere tabitiine nun, 6e boddodinto e Joomiraawo e tedduɲal baawde mum. ¹⁰ Dum laatoto der nyalaane ne o wittoyta. Den him6e makko teddinan mo, goondin6e mo fu haaynee gam makko. Onon bo, on gonoto caka ma66e, gam on goondinii waaji men baajii on.

¹¹ Gam majjum emen du'anoo on wakkati fu. Emen eela Alla meeden laatina on fotu6e noddooe ne o noddi on. Baawde makko hokka on semme hebbingo golle boofude de jidudon wadugo fu, gam on goondinii mo. ¹² Hande nun inne Joomiraawo meeden Yeesu teddinirtee der moodon, onon bo, teddinedon gam makko. Dum fu, gam moyyere Alla meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo.

2

Nyalaane Joomiraawo

¹ Banniraa6e, dow garki Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e no kawritirteden e makko, nani

do ko men eelata on: ²To on accee hakkillo moodon jiboo law. To on accee bo goddo huunna on der annabaaku mum, dum bo der haala mum, dum bo goddo wi'a, men binnii ka der derewol amen no nyalaane Joomiraawo warii ko. ³To on accee goddo yoyra on baa dow laawol njele. Gam nyalaane nen warataa to hinaa himbe duu6be yeddi Alla, neddo kalludo, laatiido bii halkere suppitoo. ⁴Ganyo on mawnitinto dow huune fu ko saafetee e noddee Alla, o yahan faa o joodoo der suudu Alla, o wi'a hoore makko, kanko woni Alla.

⁵Mi batiino on ka wakkati gonnoomi to moodon, on ciwtoray na? ⁶Jooni kan oon anni ko faddii mo warugo. Amma o hollitinto to wakkati makko wadii. ⁷Gam baawde hakke cuudiide e golloo ko diga jooni. Amma paddiido de na'on taw. To o yawtii, den ⁸neddo kalludo on suppitinto. Amma Yeesu Joomiraawo waran mo e foofaajo hunnuko mum, halka mo e jaynol garki mum. ⁹Neddo kalludo on waridan e baawde Seydan, o wadan kaayeeffiji, e maaneeji, e kaayeeffiji fewrekuuji. ¹⁰O eytan halkoo6e e hakkeeki diye fu. Be majjan, gam 6e jiday goonja kaa do hisinta 6e. ¹¹Gam majjum Alla lildanoyta 6e baawde majjinooje, he6a 6e goondina fewre. ¹²O wadan dum gam o hiitoo 6e goondinay goonja, go 6ee ceyoroo ko fonnitaaki.

Semmidingo der goondinki

¹³Banniraa6e, yidaa6e Joomiraawo, menen, doole men jetta Alla wakkati fu gam moodon. Alla subii on diga fuddoode, gam kison diga e Ruuhu Ceniido laa6indo on, gam on goondinii goonja. ¹⁴Kanjum Alla noddani on diga e linjiila ka men baajii on, gam ke6on teddujal Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ¹⁵Gam majjum

banniraa6e, tabitee wakkati fu, jogee ko men ekkitini on e haala, dum bo e dereeji amen.

¹⁶Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu e hoore mum, e Alla Baaba meeden, jidudo en, hokkii en moyyere mum e jam tabitiido, e tammuwe woodune. ¹⁷Be deyyitina berde moodon, 6e tiidina on wadugo, e batugo ko woodi.

3

Du'anee men

¹Banniraa6e, ko horii woni, du'anodon men gam haala Joomiraawo sankitoo law, ka teddinee bo hande to moodon. ²Du'ee gam men dada himbe 6e walaa ko'e, bon6e. Gam himbe fu bane goondini.

³Amma Joomiraawo e laatii koolaado, o semmidinan on, o reena on e ganyo. ⁴Gam daliila Joomiraawo, emen koolii on, oon tokki umurooje de men umuri on, on tokkoto de bo yaago.

⁵Joomiraawo acca berde moodon yida Alla, munyon hande no Almasiihu munyiri!

Moy fu golloo

⁶Banniraa6e, emen eela on e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, boddodee banniraa6e 6e walaa gadaanjal, 6e tokkay ko men ekkitini on. ⁷Onon e ko'e moodon, oon anni no haani yeminiron men, gam men goday e moodon der dullere gadaanjal. ⁸Walaa mo men nyaami nafa mum baanji. Jemma e nyalooma fu, men gollike e comuri, gam to men laatano goddo mon doongal. ⁹Men baawanno ko eeli on nyaamdu, amma men gaday dum. Men gollike e ko'e amen gam men laatano on misaalu, gam yemmenen men. ¹⁰Gam wakkati men gonunoo to moodon, men batiino on, men bi'i: «Mo yidaa gollaago fu, to nyaamu bo.»

¹¹ Gam men nani wo66e caka mon yidaa gadaaŋal, sey naatugo haalaaji dī yaalay dūm. ¹² Emen eela iri him6e 6en, emen bata 6e e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, 6e golloo e jam, gam 6e nyaanna ko'e ma66e.

¹³ Amma onon banniraabe, to on comee wadugo ko woodi. ¹⁴ To goddo salike ko dwtanii ko men binni der derewol ŋol, maanee joomum, boddodon mo, gam o senta.

¹⁵ Amma, to on daaree mo hande ganyo, bagginee mo hande banniraawo.

Cannooje

¹⁶ Joomiraawo mo jam e hoore mum hokka on jam wakkati fu, e der noy fu. Joomiraawo wonda e moodon, on fu.

¹⁷ Min Pol winni e junŋo am sannoore ne, hande non boowirmi wattirgo dereeji am fu junŋo.

¹⁸ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wonda e moodon, on fu!

Derewol aranol ηol Pol winnani Timote

Haala Puddirka

Pol nanjaanoma, ma66aa der Roma, Golle Lilaabe 28. Der dereeji makko goddi, o batii ko nandi hande o yoofitinteno, Filippi 1.25; 2.24; Filemon 22. No o yoofitaa bo, o fuddii golle boosaade makko. Diga Maseduwaan o winnani Timote jidaado makko, mo o gollodintoo. O batii mo o joodoo Efesu gam o semmidina goondinbe, o janjina be bo. Haani o janjina puy, gam waajotoobe fewrekuube na'on e waajoo haalaaji di walaa hoore e luudontirdi e goondinki. E woodi o janjina, gam ekkitinol goonawol nun accata eklesiya daroo to laafi.

Derewol Timote aranol ηol e holla ko haani accen e ko haani gaden der joonne men. Eηol holla bo no haani laawol foonnitaare tokkiree der eklesiya. Eηol janjina en bo ko woodi.

Derewol ηol e batana bo du'aare e no haani worbe e rewbe wonira der eklesiya. Pol e holla no haani ardiibe eklesiya e walloobe dum e laatii. Baawo mum, oo bata Timote takko Alla e gollal janjinol.

Der wecco dida6o, Pol e hokka himbe ge6e faere feere wonbe der eklesiya saawari, hande jon: gowniibe, e ardiibe, e joomiraabe, e maccu6e, e jom jawdiibe.

Derewol ηol e walla en annugo no eklesiya resirnoo laabi dow ardanal. Ardiibe duu66e nun woni der eklesiya. No haani be cubiree batanaamaa, golle ma66e bo batanaamaa. Gowniibe wo66e, go be daaree gowniibe e goonja, sey be jottoo jaka duubi gom. Haala janjinol semmidinaama, gam haani goonja janjinee faa laaba,

gam ha6idingo boofi beydotoodi duudugo.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka 1.1-2
2. Ekkitinol dow eklesiya e duroobe makka, 1.3-3-16
3. No haani Timote gollira, 3.17-6.19
4. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 6.20-21.

Sannoore

¹ Derewol ηol yiwii e am min Pol lilaado Yeesu Almasiihu. Alla Kisinoowo en e Yeesu Almasiihu laatiido tammuwe men, yowan-immi dum junηo.

² Emi sannee Timote, 6iyam goonjaajo, mo dimumi dow laawol goondinki. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu endee, hokkee moyyere e jam.

Ekkitinol fewrekuwol

³ Wakkati jahannoomi Maseduwaan, mi batiino maa joododaa Efesu. Himbe wo66e na'on don e janjina ekkitinol feerewol. Hadu be dum. ⁴ Batu be be acca hakkilango taalaaji e inde kaakiraabe de walaa kaddi. Jeddi tan dum waddata, dum nafataa laawol ηol Alla hisinirta himbe e goondinki. ⁵ Ka batanmi do laati nun gam mawningo yidde yiwune diga berne laabune, e miilooji laabudi, e goondinki ki walaa munaafitaare. ⁶ Wo66e seekake e majjum, be majjii der haalaaji baanji baanji. ⁷ Bee jidi laataago moodi66e tawreeta, amma be paamataa ka be batata, e ka be tabbitinta.

⁸ Een anni tawreeta e woodi, to kaa golliree hande no haani. ⁹ Een anni no tawreeta wadaaka gam foonnitii6e. Amma ka wadaama gam hallu6e, e nanaruu6e, e be hulataa Alla, e hakke6e, e be teddintaa ko senii, e yawiibe Alla, e waroo6e baabiraabe e inniraabe mum, e reyyitoo6e yiyam himbe.

10 Ka wadaama bo gam jeenoobe, e wadoobe jeenu gorko, non bo debbo e debbo, e sipooobe maccuobe, e fewoobe, e hunortooobe fewre, e huune duuddum, ludontirdum e ekkitinol goonawol. 11 Ekkitinol nol e yaada e linjiila ka jowanaami. Eka hollita teddujal Alla maanteteedo.

Yettoore gam endam Joomiraawo

12 Mii yetta Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, kokkudo am semme. Mii yetta mo gam o daarii am koolaado, o yowanimmigolle makko. 13 Mii laatino batoowo kalluka dow makko. Mii toorannoo himbe makko, mi hollino mo gite bodeeje. Amma Joomiraawo meeden endike am. Mi annaano ko gadannoomi, gam mi goondinayno. 14 Moyyere Joomiraawo duudanii am puy. O hokkii am goondinki e yidde yiwune diga e Yeesu Almasiihu. 15 Haala kooliniika nani, kaanuka himbe fu ja6a: Yeesu Almasiihu warii e duuniyaaru gam hisingo hakkee6e. Mii laatii arano caka ma66e. 16 Amma Alla endake am gam Yeesu Almasiihu hollita munyal mum dow am, min laatiido arano caka hakkee6e. Yeesu on wadii dum gam mi laatanoo goondinoobe mo, he6ooobe yonki tabitiiki fu misaalu. 17 Alla gooto woni, laamiido tabitiido, mo maayataa, mo yi'ataake bo. Daraja e teddujal woodani mo faa abada abadin. Aami!

18 Biyam Timote, saawari kokku maa mi nun don, jaadooki e annabaakuuji gadanoodi dow maa. Accu di laatanee gineeji gadiraa konu geetu. 19 Joga goondinki e cuudiidum berne geetum. Wo66e hakkilanay dum, go goondinki ma66e halki. 20 Himeneyus e Aleksandire na'on caka ma66e. Mi wattii 6e e junjo Seydan gam 6e annita no haanay 6e bata kalluka dow Alla.

2

Du'anaago himbe fu

1 Ka batanmi on aran nani: Eelee, eelitee. Du'ee, jettee Alla gam himbe fu. 2 Du'anee laamiibe, e mawbe leydi fu. Du'ee gam gonoden e jam, e deyyere der kulol Alla, he6a himbe downtanoo neddaaku men. 3 Kanjum woodi, edum fottani Alla kisinoowo en. 4 Oo yidi himbe fu hisa, he6a 6e jottoo annal goonja. 5 Alla gooto nun woni. Tawaado hakkune makko e himbe bo gooto nun, kanko woni Yeesu Almasiihu, laatiido neddo. 6 O hokkitirii hoore makko gam sooditaago himbe fu. Non Alla hollitiri laawol nol o su6i no wakkati mum wadi. 7 Gam mi batana dum, Alla wadimmi baajotoodo e lilaado. O yowanii am mi jannina himbe 6e lenyi janani haala goondinki e goonja. Goonja batammi, mi fewataa.

8 Gam majjum, mii yidi wor6e du'oo nokku fu, 6e banta juude ma66e. Be gada dum e berde laa6ude, hinaa e tikkere, hinaa e jeddi.

9 Rew6e kan bornoo gineeji pottudi. Be gooda neddaaku e senteene. To 6e mooroo moordi di gidi e kanjeeri, e bannaaje de cardi. To 6e borna gineeji di ceede puy. 10 Amma hari ma66e laatoowadugo gadu geetu. Hande nun haanirani rew6e ba6oo6e no e teddini Alla. 11 To e janninee, sey rew6e jeedoo, e hettinii e dowtaare. 12 Mi hokkay laawol, debbo jannina, dum bo laatoowoorejo dow gorko. Ko haani nun o jeedoo. 13 Gam Aadamu nun artaa tagaa, ko Hawwa tokki. 14 Kade bo Aadamu bane Seydan jarbii, debbo nun jarbaa, go o yaartii sariya Alla. 15 Amma debbo hisinte diga e beyju mum, to emo tabbitii e goondinki e yidde, e laa6al, e jogaago hoore mum.

3

Hooree6e Eklesiya

¹ Haala kooliniika nani: Jiddo laataago hooreejo eklesiya fu, yidii golle boodude. ² Den, sey ardiido eklesiya fu laatoo mo walaa gacce. O laatoo goodudo debbo gooto, nantiido, mo hakkillo, goodudo neddaaku, cilminoowo ho66e, baawudo ekkitingo. ³ Taa o laatoo jaroowo bagi, dum bo ka6aado. Amma o laatoo munyudo, daartoowo jam, mo suunaaka ceede. ⁴ O laatoo ardaniido saare makko no woodiri. O elta bi66e makko faa 6e downtanoo mo, 6e teddina mo. ⁵ Gam to goddo waaway ko ardanii saare mum, noy o waawirta ko hiinnii eklesiya Alla? ⁶ Haanay hooreejo eklesiya e laatii goondindo keso. To oo laatii keso, o mawnitinto, o doyyee kiita hande no Ibiliisa doyyiraa kiita. ⁷ E haani joomum e batanee geeta yeeso him6e 6e goondinay. Den 6e jawataako mo, o yantataa bo der pittu Ibiliisa.

Walloo6e der golle Eklesiya

⁸ Walloo6e der golle eklesiya bo, e haani laatoo fotu6e teddineego. Be galaa munaafitaare, 6e jarataa bagi jiiloojam. To 6e laatoo daartoobe ceede e laabi kalludi. ⁹ Sey 6e jogoo goonja goondinki ka Alla holliti. Be jogoo ka e cuudiidum 6erne laa6udum. ¹⁰ Sey 6e poonnee taw. To 6e galaa gacce, 6e pudda golle ma66e. ¹¹ Hande non rew6e bo, sey 6e laatoo fotu6e teddineego. Haanay 6e laatoo nyo'oobe him6e, amma 6e laatoo nantii6e, hoolinii6e der huune fu. ¹² Laatiido balloowo eklesiya fu, sey joomum e woodi debbo gooto. O waawa bo dawrango bi66e makko, e wuro makko hande no haani. ¹³ To walloo6e der eklesiya wadii golle mum no woodiri, 6e ke6an joonne teddune. Be ke6an bo semme der goondinki ma66e Yeesu Almasiihu.

Asiiri kollitaaki

¹⁴ Mi wannanii maa derewol nol do, amma mii miila warugo to maada, yeeso sedda. ¹⁵ Amma to 6ooyii mi waray, derewol nol do anninte no haani goniraa der saare Alla, laatiine eklesiya Alla yonkin-teejo. Eklesiya kan laatii darjanal, e to goonja darii. ¹⁶ Seko fu walaa, asiiri diina meeden e mawni: Alla hollitake e 6annu neddo, Ruuhu seedanike goonjaaku makko, malaykaabe yi'ii mo, lenyi fu waajaama haala makko, o goondinaama der lenyi janani, o he6ii teddujal dow kammu.

4

Ekkitinoobe pewe

¹ Ruuhu Ceniido batii e laa6udum wi'i: Der jaamanuuji cakitiidi, wo66e woppa goondinki. Be downtanto ruuhuuji majjinooji, e ekkitinooje ginnaaji. ² Be accan ekkitinoobe munaafitiibe e fewoobe majjina 6e. Cuudiidum berde ekkitinoobe pewe den maanaama e fewre, nandi hande cumaadum e janni bodeeri. ³ Bee kada him6e 6arjontirgo, e nyaamugo nyaamduuji goddi. Amma Alla tagi nyaamduuji din. Goondin6e, annu6e goonja fu, waawan ko yetti Alla, nyaama di. ⁴ Ko Alla tagi fu e woodi. Walaa ko woppete e majjum, to en jabii dum e yettoore. ⁵ Gam haala Alla, e du'aare, e laa6ina huune fu.

Gollantoodo Yeesu geeto

⁶ Ekkitin banniraabe huune dum. Den a laatoto gollantoodo Yeesu Almasiihu geeto. A nyaannan hoore maa e haala goondinki, e ekkitinol poonnitiinjal nol tokkudaa e tinnaare. ⁷ Haalaaji di walaa hoore, e taalaaji di him6e tafi, di jaadataa e goondinki, sala di. Amma an, eltu hoore maa aa takkii Alla. ⁸ Eltugo 6annu e nafa sedda dow kujje godde. Amma takkaago Alla e nafa dow

huune fu. Edum woodi alkawal der goonki duuniyaaru do, e der goonki garoowi yeeso. ⁹ Kanka woni haala kooliniika, kaanuka himbe fu ja6a! ¹⁰ Gam sabbu dum don fu, emen golloo emen duura, gam men jowii hoolaare amen fu dow Alla yonkinteejo. Kanko laatii Kisinoowo himbe fu, accu du goondinbe mo.

¹¹ Kanjum haani bataa himbe, ekkitinaa be dum. ¹² Taa accu goddo yawee gam aa laatii gojankeejo. Amma laatana goondinbe misaalu diga e haala maa, e gadu maa, e yidde maa e goondinki maa, e laabal maa. ¹³ Go mi wara, tinna aa janjana goondinbe dewte ceniide, aa tiidina be, aa ekkitina be. ¹⁴ Taa yeeba dokkal moyyere nal kebuda. A hebii nal diga e annabaaku, wakkati dotiibe eklesiya yowi juude mum dow maa. ¹⁵ Tinna e golle den, kokkaa hoore maa e majje, gam himbe fu yi'a no beydortoda yeeso yeeso. ¹⁶ Hakkilan hoore maa. Reenu bo janjinol maa, tinna dow majjum. To a wadii dum, den aa hoolii a hisan, an e hettinaniibe maa fu.

5

Pol e hokka Timote saawari

¹ Taa falmu dottiijo e semme, amma tiidin mo hande baaba maa. Gojankeebe bo, baddu be hande mawniraa6e maa, e miiraa6e maa. ² Rewbe manjusuu6e, baddu dum hande inniraa6e maa, saanoobe bo, hande sakikiraa6e maa. Wadu dum e miilooji laabudi.

³ Teddin rewbe gowniibe, be woodaa wallanbe dum. ⁴ Amma to debbo gowniijo e woodi sukaa6e, dum bo taaniraa6e, e haani be ekkitoo taw golloraago kulol Alla der saareji ma66e. Be joba saareji ma66e barjaari booduni. Kanjum fottani Alla. ⁵ Debbo gowniijo, mo walaa kiinntoodo dum, go e woni kan tan, yowii hoolaare mum dow Alla. Jemma e

nyalooma, oo tinnii, oo eela ballal Alla. ⁶ Amma gowniijo daartoowo welwelo, laati nun maaydo baa to emo foofa. ⁷ Kanjum haani bataa be, gam be laatoo be walaa gacce. ⁸ Mo hiinnaaki getti wuro mum, accu du himbe saare mum, joomum yeddii goondinki, oo buri mo goondinay jaasugo.

⁹ Ko inne gowniijo winnee e derewol, sey oo woodi jaka duubi lasoy tati, tawee o laatanakeno goriiko koolaado. ¹⁰ O laatoo anni-raado wadugo ko woodi, hande jon: ummingo sukaa6e mum hande no haani, oo laatii bernudo ho66e, e lootudo koyde goondinbe, e balludo toorotoobe. Laatoo bo o wadii gaduuji geeti duuddi.

¹¹ Amma taa winnu inde rewbe saanoobe, laatiibe gowniibe. Gam to suunooji ma66e ummake, be jidan hooweego kade, be acca gollanaago Almasiihu. ¹² Be keban gacce, gam be accii alkawal gollanaago Alla nal be ka66uno. ¹³ Ko buri dum, no be galaa gadaanjal, be ettan wakkati ma66e, be boositoo wuro e wuro. Dullere gadaanjal tan bane, amma be nyo'a himbe. Bee naata haalaaji di yaalay be, be una batu. ¹⁴ Sabbu majjum, mii yidi saanoobe, laatiibe gowniibe, hoowitee. Be dima sukaa6e, be kiinno wuro ma66e. Den be kokkataa way6e men laawol no biisiri inde meeden. ¹⁵ Wo66e ma66e selii ko laawol, tokkii Seydan. ¹⁶ Debbo goondindo, mo rewbe gowniibe woni e wuro mum, o walla be, gam to be laatana eklesiya doongal. Eklesiya kan, hiinno rewbe gowniibe, be goodaa goddo kiinntoodo dum.

¹⁷ Dotiibe ardaniibe Eklesiya deydey, e haani he6a joddi golle mum de didi. Accu du tinniibe e waaji e janjinol. ¹⁸ Gam Dewtere wi'i: «Taa ha66u hunnuko gaari cor6oori gawri.» Ne wi'i kade bo: «Gollotoodo fu e haani joddi mum.»

19 To goddo waddanii maa gacce dow dottiijo eklesiya, taa jaɓu, to hinaa ɓe gadii seedeɓe dido, dum bo tato. 20 Wadoobe hakke, felu dum yeeso himbe fu, gam heɓa horiibe hula.

21 Mi eelii maa yeeso Alla, e Yeesu Almasiihu, e malaykaaɓe subaaɓe, dwtana haalaaji dii, tawee a sut-tontiray himbe, a burontiray ɓe bo. 22 Taa yawda jowaa juude maa dow hoore goddo. Taa naannu hoore maada der hakkeji woɓɓe. Reenu hoore maa aa laabi.

23 Taa yaru diyam ɓalam tan. Yaru innabojam sedda gam reedu maa, e gam aa nyawi de duuddum.

24 Hakkeji woɓɓe wurtitinto diga ɓe kiitaaka, di woɓɓe bo wurtitoo ɓaawo ni. 25 Hande nun bo golle boodde hollitortoo, de hollitaaki bo, tabitintaako e suudi.

6

1 Maccube laatiibe goondinbe, daara joomiraaɓe mum hande fotuɓe teddineego. Den mum, goddo heɓataa laawol bata kalluka dow inne Alla, e ekkitinol men. 2 Maccube wooduɓe joomiraaɓe goondinbe, to wi'u gam ɓee laatii banniraaɓe, ɓe teddintaa ɓe. Amma, ɓe jagganoo ɓe ɓura, gam goondinbe yidaaɓe nun ɓe jaggantoo.

Wajotoobe fewoobe e suuno jawdi

Kanjum haani janninaa, baajodaa. 3 Woɓɓe e ekkitina ekkitinol feerewol. Be tokkay haala Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu laabuka, e ekkitinol jaadoowol e kulol Alla. 4 Himbe ɓen laati nun mawnitiiɓe, ɓe annaa goddum. Bee nyawi jeddi e biditiri haalaaji. Diga e majjum nawniraagu, e kaɓe, e jennooje, e biisugo bannun yiwata. 5 Edum wadda jeddi di walaa kaddi,

hakkune himbe ɓe hakkillo mum wuurii. Be joofii goonja, ɓee miili goondinki laati nun laawol keɓal.

6 E goonja, goondinki laati nun laawol keɓal manjal, to neddo e seyorii ko woodi. 7 En gadday goddum der duuniyaaru. En baawataa bo ko hoori goddum. 8 Gam majjum to een goodi nyaamdu e kolte, dum heyii en. 9 Amma suunaaɓe jawdi, jarbeeji waranan ɓe. Be jantan pittu Seydan e suunooji di nafataa, jaarooji der majjere e halkere. 10 Gam suuno ceede woni dadol kalludum. Woɓɓe suunake de, go ɓe ceeki diga goondinki, den ɓe gaddani ko'e maɓɓe tooraaji duuddi.

Joga ko batadaa

11 Amma, an neddo Alla, wodfoda kujje den. Daartu foonnitaare e takkaago Alla, e goondinki, e yidde, e tinnaare, e diggere. 12 Haɓu hawre goondinki woodune, jaɓaa yonki tabitiiki. Gam sabbu yonki kin Alla noddu maa, gadudaa seedaaku maada boodunju yeeso seedeɓe duuɓɓe. 13 Mii batee kaa do yeeso Alla buurinoowo huune fu. Mii batee ka bo yeeso Yeesu Almasiihu gadudo seedaaku boodunju yeeso Ponsu Pilaatu. 14 Joga ko batadaa faa wooda. Laata mo walaa tuuni dum bo gacce faa nyalaane Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu suppitoyto. 15 Garki makko laatoto wakkatiere ne Alla resi, Alla maanteedo. Kanko tan woodi baawde, Laamiido laamiibe, Joomiraawo joomiraaɓe. 16 Kanko tan woni mo maayataa, joodiido der jaynol nol goddo waawataa ko battii. Walaa mo meedi yi'ugo mo, walaa baawoowo ko yi'i mo bo. Tedduɗal e baawde tabitiide woodani mo faa abada abadin. Aami.

Haalaaji cakitiidi

¹⁷ Batu woodu6e jawdi der duuniyaaru do, to 6e mawnito. To 6e kooloo jawdi ni tabitintaako, amma 6e kooloo Alla. Kanko nun hokkata en huune fu, faa heya, gam ceyoroden dum. ¹⁸ Batu 6e 6e gada ko woodi. Wadugo geetum laatoo jawdi ma66e. Be laatoo hokkitiroo6e, siriyii6e wallugo wo66e e jawdi ma66e. ¹⁹ Hande nun 6e cuudiranta ko'e ma66e jawdi booduni, tabitintooni, gam nyalaade garooje, 6e ke6a bo yonki goonahi.

²⁰ Timote, hakkilan ko kal-finadaa, wodfoda haalaaji baanji baanji di yaadataa e goondinki. Hakkilan bo jeddi dow ko wo66e wi'ata annal lugguɗal. ²¹ Wo66e mawnitorake annal ɗal, go 6e acci goondinki.

Moyyere Alla wonda e moodon.

Derewol difaɓol ɗol Pol winnani Timote

Haala Puddirka

Pol wittoy kade Roma, oo laatii nanɗaado. Amma oo woodi toora jooni buri de o nanɗanoo der sire nen. Himbe woɓɓe accii mo, Luka tan nun wondi e makko. E nandi hande Pol winnii derewol ɗol hakkune duubi 66 e 68.

Pol yamii Timote wara law go dabbune wada. To oo wara bo, o wadda gulunfaare Pol e dereeji guri mum. O hoolaaki naa 6e jidan, gam oo anni no wakkati dilugo makko yottake. Gam majjum derewol ɗol do laatii binnaanɗol dala, hakko o maayata. Der derewol ɗol, Pol yeeyitake ɓaawo dow ko waɗunoo, oo batana bo ko waɗotoo jooni de o winnata ɗol, waato kiita makko e ko wadoytoo yeeso seɗɗa, waato maayde makko ne wodɗaa kade.

Der derewol ɗol, Pol hollii Timote ko haani wada o laatoroo koolaado der ekkitinooje de o hebi. Wakkati mum goondinbe e tooreno, faa dum wadi Pol maɓɓaa der kasu, ekkitinooje leliide bo e toora ekklesiyaaji. Gam majjum o semmidinta Timote, o munyana tooraaji, o daroo ɓaawo goonja. O acca jeddi di nafataa, o woddodoo jannjinoobe ko lelii, o takkoo ko o ekkitinaa, o waajoo haala Alla, «gam Binni Ceniini fu yiwii diga e kollitinki Alla, nii nafa gam jannjingo goonja, e foortugo neddo, e hollugo boofi, e moyyingo di, e ekkitingo wonaago no Alla yidiri».

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Yettoore e tiidinki, 1.3-2.13
3. Pol e bata Timote hakkilana hoore mum, 2.14-4.5
4. Heennyitooɗe goonki Pol, 4.6-18
5. Cannooje, 4.19-22.

Sannoore

¹ Derewol ɗol yiwii diga e am, min Pol, lilaado Yeesu Almasiihu e sago Alla. Mi lilaama gam mi fiina haala dow yonki ki Alla haɓɓani en alkawal, sabbu kawtal men e Yeesu Almasiihu. ² Mi sannii maa, an Timote biyam jidaado. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu endee, hokkee moyyere e jam!

Pol e semmidina Timote

³ Mii yetta Alla mo kujidananni e cuudiidum ɓerne laaɓudum, hande no kaakiraabe am waɗunoo. Emi siwtoree jemma e nyalooma fu der du'aaje am. ⁴ Mii siwtora gonɗi maa. Mii woodi kumpa yi'itaago maa puy, gam mi seyoo puy. ⁵ Mii siwtora goondinki maa ki walaa munaafitaare. Maama maa Loyis e inna maa Enis e artu maa woodugo ki. Mii hoolii an bo aa woodi ki. ⁶ Gam majjum mii hattinee, accu dokkal ɗal Alla hokku maa no jowumi juude am dow maa ɓeydoo. ⁷ Gam Ruuhu ɗu Alla hokki en, laatintaa en hulooɓe. Amma Ruuhu kokkoowo en semme, e yidde, e nantaare o hokki en.

⁸ Gam majjum taa sentu seedanaago Joomiraawo meeden. Taa sentu bo seedanaago am, min maɓɓaado der kasu gam makko. Hawtu e am der tooraaji gam linjiila, jaka baawde de Alla hokku maa. ⁹ Kanko hisini en, noddi en gam laatanoden mo. Hinaa gam gaɗu meeden o hisiniri en, amma gam nun nun o yidiri dum e moyyere makko. Moyyere nen o wadani en diga e Yeesu Almasiihu, diga hanne bane. ¹⁰ Jooni, moyyere nen hollitake e garki kisinoowo meeden Yeesu Almasiihu. Kanko halki baawde maayde. Diga e linjiila o holliti yonki tabitintooki.

¹¹ Gam sabbu linjiila kan, Alla waɗimmi baajotoodo, lilaado e jannjinoowo. ¹² Sabbu majjum tooreteemi tooraaji dii do, amma

mi sentiray dum. Gam mii anni mo goondinmi. Mii hoolii bo o waawan ko reeni ko o halfinimmi faa nyalaane darɗal yottoo. ¹³ Joga haala goonjaha ka nanuɗaa diga e am. Gollir ka e goondinki, e yidde ne keɗuden gam een kawti e Yeesu Almasiihu, ka laatane misaalu. ¹⁴ Joga geetum dum kalfinaɗaa e ballal Ruuhu Ceniido gonuɗo der meeden.

¹⁵ Aa anni, himbe leydi Asiya fu accii am, Figelus e Hermogenes na'on der maɓbe. ¹⁶ Joomiraawo endoo himbe saare Onesifor, gam o deyyitinii am. O sentiray bo nanjoode am der kasu, ¹⁷ accu du no o wari Roma, o dartii am e tinnaare mawne faa o yiitimmi. ¹⁸ Alla Joomiraawo hokka mo endam nyaanne darɗal. An e hoore maa aa anni no woodi, golle de o wadanimmi der siire Efesu.

2

Gollantooɗo Yeesu kooliniido

¹ Gam majjum biyam, accu moyyere ne keɗuden sabbu kawtal men e Yeesu Almasiihu semmidinee. ² Ko nanuɗaa diga e am yeeso seedeɓe duuɓbe, halfin dum himbe hooliniibe, waawooɓe ko jannini woɓbe.

³ Jaɓu gedu toora maa hande soogeeru Yeesu Almasiihu yeeru. ⁴ To soogeeru jahooru konu e yidi fottango mawɗo mum, hakkilantaa haajuuji duuniyaaru. ⁵ Nun nun bo, to gaɗoowo doggudu yawtontire dwtanaaki sariyaaji doggudu, heɓataa meetalol. ⁶ Demoowo golliiɗo puy, kan nun haani arta nyaama biɓbe deme mum. ⁷ Miija ka batu maa mi faa wooda, Joomiraawo faaminte huune fu.

⁸ Siwtor Yeesu Almasiihu mo lenyol Dawda. O fintii e maayde, hande no linjiila ka baajootomi bati. ⁹ Linjiila kan nun acci mii tooree faa kaɓbaami e callalluuji, hande gaɗuɗo kalludum. Amma

haala Alla haɓɓaaka. ¹⁰ Gam majjum munyanmi huune fu, sabbu subaaɓe Alla heɓa kamɓe bo, Yeesu Almasiihu hisina ɓe, ɓe keɓa tedduɗal makko tabitiɗal. ¹¹ Daa do haala kooliniika:

To en maaydii e makko, en buuridan e makko bo.

¹² To en munyanii tooraaji, en laamodoto e makko bo, to en calike mo, kanko bo o saloto en.

¹³ To en laataaki hooliniibe, kanko o tabitinto oo kooliniido, gam o waawataa ko yeddi hoore makko.

Gollotooɗo mo Alla yerdii

¹⁴ Kanjum haani ciwtoraa goondinbe, eelaa ɓe yeeso Alla ɓe acca jeddi dow haalahon. Jeddi iri dii don nafataa goddum, sey majjingo hettiniibe. ¹⁵ Tinna daroɗaa yeeso Alla aa koolaado. Laata gollotooɗo mo sentintaake der golle mum. Laatoda bo janninoowo haala goonjaha, hande no fotti. ¹⁶ Seedu e haalaaji baanji baanji, centiniidi. Batoobe di e beydoo woddodaago Alla. ¹⁷ Haala maɓbe e nandi hande buure kokkollaare, layoore. Himeneyus e Filetus na'on caka maɓbe. ¹⁸ Be celii laawal goonja. Be accii woɓbe woppi goondinki mum e wi'ugo pintol maaybe wadii yawtii. ¹⁹ Amma Alla daddii dadda ka dimmataako. Nani do ko winnaa dow makka: «Joomiraawo e anni laataniibe dum.» Nunnun bo: «Noddoowo inne Joomiraawo fu, woddoo wafugo ko halli.»

²⁰ Der suudu manɗol, keede gadiiraade jande geete e kanjeeri tan bane woni don. Keede gadiiraade ledde e loope na'on don. Godde, gollirte golle de tedduɗal, godde bo golliree golle de walaa tedduɗal. ²¹ To goddo laabinii hoore mum e kujje dee fu, joomum laatoto hande heedo gollirteeno golle teddude. O laatototo, cenaado, nafoowo joomum,

ciriyyido wadugo golle boodde fu. ²² Doggu suunooji gojankaaku. Dartu foonnitaare e goondinki, e yidde, e jam, an e noddooŋe inne Joomiraawo e berde laaŋuŋe fu. ²³ Amma an, woddoda haalaaji di walaa hoore, e jeddi baanji baanji. Aa anni di umminan nun kaŋe. ²⁴ Gollantoodo Joomiraawo haaniraa e hawre. Amma o laatoo diggudo yeeso himbe fu, o laatoo bo baawudo janningo, e munyudo. ²⁵ E haani o foorta yeddoobe mo e jam. Wadoto Alla walla be, be tuuba, be paama goonja. ²⁶ Den hakkilooji maŋŋe wittaana, be dada pittu Seydan nanjunoodo be, e wadina be sago mum.

3

Jaamanuuru sakitiineeru

¹ Annu der jaamanuujii cakitiidi, wakkatiiji cadudi waran. ² Himbe laatoto yidube ko'e mum tan, suunaabe ceede, be laatoto jurotoobe e mawnitintoobe, be jennan haala Alla. Be dowtantaako saareeji maŋŋe, be annaa gadu, be teddintaa ko senii. ³ Be laatoto be berde mum yoori, be cawrantaako goddo, nyo'oobe himbe, be galaa nantaare, be yonki bonki, be banyan ko woodi. ⁴ Be laatoto jammotoobe, dullube hakkillo, be jidan welwelo duuniyaaru bura Alla. ⁵ Be nandinan ko'e maŋŋe hande huloobe Alla, amma beede jedda baawde mum. Woddoda iri himbe ben. ⁶ Wobbe maŋŋe e naata e wurooji, be yoyra rewbe be galaa hakkillo, be hakkeji nyoyyi, go suunooji feere feere e wifita dum. ⁷ Rewbe ben e ekkitoo wakkati fu, amma abada be baawataa ko yottii annal goonja. ⁸ Hande no Yannes e Yamberes haŋidiri Muusa, nunnun himbe ben haŋidirta e goonja. Hakkillo maŋŋe wuurake, goondinki maŋŋe walaa nafuwe. ⁹ Amma be keŋataa saa'a, gam haanjaare maŋŋe laaŋanan himbe

fu, hande no dum laatii e Yannes e Yamberes.

Haalaaji cakitiidi

¹⁰ Amma an Timote, a yi'i no janninirmi. A yi'i jikku am, e an-niya am, e goondinki am, e munyal am, e yidde am, e tinnaare am. ¹¹ Aa anni tooraaji am, e boneeji am. A yi'i ko heŋimmi Antiyokiya e Ikoniya, e Listira fu. A yi'i bo no munyirmi dow tooraaji di keŋumi. Amma Joomiraawo wurtinii am e majji di fu. ¹² Hawtuŋe e Yeesu Almasiihu, go e yidi hulugo Alla, be toorete. ¹³ Amma halluŋe e hiiloobe, beydoto e halla. Be majjinan woŋŋe, gam kambe bo be majji. ¹⁴ Amma an, joga ko ekkitiidaa, e ko kooliidaa e semme. Aa anni moy ekkitin maa dum. ¹⁵ Diga sukaaku maa, aa anni Dewte ceniide. Kanje de baawan ko hokku maa faamu, jiiŋiraa kisidam keŋeteedam diga e goondingo Yeesu Almasiihu. ¹⁶ Binni ceniini fu yiwii diga e kollitinki Alla. Nafuwe majje woni, janningo goonja, e hollugo boofi, e moyyingo di, e ekkitingo wonaago no fottiri. ¹⁷ Nunnun neddo Alla fu laatortoo kebbudo, ciriyyido wadugo golle geete.

4

Tinna aa waajoo

¹ Mii eelee yeeso Alla e yeeso Yeesu Almasiihu, kiitotoodo wu-uruŋe e maaybe. Mii eelee bo sabbu witooygo makko e Laamaare makko: ² Waaja haala Alla, waajita ka wakkati fu, baa dum fottanii be, baa dum fottanay be. Felu be, semmidin be e munyal, aa jannina be. ³ Gam wakkati waran de himbe salotoo nanugo ekkitinol poortinol. Be tokkoto suunooji maŋŋe. Be dartanan ko'e maŋŋe janninoobe duuŋŋe, janninanbe be ko be jidi nanugo. ⁴ Be cukkan noppi maŋŋe gam to be nanu goonja, be baylitinto far to taalaaji.

⁵ Amma an, nantu hoore maa der huune fu. Munyan tooraaji, wadu golle baajotoodo linjiila, heennyitin golle maa faa wooda.

⁶ Amma min, mi 6adike laataago sadaka, hande kiriseteedi, wakkati yawtugo am 6adake. ⁷ Mi habii hawre woodune, mi yottinii dog-gudu am, mii joggii goondinki. ⁸ Diga jooni, Joomiraawo kiitotoodo e goonjaaku, e resanimmi riiba kokketeeka poonnitiido nyaanne darjal. Min tan bane hokkete ka. Amma, min e hettiniibe, yidube witooygo makko fu, o hokkata ka.

Ka Pol bati dow 6e o gollodii

⁹ Tinna garaa to am law. ¹⁰ Gam Demas accii am, sabbu yidde duuniyaaru, o yahii Tesalonika. Kereskes yahii Galaatiya, Titus bo yahii Dalmatiya. ¹¹ Luka tan nun wondi e am. Waddu Marku to aa wara, o nafan am sanne der golle am. ¹² Tikikus, mi lilii dum Efesu. ¹³ To aa wara, gaddanaa am gulunfaare am ne accumi Torowas, wuro Karpus. Gaddanaa am bo dewte am, ko jogii am buri woni, dewte am de guri.

¹⁴ Aleksandire bahillo wadani am ko halli puy. Joomiraawo yoban mo ko o wadi. ¹⁵ An bo, hakkilan mo, gam o salake waaji amen e semme.

¹⁶ Nyalaane arandeere ne dari-naami yeeso kiitowo gam mi toontano hoore am, baa gooto wallay am, 6e fu 6e accii am. To Alla liman 6e dum gacce! ¹⁷ Amma Joomiraawo wallii am, semmidinimmi. Kan acci keen-nyitimmi golle waaji am. Himbe lenyi janani fu nanii waaji din. Nunnun dadirmi diga e hunnuko jaggere. ¹⁸ Joomiraawo dadinan am ko halli fu, o yottinammi jam to Laamaare makko ne kammu. Teddunjal laatanoo mo faa abada. Aami!

Heennyitirde e cannooje

¹⁹ Mi sannii Pirisilla e Akilas, mi sannii getti wuro Onesifor.

²⁰ Erastus darake Korintu, Torofimus bo, mi accii dum Miletus oo nyawi.

²¹ Tinna garaa go dabbune wada. Ebulus e Pudes e Linus e Kalawdiya e sakikiraabe wonbe do fu, sannii maa.

²² Joomiraawo wonda e maa! Moyyere Alla wonda e moodon.

Derewol ɲol Pol winnani Titus

Haala Puddirka

Wakkati Pol yoofitaa de o maɓɓanoo der Roma, den nun o waajii haala linjiila der Kereta, siire ɓurune manɲu der dunde girekiiɓe. Wakkati o yaareteno Roma to laamiido mawɗo, laana diyam maɓɓe yaaliniino ɓe Kereta.

Wakkati o yawtata diga don, o accii don mo o gollodintoo, tokkiido mo, mo laataaki Yahudu-ujo, Galaatiya. 2.3. De duuddum Pol yowannoo mo o wada golle cadude, der Korintu du. O yowanii mo gollal moyyingo joonne ekle-siya ka kanko Pol o titunoo.

Pol batii Titus ɓe potta Nikopolis. E nandi hande diga Maseduwaan nun o winnoy derewol ɲol do, e ɲol Timote aranol. Haala majji e nandi.

Baawo Pol holli no haani ardiibe e wa'i, o batanii bo boofi Yahuduube salotoobe ekkitinol goonawol. O holli bo ko haani geɓe himbe feere feere wonbe der ekle-siya wada. No o heennyitiri derewol makko nani, o batanii moyyere Alla accoore neddo joodoo joonne teddi-noore linjiila.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-4
2. Dottiibe ekle-siya, 1.5-16
3. Golleeji geɓe himbe feere feere der ekle-siya, 2.1-15
4. Joonne goondinbe der duun-nyaaru, 3.1-11
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 3.12-15.

Sannoore

¹ Derewol ɲol do yiwii e am, min Pol, maccudo Alla e lilaado Yeesu Almasiihu. Alla yowanii am mi wada subaabe makko goondina mo. O yowanii am anningo ɓe goonja jaadooha e goondinki

men. ² Hande non ɓe goodirta hoolaare hebugo yonki tabitiiki. Alla mo fewataa haɓɓaniino en alkawal yonki kin diga huune fu tagaaka. ³ No wakkati wadi, o anninii haala makko diga e waaji di o yowanimmii hande no Alla Kisinoowo en umuri dum.

⁴ Titus, mi sannii maa, an, laatiido biyam e goonja diga e goondinki men gooti. Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Kisinoowo en wadane moyyere, hokkee bo jam!

Golle Titus der Kereta

⁵ Mi accii maa Kereta gam moyyinaa ko horii moyyineego. Cuɓanaa genni fu dottiiɓe Ekle-siya hande no bi'uno maa mi. ⁶ Sey dottiijo cuɓaado fu laato mo walaa gacce. O laato gorko mo debbo gooto, mo ɓiɓɓe mum laatii goondinbe. Biɓɓe ɓen laato ɓe nyo'irtaake baadi baanjaari, dum bo dullere dowtaare. ⁷ Doole ardiido Ekle-siya fu laato mo walaa gacce, gam o laati nun gollantooɗo Alla. Haanay o laato mawnitiido, dum bo mo mone, maa bo jaroowo bagi, dum bo kabaado, maa bo cuunaado riiba kalluka. ⁸ Amma sey joomum e laatii bernoowo hobbe, jidudo ko woodi, mo hakkiilo, poonnitiido, laaɓudo, nantiido. ⁹ Sey joomum e jogii haala kooliniika hande no ka janniniraa. Den o waawan ko semmidini woɓɓe e ekkitinol laaɓunol, o waawan bo ko jaalii yeddoobe.

¹⁰ E goonja, duuɓɓe e laatii naranuuɓe, accu du caka Yahuduube goondinbe. Bee laatii batoobe haalaaji di walaa hoore, ɓee yoyra himbe. ¹¹ Sukku kunnude maɓɓe, gam ɓee biisa saareji duuddi. Bee ekkitina ko haanay, gam ɓe keɓa riiba kalluka. ¹² Neddo maɓɓe, mo himbe daari hande annabiijo, batii du, wi'i: «Keretaabe laati nun fewoobe wakkati fu, ɓee laatii bisaaji bondi, ciwankeeɓe, e deereruube.» ¹³ O batii goonja.

Gam majjum, felu 6e e semme, gam 6e ke6a goondinki geeti. ¹⁴ Be acca tokkugo taalaaji Yahuduu6e, e oodaaji him6e yoofu6e gooŋa. ¹⁵ Huune fu e laabi to laa6u6e. Amma walaa ko laabi, to sobu6e e 6e goondinay, gam hakkillo ma66e e cuudiidum 6erne ma66e fu sobii. ¹⁶ Bee bi'a 6ee anni Alla, amma golle ma66e e yedda no 6ee anni mo. Bee laatii nyiddu6e, e nanaru6e. Be baawataa ko wafi geetum baa gootum.

2

Ekkitinol goonawol

¹ Amma an, accu batu maada yaada e ekkitinol goonawol. ² Wor6e naye6e, batu 6e no haani 6e laatoo nantii6e, fotu6e teddineego, hakkil6e. Be laatoo 6e goondinki mum yandi, 6e gooda yidde e munyal. ³ Batu rew6e naye6e bo, wonoo hande no haani rew6e goondin6e wonoroo. To 6e laatoo nyo'oo6e him6e, dum bo hor6e bagi. Amma 6e laatoo ekkitino6e ko woodi. ⁴ Be ekkitina rew6e saano6e yidugo wor6e mum, e sukaa6e mum. ⁵ Be laatoo hakkil6e, laa6u6e. Be kiinnoo golle wuro ma66e, 6e laatoo yeeddu6e. Moy fu downtanoo gorko muudum, gam to haala Alla yennee.

⁶ Waaja gojankee6e, 6e laatoo hakkil6e der huune fu. ⁷ An e hoore maa, laatana 6e misaalu der golle boodde fu. Ekkitin 6e ekkitinol goonawol, e pottunol. ⁸ Haala maa laatoo goonaha, ka yeddataako, gam way6e meeden jiboo, 6e dulla kalluka ka 6e batani en.

⁹ Maccu6e bo, waaja 6e, 6e nanana joomiraa6e ma66e der huune fu. Be gada ko welata 6e, to 6e jeddontir e ma66e. ¹⁰ To 6e bujju 6e, amma wakkati fu, 6e kollita 6ee laatii hoolaa6e, hebbu6e. Be gada dum gam ekkitinol haala Alla kisinoowo en, teddinee der huune fu.

¹¹ E goonja, moyyere Alla hollitake gam him6e fu hisa. ¹² Moyyere nen e ekkitina en accen wonaago der dullere kulol Alla, e suunooji duuniyaaru. Nee ekkitina en bo laatoden hakkil6e, e foonniti6e, e hulo6e Alla der duuniyaaru nuu do. ¹³ Hande non kedortoden nyalaane barkidinaane, ne tammiiden. Nyalaane nen, Yeesu Almasiihu, Alla meeden mawdo, Kisinoowo en, hollitinto e tedduŋal. ¹⁴ O hokkii hoore makko gam men, o sooditii en diga ko halli fu. O laatinii en him6e makko 6e o woodi, laa6inaa6e, tinnii6e wadugo golle geete.

¹⁵ Kanjum haani bataa him6e, nun bo haani baajoodaa 6e, pelaa 6e e baawde maa fu. Taa accu goddo yawee.

3

No haani goondin6e Yeesu e laatii

¹ Siwtor goondin6e 6e nanana maw6e leydi, e woodu6e baawde. Be downtanoo 6e, 6ee ciryii wadugo golle boodde fu. ² To 6e batu kalluka dow goddo, 6e laatoo deyyu6e, e sawrii6e, e welu6e deedi dow him6e fu. ³ Gam enen bo, een laatinoow 6e walaa hakkillo, nanaru6e, e majju6e. Een laatinoow maccu6e jidaali, e suunooji diye fu. Een goodunoo ganyaani e nawniraagu, een banyontiri, en banyaa, een banyontiri. ⁴ Amma Alla Kisinoowo en hollitii him6e geetaaku mum e yidde mum. ⁵ O hisinii en, amma hinaa gam en gadii golle poonnitiide, e endam makko o rimatorii en, laatiden hey6e diga e Ruuhu Ceniido laa6indo en. ⁶ Alla hokkii en Ruuhu mum ceniido puy, diga e Yeesu Almasiihu Kisinoowo en. ⁷ O wadii dum diga moyyere makko gam laatoden foonniti6e, heba donen yonki tabitiiki, ki tammiden he6ugo. ⁸ Kanka woni haala kooliniika.

Mii yidi tasinaa ka, gam goondinbe Alla tinnoo wadugo golle boodde. Kanjum woni ko woodi, ko nafata himbe. ⁹ Amma woddoda haalaaji di walaa hoore, e jeddi dow habaruujilenyi, e kaabe, e jeddi dow tawreeta. Haalaaji dii don fu nafataa goddum, baanji di laatii. ¹⁰ Gaddoowo ceennol caka himbe, felu mo de woore, de didi, to o salake, takku mo sera. ¹¹ Annu gadoowo hande non laati nun majjufo e hakkeejo, o doyyii hoore makko kiita.

Cannooje e baynaade

¹² To mi lili Artemas naa bo Tikikus to maa, yawda garaa law, tawaa am Nikopolis, gam ton jidumi dabbugo. ¹³ Tinna ballaa Jenas, moodibbo tawreeta, e Apollos, gam to goddum jaccu be der jahaanal maabe. ¹⁴ E haani himbe meeden bo ekkitoo wadugo golle boodde. Be balla haajaaabe walleego gam to kambe wallooobe ben be gonoo baanji.

¹⁵ Wondube e am fu sannii maa. Emen canna goondinbe yidube men fu.

Moyyere Alla wonda e moodon, on fu.

Derewol ɲol Pol winnani Filemon

Haala Puddirka

Derewol ɲol Pol winnani Filemon do, haala joonne hakkune himbe dido nun ɲol batanta. Pol winnii derewol ɲol gam o sawrinana Onesimu, maccudo doggunoodo joomiraawo mum Filemon. Filemon laati nun goondindo tawaado der wannarde Koloosi. Onesimu tuubii, goondini Yeesu diga e waaji Pol. Kan wadi Pol e eela Filemon ja6a Onesimu hande banniraawo mum, o sawranoo mo bo.

Der duu6ol 62 nun Pol winni derewol ɲol der nanjoore mum arandeere der Roma. Dum nandi hande Tikikus nun yaari derewol ɲol e ɲol Koloosi, Kol. 4.7-9.

Ko hollitii der derewol ɲol woni, tinnaare ne Pol woodi dow moyyingo haala hakkune himbe dido, hande no o woowi wadugo hakkune himbe duu6be. Ko Almasiihu wadani en hakkune men e Baaba mum, kanjum nun Pol wadani Onesimu hakkune mum e Filemon.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1-3
2. Yettoore Alla gam goondinki Filemon, 4-7
3. Pol e eelana Onesimu sawraare, 8-22
4. Cannooje, 23-25.

Sannoore

¹ Min Pol, e banniraawo meeden Timote nun winni derewol ɲol. Min Pol, mii laatii ma66aado gam daliila Yeesu Almasiihu. Emen canna Filemon, jidaado amen, gollodintoodo e amen. ² Emen canna bo Afiya, sakiike men debbo, e Arkippus ka6idoowo e meeden gam linjiila, e goondin6e hawritintoo6e der wuro maa. ³ Alla Baaba meeden, e Yeesu

Almasiihu Joomiraawo, hokka on moyyere e jam.

Yidde e goondinki Filemon

⁴ Filemon, mii yetta Alla wakkati fu, mi accay siwtorgo maa der du'aaje am. ⁵ E goonja, mi nanii yidde e goondinki maada dow Joomiraawo Yeesu e batanee, e no jidirdaa himbe Alla fu. ⁶ Emii eela Alla, gam goondinki kii do hawti en yi'oo der gadu. Den paaminaa geetum fu dum baaweten wadugo gam Almasiihu. ⁷ Banniraawo, berne am seyake puy, hakkillo am fukkake bo, gam yidde maa deyyitini himbe Alla.

Pol e sawrinana Onesimu

⁸ Mii woodi laawol der kawtal men e Almasiihu mi eelee ko haani gadaa. ⁹ Amma, mii buri yidugo, mi eelee gam yidde, min Pol dot-tiijo, jooni bo mii ma66aado sabbu Yeesu Almasiihu. ¹⁰ Mii eelee gam Onesimu biyam mo ke6umi goondini der kasu. ¹¹ Naane, o nafayno maa, amma jooni, o nafen en, min e maa.

¹² Mii wittina mo to maada, ja6u mo hande min e hoore am. ¹³ Mii yiduno haggugo mo to am, gam o wallammi hande no haani bal-liraano am jooni no tawaami der kasu gam linjiila. ¹⁴ Amma mi yiday wadugo goddum to hinaa en baddii, gam mi yidaa wadingo maa booddum e doole, amma dum laa-too e sago maa.

¹⁵ Wadoto Onesimu seenniriino e maa wakkati sedda, gam o wonda e maa, e baadey. ¹⁶ O laataaki kade maccudo tan, oo buri maccudo, o laatike banniraawo men jidaado. Min, mii yidi mo sanne. Mii anni aa yidi mo buri, hinaa hande neddo tan, amma hande goondindo Joomiraawo.

¹⁷ To a daarii am hande igo maa, den kan, ja6u mo hande no jabirtaa am min e hoore am. ¹⁸ To o woofaniino maa, dum bo to o joganiiino maa nyamaane, yowanam

dum. ¹⁹ Min Pol, mii winna ka e junjo am, mi yoβete dum. Amma mii siwtoree, an bo aa joganii am nyamaane, nyamaane nen bo, an e hoore maa nun. ²⁰ An banniraawo am, wadanam dum sabbu Joomiraawo, deyyitin berne am gam kawtal men e Almasiihu.

²¹ Mii wannanee gam mii hoolii a nananan am, gam mii anni a wadan buri ko eelu maa mi.

²² Sikan, ciryanodaa am suudu to beeranmi, gam mii miila, Alla jaban du'aaje mon, o wittinanmi to moodon.

Cannooje

²³ Epafaras mo maββidaami gam Yeesu Almasiihu sannii maa.

²⁴ Marku bo, e Aristarkus, e Demas, e Luka gollidoobe e am sannii maa.

²⁵ Moyyere Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden wonda e moodon.

Derewol Iburaninkee6e

Haala Puddirka

Derewol Iburaninkee6e e woodi nafuwe mawdo der Alkawal Kosal. Binnudo derewol nɔl batay inne mum, ko baaweten ko bati tan woni, o laati nun Yahuduujoo goondindo Yeesu, woliine maami-raa6e men nun hollata dum. Oo anni Alkawal Kiinjal puy, accu du dow golle Leewinkee6e. Diga seede6e linjiila arandee6e nun o nani linjiila.

Yahuduube goondin6e Yeesu hande makko nun o wannani, kam6e o baddata. Bee laatii him6e tawaa6e der eklesiya ka o anni, go oo yidi beraago 6e, dum 6ooyataa. Liinyoo6e dewte e miili eklesiya Roma, der leydi Italiya nun o wannani derewol nɔl. Gam Roma nun him6e arti nani haala derewol nɔl, diga e derewol nɔl Kelema mo Roma winni der duu6ol 95 yahugo 96 6aawo Almasiihu rimaa.

Toora batanaaka der don e laatii toora ka Kolodu laamiido toori Yahuduube goondin6e Yeesu der duu6ol 49 6aawo Almasiihu rimaa. O riiwi Yahuduube goondin6e jaka duu6i sedda diga Roma.

Dum nandi hande derewol nɔl winnaama hakkune duu6ol 60 yahugo 64 6aawo Almasiihu rimaa.

Binnudo derewol nɔl, wannii nɔl gam semmidingo 6e o wannani. Dum nandi bo hande 6e o wannani e tawaa der toora mawka. O wannanii 6e, gam to 6e boppu goondinki.

Der derewol makko, o hollii 6e no Yeesu e 6uri malaykaa6e, e Muusa, e Yosuwaa, e Limaamiibe 6e Alkawal Kiinjal. Dum don fu, e hollita no 6e o wannani e yiduno wittugo der tawaanjal Yahuduube dow sujidango Alla. O hollii 6e, no sadaka

Almasiihu wadi de woore, e yiyam mum heyii faa e baadey.

O semmidinii 6e e hollugo 6e goondinki him6e arandee6e. O batii 6e, 6e tigga Almasiihu gite, gam kanko nun laatii misaalu munyal.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-3
2. Almasiihu e 6uri malaykaa6e mawnugo, 1.4-2.18
3. Almasiihu e 6uri Muusa e Yoosuwaa mawnugo, 3.1-4.13
4. Limaamaaku Almasiihu e 6uri limaamaaku fu, 4.14-7.28
5. Alkawal Almasiihu e 6uri alkawalji fu, 8.1-9.28
6. Yiyam Almasiihu e 6uri kiise-teedi fu nafuwe, 10.1-31
7. No goondinki 6uriri huune fu, 11.1-12.25
8. Haalaaji cakitiidi, 13.1-25.

Alla baddii him6e diga e Biddo mum

¹ Diga ko 6ooyi, Alla baddiino kaakiraa6e meeden de duuddum, e laabi feere feere. O baddii 6e diga e annabiibe. ² Amma der nyalaade cakittiide dee do, o baddii en diga e Biyiiko. E makko Alla tagiri duuniyaaru e kammu. Kanko nun bo Alla su6i laatoo donoowo huune fu. ³ Kanko nun laatii jaynɔl jalboowol, kollitoowol tedduɔl Alla, e no Alla laatii e goonja. Oo jogii huune fu diga e haala makko gooduka baawde. Baawo o laabini hakkeeji him6e, o joodake dow kammu, to nyaamo Alla mawdo, mo tedduɔl.

Biddo e 6uri malaykaa6e

⁴ Biddo e 6urii malaykaa6e manɔ, kan wadi Alla hokki mo inne 6urune inde ma66e. ⁵ Malaykaajo moy nun Alla meedi ko wi'i:

«An laatii Biddo am,
hanne min nun laatii Baaba
maa*?»

Moy o wi'i kade:

«Mi laatanto mo Baaba,

kanko bo, o laatanoo am Biddo*?»
 6 Kade bo, no o liloyta Afo makko e duuniyaaru, o wi'i:

«Malaykaa6e Alla fu sujidana mo*.»

7 Dow malaykaa6e bo Alla wi'ii:
 «Oo gollira malaykaa6e makko hande keni,
 o wadii 6e jagganoo mo hande delle yiite*.»

8 Amma dow Biddo, o wi'i:
 «Laamu maa, an Alla, wonoo faa abada!

A laamoranto him6e maa e sawru foonnitaare.

9 Aa yidi foonnitaare, aa wanyi ko halli,

gam majjum, Alla maada su6i ma, wuju maa nebbam seyo burunjo no wondube e maada*.»

10 O wi'i kade:
 «Joomiraawo, diga fuddoode, an tagi leydi,

juude maa tagi kammu.

11 Dum fu, dum halkan, amma an, a tabbitinto,

dum fu, dum hiiddan hande kolte,

12 a taggan dum hande toggoore,

dum waylitinte, hande kolte.

Amma an, a waylitintaako.

Duu6i maa bo heennyataa*.»

13 Alla meeday ko wi'i malaykaajo gom:

«Jooda nyaamo am

gam mi wada wanyu6e maa laatoo jaa6irdum koyde maa*.»

14 Malaykaa6e fu laati nun ruuhu-
 uji jaggantoodi Alla, oo lila di gam di gollanoo ronoo6e kisidam.

2

To en jeebee kisidam

1 Gam majjum, e haani kakkilaa-
 nen puy ko nanuden, gam to en boddodee laawol. 2 Haala ka Alla hokki diga e malaykaa6e goondii. Woofu6e e salii6e downtanaago ka fu, heban kiita kaa do haanani 6e.

3 To non noy dadirten, to en jee-
 bake kisidam mawdam hande dam

do? Joomiraawo nun arti batango kisidam dam, den nanu6e tabbiti-
 nanii en dam. 4 Alla semmidinii seedaaku ma66e e wadugo maa-
 neeji, e kaaydiniidum, e kaayeeffi-
 iji feere feere. Alla hollitii dum
 bo e seennango 6e Ruuhu Ceniido
 hande no o yidiri.

*Yeesu laatake neddo gam hisina
 him6e*

5 Alla hokkay malaykaa6e 6e
 laamano duuniyaaru garoowu nu
 batanten. 6 Goddo batii nokkun der
 Dewtere, wi'i:

«Ume neddo laatii faa ciwtoraa
 dum?

naa 6ii-aadama ko paaledaa dum?

7 A leesinii mo wakkati sedda ley
 malaykaa6e,

a meelii mo teddujal e manju.

8 A yowii huune fu ley koyde
 makko*.»

No Alla yowani mo huune fu,
 edum holla no goddum horaaki ko
 o yowanay mo junjo. Jooni en
 ji'ataa taw no o yowanii mo kujje
 fu junjo. 9 Amma een ji'a Yeesu
 leesinanoodo wakkati sedda ley
 malaykaa6e, jooni o meelinaama
 teddujal e manju. Gam ume? Gam
 o toorake, o maayi. Hande non,
 sabbu moyyere Alla, o maayiranii
 him6e fu. 10 Dum fottanii Alla
 tagudo huune fu, e mo gam mum
 huune fu woni, yaara him6e
 duu66e 6e ke6a teddujal. Dum
 fottanii mo bo, o yottina Yeesu
 ma66itindo laawol kisidam, o laato
 kebbudo diga e tooraaji.

11 Gam laa6inoowo, e laa6intee6e
 fu yiwi diga e baaba gooto. Kan
 wadi o sentay noddugo 6e banni-
 raabe. 12 O wi'ii:

«Mi batan banniraa6e am inne
 maa,
 mi maantete caka jama'aare
 maa*.»

13 O wi'ii kade:

«Mi yowan hoolaare am fu dow
 Alla.»

Kade bo, o wi'i:

«Mi nani, min e 6i66e 6e Alla hokkimmi[☆].»

¹⁴Hande no 6i66e woodiri 6annu e yiyam, hande non Yeesu bo ettiri 6annu, laatii hande ma66e. O wadii dum gam diga e maayde makko, o halka baawde laamaniido maayde, waato Seydan. ¹⁵Diga e majjum o rindini laatii6e maccu6e der gonki mum fu, gam 6e kuliino maayde. ¹⁶Gam een anni, malaykaa6e bane Yeesu wari wallugo, amma laatii6e lenyol Ibrahiima nun. ¹⁷Gam majjum, e haani o nanda e banniraa6e makko der huune fu. Hande non o laatorii hooreejo Limaamiibe mo endam, koolaado der golle Alla, gam o moyta hakkeeki jama'aare. ¹⁸Kanko e hoore makko o tooraama, o jarbaa. Gam majjum, o waawan wallugo jarbaa6e.

3

Yeesu e buri Muusa

¹Banniraa6e goondin6e, onon 6e Alla noddi, gattee hakkillo mon dow Yeesu. Alla liloyi mo gam o laatoo hooreejo Limaamiibe dow goondinki meeden ki ce-dotoden. ²O laatake koolaado yeeso Alla cu6udo mo, hande no Muusa laatorii koolaado der suudu Alla fu. ³E goonja, Yeesu e buri Muusa teddujal, hande no mahoowo buriri suudu njol o mahi teddujal. ⁴Gam suudu fu e woodi mahudo dum, amma mahudo huune fu woni Alla. ⁵Muusa laatike koolaado der suudu Alla fu, hande jaggiido, oo seedanoo ko batanoytee. ⁶Amma Almasiihu laatike koolaado der suudu Alla hande 6iddo. Enen laatii 6e suudu makko to en tinnake een koolii, een tabbitini ko jurortoden faa heennyitirde.

Naatugo der siwtaare Alla

⁷Gam majjum, Ruuhu Ceniido wi'i:

«Hanne, to on nanii daane Alla,

⁸to on joorinee berde moodon hande no kaakiraa6e moodon wadunoo,

no 6e ummanii Alla*,

⁹6e jarbii mo der ladde haro.

Alla wi'i, ton 6e jarbii am, 6e poonnimmi,

baa no 6e ji'ii golle de gadumi jaka duubi lasoy didi.

¹⁰Gam majjum, mone am ummii dow himbe jaamanuuru nu,

bi'umi: "Wakkati fu, berde ma66e e majji,

6e annaa laabi am!"

¹¹Gam majjum, mone am ummii, kuniimi, bi'umi:

"Be naatataa der siwtaare am pay[☆]."»

¹²To non, banniraa6e, kakkilee, gam to goddo moodon woodu berne hallune, dulla goondingo, woddodoo Alla mo yonki. ¹³Amma baajontiree nyalaane fu, faa dum wi'ee «hanne» gam to hakke majjin goddo moodon, yoorina berne mum. ¹⁴To en jogake hoolaare men arandeere e semme faa heennyitirde, den en laatike hawtu6e e Almasiihu.

¹⁵Hande no Dewtere wi'i:

«Hanne, to on nanii daane Alla,

to on joorinee berne mon

hande no kaakiraa6e moodon wadunoo,

6e ummanii Alla»

¹⁶Bey nun nani daane Alla, go 6e ummanii mo? Kambe woni wurtiibe diga leydi Misira fu, 6e Muusa ardanii fu!

¹⁷Bey nun mone Alla ummii dow muudum faa duubi lasoy didi? Kambe woni wadu6e

hakke, go maayi der ladde haro.

¹⁸Bey nun o hunanii 6e naatataa der siwtaare makko? Kambe woni salii6e dwtanaago mo.

¹⁹En ji'i, 6e baaway naatugo der siwtaare nen gam 6e goondinay.

☆ 2:13 Esaaya 8.17-18 * 3:8 Him6e Isira'iila ummaniibe Alla e annabi Muusa wi'i, wittan leydi Misira. ☆ 3:11 Jabuura 95.7-11

4

¹ Alla ha66anii en alkawal naatugo der siwtaare mum. To non, sey kulen, gam to goddo moodon miilu saktake, dullii naatugo der mayre. ² Gam enen bo, en baajaama linjiila hande kaakiraa6e men. Amma, ka 6e nani nafay 6e, gam no 6e nani, 6e goondinay. ³ Amma enen goondin6e, en naatan der siwtaare ne Alla batani, hande no o wi'i:

«Mi hunake e mone bi'umi:
“Be naatataa der siwtaare am pay⁶!”»

Nani bo Alla heennyi wadugo golle mum diga o tagi duuniyaaru. ⁴ Bataama kade nokkun der Dewtere, dow nyalaane jeedidawre, wi'aa: «Alla siwtake wadugo golle mum fu der nyalaane jeedidawre⁶.» ⁵ O wi'i kade der nokkuure wonne: «Be naatataa der siwtaare am pay⁶.»

⁶ Artu6e nani linjiila naatay der siwtaare nen, gam 6e dowtaaki. Amma wob6e waawan ko naati kade. ⁷ Gam majjum, Alla resii nyalaane wonne kade, o noddi ne «hanne» o batanii ne 6aawo duubi duuddi, diga e hunnuko Dawda, o wi'i:
«Hanne, to on nanii daane Alla, to on joorinee berde moodon⁶.»

⁸ To Yosuwaa hokkiino 6e siwtaare, Alla batantaano kade siwtaare wonne 6aawo nii. ⁹ To non, nyalaane siwtaare e horanii kade him6e Alla. ¹⁰ Gam naatudo der siwtaare Alla, siwtoto e golle mum kanun bo, hande no Alla siwtorii e de mum. ¹¹ Gam majjum, en tinnee naaten der siwtaare Alla. To goddo tokku misaalu dullere dowtaare him6e Isira'ila, yana.

¹² Haala Alla e woodi yonki, eka woodi semme. Kaa 6uri kaafahi kiye fu, belnaaki becce didi welugo. Kaa naata faa der, ka seenna yonki e ruuhu, jokkule e busam. Eka hiitoo maatirdum, e miilooji 6erne.

¹³ Walaa fu ko tagaa, ko suudanii Alla, huune fu laabi e gite makko. Kanko jottinoyten ko gaduden fu.

Yeesu e 6uri hooree6e Limaamiibe

¹⁴ Een goodi hooreejo Limaamiibe mawdo jottiido to Alla dow kammu, kanko woni Yeesu, Biddo Alla. Gam majjum, sey jogoden e berde goote goondinki meeden ki ceedotoden. ¹⁵ Een goodii hooreejo Limaamiibe baa-woowo endaago en der tampe meeden. Gam kanko e hoore makko o jaribaama der huune fu hande no meeden, amma o waday hakke. ¹⁶ Gam majjum, en 6attee kittaalaamaare Alla njal moyyere e hoolaare, gam keben endam, e moyyere, de gooduden bukaata ballal fu.

5

Hooreejo Limaamiibe mo yurmeene

¹ Hooreejo Limaamiibe fu, subete nun caka him6e, o gollanoo Alla gam ma66e, o yaara dokke e kiiseteedi yeeso Alla gam ikkingo hakkeegi. ² O waawan faamugo 6e walaa annal e majju6e, gam kanko e hoore makko oo laatii tampudo der becce fu. ³ Gam sabbu tampere nen nun haani o wada kiiseteedi ikkinooji hakke, hinaa gam jama'aare tan, amma gam hoore makko bo. ⁴ Goddo waawataa ko hokki hoore mum teddujal laataago hooreejo Limaamiibe. Amma Alla nun noddata joomum hande no o noddiri Haruuna.

⁵ Non bo dum laatii e Almasiihu, kanko bane hokki hoore makko teddujal laataago hooreejo Limaamiibe. Alla nun hokki mo dum, de o wi'i:

«An laatii Biddo am,
hanne min nun laatii Baaba maa⁶.»

⁶ O wi'i nokku kade:
«A laatiike Limaamiijo faa e baade

✧ 4:3 Jabuura 95.11 ✧ 4:4 Laatanooji 2.2

✧ 5:5 Jabuura 2.7 ✧ 5:6 Iburaninkee6e 7.1-10

✧ 4:5 Jabuura 95.11

✧ 4:7 Jabuura 95.7-8

hande no Malkisadaka*.»

⁷ Wakkati Almasiihu wonunoo e duuniyaaru, o eelii Alla, o eel-
itii, e bojji mawdi, e gondi, gam
Alla hisina mo diga maayde. Alla
bo toontake mo, gam oo woodi
kulol Alla. ⁸ Baa no oo laatii
Biddo Alla, tooraaji makko ekki-
tinii mo dowtaago. ⁹ Alla laa-
tinii mo kebbudo, gam majjum o
laatanii dowlaniibe mo fu daliila
kisidam tabitiidam. ¹⁰ Alla subi
mo, wadi mo hooreejo Limaamiibe
hande no Malkisadaka.

*En kakkilee to en boppee
goondinki*

¹¹ Dow haala kaa do, emen goodi
haalaaji duuddi, e kujje cadude
faamingo, gam on paamataa law.
¹² E haanunoo oon laatii janninoobe
diga dum booyi, amma faa jooni
oon goodi bukaata janninego
puddirdum der haala Alla. Haa-
nuno oon nyaama nyaamdu
tekkunol, amma faa jooni, kosam
nun musinton. ¹³ Musinoowo
fu, waawataa suttontirgo haala
foonnitaare, gam o laati nun
suka. ¹⁴ Amma, mawbe, woowinbe
hakkillo mum suttontirgo ko
woodi e ko halli nun nyaamdu
tekkunol wonani.

6

¹ Gam majjum en accee ekki-
taago ekkitinol leesunol dow Al-
masiihu. En jahee yeeso e ko
hebbi. To en daddee dadfa kesa,
hande jon: tuubugo golle jaayde,
e goondingo Alla, ² e ekkitinooje
dow batisi, e yowugo himbe juude,
e pintol maaybe, e kade kiita du-
umiika. ³ En jahee yeeso, kanjum
en gadan dum, to Alla jabii.

⁴ Daaree haala himbe wittube
der gonki mum kiikki. Be kebiino
jaynol Alla. Be mettii dokkal
yiwnal dow, go be kebi gedu e
Ruuhu Ceniido. ⁵ Be mettii haala
Alla geeta, e baawde jaamanuuru
warooru, ⁶ e non fu, go be bitti

baawo. Wadataako be bittinee be
tuuba kade. Gam dum laatii hande
kambe e ko'e ma6be, bee tigga kade
Biddo Alla dow leggal palaanal, bee
jawna mo yeeso himbe fu.

⁷ To leydi e yara diyam to6oojam
de duuddum, nii fudinana aawudo
awdi geeri, den ni hebuwa don
barke Alla. ⁸ Amma to gi'e, e tuppe
nun ni fudinta, sey ni woppee,
6ooyataa ko ni yaa'ee, ko saktiy-
too fu, sey ni sunnyee yiite.

⁹ Onon, banniraa6e am yidaa6e,
baa to emen bata hande non,
emen anni oon darii dow laawol
boodunol, nol kisidam. ¹⁰ Gam
Alla laataaki mo fonnitaaki. O
yeggitintaa gadu mon, e yidde
ne kollitindon gam inne makko.
On kollitii yidde nen e golle de
gadudon, e de gadoton faa hanne
gam himbe Alla. ¹¹ Amma emen
jidi moy moodon fu hollita iri
anniya kaa don faa heennyitirde,
gam ke6on ko kedidon. ¹² To
on laatee ciiwaakuube, amma
yemminee goondinki e munyal
himbe he6oobe donju nu Alla ha66i
alkawal mum diga e goondinki.

¹³ No Alla ha66anta Iburahiima
alkawal, e hoore makko o hunorii,
gam o waawataa ko hunorii
burudo mo manju. ¹⁴ O wi'i: «E
goonja, mi barkidinte, mi duudinan
lenyol maa*!» ¹⁵ Hande non
Iburahiima munyiri, o he6i ko Alla
ha66ani mo alkawal. ¹⁶ To himbe
e hunoo, bee kunoro inne burdo
be manju. Hunayeere nen nun
tabbitinta haala, ikkina jeddi fu.
¹⁷ Non bo, no Alla yidi hollugo
ronoo6e alkawal mum e burudum
laabugo, no ka o resi waylitintaako
pay, o wadii dum e hunayeere.
¹⁸ To non, kujje didi woni wayl-
itintaako, de Alla waawataa ko
fewi dow mum, kanje woni:
hunayeere e alkawal. Kanjum
semmidinta berde men, enen
accoy6e huune fu, go kooliden
ko bi'aden. ¹⁹ Hoolaare nen e

laatanii en hande tiggere laana diyam, tiggaane ne dimmataako gam yonkiiji men. Ne yahii faa 6aawo wudere wirnirde nokkuure 6urune fu senaago. ²⁰ Don nun Yeesu arti naatani en, o laatanii en hooreejo Limaamii6e faa e baadey, hande no Malkisadaka.

7

Limaamiijo bi'eteedo Malkisadaka

¹ Malkisadaka on laati nun laamiido siire wi'eteene Salaam. Oo laatii bo Limaamiijo Alla towudo. Wakkati Iburahiima wartata diga konu nu o jaalii laamiibe, den Malkisadaka fotti e makko, barkidini mo*. ² Kanko nun Iburahiima hokki jakka hu-une fu. Ko inne Malkisadaka fillitii woni: «Laamiido foonnitaare», kade bo, oo laatii laamiido Salaam, waato «laamiido jam.» ³ O woodaa Baaba, dum bo inna, o woodaa bo kaakiraa6e. O woodaa fuddoode, o woodaa timmoode. O nandinaama e Biddo Alla, oo laatii Limaamiijo faa e baadey.

⁴ Daaree no teddujal Malkisadaka foti mawnugo, faa Iburahiima maama meeden hokki mo jakka ko hebi diga konu. ⁵ Limaamii6e yiw6e e lenyol Leewi, kam6e nun tawreeta hokki laawol ja6ugo jakka to Isira'iilaabe, banniraa6e ma66e, baa no kam6e bo 6e yiwii e Iburahiima hande ma66e*. ⁶ Amma Malkisadaka mo jeyaaka der lenyol Leewi, ja6ii jakka to Iburahiima, o barkidini kebudo alkawalji Alla. ⁷ Nani bo, jeddi walaa, barkidindo e 6uri barkidinaado manju. ⁸ Dow wecco arano, Limaamii6e ja6oo6e jakka laati nun him6e maayoo6e. Amma dow wecco dida6o, Malkisadaka ceedanaado e wuuri nun ja6i ka. ⁹ En baawan ko wi'i Leewi ja6oowo jakka, hokkii ka diga e Iburahiima. ¹⁰ Gam Leewi rimaakano taw,

go Malkisadaka fotti e maamiiko Iburahiima.

¹¹ Der tawreeta ka Isira'iilaabe hokkaa, 6e lenyol Leewi nun haani su6ee laato Limaamii6e. To golle limaamaaku Leewinkee6e e hebbuno, Limaamiijo goddo hande Malkisadaka bukaakano wara, laato mo lenyol Haruuna bane. ¹² To golle limaamaaku waylitake, doole sariya bo waylitoo. ¹³ Mo haala kan wondanaa laati nun mo lenyol feerewol, mo him6e lenyol mum gollaakino dadey to hirsirde. ¹⁴ Him6e fu e anni no Joomiraawo meeden yiwii diga e lenyol Yahuuda. Lenyol njol, Muusa batanay njol gokka dow limaamaaku.

Limaamiijo goddo nandudo e Malkisadaka

¹⁵ Warugo Limaamiijo goddo, nandudo e Malkisadaka, 6eydii laa6ingo haala kan. ¹⁶ O laataaki Limaamiijo hande no him6e subirtee e sariyaaji mum. Amma, o laatike Limaamiijo e baawde yonki ki heennyataa. ¹⁷ Gam Dewtere wi'i:

«A laatike Limaamiijo faa e baadey hande no Malkisadaka.»

¹⁸ To non, sariya artuka woppaama, gam ka tampii, ka nafay. ¹⁹ Gam tawreeta Muusa waday goddum kebbudum. Amma jooni, en kebii tammuwe 6urune woodugo, ne 6attortoden Alla.

²⁰ Dum don fu, e hunayeere nun laatorii. Amma 6ee to, laataaki Limaamii6e e hunayeere. ²¹ Amma Yeesu kan laatike dum dow hunayeere Alla, bi'udo:

«Min Joomiraawo mi hunike, mi wittataa 6aawo:

«A laatike Limaamiijo faa e baadey*.»»

²² Hande non Yeesu laatorii torma alkawal burunal woodugo.

²³ Gokka nani kade. Limaamii6e duu66e nun wonuno, gam maayde

* 7:1 Laatanooji 14.17-20

* 7:5 Leewi woni maama Muusa e Haruuna.

* 7:21 Jabuura

e hadanno 6e tabitaago. ²⁴ Amma no Yeesu e laatii duumiido, li-maamaaku makko goddo wattirtaa dum. ²⁵ Gam majjum, o waawan hisingo no haaniri battiibe Alla diga e makko, gam oo wuuri e baadey, oo eelana 6e Alla.

²⁶ Hooreejo Limaamiibe hande oo don nun haanani en. Oo laatii ceniido, mo walaa gacce, ko sobi fu walaa e makko. Oo seenniri e hakkeebe, o bantaama faa dow to furi kammu towugo. ²⁷ O nandaa e hooreebe Limaamiibe. O bukaaka wadugo kiiseteedi nyalaane fu, aran, gam makko, 6aawo mum gam hakke himbe. Kanko, o sakkii hoore makko de woore tan, dum heyi faa e baadey. ²⁸ Tawreeta Muusa subiino hooreebe Limaamiibe laatiiibe himbe tampu6e. Amma hunayeere Alla warune 6aawo tawreeta, joodinii Biddo laatiiido kebbudo faa abada.

8

Yeesu laatii hooreejo Li-maamiibe

¹ Hoore haala ka men batanta nani: Een goodi hooreejo Li-maamiibe mawdo hande oo do. Oo joodii nyaamo leeso Laamaare Alla mawdo, mo teddujal, dow kammu.

² Kanko nun gollotoo der nokkuure ceniine, der bukaaru goonjaaru nu Joomiraawo darini, hinaa neddo.

³ Hooreejo Limaamiibe fu suba nun gam hokka Alla dokke e kiiseteedi. E haani bo, oo woodi ko o sakkata. ⁴ To e duuniyaaru do nun o wonuno, o laatataakono du Limaamiijo, gam Limaamiibe wadoobe sadaka hande no tawreeta Muusa batiri na'on. ⁵ Golle limaamaaku de 6e gadata e laatii misaalu, e nandi huune ko woni e goonja dow kammu. No Muusa yidunoo darnugo bukaaru, Alla bati mo wi'i: «Tinna, gadaa huune fu,

hande misaalu mo kolladaa dow waanne*.» ⁶ Jooni, Almasiihu hebii golle burude woodugo, gam o laatike hakkunneejo alkawal burujal woodugo, dariijal dow alkawalji burudi woodugo.

⁷ Gam e goonja, to alkawal aranal woodaano gacce, bukaata dartugo didabal walaano. ⁸ Amma Alla felii himbe muudum wi'i:

«Min Joomiraawo mii wi'a on, nyalaade waraan,

mi ha66an alkawal kesal e himbe Isira'iila, e 6e Yahuuda.»

⁹ Naj nandataa e alkawal naj ka66unoomi e kaakiraabe ma66e,

nyaanne ettumi 6e e junjo, burtinmi diga leydi Misira.

No 6e jogaaki alkawal am min bo, kokkumi 6e 6aawo.

¹⁰ O wi'i kade:

Daa no alkawal naj ka66anmi e himbe Isira'iila laatoytoo 6aawo nii:

Mi wattan sariyaaji am der hakkillo ma66e,

mi winnan di der berde ma66e, mi laatoto Alla ma66e,

6e laatoo himbe am.

¹¹ Goddo jannjintaa gondaado mum, naa bo banniraawo mum, wi'a, Annu Joomiraawo,

gam himbe fu annan am,

diga pettel faa mawdo ma66e.

¹² Gam mi yaafoto boofi ma66e,

mi siwtortaa kade hakke ma66e*.»

¹³ No Alla noddii alkawal naj do kesal, den fu, o laatini aranal kiinjal. Ko hiiddi, e ko nayyi bo, faanike majjitingo.

9

Sadakaaji gadeteedi wakkati Alkawal Kiinjal

(Wurtaago 25.26; 40.17-33)

¹ Alkawal aranal e wooduno sariyaaji dow sujidango Alla e nokkuure ceniine, nyibaane der duuniyaaru. ² Bukaaru tiggaama, enu woodi gadaaji didi. Gada

arana e wi'ee gada ceniika, don nun fitilleel resetee, e taaburu, e peen cakkanaako Alla. ³ Baw6awre wudere didawre wiirniraane, don nun gada didaba bi'eteeka, gada buruka senaago fu woni. ⁴ Der makka, e woodi urirde wardi gadiraane kanjeeri, e keesuwal alkawal gadiraanjal kanjeeri. Der keesuwal njal, loonjel gadiraanjal kanjeeri na'on don. Maannu e woni der loonjel njel, e sawru Haruuna bilitinjol, e kaaye al-luwaaje didi to dookaaji winnaa. ⁵ Dowdowre keesuwal njal, e woodi foto malaykaa6e wi'etee6e kerubaabe, teddu6e. Biyeede ma66e e suddi ommoode yaaforde hakkeji. Jooni en baawataa ko batani dum gootel gootel.

⁶ Non non nun huune dum fu resiraa. Den, nyalaane fu, Limaamiibe naata gada bukaaru arana, 6e gada golle sujidango Alla. ⁷ Amma gada didaba, hooreejo Limaamiibe tan nun naatata don de woore der duu6ol. O naatataa bo, to o jogaaki yiyam o wadirta sadaka gam yaafuye hakke makko e de him6e wadi hinnaa e sago. ⁸ Diga e majjum Ruuhu Ceniido e hollita no laawol gada buruka senaago fu ma66itaaki taw, to wecco bukaaru aranu e woni. ⁹ Huune dum e hollita ko woni jooni. Ko dum yidi wi'ugo woni: dokke e sadakaaji cakketeedi waawataa laa6ingo berne gadoowo dum. ¹⁰ Sariyaaji dii don laati nun di bannu. Dii batana haala nyaamdu, e jaram, e lootuki feere feere. Sariyaaji dii nafii faa wakkati de Alla wayliti di.

Haala sadaka der Alkawal Kesal

¹¹ Amma, Almasiihu warii, laatii hooreejo Limaamiibe dow kujje geete, garooje yeeso. O naatii der bukaaru burunu mawnugo, e burunu hebbugo, nu junjo neddo

waday, nu jeyaaka bo e duun-nyaaru do. ¹² O naatii de woore der nokkuure burne senaago fu, dum heyi faa e baadey. O naatiday e yiyam ginniji, e dam nyalbi, amma e yiyam hoore makko. Non non o sooditorii en faa e baadey. ¹³ To yiyam ginniji e ga'i, e dooni wiige miccaama dow cobudo, edam laa6ina mo dow laawol diina. ¹⁴ To non, noy yiyam Almasiihu burirtaa laa6ingo cuudiidum berde meeden diga e golle mum baatude? Gam e baawde Ruuhu tabitiido o hokkiri hoore makko Alla, o laatii sadaka kaa do woodaa tuuni, he6a gollanoden Alla mo yonki.

¹⁵ Kan acci Almasiihu laatii beldinoowo, kab6udo alkawal kesal, gam noddaabe he6a donju duumiiju nu Alla ha66ani 6e alkawal. Dum wadoto, gam o maayii, he6a o sooditoo him6e wadunoo6e hakke der alkawal aranal.

¹⁶ To derewol donju e batanee, sey laato doneteedo maayii. ¹⁷ Derewol donju nafataa, to doneteedo e wuuri, sey doneteedo maaya go njal nafa. ¹⁸ Kan acci go alkawal aranal ha66ee, sey no yiyam reyyitii. ¹⁹ Baawo Muusa jannani him6e sariyaaji gonudi der tawreeta fu, o etti yiyam nyalbi, e dam ginniji, o hawrontiri e diyam. Den o etti lee6i bofeeji, e haako isop, o micci dow dewtere, e dow him6e fu, o wi'i: ²⁰ «Kanjum woni yiyam tabbitinoojam alkawal njal Alla ha66i wi'i, downtanodon^o.» ²¹ Hande non bo o micci yiyam dow bukaaru, e dow ko 6e kujidiranta Alla fu. ²² Hande no tawreeta resiri, yiyam nun laa6inta huune duuddum! To yiyam reyyitaaka bo, yaafuye hakkeji walaa.

Sadaka Yeesu Almasiihu moytii hakke

²³ E haani kujje kollitooje ko woni dow kammu laa6iniree hande non. E haani bo de

laa6iniree e sadakaaaji 6uru6i woodugo. ²⁴ Gam Almasiihu naatay der nokkuure ceniine ne junjo neddo nyi6i, nandune e goonjaare. Amma o naatii dow kammu e hoore makko, gam o daroo jooni yeeso Alla gam men. ²⁵ O naatay ton gam o sakka hoore makko de duuddum, hande no hooreejo Limaami6e naatirta duu6ol fu der nokkuure 6urune senaago e yiyam mareefu. ²⁶ To hinaa non, Almasiihu toorotono de duuddum diga fuddoode duuniyaaru. Amma jooni, o hollitake de woore tan, der heennyitirde jaamanuuji, gam o ikkina hakkeoji diga e hokkugo yonki makko. ²⁷ Neddo fu maayan de woore hande no dum resirani dum, 6aawo mum Alla hiitoo mo. ²⁸ Hande non bo, Almasiihu sakkii hoore mum de woore tan gam o ikkina hakkeoji him6e duu66e. O suppitoyto de didawre, hinaa gam hakke, amma gam o hisina hettini6e mo.

10

¹ Tawreeta, hollitan nun tan doogi huune geetum, garoojum, ka hollitintaa huune dum e hoore mum. Kan acci ka waawataa ko laatini battotoo6e Alla hebbu6e e laawol wadugo sadakaaaji gooti 6in baadey fu, e der duu6ol fu. ² To tawreeta waawino laa6ingo 6e, maa 6e acciino wadugo sadakaaaji, berde ma66e bo gaccataako 6e, gam 6e laa6inaama de woore, go dum heyi faa e baadey. ³ Amma kiiseteedi 6in e siwtora him6e hakkeoji mum duu6ol fu. ⁴ Gam wadataako yiyam ga'i, e ginniiji ikkina hakkeoji.

⁵ Gam majjum, no Almasiihu warata der duuniyaaru, o bati Alla o wi'i: «A yidaa sadakaaaji kiiseteedi e dokke, amma a siriyanaake am 6annu.

⁶ A seyortaako sadakaaaji buudeteedi e sadakaaaji ikkinooji hakke.

⁷ Den bi'umi:

«Mi nani, mii wara wadugo ko jidudaa, an Alla, non non dum winnaa dow am der dewtere taggeteene*.»

⁸ Aran, o wi'i: «A yidaa sadakaaaji kiiseteedi e dokke, e sadakaaaji buudeteedi, e sadakaaaji ikkinooji hakke. Nani bo, huune dum fu, sakkete nun hande no tawreeta batiri. ⁹ Baawo mum, o wi'i: «Mi nani, mii wara gam mi wada ko jidudaa.» Non Alla mooytiri sadakaaaji arandeeji, go o joodini dida6a. ¹⁰ En laa6inaama e hakke, gam Yeesu Almasiihu wadii ko Alla yidi. O sakkii 6annu makko de woore, dum heyii faa e baadey.

¹¹ Limaamiijo fu e yaha gollirde mum nyalaane fu. Oo sakka sadakaaaji gooti 6in de duuddum, amma 6i baawataa ko mooyti hakkeoji pay. ¹² Amma oo do kan, wadii sadaka goota tan gam mooytugo hakkeoji, 6aawo mum o joodii ley nyaamo Alla faa e baadey. ¹³ Ton o hedii Alla wada wanyu6e mo laatoo jaa6irdum koyde makko. ¹⁴ Gam e sadaka goota kan o laatini 6e o laa6ini hebbu6e, faa e baadey.

¹⁵ Kanjum bo Ruuhu Ceniido seedanii en, wi'i:

¹⁶ «Joomiraawo wi'i:

Alkawal 6al ka66anmi e ma66e nani,

6aawo nyalaade dee,

mi wattan sariyaaji am der berde ma66e,

mi winnan 6i der hakkillo ma66e.»

¹⁷ O wi'i kade: «Mi siwtortaa hakkeoji ma66e kade, e boofi ma66e*.» ¹⁸ Nani bo to hakkeoji yaafaama, doole bane sadaka ikkinoojum hakke wadee.

En battee Alla

19 Onon banniraa6e, yiyam Yeesu hokkii en laawol naatugo der nokkuure burne senaago. 20 O ma6bitanii en laawol kesol, 7ol yonki, ga6a wudere wirnirde, waato 6annu makko. 21 Een goodi hooreejo Limaamii6e ardinaado der suudu Alla. 22 Gam majjum, en 6attee Alla e 6erde goote, e goondinki kebbuki, laato 6erde meeden laa6binaama e ko gaccotoo en, 6alli men lootiraama e diyam ceniidam. 23 En ceedee ko kooliden, to en tampee, gam ka66ando en alkawal e laatii koolaado. 24 En ballontiree gam kolliten yidde hakkune men, gaden bo golle boodude. 25 To en accee hawtugo e goondin6e hande no wob6e wadata. Amma baajontiree, hakko du no oon ji'a nyalaane Joomiraawo e faanoo.

26 Gam to en gadii hakke e sago men, 6aawo de annitinden goonja, sadaka gom kade walaa ikkinoowa hakkeji. 27 Ko horii tan woni, kedoden e kulol kiita Alla, e yiite kalkoowe yeddu6e Alla. 28 To neddo tayii tawreeta Muusa, sey o waree, o yurmataake, to him6e dido naa bo tato seedake dum! 29 To goddo yawike Biddo Alla, go o daarii yiyam alkawal dam Alla laa6iniri mo huune baanji, go o yenni Ruuhu kokkoowo en moyyere, e goonja, joomum he6an kiita 6uruka hallugo. 30 Gam een anni Alla bi'udo: «Min nun wattotoo, min nun yo6ata.» O wi'i kade: «Joomiraawo hiitoto him6e mum*.» 31 Yanugo e junjo Alla yonkinteejo e hunnii puy!

32 Ciwtoree nyalaade arandeeje, 6aawo de Alla yaynani on, on jarii bone mawde, amma on darike e semme, ka6udon. 33 Wakkati mun, on jennaama yeeso him6e, tooradon, kawtudon e tooretee6e hande moodon. 34 On jurmake ma66aa6e der kasu, nootidon e

seyo ko goodudon teetaa, gam oon anni oon goodi kujje 6urude woodugo, tabitintoode. 35 Gam majjum, to on boppee hoolaare moodon, gam ne waddanan on riiba mawka. 36 E goonja, oon goodi bukaata munyal, gam ke6on ko Alla ha66ani on alkawal, to on gadii ko o yidi. 37 E wannii der Dewtere: «Do e yeeso sedda, sedda tan horii kaanudo wara, waran, o 6ooyataa. 38 Neddo am poonnitiido wuuran e goondinki, amma to o wittii 6aawo, 6erne am seyortaako mo*.» 39 Enen, en galaa caka wittoo6e 6aawo gam halka. Amma caka goondin6e, gam yonkiiji men hisa.

11

Goondinki him6e arandee6e

1 Goondinki laati nun hoolaago a he6ii huune ko kedidaa e wara, e tabbitingo kujje de a yi'ay. 2 Sabbu goondinki nun him6e arandee6e he6iri seedaneego geeta yeeso Alla.

3 Diga e goondinki nun paamirden no duuniyaaru e kammu tagiraama e haala Alla. Ko yi'etee bo tagaama diga ko yi'ataake.

4 Diga e goondinki nun Habiila hokki Alla sadaka 6uruka ka Kayiinu go Alla daari mo poonnitiido. Alla bo ja6ii sadaka makko. Baa no Habiila maayi, goondinki makko e waajoo en faa hanne.

5 Diga e goondinki nun Anuhu eenciniraa dow kammu, o maayay. O yiitaaka, gam Alla eencinii mo dow. Ko o eencinee, dewte seedanike mo wi'i, oo fottani Alla. 6 Nani bo to hinaa e goondinki, walaa baawoowo ko fottani Alla. Battotoodo Alla fu, sey goondina no Alla na'on, o warjoto dantan6e mo.

7 Diga e goondinki nun Alla maatiniri Nuuhu dow huune ko yottaaki taw. O huli Alla, den o

wadi laana diyam, o dadiniri getti makko. O doyyii duuniyaaru kiita, o roni fonnitaare hebeteene diga e goondinki.

⁸ Diga e goondinki nun Iburahiima dowtoranii noddore Alla, o yahi leydi ni Alla wi'i o ronani, o yawti, o annaa toy o yahata. ⁹ Diga e goondinki o yahiri der leydi ni Alla haɓɓani mo alkawal, o joodi der bukaaji hande janano, nun nun bo Isiyaaku e Yaakuubu ronidoobe alkawal ɗal e makko wadi. ¹⁰ Iburahiima e hedinooyi'a wannarde ne dadda semmenteha, ne Alla diidi, mahi.

¹¹ Diga e goondinki nun Saratu hefiri baawde rimugo suka, baa no o naywii puy, gam o faamii, kaɓɓando mo alkawal e laatii koolaado*. ¹² Gam majjum diga neddo gooto naywudo, himbe duuɓɓe rimaa. Be duudi hande kooɗe tawaade dow kammu, e jaaneeri gonuni onde maayo, ni limataako.

¹³ Der goondinki ɓe fu, ɓe maayi. Be keɓay ko Alla haɓɓani ɓe alkawal. Amma ɓe ji'ii dum, ɓe ceyorii dum diga woddi. Den ɓe bati no kamɓe ɓe laati nun hoɓɓe e janani der duuniyaaru. ¹⁴ Batoobe hande nii e holla e laaɓudum, no e darta leydi halal mum. ¹⁵ To hakkillo maɓɓe wittiino der leydi ni ɓe burtinoo e mum, ɓe baawanno ko witti ton. ¹⁶ Amma leydi ɓuruni woodugo ɓe jidi, leydi gonuni dow kammu. Gam majjum senteene waday Alla o noddee Alla maɓɓe, gam oo siriyanii ɓe wannarde.

¹⁷ Diga e goondinki nun Iburahiima sakkiri Isiyaaku no Alla foonni mo. Biyiiko bajjo, mo Alla wadani alkawalji duuddi nun o siriyino sakkugo. ¹⁸ Dow makko nun Alla batuno, wi'i: «E Isiyaaku nun lenyol noddirteenjol inne maa wurtotoo*.» ¹⁹ Iburahiima faamii

no Alla e woodi baawde fingingo maaydo. Gam majjum Alla hokkiti mo biyiiko hande pintinaado diga maayde. Edum holla misaalu pintol diga maayɓe.

²⁰ Diga e goondinki nun Isiyaaku barkidiniri Yaakuubu e Isuwa gam kujje garooje.

²¹ Diga e goondinki kin nun Yaakuubu barkidiniri ɓiɓɓe Yusufu goggooto, no o faanii maayugo. O tuggi sawru makko o jimminii, o teddini Alla.

²² Diga e goondinki nun acci no Yusufu faanii maayugo, o bati ɓiɓɓe Isira'iila haala wurtaago maɓɓe diga leydi Misira. O bati ɓe bo ko ɓe gadata e yiye makko.

²³ Diga e goondinki nun saareeji Muusa suufiri dum lebbi tati ɓaawo no o rimaa, gam ɓe ji'ii sukeel ɗel e woodi, ɓe kulay bo ka laamiido bati.

²⁴ Diga e goondinki nun acci no Muusa mawni, o salii noddeego suka ɓii Fiirawna debbo. ²⁵ O subii hawtugo e himbe Alla der tooraaji maɓɓe, e no o seyortoo der hakke wakkati sedda. ²⁶ O faamii yarugo bone gam Almasiihu e laatii jawdi ɓuruni jawdi Misira fu manju, gam oo daarii riiba gonuka yeeso.

²⁷ Diga e goondinki o wurtori leydi Misira, o hulay mone laamiido. O darii e semme, hande oo yi'a Alla mo yi'ataake. ²⁸ Diga e goondinki, o wadiri juulde Paska, o wi'i, yiiyam miccee e dammude gam to malaykaajo maayde meema afuɓe Isira'iila.

²⁹ Diga e goondinki nun, Isira'iilaaɓe joliri maayo Maliya hande dow leydi joorni. Amma ɗo modii Misirankeefe, no ɓe dartata jolugo.

³⁰ Diga e goondinki nun birniwol piiltitiinol Yeriko yani, no Isira'iilaaɓe fiiltitii ɗol balde jeeddi. ³¹ Sabbu goondinki nun,

* **11:11** Dewte godde wi'i: Diga e goondinki nun Iburahiima hefiri baawde rimugo suka...

☆ **11:18** Laatanooji 21.12

Rahab, debbo jeenoowo, dadiri halkidingo e heefer6e, gam o jab6ake Isira'iilaabe daaroo6e no leydi resori e jam.

³² Kaye batanmi kade? Wakkati heyataa am gam mi batana habaru Gedeyon, e Barak, e Samson, e Yefta, e Dawda, e Samuyila, e kade annabii6e wo66e. ³³ Him6e 6ee fu, goondinki nun acci 6e jaalii laamiibe, 6e gadi ko foonnitii, 6e kefi alkawal Alla. Goondinki kin acci 6e mu66i kunnude jagge, ³⁴ 6e nyifi baawde yiite, 6e dadi diga e kaafaaje belde. Be kebitii semme 6aawo 6e nyawi, 6e laatii waawu6e konu, 6e jaalii soogeeji janani. ³⁵ Diga e goondinki nun rew6e wo66e he6iri maay6e mum fintinaa.

Gam goondinki nun, wo66e toora, salii faabeego, gam 6e ke6a pintol burunol woodugo. ³⁶ Wo66e jaancaa, fiyaa 6occi, ko 6uri du, wo66e mum ha66aa e callalluuji, wattaa der kasu. ³⁷ Wo66e bo faddaa kaaye faa maayi, wo66e jarbaa, wo66e, 6alli mum wudditaa ge6e didi, wo66e wariraa e kaafaaje. Bee jiiloo toy fu, 6ee 6ornii guri baali, e be'i, ko 6e goodi fu teetaa, 6e toora, 6e billaa puy. ³⁸ Kam6e, duuniyaaru fotay 6e gonoo e mum, 6ee jiiloo der ladde haro, e dow baalle, e luuro kaaye, e der gayde.

³⁹ Be fu 6e ke6ii seedaneego geeta yeeso Alla, gam goondinki ma66e. Amma 6e ke6ay ko Alla ha66ani 6e alkawal, ⁴⁰ gam Alla e yidi hokkugo en ko 6uri woodugo, he6a to 6e jottoo to kebbudum woni hinaa e men.

12

Joomiraawo e elta en gam oo yidi en

¹ Seede6e duu66e e filtitii en hande duule. Gam majjum enen bo, en boppee doongal fu, e hakke taariide en e koydum.

Den doggen e tinnaare der dog-gudu dadontiree ɲol desanaden.

² En tiggee gite meeden dow Yeesu, laatiido puɗɗudo goondinki meeden, kanko nun bo hebbinta ki. O hakkilanay senteene maayde dow leggal palaanjal, gam seyo ɲo o resanaa. Jooni oo joodii nyaamo kittaal Laamaare Alla.

³ Miilane Yeesu munyudo, e tooraaji di hakke6e toori mo, gam to on tampee, 6erde moodon biisoo.

⁴ On kabiday taw e hakke faa yot-tii maayde. ⁵ On jeggatii bo waaji di Alla waajii on hande sukaa6e muudum, o wi'i:

«Biyam, taa fijir elto Joomiraawo, Taa accu 6erne maa biisoo to o wooltanii maa.

⁶ Gam Joomiraawo e elta mo o yidi fu,

oo fiya 6e o daari sukaa6e makko*.»

⁷ Munyanee elto, annitee no Alla e daari on hande sukaa6e muudum. Suka moy woni mo Baaba mum eltataa dum? ⁸ To Alla eltay on hande no o eltirta sukaa6e makko fu, den, on laataaki woni sukaa6e makko, amma jaaluube laatiidon. ⁹ Ciwtoren no baabiraa6e meeden 6e duuniyaaru do e elta en, een dwtanii 6e bo. Ume hadata en dwtanaago Baaba men mo dow kammu, gam buuren?

¹⁰ Baabiraa6e meeden e elta en der wakkati sedda, no fottirani 6e fu. Amma, Alla e elta en gam dum nafa en, gam o hawta en der senaare makko. ¹¹ Aran, elto fu waddataa seyo, sey biisere 6erne. Amma 6aawo mum, nee waddana ja6u6e ne fu foonnitaare e jam.

¹² Gam majjum, portee juude moodon comude, cemmidinee koppi moodon tampuɗi. ¹³ Tokkee laabi poortiiɗi, gam to koyɲal layoowal sela laawol, amma ɲal nyawtoo.

¹⁴ Dartee jam hakkune moodon e him6e fu, dartee senaare bo,

* 12:6 Ballaaji 3.11-12

gam to hinaa e mayre, walaa ji'oowo Joomiraawo. ¹⁵ Kakkilee gam to goddo dawu hoore mum moyyere Alla, to o laatoo hande dadol kaadunol bilitoowol e raa6oo duu66e kaadudum mum, e laawa 6e. ¹⁶ Kakkilee gam to goddo moodon laatoo jeenoowo, dum bo jawiido kujje ceniide hande no Isuwa sippiri afaaku mum gam nyaama de woore tan. ¹⁷ Oon anni 6aawo nii, o yidii baabiiko barkidina mo, amma o salaama. O dartii e bojji, dabare no baabiiko waylitira miilo mum, amma o waaway.

¹⁸ Onon, on garay to waanne meemeteene, ku66oore yiite. On garay bo to duule ni66ude, to niwre e to hennu semmentewol woni. ¹⁹ On garay bo to walaldu fuuretee, e to daane towne falmata. Nanu6e daane nen fu, eelii to ne baddu dum kade baa woliine woore. ²⁰ Gam 6e baaway ko munyani haala bi'uka: «Baa to bisa nun battii waanne nen, na faddee kaaye na waree.» ²¹ Ko him6e yi'i don e hunnii, faa Muusa e hoore mum wi'i: «Mi hulii sanne faa mii diwna.»

²² Amma onon, on garii to waanne Siyoona, e wannarde Alla yonkinteejo, waato Urusaliima ni dow kammu, to malaykaa6e uju ujuneje hawriti e welwelta. ²³ On garii to hawriine afu6e, 6e inde mum winnaa dow kammu. On garii to Alla kiitotoodo him6e fu, e to yonkiiji foonnitiie hebbinaa6e. ²⁴ On garii to Yeesu beldindo him6e e Alla der alkawal kesal, e to yiyam mum miccaadam, burudam dam Habiila.

²⁵ Kakkilee, to on calee hettinanaago baddoowo on, gam salii6e nanango seedin6e dum der duuniyaaru do daday kiita. Noy enen miiluden dadiren to en kokkii baddando en diga dow kammu

6aawo? ²⁶ Wakkati gom Alla dimmiino leydi. Jooni bo, o ha66anii en alkawal, o wi'i: «Mi dimman de woore kade, hinaa leydi tan, amma kammu bo*.» ²⁷ No o wi'i «de woore kade» edum holla no tagaadum fu dimmoto faa ko dimmataako horoo.

²⁸ Gam majjum, no en ke6an laamu nu dimmataako, en jettee Alla, kujidanen mo no fottiri der kulol e teddujal. ²⁹ Gam Alla meeden laati nun yiite kalkoowe.

13

Waaji cakitiidi

¹ Tinnee jidontiree hakkune mon, gam on laati nun banniraabe. ² To on jeggitee weernugo ho66e, gam wo66e weernii malaykaa6e, 6e annaa naa malaykaa6e nun 6e beerni. ³ Ciwtoree ma66aa6e der kasu, hande onon e ma66e nun ma66idaa. Ciwtoree bo tooretee6e, hande onon e ma66e nun tooridintee.

⁴ Moy moodon fu teddina teegal, gorko laatoo koolaado dow debbo mum, debbo bo laatoo koolaado dow gorko mum. Gam Alla hiitoto wadoo6e nyiddudum, e jeenoo6e.

⁵ To on accee yidde ceede arditanoo goonki moodon. Ceyoree ko goodudon, gam Alla e hoore mum wi'i: «Mi accataa maa, mi woppataa maa pay*!» ⁶ Gam majjum, en baawan batugo e hoolaare bi'en:

«Joomiraawo woni paabotoodo am, mi hulataa.

Ume neddo waawata ko wadanimmi*?»

⁷ Ciwtoree ardiie, baajiie on haala Alla. Daaree no gonki ma66e heennyitiri, den, yemminon goondinki ma66e. ⁸ Yeesu Almasiihu gooto on nun, diga keenya, hanne, e faa abada. ⁹ To on accee ekkitinooje janane iri dey fu fooda on. Ko haani woni, moyyere Alla semmida der berde moodon, hinaa sariyaaji dow nyaamduuji.

Tokku6e sariyaaji dii don, di nafay dum goddum.

¹⁰ Een goodi hiisirde, amma Limaamiibe gollotoo6e der bukaaru ceniinu woodaa laawol nyaamugo sadaka jowiika dow mayre.

¹¹ Hooreejo Limaamiibe e wadda yiyam bisaaji cakkaadi gam moytugo hakkeji der nokkuure ceniine, amma, balli majji e wuudee yaasi. ¹² Gam majjum nun bo, Yeesu maayoy yaasi wanjarde, gam o laabiina him6e e yiyam makko. ¹³ To non, en burtee taween mo yaasi wanjarde, jaben senteene ne o sentinaa! ¹⁴ Gam der duuniyaaru do, en goodaa wanjarde tabitintoone, amma een darta garoore yeeso. ¹⁵ En cakkee wakkati fu Alla jattooje meeden diga e Yeesu, waato ceedoden inne makko wakkati fu. ¹⁶ Amma to on jeggitee wadugo ko woodi. Ballontiree, gam iri kiiseteedi dii don nun Alla yidi.

¹⁷ Downtanee ardiibe on, leesinee ko'e mon yeeso ma66e. Gam kam6e nun reeni yonkiiji moodon, 6e jottinan bo Alla golle ma66e. Kokkee 6e laawol 6e gada golle ma66e e seyo, hinaa e dumbitaade, gam dum nafataa on.

¹⁸ Du'anee men, gam emen kooli, 6erde amen e laabi, men tokkoto bo wadugo ko woodi der becce fu.

¹⁹ Mii eela on puy, gadon dum, he6a Alla ma66itanammi laawol mi warta to moodon law.

Du'aare e baynaade

²⁰ Alla kokkoowo jam fintinii Joomiraawo meeden Yeesu diga maay6e. Yeesu on laatike duroowo baali mawdo, o ha66ii alkawal tabitiinal diga e yiyam makko.

²¹ Alla on hokka on baawde wadugo booddum feere feere fu, he6a kebbinon ko o yidi. O wada der men ko fottani mo, diga e Yeesu Almasiihu mo teddujal laatanii faa e baade! Aami!

Heennyitoode e cannooje

²² Banniraa6e, mii eela on jabe6e waaji dii e munyal, gam sedda tan nun binnanmi on. ²³ Mii maatina on no banniraawo meeden Timote yoofitaama. To o yottake law, mi waridan e makko yi'ugo on.

²⁴ Cannee hooree6e moodon, e him6e Alla fu. Banniraa6e tawaa6e leydi Itali sannii on.

²⁵ Moyyere Alla wonoo e moodon, on fu!

Derewol Piyer Aranol

Haala Puddirka

Piyer laati nun gooto der aahiibe Yeesu Almasiihu. O batii no o seedake tooraaji Almasiihu. O laati nun 6ii Yuhaana, mo Baytisayda, der leydi Galili. Yeesu noddii mo o laatoo aahiijo mum.

Kanko e Yuhaana e Yaakuuba nun takkii Yeesu buri, kanko nun bo arti anniti no Yeesu laati nun Almasiihu, Biddo Alla. Amma e nun fu, no gite wojji, Piyer yeddii faa de tati wi'i annaa Yeesu. Amma o annitii boofol makko, Yeesu bo yaafanake mo. Piyer wadii golle mawde der nyalaane juulde Pantekosta, Golle Lilaabe 2. Non bo kade o gollake no hawriine mawne wadete Urusaliima, Golle Lilaabe 15. Yeesu batii no Piyer maayirta, Yuhaana. 21.18.

Kanko nun winni derewol noddiraanjal inne makko diga e junjo Silaasi. Goondinbe Yeesu Almasiihu sankitiibe der leydi Asiya, to noddete hanne Turkiya nun o wannani derewol makko. O winnani 6e gam o semmidina 6e, o tiidina 6e der tooraaji di 6e kebata gam goondinki ma66e. O wi'i 6e kakkilana goonki ma66e, 6e gonoo der laabal, der kawtal ma66e e Almasiihu.

Boliide Piyer godde e hollita no him6e 6en tooraama, takkanaa haalaaji di 6e annanaa. Gam majjum o yidi wittinoygo hakkillooji him6e 6en dow Yeesu Almasiihu, mo hoolaare ma66e woni dow mum, ko 6e tooree. Almasiihu e hoore mum tooraama, amma o yowanii hoore makko Alla kiitotoodo e goonjaaku.

De Piyer du'oto, e maanta Alla, o siwtorii him6e 6en no Alla hisiniri dum, e no o hokkiri 6e tammuwe goonjaare diga e maayde e pintol Biddo makko Yeesu Almasiihu. Piyer tabbitinani 6e no munyal

ma66e e tinnaare ma66e dow Almasiihu wadataa baanji.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje 1.1-2
2. Tammuwe goonjaare 1.3-12
3. Jogaago hoore mum der laabal 1.13-2.3
4. Hayre yonkinteere e him6e seniibe 2.4-10
5. Goonki gollantoo6e Alla 2.11-25
6. Joonne der teegal 3.1-7
7. Tooraago gam goonjaaku 3.8-4.19
8. Hiinnaago baali Alla 5.1-11
9. Cannooje 5.12-14

Sannoore

¹ Min Piyer lilaado Yeesu Almasiihu wannani on, onon 6e Alla su6i laatiibe ho66e e sankitii der leyde dee do: Pontus e Galaatiya e Kapadosiya e Asiya e Bitiniya. ² Alla Baaba su6ii on hande no o resirnoo, o seni on e Ruuhu makko, gam dowanodon Yeesu Almasiihu, mo yiyam mum laabini on. Alla duudinana on moyyere e jam!

Tammuwe goonjaare

³ En jettee Alla, Baaba Joomiraawo men Yeesu Almasiihu, dimitorii6o en e endam mum mawdam. E pintol Yeesu Almasiihu diga maay6e, o hokkiri en tammuwe goonjaare. ⁴ Een goodi tammuwe hebugo donju nu nyolataa, nu biisataako, nu daylataa bo. Kanju Alla resani on dow kammu. ⁵ O reenirii on e baawde makko gam on goondinii mo. O reenii on gam o hokka on kisidam ciriyiidam hollitaago der wakkati cakitiiki.

⁶ Oon ceyorii dum, baa no jooni doole tooraaji feere feere e tampina on der wakkati sedda.

⁷ Tooraaji din nun fonnata goondinki mon. Hande no kanjeeri ni tabitintaako lootirtee der yiite, hande non goondinki mon buruki kanjeeri saman faa to woddi, fonnirtee, ki he6an maanteego, e teddunjal, e manju, nyaanne Yeesu

Almasiihu suppitoytoo. ⁸ Yeesu on, baa no on ji'ay mo, oon jidi mo, baa no on ji'ataa mo jooni, e nun oon goondini mo. ⁹ Dum hebbinii berde moodon seyo no teddujal, buruno bataneego. ⁹ On keban riiba goondinki mon, kan woni kisidam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabiibe wadii annabaaku dow moyyere ne desanadon, be dartii, be biditii gam faamugo haala kisidam dam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo der ma6be, hollii be dum diga wakkati majjum waray, o sappake be tooraaji Almasiihu, e teddujal di njal waddata. Annabiibe ben dartii faamugo dey dum wadata, e no dum wadirta. ¹² Alla hollii be no habaruuji di be baajotoo, ko'e ma6be bane be baajantoo, amma onon be baajantoo. Jooni, waajotoobe linjiila ben yottinii on habaru diga e baawde Ruuhu Ceniido, yiwudo dow kammu. Malaykaa6e e hoore mum bo dartii faamugo dum no woodi.

Jogaago hoore mum der laabal

¹³ Gam majjum accee hakkiilo mon e fini, jogee ko'e mon, jowee tammuwe moodon fu dow moyyere ne Alla hokkata on nyaanne Yeesu Almasiihu suppitoytoo. ¹⁴ Laatee hande sukaa6e dowtiibe, to on tokkee suunooji mon di gonnodon der muudum wakkati on annaano Almasiihu. ¹⁵ Amma laatee seniibe der yaadu mon fu, hande no Alla noddudo on oo Ceniido, ¹⁶ gam Alla wi'i der dewtere: «Laatee seniibe gam min mii Ceniido*»

¹⁷ Der du'aaje mon, oon nodda Alla «Baaba» mon, kanko woni kiitotoodo moy fu deydey gadu muudum, o suttontirtaa himbe, gam majjum nyaamee goonki moodon der duuniyaaru do e kulol Alla. ¹⁸ Oon anni on cooditaama diga e goonki baanjahi

ki donunodon diga e kaakiraabe moodon. On cooditiraaka e huune ko heennyata, hande cardi maa bo kanjeeri. ¹⁹ On cooditiraama e yiyam Almasiihu teddufam, Almasiihu nandudo e jawgiiri ni walaa elande, ni walaa tuuni. ²⁰ Alla subii mo diga duuniyaaru tagaaka, amma o hollitii mo der jaamanuujii cakitiidi gam moodon. ²¹ Diga e makko goondindon Alla, pintindo mo diga e maayde, hokki mo teddujal, gam goondinki mon e tammuwe mon fu daroo dow Alla.

²² Jooni no dwtanidon goonja, on cenii ko'e moodon, on jidii banniraabe e yidde ne walaa munaafitaare. Gam majjum, jidontiree e yidde goonjaare, e berde mon fu. ²³ On dimitaabe de didawre, hinaa e awdi nyoloori, amma e awdi ni nyolataa, e haala Alla yonkinteha, tabitiika. ²⁴ E winnaa:

«Bii-Aadama e nandi hande fudo,
Teddujal ma6be nandi hande
pinni fudo,

to fudo yoori pinni mum saaman,
²⁵ amma haala Joomiraawo tabit-
into faa abada*»

Kanka woni linjiila ka baajadon

2

¹ Gam majjum boppee ko boni fu, hande jamma, fewre, mu-naafitaare, nawniraagu, e nyoore, ² hande no sukahon keccon yidiri kosam dam jillontiraaka, nun haani onon bo jidiron haala Alla, gam mawnon der makka, kison. ³ Hande no Binni Ceniini wi'i: «On mettii no Joomiraawo weliri*».

Hayre yonkintee e himbe seniibe

⁴ Battee Joomiraawo, laatiido hayre yonkintee, ne himbe woppi, goodune saman, ne Alla subii. ⁵ Onon bo, on laati nun hande kaaye de yonki, garee mahiredon suudu ruuhunkewol, gam laatodon waalde limaamiibe

seniibe, yaaranooibe Alla sadakaaji ruuhunkeji di o jabata diga e Yeesu Almasiihu. ⁶ Gam e winnaa der dewtere:

«Mi yowan dow Siyoona hayre gooraare, subaane, ne saman.

Goondindo ne fu sentintaake.»

⁷ Onon goondinbe, hayre nee e woodi teddujal dow moodon, amma dow bee do goondinay, Dewtere wi'i dow maabe:

«Hayre ne mahooibe woppi

Kayre laatii burune fottugo der gooraare suudu,

⁸ Kayre ferginta himbe, kayre bo doyyata be»

Saliibe goondingo haala kan, fergoto dow mayre, kanjum Alla resani be.

⁹ Amma onon, on laati nun lenyol cubaanjol, on limaamiibe gollantooibe Laamiido, on himbe lenyol ceniinjol, on himbe be o subani hoore makko, gam baajodon haala golle makko geete. Kanko woni noddudo on, wurtini on der niwre, yaari on der jaygol mum kayniinjol. ¹⁰ Aran, on laataakino himbe Alla, amma jooni on laatake himbe makko, on kebayno endam makko, amma jooni on kebii dam.

Goonki gollantooibe Alla

¹¹ Banniraaibe am yidaabe, on laati nun hoobe e jananbe. Gam majjum mii eela on, boddodee jidaali bannu dartooji halka yonkiiji moodon. ¹² Accee joonne moodon e woodi yeeso himbe be goondinay, gam baa to be gaccake on, e wi'ugo on, on hallube, be ji'a golle moodon boodufe, be teddina Alla nyaanne o hollitanii be.

¹³ Gam sabbu Joomiraawo, dwtanee mawbe fu, dwtanee laamiido leydi bo, gam kanko buri be. ¹⁴ Dwtanee mawbe genni bo, gam kambe laatii lilaabe makko, gam be pooda noppi wadoobe ko halli, be jetta wadoobe ko woodi. ¹⁵ Gam ko Alla yidi

woni, gadon ko woodi, mubbiron kunnude himbe batooibe ko be annaa. ¹⁶ Laatee rindinaabe, to on coomee ko halli der dimaaku moodon, gonee hande maccube Alla. ¹⁷ Teddinee himbe fu, jidee banniraaibe goondinbe, kulee Alla, teddinee laamiido.

Yemmingo Almasiihu

¹⁸ Onon jaggiibe, dwtanee joomiraaibe moodon, hinaa yeeddube e digguibe tan, amma e sadube fu. ¹⁹ To on munyanii tooraaji di kaandaa hebugo on, gam daliila Alla, on gadii ko woodi. ²⁰ To on munyanii piide de piyetedon gam on gadii ko woodaa, toy teddujal mon woni? Amma to on munyanii tooraaji di keboton gam sabbu gadu mon geetu, edum fottani Alla, ²¹ gam kanjum Alla noddani on, Almasiihu e hoore mum toorake, gam moodon bo o toorii. O hollii on laawol gam tokkon koyde makko. ²² Dadey o waday hakke, goddo meeday ko nani fewre der hunnuko makko. ²³ No be jennata mo, o yennitaaki be, de be kollata mo bone, o wattaaki be. Amma o yowanii hoore makko Alla, kiitotoodo e goonjaaku ²⁴ Almasiihu roonake hakkeji meeden dow bannu mum dow leggal palaanjal, gam laatoden maayuibe wecco hakke, amma laatoden foofoobe der ko foonniti. On joofake sabbu looci di o fiyaa. ²⁵ Gam on laatino nun hande baali majjudi, amma jooni on bittoy to duroowo, deenoowo yonkiiji moodon.

3

Joonne der teegal

¹ Onon rewbe bo, moy moodon fu dwtanoo gorko muudum. Gam to woobe maabe goondinay haala Alla, jikku mon waawa ko wayliti be, baa to on batay woliine. ² Gam be ji'an ko gadoton no laabiri, e

no teddirton Alla. ³ To on dar-tee ɲari ki yaasi, diga e moordi, dum bo kanɲeeri, maa bo gineeji ɲariidi. ⁴ Accee ɲari moodon yiwa diga der berde, ɲari ki heennyataa, kan woni hakkillo digguɲo, e deyyuɲo, kanjum laatii ko teddi yeeso Alla. ⁵ Hande nun rewbe seniibe ɲe diga den, yowube tammuwe mum dow Alla, woodiniri ko'e mum. Bee dwtanii worbe maɓbe. ⁶ Nun Saratu dwtoranii Iburahiima, faa o noddii mo joomiraawo. Onon woni ɓiɓbe makko, to on gadii ko woodi, laatoo on kulay goddum.

⁷ Onon worbe bo, joododee moy mon fu e debbo mum, der gondal pottuɲal. Annitee no rewbe hewtay worbe semme. Teddinee ɓe, gam kambe bo ɓe donidan e mon, yonki ki Alla hokkata der moyyere mum, heɓa to goddum haɗu du'aaje mon.

Tooraago gam goonjaku

⁸ Baawo majjum, on fu laatee woodube miilo wooto, jurmontiree, jidontiree hande mawniraabe e miiraabe, endontiree, leesinee ko'e mon. ⁹ To goddo wadani on ko woodaa, to on battee mo, jennudo on bo to on jennitee dum: Amma barkidinee joomum, kanjum Alla noddani on gam donon barke. ¹⁰ Hande no Binni Ceniini wi'i:

«Jiddo wuurugo guurnam geetam,
yi'a nyalaade geete,

sey waawa denjal mum dow ko halli, hunnuko mum acca batugo pewe.

¹¹ O acca ko halli, o wada ko woodi, o darta jam e semme makko fu.

¹² Gam Joomiraawo e hakkilani foonnitiiɓe,

oo nana du'aaje maɓbe.

Amma oo hokka wadoobe ko halli ɓaawo.»

¹³ Moy toorata on to oon tinnii wadugo ko woodi? ¹⁴ Amma baa to on tooraama gam wadugo ko foonnitii, on barkidinaabe. To on

kulee himbe, to on accee hakkilooji moodon jiboo! ¹⁵ Teddinee Almasiihu Joomiraawo der berde moodon. Wakkati fu ciriye toontaago yamudo on daliila tammuwe moodon. ¹⁶ Amma toontee ɓe e diggere, e hakkillo fukkiiɲo. Goodee miilooji berde laabudi, den gaccotoobe on, e yenna on, gam joonne moodon woodune der kawtal mon e Almasiihu senta. ¹⁷ Tooreego dow wadugo ko woodi to nun Alla yidiri, e ɓuri tooreego dow wadugo ko halli. ¹⁸ Gam Almasiihu e hoore mum maayi de woore, sabbu hakkeji ɓiɓbe Aadama. Kanko poonnitiido, o maayanii en enen woofube gam o yaara en to Alla. Himbe warii mo, amma Ruuhu Ceniido fintinii mo. ¹⁹ E Ruuhu on Yeesu yahi waajoroy baa e yonkiiji maɓbaadi der kasu. ²⁰ Kanji woni ruuhuuji himbe ɓe dwtanaakino Alla der jaamanu Nuuhu, baa no o munyanii ɓe. De Nuuhu ɓeɓunoo laana diyam mum, himbe sedda tan naati ɲa, kambe jeetato dadi diyam dam. ²¹ Diyam dam laati nun misaalu batisi kisanan on dum jooni, hinaa batisi moytoojum tuuni ɓannu, amma haɓɓidingo e Alla alkawal e berde laabude nun, diga e pintol Yeesu Almasiihu. ²² Kanko, o eencii dow kammu, oo joodi nyaamo Alla. Malaykaabe e mawbe, e woodube baawde fu, e dwtanii mo.

4

Goonki kesi

¹ Almasiihu yarii bone der ɓannu muudum, onon bo goodee iri miilooji din. Jarudo bone der ɓannu muudum seedi e hakke. ² Diga jooni faa balde moodon koriide der duuniyaaru, sey goniron hande no Alla yidiri, ceedon e suunooji ɓannu. ³ Goonki mon ki nyaamunodon naane, gadudon hande heeferbe, ki heyi, on gonakeno der hallumaru, e suunooji e jarde

bagi, e fijooji kalludi, e jaamanu-
uji jarde bagi, caafudon tooruje
karmude. ⁴ No calidon hawtugo e
ma66e der fijooji kalludi, kanjum
haaynii 6e jooni, go 6ee biisa inde
mon. ⁵ Amma 6e daroyto yeeso
Alla, ciriyiido hiitaago wuuru6e e
maay6e, 6e toontoto mo. ⁶ Kanjum
wadi maay6e bo waajaa linjiila, 6e
kiitaa dow ko 6e gadi, hande no
him6e fu hiitortee der 6annu, he6a
6e buurda e Alla der ruuhu.

⁷ Huune fu 6adake heennyugo,
gam majjum gadee hakkillo, jo-
gee ko'e mon gam gadon du'aaje.
⁸ Ko 6uri fu, jidontiree e yidde heb-
bune, gam yidde e yaafoo hakkeji
duuddi*. ⁹ Beernontiree hakkune
mon, hinaa e dumbitaago.

¹⁰ Baamoy mon he6ii dokkal
Alla. Golliree njal gam nafon wo66e.
Hande nun kollitirton oon gollira
dokke moyyere feere feereeje de
Alla hokki on. ¹¹ Baajotoodo fu,
sey waajoo haala Alla. Jaggotoodo
bo, jaggoo e semme ne Alla hokki
dum, gam der huune ko gadoton
fu, teddinon Alla diga e Yeesu
Almasiihu, mo teddujal e baawde
wonani faa abada! Aami

Yarugo bone gam Almasiihu

¹² Banniraa6e am yidaa6e, to
on accee tooraaji buludi kebandi
on gam foonnugo on haaynoo on,
hande huune kodum. ¹³ Amma to
oon kawti e Almasiihu der toora
mum, ceyee oon belbelta boodum
to teddujal makko suppitoyke.
¹⁴ To on jennaama gam inne
Almasiihu, barke laatanto on, gam
Ruuhu teddufo, laatiido Ruuhu
Alla e wondi e moodon. ¹⁵ To
goddo e moodon yaru bone gam oo
laatii baroowo him6e, dum bo gam
emo laatii gujjo, maa bo gadoowo
ko halli, to dum bo dow naatugo
haala ka yaalay dum. ¹⁶ Amma to o
tooraama gam oo tokkii Almasiihu,
to o sentir dum, o yetta Alla gam oo
noddee goondindo Almasiihu.

¹⁷ Gam wakkati kiita faanake,
Alla fuddiran hiitaago him6e
muudum, to ka fuddirii en enen,
noy dum laatantoo him6e 6e ja6ay
linjiila Alla? ¹⁸ Binni Ceniini wi'i:
«To poonnitiido hisiri no boni,
ume laatantoo kalludo e gadoowo
hakke?»

¹⁹ Gam dum don fu, tooretee6e no
Alla yidiri, yowa yonkiiji mum dow
Alla tagoowo, koolaado, 6e tokka
wadugo ko woodi.

5

Hiinnaago baali Alla

¹ Jooni emii badda dottii6e
eklesiya won6e caka mon, gam
min bo mii dottiijo hande ma66e.
Mi seedake tooraaji Almasiihu,
mi wonoto der teddujal njal o
hollitoyta. ² Duree him6e Alla 6e
jowanadon. To on gadee dum e
doole, amma e berde goote, hande
no Alla yidiri, to on duree 6e gam
hebugo joddi kalluni, amma gam
oon jidi dum puy. ³ To on kollee
him6e 6e Alla yowani on semme,
amma laatane 6e misaalu. ⁴ To
Duroowo mawdo yottake, on
meelete meetalol teddujal njal
hiiddataa.

⁵ Onon gojankee6e dwtanee
dottii6e. On fu, 6ornee yakkinaare
hande toggoore hakkune mon,
gam e winnaa der Dewtere Ceni-
ine: «Alla e ha6ida mawniti6e,
amma buytu6e ko'e mum oo hokka
6e moyyere makko.» ⁶ Gam majjum
buytee ko'e mon yeeso Alla mo
semme, he6a o mawnina on to
wakkati yottake. ⁷ Doontiree
sugullaaji moodon fu dow makko,
gam emo hakkilani on.

⁸ Kakkilee, oon deeni! Gam
ganyo moodon Ibillisa e yiilito
hande jaggere kal6oore, dartoore
mo ne yakkata. ⁹ Ka6idee e makko,
tiidee der goondinki, gam oon anni
banniraa6e moodon sankiti6e der
duuniyaaru nu, e woodi iri tooraaji

* 4:8 Ballaaji 10.12

dii kanun bo. ¹⁰ Amma to on jarri bone der wakkati sedda, Alla mo moyyere noddudo on gam naaton der teddujal mum tabitiijal e Almasiihu, kanko o tiidinan on, o semmidina on, o hebbina on, o darna on. ¹¹ Baawde wonana mo faa abada! Aami.

Cannooje

¹² Silaasi banniraawo men koolaado wallii am winnango on dereyel pettel nel, gam tiidingo on e seedanaago on no habaru moyyere Alla ne daridon dow mum laati nun goonja.

¹³ Eklesiya gonuka Babiila ka Alla subi sannii on. Marku biyam bo e sanna on. ¹⁴ Cannontiree cannooje de yidde. Jam wona dow moodon onon hawtu6e der Almasiihu.

Derewol Piyer Dida6ol

Haala Puddirka

Binnudo derewol ɲol do innii hoore mum Simon Piyer, lilaado Yeesu Almasiihu.

O laatake seedejo ji'udo no yeeso Yeesu waylitorii, o nanii bo daane Alla yiwune diga dow. O siwtorii no Yeesu wadii annabaaku dow maayde makko, kanko Piyer.

Piyer batay 6e o wannani, o batay bo to o woni o wanniri derewol ɲol. Amma goondin6e Yeesu hande makko o wannani. Dum nandi bo hande Piyer wannii derewol ɲol der goonki mum sakitiinehi. O batanii ekkitinol makko ɲol o janjinnoo. O batanii bo janjinoobe fewrekuu6e waroo6e gam biisa ko o ekkitini.

Ko derewol ɲol tiitii woni, finningo hakkillo 6e o wannani faa 6e ciwtora ko o janjini 6e. Der derewol ɲol, Piyer hollii kiita desaniika janjinoobe pewe, o batanii bo munyal Alla mo yidaa baa gooto halka, amma him6e fu wittaa to makko, tuuba. O heennyitirii derewol makko e waggingo wuuroo6e ko Dewtere bati.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje, 1.1-2
2. Noddoore goondin6e, 1.3-21
3. Ekkitinoobe fewrekuu6e, 2.1-22
4. Wittoyki Yeesu Almasiihu, 3.1-16
5. Haalaaji cakitiidi, 3.17-18

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwii e am min Simon Piyer. Mii laatii jaggiido e lilaado Yeesu Almasiihu. Mi sannii on, onon he6u6e goondinki geeti hande ki amen, gam sabbu foonnitaare Alla men, tawaane der Yeesu Almasiihu, kisinoowo. ² Alla duudinana on moyyere e jam gam oon anni mo, kanko e Joomiraawo meeden Yeesu.

Hulugo Alla

³ Baawde Alla hokkii en huune fu ko haanani en buuriren, e no haani goniren e kulol Alla. Baawden den wallii en annugo Alla noddudo en kawten der tedduɲal mum, e geetaaku mum. ⁴ Diga e baawden den ke6uden moyyereje mawdi, tedduɲal, di gadanaden alkawal mum. O wadii dum gam kawton e makko, nandon mo, gam dadon suunooji duuniyaaru kalkooji. ⁵ Gam huune dum, tinnee, beydee dow goondinki moodon geetaaku, dow geetaaku, annal, ⁶ dow annal, nantaare, dow nantaare, tinnaare, dow tinnaare, kulol Alla, ⁷ dow kulol Alla, banniraagu, dow banniraagu, yidde. ⁸ To huune dum fu oon jogii dum no woodi, ko e dum beydo der moodon, dum wallan on beydaago yeeso yeeso der annugo moodon Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ⁹ Neddo mo huune dum jacci, laati nun bumdo, o yi'ataa, gam o yeggitii no Alla laa6ini mo diga e hakkeje makko jawtudi.

¹⁰ Gam majjum banniraabe am, tinnee no baawirdon fu, gam tabbitinon noddooe ne Alla noddi on, e cubol ɲol o subi on. Gam to on gadii dum on janataa der ko halli abada! ¹¹ Hande non Alla ma6bitiranta on mammam dammugal Laamaare tabitiine, ne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu kisinoowo en.

¹² Kanjum acci wakkati fu mii siwtora on huune dum, baa no oon anni dum, he6a cemmidon der goonja ka jabudon. ¹³ Mii miili, edum foonnitii, mi finnina hakkillooji moodon faa ciwtoron dum to emii wuuri. ¹⁴ Gam mii anni mi 6ooyataa e duuniyaaru do kade, hande no Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu anninir-inmi dum.

¹⁵ Amma mi wadan ko baawumi fu, gam to mi yawti, baawon ko siwtori kujje dee wakkati fu.

Teddunjal Almasiihu

¹⁶ E haalaaji di himbe tafi bane men anniniri on witooygo Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu e baawde, amma men ceedike e gite amen manju makko! ¹⁷ Alla Baaba hokkii mo teddunjal wakkati daane ne teddunjal seedanii mo wi'i: «Oo do nun laatii Biyam jidaado, mo belirmi berne.» ¹⁸ Menen e ko'e amen men nanii daane nen diga dow kammu, gam emen gondunoo e makko dow waanne seniine.

¹⁹ Dum don fu beydani men tabbitingo ko annabiibe batunoo. On gadii ko woodi no gattudon hakkillooji moodon dow makka, gam haala ma66e e nandi hande fitilleel jalboowel der niwre, e hande hoodere fajiri* jalboore der berde moodon faa de fajiri wadi, ²⁰ Aran, annitee no walaa baawoowo ko faamini ko winnaa der dewte annabiibe e annal hoore mum. ²¹ Hande non, walaa mo meedi ko hebi haala annabaaku e sago hoore mum, amma Ruuhu Ceniido nun wadata himbe e bata haala Alla.

2

Janninoobe fewrekuube

¹ Hande no annabiibe fewrekuube wonirno caka Isira'iilaabe, non bo janninoobe fewrekuube wonoroo caka moodon. Be naannan janninol fewrekuwol, kalkoowol, caka mon. Be jeddan Joomiraawo cooditiido 6e. Hande non 6e poodiranta ko'e ma66e halkere yaawune. ² Himbe duu66e tokkan laabi ma66e kalludi, sabbu ma66e, himbe batanan laawol goonja kalluka. ³ Suunooji ma66e waddanan 6e batugo haalaaji fewrekuuji gam 6e jammoo on, amma 6e doyyaamaa kiita diga dum 6ooyii, halkere e nyudanoo 6e.

⁴ Baa malaykaabe wadunoobe hakke, Alla accay dum, o ha6bii 6e e

callalluuji, o faddi der niwre jahanama, faa nyalaane darjal. ⁵ Alla accay duuniyaaru naane, amma o halkii yeddu6e Alla e ilam tufaana, sey Nuuhu baajotoodo foonnitaare Alla, e himbe jeediido wo66e hisi. ⁶ Alla accay ci'e Sodoma e Gomora, o hiitake, o halki de e yiite faa de laatii dooni, gam dum laatanoo yeddoobe Alla fu misaalu. ⁷ O dadinii Luudu, neddo poonnitiido, mo berne mum biisii puy sabbu baadiiji himbe bon6e. ⁸ Neddo poonnitiido joodiido caka ma66e on, berne mum laa6une naawi dow ko yi'ata, e ko nanata nyalaane fu, sabbu baadiiji bondi di himbe hallu6e wadata.

⁹ Edum holla en no Joomiraawo e anni no reenirta downtantoo6e dum der tooraaji mum. Oo anni bo no o resirta himbe hallu6e gam 6e kiitee nyaanne darjal, ¹⁰ accu du tokku6e suunooji balli mum, e wada jidaadi yonki mum, ko e yawii baawde Joomiraawo.

Janninoobe fewrekuube 6en berde mum e yoori, 6ee goodi manju hoore, 6ee bata kalluka dow teddu6e won6e dow kammu. ¹¹ Nani bo, baa malaykaabe 6ee do 6uri 6e semme e baawde, batataa kalluka dow ma66e yeeso Joomiraawo. ¹² Amma himbe 6en e laatii hande bisaaji di galaa hakkillo, tagaadi gam nanjee, waree. Bee bata kalluka dow ko 6e annaa, gam majjum 6e kalkiran hande no bisaaji halkirta. ¹³ Be duggan riiba golle ma66e kallude. Bee ceyoroo wadugo ko woodaa caka nyalooma. Bee laatii cobu6e e nyiddu6e. To 6e joodike gam 6e nyaamda e moodon der juulde, 6ee ceyoroo jammaago on. ¹⁴ Gite ma66e sawtataa daarugo rew6e e suuno, 6e comataa wadugo hakke, 6ee pooda 6e goondinki mum walaa semme der pittii ma66e.

* **1:19** Hoodere fajiri woni Almasiihu, jaynoowo der berde goondin6e dum. Daaru dewtere Kollitinki 22.16

Berde ma66e e hebbi suuno ke6al, bone laatanto 6e. ¹⁵ Be accii laawol poortiiŋol, 6e majjii, 6e tokki laawol Balaama, jidud6o he6a ceede diga wadugo kalludum. ¹⁶ O felaama gam boofol makko. Babba makko muuma bati e daane neddo, hadi mo wadugo golle haanare makko.

¹⁷ Janninoobe fewrekuube 6en laati nun hande bulli di galaa diyam, e duule de hennu sementewol soggata, niwre 6urne ni66ugo nun Alla resani 6e. ¹⁸ Bee bata haalaaji mawnitiidi, di galaa hoore. Bee yoyra him6e e haalaaji suuno 6annu. Him6e 6en wur-tikeno dum 6ooyay diga majju6e. ¹⁹ Bee ka66ana 6e alkawal no 6e dindan, amma kam6e e ko'e ma66e 6ee laatii maccu6e suunooji kalludi. Gam moy fu laati nun maccudo ko jaalii dum. ²⁰ Wurtii6e e huune cobudum dum duuniyaaru, go 6e anniti Joomiraawo e Kisinoowo men Yeesu Almasiihu, den ko 6e bittitii der majji kade faa di jaalii 6e, heennyitirde ma66e 6uran fuddoode jaasugo. ²¹ To 6e annitayno laawol foonnitaare, dum 6urananno 6e, e annitingo ŋol, witta totta umuroore ceniine ne 6e kokkaa 6aawo. ²² Ko tawi 6e e tabbitina haala ballool ŋol do: «Rawaanu wittii e nyaamito tuure mum.» E wi'ee bo kade: «Afaaru lootaanu wittii e talloo der loope.»

3

Wittoygo Joomiraawo meeden Yeesu

(Matiye 24.37-38; 2 Tesalonika 1.7-10; Yahuuda 17-23)

¹ Banniraa6e am yidaa6e, derewol ŋol do nun laatii dida6ol ŋol binnanmi on. Der dereeji didi dii fu, mii yidi finningo hakkillooji moodon gam wallugo on miilon no woodiri, ciwtoron ko ekkitinodon. ² Ciwtoree haalaaji di annabiibe seniibe batunoo diga ko 6ooyi, e umuroore Joomiraawo meeden

kisinoowo, ne lilaa6e mon annini on. ³ Aran, annitee dum do: Der nyalaade cakitiide, him6e jaancoo6e, tokku6e jidaadi yonki mum waran. Be jaancan on, ⁴ 6e bi'a: «O ha66ii alkawru o wittaana, toy mo? Diga ko kaakiraa6e meeden maayi walaa ko waylitii, no dum laatinoo diga fuddoode duuniyaaru, non dum laatii faa jooni.» ⁵ Be jeggitii e yidde ma66e no diga ko 6ooyi, Alla tagi kammu e leydi e haala muudum. O wi'i leydi wurtoo diga diyam, go o tagiri ni e diyam, ⁶ e diyam gootam dam kade, duuniyaaru halkiraa e ilam tufaana. ⁷ E haala makko goota kan, o jogorii kammu e leydi, dum ji'eten jooni faa nyalaane darnal yottoo, o halka dum der yiite e yeddu6e Alla.

⁸ Banniraa6e am yidaa6e, to on jeggitee no to Joomiraawo, nyalaane woore e wa'i hande duubi ujuneere, duubi ujuneere bo e wa'i hande nyalaane woore. ⁹ Joomiraawo 6ooyataa go hebbina alkawru mum, hande no wo66e miili, o munyan on nun tan, gam o yidaa baa gooto halka. Ko o yidi nun, him6e fu wittaa to makko tuuba.

¹⁰ Nyalaane Joomiraawo waran hande gujjo. Nyalaane nen, kammu majjitan e rimmo manjo. Ko woni dow kammu fu halkete e yiite. Leydi e golle gadaade dow mayri fu, hiitete. ¹¹ To huune fu halkete hande non, sey annon no nyaamirton goonki mon der laa6al, oon kuliri Alla! ¹² Onon hediibe nyalaane Alla wara, gadee no ne warirta law! Nyaanne mum kammu halkan, huune ko woni dow kammu fu taayan e yiite. ¹³ Amma enen, een kedii hande no Alla ha66irani en alkawru, kammu keso e leydi keyri, to foonnitaare tawetee.

¹⁴ Gam majjum, onon banniraa6e am yidaa6e, tinnee laatodon 6e galaa gacce, e tuuni yeeso Alla.

Goodee jam der kawtal mon e makko, oon kedorii nyalaane nen.

¹⁵ Paamee no munyal Joomiraawo meeden ma66itani on laawol kisidam. Kanka banniraawo meeden Pol, jidaado, wannani on der dereeji mum hande no Alla hokkiri mo hakkillo majjum.

¹⁶ Non o wanniri dum der dereeji makko fu. Der majji e woodi nokkuuje godde to sadi faamugo, him6e 6e annaa goddum, e 6e 6ennay der goondinki e waylita miilooji makko, hande non 6e gadata e nokkuuje godde der Dewtere Ceniine. Be gaddanan ko'e ma66e halkere.

¹⁷ Amma onon banniraawe yidaawe, on ke6ii seedineego, to non kakkilee to him6e yeddu6e Alla majjina on, sottina on diga darande mon. ¹⁸ Mawnee der moyyere e annugo Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu kisi-noowo en! Teddu6al laatanoo mo diga jooni faa abada! Aami!

Derewol Yuhaana Aranol

Haala Puddirka

Yuhaana lilaado Yeesu nun winni dereeji tati tokkontirdi noddiraadi inne mum, 6e bi'i, kanko nun bo winni linjiila Yuhaana e derewol kollitinki. Der derewol makko aranol, annaaka deydey 6ey nun o wannani, amma dum laa6i no goondin6e 6e ekkitinooje fewrekuuje toorata nun o tiiti. Ekkitinoo6e fewoo6e, sankitoo6e ekkitinooje fewrekuuje den Yuhaana noddii way6e Almasiihu. Bee ekkitina no Almasiihu laataaki neddo e goonja, hakke billataa goondindo der kawtal mum e Alla, 6e paalaaka bo e joonne der laa6al.

Huune didi nun Yuhaana riiwi der derewol mum:

1 Tiidingo janjoo6e derewol nol, 6e gona der kawtal pottunjal e Alla, e Biddo mum Yeesu Almasiihu, dum yi'ee bo der yidde goonjaare hakkune ma66e.

2 Ha6idingo e ekkitinooje fewrekuuje.

Yuhaana e eela goondin6e 6e gona der jaynol, gam Alla laati nun jaynol. Der derewol nol, Yuhaana e yidi goondin6e tabbitina no 6ee goodi yonki tabitiiki, 6ee kawti bo e Alla. O hollitii der binni makko no goondindo geeto annitirtee. Kan woni hoolaago no Almasiihu laatake neddo, e dwtanaago oodaaji Alla, e yidugo banniraa6e.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala yonkinteha 1.1-4
2. Niwre e jaynol 1.5-2.29
3. Bi66e Alla e 6i66e Seydan 3.1-24
4. Ruuhu goonja e ruuhu fewre. 4.1-6
5. Ko yidde wadata 4.7-21
6. Goondinki jaalotooki 5.1-21

Haala ka yonki

¹ Emen binnana on haala neddo gom gonudo*. Men nanii daane makko, men ji'ii mo e gite amen, men daarii mo, men meemi mo e juude amen. Kanko woni haala kokkoowa him6e yonki. ² Yonki kin hollitaama, men ji'ii ki, emen ceedanoo ki. Emen baajoo on haala yonki tabitiiki gonunooki to Alla Baaba, kanki men kollitaa. ³ Ko men ji'i, e ko men nani, kan men batata on onon bo, gam laatodon gootum e amen hande no laatoriden gootum e Baaba e Biddo mum Yeesu Almasiihu. ⁴ Kanka men binnanta on, gam beldum 6erne meeden hebba.

Alla laati nun jaynol

⁵ Habaru ko men nani e Yeesu Almasiihu, kan men batata on haala mum, Alla laati nun jaynol, niwre walaa e makko. ⁶ To en bi'ii een laatii gootum e makko, ko een tawaa der niwre, en pewii, goonja walaa der gadu meeden. ⁷ Amma to een jaha der jaynol hande no kanko e hoore makko o wonori der jaynol, den kan een laatii gootum hakkune meeden, kade bo yiyam Biddo makko Yeesu e laabina en diga hakkeji men fu.

⁸ To en bi'ii en galaa hakke, en pewanii ko'e men, goonja walaa e meeden. ⁹ Amma to en tuubanii Alla hakke meeden, o yaafoto en, o laabina en e tuuni fu. Gam kanko, o kooliniido, o poonnitiido. ¹⁰ To en bi'ii en gaday hakke, en laatini Alla pewoowo, haala makko bo walaa der meeden.

2

Almasiihu nun laatii balloowo meeden

¹ Onon sukaa6e am, mi wannanii on dum, gam to on gadee hakke. Amma to goddo moodon wadii hakke, een goodi balloowo

* 1:1 Yeesu nun wi'aa Gonudo diga fuddoode. Linjiila Yuhaana 1.1-18

to Baaba, kanko woni Yeesu Almasiihu, poonnitiido. ² Kanko, o sakki yonki makko gam hakkeeki meeden yaafee, hakkeeki meeden tan bane, amma hakkeeki himbe duuniyaaru fu.

³ Ko hollitinta no een anni Alla woni, dōwtanaago oodaaji makko. ⁴ Bi'udo «emi anni mo,» go dōwtanaaki oodaaji makko, joomum laati nun pewoowo, goonja walaa der joomum. ⁵ Amma dōwtaniido haala Alla e goonja, yidde Alla hebbii dow joomum. Nunnun annitirten een kawti e makko. ⁶ Bi'udo e hawti e makko, e haani wonoo hande no Almasiihu wonirnoo.

Ooda kesa

⁷ Banniraaḅe am yidaaḅe, ko binnanmi on hinaa ooda kesa*, ooda ḅooyuka nun, ka nanudon diga fuddoode. ⁸ E nun fu ooda kesa nun binnanmi on, goonja makka hollitake der Almasiihu, ka hollitake der moodon bo. Gam niwre e yawta, jayḅol goonjawol fuddii yawnugo.

⁹ Miiludo na'on der jayḅol, ko e wanyi banniraawo mum, faa hanne der niwre joomum woni taw. ¹⁰ Jiddo banniraawo mum der jayḅol woni, goddum walaa ko ferginta mo. ¹¹ Amma banyudo banniraawo mum, der niwre woni, oo yaha der niwre, o annaa toy o yaha, gam niwre wuminii mo.

To on jidee kujje duuniyaaru

¹² Sukaaḅe am, mii wannana on gam hakkeeki moodon yaafaama gam inne Yeesu. ¹³ Baabiraaḅe, mii wannana on gam oon anni gonudo diga fuddoode. Gojankeeḅe, mii wannana on gam on jaalake Kalludo.

¹⁴ Sukaaḅe am, mi wannanii on, gam oon anni Baaba. Baabiraaḅe, mi wannanii on, gam oon anni gonudo diga fuddoode. Gojankeeḅe, mi wannanii on gam oon

goodii semme, haala Alla bo e semmidi der moodon, kade bo on jaalake Kalludo.

¹⁵ To on jidee duuniyaaru e ko woni e mayru fu. Gam jiddo kujje duuniyaaru, yidde Baaba walaa e mum. ¹⁶ Gam huune ko woni e duuniyaaru, hande jon ko neddo suunete, e ko gite yi'ata, suunee, e jawdi ni o mawnitorto, kujje de fu yiway e Baaba, e duuniyaaru de yiwi. ¹⁷ Duuniyaaru e suuno mum fu heennyan, amma gadoowo ko Alla yidi, taboto faa abada.

Ganyo Almasiihu

¹⁸ Sukaaḅe am, duuniyaaru ḅadake heennyugo. On nanii ganyo Almasiihu waran, jooni du wayḅe Almasiihu duuḅḅe yottake. Kanjum annitirden no wakkati ḅadake. ¹⁹ Caka men ḅe yiwi, amma e goonja ḅe laataaki ḅe meeden. Gam to ḅee laatino ḅe men, ḅe gondanno e meeden. Amma ḅe accii en gam dum hollita no ḅe fu, ḅe laataakino ḅe meeden.

²⁰ Amma onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fu oon anni goonja. ²¹ Mi wannanay on gam on annaa goonja. Amma gam oon anni ka. Oon anni bo fewre walaa der goonja.

²² Den kan, moy woni pewoowo? Jeddudo Yeesu laati nun Almasiihu, Paabotoodo mo Alla liloy, kanko woni pewoowo, kanko woni ganyo Almasiihu, o yeddii Baaba e Biddo mum. ²³ Jeddudo Yeesu laati nun Biddo, walaa Baaba, jaḅudo Biddo, e woodi Baaba bo.

²⁴ Onon kan haala ka nanudon diga fuddoode, tinnee jogee ka der ḅerde moodon. To haala ka nanudon diga fuddoode tabitake der ḅerde moodon, den kan, oon goodi kawtal e Biddo e Baaba. ²⁵ Almasiihu haḅḅanii en alkawal, alkawal ḅal woni yonki tabitiiki.

²⁶ Mi wannanii on dum gam sabbu himbe yiduḅe majjingo on.

* 2:7 Ooda kan nun laatii yidontirgo.

27 Onon kan, no Ruuhu Ceniido mo Almasiihu hokki on e tabitii der moodon, on bukaaka jannjinedon. Gam Ruuhu jannjan on huune fu, o jannjan on goonja, hinaa fewre. Den kan, kawtee e Almasiihu hande no Ruuhu jannjiniri on.

28 Jooni kan onon sukaaŕe am, tabitee der kawtal mon e Almasiihu, gam keben cuusal daraago yeeso makko nyaanne o suppi-toy, heŕa daden senteene nyalaane garki makko. 29 No oon annii Alla laati nun goonjaajo, annee bo mo gadu mum foonnitii fu, laati nun biyiiko.

3

Biŕe Alla

1 Daaree no Alla Baaba yidiri en, faa noddaden biŕe makko. Een biŕe makko e goonja. Ko acci duuniyaaru annaa en woni gam nu annaa mo. 2 Yidaaŕe am, jooni en laatake biŕe Alla. Ko laatoytoden laabay taw. Amma een anni to Almasiihu wittoy holliti hoore mum, en nandan e makko, gam en ji'an mo hande no o wa'i. 3 Goodudo tammuwe nendow Almasiihu, laabinan hoore mum hande no kanko Almasiihu o laatori laabudo.

4 Gadoowo hakke fu, yartake sariya Alla. Gam wadugo hakke laati nun yartaago sariya Alla. 5 Oon anni Almasiihu wari gam moytugo hakkeji, kanko mo walaa hakke. 6 Kawtudo e makko fu wadataa hakke. Gadoowo hakke fu, yi'ay mo, annaa mo bo.

7 Sukaabe am, to on accee goddo majjina on! Gadoowo ko goondi fu laati nun goonjaajo, hande no Almasiihu laatori goonjaajo. 8 Gadoowo hakke fu laati nun neddo Ibiliisa, gam Ibiliisa e wada hakke diga fuddoode. Gam majjum Biddo Alla wari gam halka golle Ibiliisa.

9 Laatiido binjel Alla fu, wadataa hakke, gam awdi Alla na'on der

makko. Joomum waawataa ko tokkii wadugo hakke, gam Alla laatii baaba makko. 10 Ko seennon-tirta biŕe Alla e biŕe Ibiliisa nani: mo waday ko goondi fu, neddo Alla bane. Mo yidaa banniraaŕe mum bo, laataaki mo Alla.

En jidontiree hakkune men

11 Habaru nanudon diga fuddoode nani: Jidontiree hakkune meeden. 12 Haanay gaden hande no Kayiinu wadi kanko laatiido mo Ibiliisa, o warii minnyiiko. Gam ume wadi o wari minnyiiko? O warii mo gam golle makko wooday, go de minnyiiko laatii goondude.

13 Banniraaŕe, to on kaydinee to himŕe duuniyaaru wanyii on. 14 No een jidi banniraaŕe meeden, een anni en yartake maayde, en naatii der yonki. Mo yidaa banniraaŕe mum, der maayde woni. 15 Banyudo banniraaŕe mum fu, laati nun baroowo himŕe. Oon anni walaa baroowo baa gooto woodi yonki tabitiiki der mum. 16 No annitirden ko woni yidde nun, Almasiihu hokkitirii yonki mum gam meeden. To nun enen bo, e haani kokkitiren yonkiiji meeden gam banniraaŕe men. 17 To jom jawdiijo yi'ii banniraaŕe mum e talakidi, ko yurmaaki mo, noy yidde Alla waawirta ko woni e makko? 18 Sukaabe am, haanay yidde meeden laato e haala belka tan, sey ka laato e gadu goonjauw.

Daraago yeeso Alla

19 Kanjum hollata, en na'on der goonja, en deyyitinan berde meeden yeeso Alla. 20 To berde meeden gaccake en, Alla e ŕuri berde meeden, emo anni huune fu. 21 Banniraaŕe am yidaaŕe, to berde meeden gaccaaki en, en daroto yeeso Alla e hoolaare. 22 O hokkan en ko eeluden mo fu, gam en tokkii ooda makko, een gada ko fottani mo. 23 Ooda ka o hokki en woni,

goondinen inne Yeesu Almasiihu, Biddo makko, kade bo jidontiren hakkune meeden hande no o yamiri en. ²⁴ Downtaniido ooda Alla fu e hawti e Alla, Alla bo e hawti e joomum. Ruuhu mo o hokki en, kannu anninta en oo hawti e meeden.

4

Ruuhu goonja e ruuhu fewre

¹ Banniraa6e am yidaa6e, to on goondinee wi'oo6e e woodi Ruuhu Alla fu, amma biditee 6e, he6a anniton naa to Alla 6e yiwi. Gam annabiibe fewoo6e duu66e e sankitii der duuniyaaru. ² No annirtirten goodudo Ruuhu Alla woni, to o seedake Yeesu Almasiihu warii, laatii neddo, oo don e woodi Ruuhu Alla. ³ Mo annitay kaa don dow Yeesu fu, woodaa Ruuhu Alla. Ruuhu nu o woodi yiwii diga ganyo Almasiihu. On nani garki ganyo Almasiihu batanaama, o na'on ko der duuniyaaru.

⁴ Sukaabe am, onon on him6e Alla, on jaalake annabiibe fewoo6e, gam Ruuhu gondo der moodon e buri gondo der duuniyaaru semme. ⁵ Kam6e him6e duuniyaaru 6e laati. Gam majjum, 6e batata haalaaji duuniyaaru, him6e duuniyaaru bo e hettinanoo 6e. ⁶ Enen, een him6e Alla, annudo Alla fu hettinanto en. Mo laataaki neddo Alla hettinantaako en. Nun ceennontirten Ruuhu goonja e ruuhu fewre.

Alla laati nun yidde

⁷ Banniraa6e am yidaa6e, jidontiree, gam yidde yiwi e Alla. Goodudo yidde fu laati nun binjel Alla, e anni Alla bo. ⁸ Mo walaa yidde annaa Alla, gam Alla laati nun yidde. ⁹ No Alla hollitiri en yidde mum nani, o lili Biddo makko bajjo der duuniyaaru, gam ke6en yonki diga e makko. ¹⁰ Daaru ko woni yidde, enen bane yidi Alla, kanko yidi en, liloy Biddo mum

wari laatii sadaka gam hakkeejj meeden yaafee.

¹¹ Banniraa6e am, to nii Alla yidiri en, enen bo, e haani jidontiren. ¹² Walaa meedudo yi'ugo Alla abada. Amma to en jidontirii hakkune men, Alla e hawti e meeden, yidde makko e hebbi der men.

¹³ Noy annirten een kawti e makko, kanko bo oo hawti e meeden? Diga e Ruuhu makko nu o hokki en nun. ¹⁴ Menen men ji'ii, emen ceedo bo no Alla Baaba liloy Biddo mum gam wara hisina him6e duuniyaaru. ¹⁵ Ceediido Yeesu laati nun Biddo Alla fu, Alla e hawti e joomum, joomum bo e hawti e Alla. ¹⁶ Enen kan, een anni yidde Alla yidi en, een koolii ne bo.

Alla e hoore mum laati nun yidde, goodudo yidde fu, e hawti e Alla, Alla bo e hawti e joomum. ¹⁷ Gam to yidde makko hebpii der meeden, en ke6an cuusal daraago nyalaane darnal. Gam no Almasiihu wa'i, hande nun enen bo ga'uden der duuniyaaru do. ¹⁸ Kulol walaa der yidde, yidde hebbune e riiwa kulol, gam kulol yiwii diga yaggingo. Kuloowo fu, yidde Alla woni hebbay der joomum.

¹⁹ Enen een jidi Alla gam kanko arti yidi en. ²⁰ Bi'udo e yidi Alla, go e wanyi banniraawo mum laati nun pewoowo. Gam mo yiday banniraawo mum ji'eteedo, waawataa ko yidi Alla mo yi'ataake. ²¹ Daaru ooda ka Almasiihu accani en: jidudo Alla fu, sey yida banniraawo mum bo.

5

Goondinki jaalotooki

¹ Goondindo Yeesu woni Almasiihu fu laati nun Biddo Alla. Jidudo baaba fu, e yidi biddo bo. A yidataa baaba, banyaa biddo. ² No annirten een jidi 6i66e Alla woni jiden Alla, den tokken oodaaji makko. ³ Tokkugo oodaaji makko

woni yidugo mo. Oodaaji makko laataaki doongal, ⁴gam laatiido mo Alla fu, jaaloto kujje duniyaaru. E goondinki meeden jaalortoden kujje duniyaaru. ⁵Moy waawata ko jaali duniyaaru? Walaa, to hinaa goondindo Yeesu nun woni Biddo Alla.

Ko Yeesu Almasiihu seedanaa

⁶ Kanko, Yeesu Almasiihu, o wari e diyam e yiyam*. E diyam tan bane o wardi, o wardii e diyam e yiyam fu. Ruuhu e hoore mum seedake dum, gam Ruuhu on woni goonja. ⁷Seedeebe tato woni, ⁸Ruuhu e diyam e yiyam, seedaaku maabe fu laatii gootu. ⁹Een jaaba seedaaku himbe, amma seedaaku Alla buri semme, seedaaku nun non Alla seedanii Biddo mum. ¹⁰Goondindo Biddo Alla fu, hebii seedaaku nu der berne mum. Mo goondinay Alla, laatinii mo pewoowo, gam o jabay seedaaku Alla seedanii Biddo mum. ¹¹Nani do seedaaku nu: Alla hokkii en yonki tabitiiki, yonki kin der Biddo makko ki woni. ¹²Goodudo Biddo e woodi yonki. Mo walaa Biddo Alla woodaa yonki.

Heennyitoode derewol nol

¹³ Onon goondinbe inne Biddo Alla, mi wannanii on dum gam anniton on kebii yonki tabitiiki. ¹⁴Hoolaare ne gooduden nani: To en eelii mo huune e sago makko, oo nanana en. ¹⁵No een anni oo nanana en ko eeluden mo, een anni en kebii dum.

¹⁶ To goddo yi'ii banniraawo mum e wada hakke de yaarataa dum der maayde, o eelana joomum Alla, Alla bo hokkan mo yonki. Haala ka nafan dow wadoobe hakke de yaarataa dum der maayde. Amma e woodi hakke jaarooje der maayde. Mi wi'ay eelon Alla gam iri hakke de. ¹⁷Kujje

kallude fu laati nun hakke, amma hakke fu bane yaarata der maayde.

¹⁸ Een anni laatiido binjel Alla tokkataako wadugo hakkeji, amma Biddo Alla e reeni mo, Ibiliisa kalludo meemataa mo.

¹⁹ Een anni en himbe Alla, go duuniyaaru fu e woni der junjo Ibiliisa.

²⁰ Een anni bo Biddo Alla wari, hokkii en hakkillo annitingo Alla goonjaajo, jooni kanko woodi en, gam en kawti e Biddo makko Yeesu Almasiihu. Yeesu Almasiihu on woni Alla goonjaajo, kanko woni yonki tabitiiki bo.

²¹ Sukaaabe am, kakkilane ko'e moodon e caafi tooruje.

* 5:6 Himbe duube e wi'a diyam dam woni diyam batisi dam Yeesu wadanaa. Yiyam bo e hollita maayde Yeesu.

Derewol Yuhaana Didaból

Haala Puddírka

Woóóe e miili debbo e sukaaóe óe Yuhaana batanta laati nun ekle-siya gom e himóe mum.

Haalaaji dí derewol ñol batata e nandi e ka artirkol bati. Haala buruka semme der derewol ñol woni yidde, e hakkilango wayóe Almasiihu e ekkitinooóe fewrekuuóe.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddírka 1-3
2. Goonja e yidde. 4-6
3. Hakkilango ekkitinooóe fewrekuuóe 7-11
4. Cannooje 12-13

Sannoore

¹ Min dottiijo,* winni derewol ñol, mi wannanii maa an debbo† mo Alla suóí. Mi sannii maa an e óióóe maa fu, onon óe jidum der goonja. Min tan bane yidi on, annuóe goonja fu e yidi on, ² gam sabbu goonja tabitiika der meeden, gonotooka der meeden faa abada.

³ Alla Baaba, e Bidóo mum Yeesu Almasiihu hokka en moyyere e endam e jam, óeydana en goonja e yidde.

Goonja e yidde

⁴ Berne am welii sanne, no nanumi óióóe maa woóóe e yaha der goonja hande no Baaba yamiri. ⁵ Jooni, an yeeraajo, ko gonum emi wannanee hinaa ooda kesa, ooda ka keóuden diga fuddóode nun, mi eelii maa, accu jidontiren hakkune meeden. ⁶ Ko woni yidde nun, jahen der ooda Alla. Kanka woni ooda ka nanuden diga fuddóode, kaanuka jahen dow mun.

* **1:1** Inne nee don nun Yuhaana noddirteno der eklesiyaaaji. Der lilaáe Yeesu fu, kanko tan horiino e yonki wakkati mum † **1:1** Woóóe e miili debbo e sukaaóe óe Yuhaana batanta do, laati nun eklesiya gom e himóe mum. **1:8** +Ninni nun woóóe waylitiri aayaare nen: gam to on majjin riiba golle mon.

Hakkilango ekkitinooóe fewrekuuóe

⁷ Majjinoóe duuóóe sankitake e duuniyaaru. Be jabay Yeesu Almasiihu warii laatii nedóo. Ga'udo nun fu, majjinoowo nun, ganyo Almasiihu nun bo. ⁸ Kakkilanee ko'e moodon, gam to on majjin riiba golle amen heóa keóon joddi keb-buni.

⁹ Mo daraaki dow kollitol Almasiihu ko yaartii ñol, walanaa Alla. Dariido e maggol fu, e wonani Baaba e Bidóo mum. ¹⁰ To godóo wari caka moodon go waa-jaaki kollitol ñol, to on jabee mo der wuro moodon, to on cannee mo bo. ¹¹ Gam cannudo mo, hawti e makko der golle makko kallude.

Cannooje

¹² Ko Haani mi bata on e duudi, amma mi yidaa winnango on dum dum fu der derewol e dawa. Amma mi miili warugo to moodon, gam keóen badden hunnuko e hunnuko, gam belóum óerde meeden hebba.

¹³ Sukaáe miiraawo maa mo Alla suóí sannii maa.

Derewol Yuhaana Tata6ol

Haala puddirka

Gorko bi'eteedo Gayus nun Yuhaana wannani derewol mum n̄ol d̄o

En̄ol batana bo kade him6e d̄ido wo66e: Diyoterefes e Demeteriyus. En̄ol tiidina wallugo him6e woosit-intoobe e fiina linjiila. Gayus wallitii iri ma66e de duuddum, Yuhaana bo yettii mo no woodi gam oo ja66oo ho66e, amma Diyoterefes kan salake wallugo 6e.

Yuhaana manii Demeteriyus gam geeta ka him6e batanta mo.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1-3
2. Manoore Gayus, 4-8
3. Gaccaago Diyoterefes, 9-10
4. Demeteriyus yerdaama, 11-12
5. Cannooje, 13-15.

Sannoore

¹ Min dottiijo*, winni derewol n̄ol. Mii wannanee an banniraawo am Gayus, jidaado der goonja.

² Banniraawo am jidaado, mii eela huune fu yahanee yeeso, bannu maa yanda hande no yonki maa yandiri. ³ Berne am weli sanne no banniraawe wo66e wari seedanii am no tinnoridaa der goonja, e no jahirtaa der goonja bo.

⁴ Walaa ko 6uri welingo berne am, to hinaa nanugo no bikkol am e yaha der goonja.

Manoore Gayus

⁵ Banniraawo am jidaado, golle geete de gadataa e wallugo banniraawe baa to 6ee ho66e e hollita aa kooliniido*. ⁶ Be ceedake yidde maa yeeso jama'aare goondin6e d̄o. Wallu 6e hande no fottiranta Alla der jahaanjal ma66e, den a wadii ko woodi. ⁷ Gam inne Almasiihu 6e gadi jahaanjal ma66e,

6e kebay goddum e juude 6e goondinay. ⁸ Gam majjum haani, balliten him6e iri ma66e, gam golliden e ma66e der fiinugo goonja.

Feloore Diyoterefes

⁹ Mi wannanii jama'aare goondin6e derewol, amma Diyoterefes, jiddo ardingo hoore mum jabay haala amen. ¹⁰ Gam majjum, to mi warii, mi hollan ko o wadata e no o biisirta inne amen. Kanjum tan bane: O ja66ataako banniraawe ho66e, kade bo, yidu6e ja66aago 6e, oo hada dum, oo riwa 6e diga e eklesiya.

Manoore Demeteriyus

¹¹ Banniraawo am jidaado, taa yemmin ko boni, yemmin ko woodi. Gadoowo ko woodi fu, neddo Alla nun. Gadoowo ko halli bo, annaa Alla.

¹² Demeteriyus kan, him6e fu e seedanoo dum ko woodi, goonja e hoore mum bo e seedanoo mo dum. Menen bo, emen ceedo dum, aa anni bo seedaaku amen e laatii goonja.

Cannooje

¹³ Ko haani mi wannanee e duudi, amma mi yidaa winnugo dum dum fu der derewol e dawa. ¹⁴ Mii haabi yi'ugo maa law, gam badden hunnuko e hunnuko.

¹⁵ Igoobe maa won6e d̄o fu sannii maa. Mi sannii banniraawe fu, gooto gooto. Jam wona e maa.

* 1:1 2 Yuhaana. 1. * 1:5 Banniraawe 6en laatii sankitoo6e linjiila.

Derewol Yahuuda

Haala Puddirka

Binnudo derewol ɲol do innii hoore mum Yahuuda, maccudo Yeesu Almasiihu, miiraawo Yaakuuba. Yahuuda e Yaakuuba fu laati nun miiraabe Yeesu, amma 6e kollitay haala lenyaaku ma66e e makko. Ko 6e kolliti nun, 6ee laatii maccu6e Yeesu. Haala tawaaka, e miilooji tawaadi der Yahuuda e nandi puy e ko tawaa der 2 Piyer 2.

Ko derewol Yahuuda tiitii woni, seedingo goondin6e Yeesu, 6e kakkilana leloobe haala moyyere Alla, go 6ee jedda no Yeesu e laatii Almasiihu. O hollii 6e o wannanta, kiita tawuka him6e wadu6e iri majjum, hande jon Sodoma, e Gomora, e haala Kooraa. Misaaluuji dii, goddi mum tawaaka der Dewtere, amma der dewte Yahuduube godde.

No o batani haala kiita jawtuka e garoowa, den o tiidini 6e o wi'i: «Yidaabe, ciwtoree haalaaji di lilaabe Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu batunoo on». Den o heennyitiri derewol makko e du'aare teddinoore Alla.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje, 1-2
2. Halkere ekkitinoo6e fewrekuu6e, 3-16
3. Tinnaare der goondinki, 17-23
4. Maantugo Alla, 24-25

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwi e am min Yahuuda, maccudo Yeesu Almasiihu, miiraawo Yaakuuba. Mi sannii on, onon 6e Alla Baaba meeden yidi, go noddi on, onon reenaabe gam Yeesu Almasiihu. ² Alla duudinana on endam e jam, e yidde!

Janninoobe fewoo6e hiitete

³ Banniraabe am yidaabe, mi yidiino puy wannango on dow haala kisidam kawtudam en en

fu. Jooni mi tawii doole nun mi wannana on gam tiidingo on dow hawre goondinki ki Alla hokki him6e mum de woore, go ki heyi faa baadey. ⁴ Gam him6e hallu6e naati caka moodon e yoyre. Bee darta lelugo haala moyyere Alla men, gam 6e nyaama goonki ma66e no 6e pakkiri fu. Bee jedda Yeesu Almasiihu laatiido hooreejo meeden gooto, e Joomiraawo meeden. Dewte ceniide bataniino halkere ma66e.

⁵ Jooni, mii yidi siwtorgo on ko annudon, ko woodi. Wakkati Joomiraawo wurtini him6e Isira'iila diga Misira, 6aawo mum o halkii duu66e ma66e gam 6e goondinay. ⁶ Ciwtoree bo malaykaa6e, salii6e ko darii to Alla resani dum, 6e acci darande ma66e. Gam majjum Alla ma66i 6e der kasu tabitiinɲu, e der niwre, faa nyalaane darɲal, ko 6e kiitee. ⁷ Kade bo, ciwtoree him6e Sodoma e Gomora, e him6e genniije takkiide ton fu. Kam6e bo, 6e gadiino hande non, 6e gadii jeenu e ko luudii fu. Be kalkiraama e yiite tabitiine, gam dum laatanoo him6e fu misaalu.

⁸ Hande non, naatu6e caka moodon 6en miilirta miilooji jaarandi 6e sobingo balli ma66e. Bee jawoo baawde Joomiraawo, 6ee bata kalluka dow teddu6e wonu6e dow kammu. ⁹ Baa Mika'ilu, hooreejo malaykaa6e batay kalluka dow Seydan wakkati 6e jeddontirtano dow 6annu Muusa. Ka o bati tan woni, o wi'i: «Joomiraawo hiitee.» ¹⁰ Amma him6e 6ee e bata kalluka dow ko 6e annaa. Ko 6e anni dow ko finaa tawa bo, 6ee laatii hande bisaaji di galaa faamu, kanjum majjinta 6e. ¹¹ Bone laatani 6e! Gam 6e tokkii laawol Kayiinu. Be gattii ko'e ma66e der majjere, hande ne Balaama*, gam 6e ke6a jawdi. Be turtii hande no gorko

bi'eteedo Koora turtiri, go 6e kalki. ¹² Kam6e woni e sobina nyaamdu kawtal moodon. Be galaa senteene, 6ee nyaama hande bisaaji. Ko'e ma66e tan 6e paalaa. Bee nandi hande duule de hennu bottata, de galaa diyam. Bee nandi hande ledde ceedu, de galaa bikkol, e hande ledde doofaade, yoori. ¹³ Bee cankita gadu ma66e kallunju, hande no galmaaji diyam maayo wurtinirta guufo. Bee nandi hande kooode boosotoode, niwre 6urune ni66ugo fu Alla resani 6e faa abada.

¹⁴ Anuhu taaniraawo Aadamu jeedifa6o, bataniino habaru ma66e diga ko 6ooyi, wi'i: «Daaree, Joomiraawo e warida e malaykaa6e mum seniibe uju ujuneeye. ¹⁵ Oo wara gam o hiito him6e fu, o halka hallu6e fu, wadoo6e ko halli. O hiitoto 6e, gam haalaaji kalludi di 6e bati dow makko fu.» ¹⁶ Him6e 6en laati nun dumbitintoo6e, 6ee bullikinoo wakkati fu, suunooji ma66e nun 6e tokki. Bee mawnito dow majjum, 6ee mana wo66e gam 6e ke6a ko 6e jidi.

Yowugo yonki mum dow goondinki

¹⁷ Amma onon yidaa6e am, ciwtoree haalaaji di lilaa6e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu batunoo on diga law. ¹⁸ Be batiino on, 6e bi'i: «Der jaamanu-uji cakitiidi, him6e jaancoo6e, tokku6e jidaadi yonki mum kalludi waraan.» ¹⁹ Kam6e nun don, 6ee ceenna him6e, miilooji duuniyaaru 6e goodi, 6e goodaa Ruuhu Alla. ²⁰ Amma onon yidaa6e, cemmidinee ko'e mon dow goondinki mon ceniiki sanne, du'ee e baawde Ruuhu Ceniido. ²¹ Gonee der yidde Alla, kedee endam Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu jaarandam on to yonki tabitiiki.

²² Jurmee him6e wadoo6e seko der goondinki mum. ²³ Paabee wo66e, gam to naatu der yiite. Jurmee wo66e bo, amma kakkilee, to

6e raa6oo on jikku ma66e. Banyee faa e toggooje de 6alli ma66e sobini.

Yettoore

²⁴ Alla waawan reenugo on e perge, faa o darna on yeeso teddunjal makko e seyo, on galaa gacce. ²⁵ Kanko woni Alla gooto, kisinoowo en diga e Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden. Teddunjal, e manju, e baawde, e laamaare, laatanii mo, diga huune fu tagaaka, non bo faa e jooni, e faa abada abadin. Aami!

Derewol Kollitinki ki Yeesu Almasiihu holliti Yuhaana

Haala Puddirka

Derewol kollitinki e laatani goondinbe hande ko haayni, gam sabbu kaayniidum e kunniidum ko njol batanta. Binnudo njol innii inne mum de naayi, wi'i, kan woni Yuhaana. O hollii no oo laatii maccudo Yeesu Almasiihu. Oo laatii banniraawo goondinbe, jottinoowo ka Alla bati. Yuhaana naywii puy go o winna derewol njol diga dunne Patimos to o yaaraa. Be o arti o wannani woni, eklesiyaaaji jeedidi tawaadi der Asiya pettel, to wi'etee Turkiya hanne. Haala annabiibe wofbe be Alkawal kiinnjal e tawaa der derewol njol. Lambaaji duuddi, kollitooji maana huune ko sadi faamugo e tawaa der derewol njol. To en daarii, hande jon, lamba jeedidi, kollitooowa kebbuki Alla e laatii ko mawni der derewol njol.

Ko derewol njol tiitii hollitaama der ayaare arandeere e laabudum, dum wi'i: «Dewtere nee e batana haalaaji asiiri ko Yeesu Almasiihu holliti. Alla hollitii mo dum gam o holla jaggiiibe mum huune ko waroyta, 6ooyataa».

Derewol njol, wannanaama goondinbe toorotoobe. Bee bukanoo annugo no kiita e wara yeeso, kalludum bo jaalataako e baadey, pintol Almasiihu ma6bitii wakkati kesi. Baawo to wakkati kin hebbii, den nun ko darnjal wada.

Tokkontirki haalaaji

1. Dereji di eklesiyaaaji jeedidi wannanaa, 2-3.
2. Maaneeji jeedidi takkaadi, 4.1-8.6
3. Galaldi jeedidi puureteedi, 8.7-11.19
4. Maaneeji jeedidi, 12-15.8

5. Jarirkon kon mone Alla jeedidon, 16.1-20
6. Haalaaji jeedidi bataadi dow Babiila, 17.1-19.10
7. Kollitinki jeedidi dow no habaruuji din hebbirta, 19.11-21.8
8. Urusaliima kesol laatiinjol debbo jawgiyel, 21.9-22.5.

Haala puddirka

¹ Dewtere nee do, e batana haalaaji asiiri ko Yeesu Almasiihu holliti. Alla hollii mo dum, gam o holla gollotoobe makko ko waroyta, 6ooyataa. Yeesu Almasiihu lili malaykaajo mum gam o annina dum Yuhaana, maccudo makko. ² Yuhaana seedake ko o yi'i fu, o batii haala Alla, o seedii ko Yeesu Almasiihu holliti. ³ Barke laatani janjooowo dewtere ne, e nanooobe haala annabaaku nu, go e jogii ko winnaa der mayre! Gam wakkati 6adike.

Yuhaana e sanna eklesiyaaaji

⁴ Min Yuhaana nun wannani eklesiyaaaji jeedidi tawaadi der leydi Asiya.

Mooyere, e jam laatanoo on diga e Alla gonudo, e goonnoodo, e garooowo. Dum laatanoo on diga e ruuhooyi jeedidi, gonudi yeeso kittaal Laamaare makko. ⁵ Dum laatanoo on bo diga e Yeesu Almasiihu, cee-dotoodo koolaado, artudo finti diga e maaybe, laamiido laamiibe duuniyaaru.

Kanko yidi en, go o hisini en diga e hakkeeki men, e yiyam makko. ⁶ O laatinii en laamiibe, e Limaamiibe Alla baabiiko. Tedduñjal e Laamaare laatanoo mo, duubi duubaali. Aami.

⁷ Daaree, oo warida e duulere. Himbe fu yi'an mo, baa yuwunooobe mo, lenyi duuniyaaru fu simoto gam makko. Dum laato hande non! Aami*.

⁸ Joomiraawo Alla, gonudo, e gonnoodo, e garooowo, mo baawde

* 1:7 Jekariya 12.10; Yuhaana 19.37

wi'i: «Min woni arano, min woni sakitiineejo.»

Almasiihu hollitii hoore mum Yuhaana

⁹ Min woni Yuhaana banniraawo moodon. Mi hawtii e moodon der toora, e der Laamaare Yeesu Almasiihu, e der tinnaare makko. Mi yaaraama e semme dow duunne wi'eteene Patimos gam mi waajike haala Alla, ceedaniimi Yeesu. ¹⁰ Nyaanne nyalaane Joomiraawo*, kebbumi Ruuhu, den nanumi baawo am daane towne hande galaldi puureteedi. ¹¹ Daane nen e wi'a: «Ko ji'ataa, winnu dum der derewol, lildaa eklesiyaaaji jeedidi dii do: Efesu e Samirna e Pergamu e Tiyatira, e Sardis, e Filadelfiya e Lawdikiya.»

¹² Den jeeyitiimi gam mi daara baddando am, ko ji'umi fitillaaji jeedidi, gadiraadi kanjeeri. ¹³ Goddo nandudo e Bii neddo e darii hakkune majji, oo bornii jabaare, oo ha66i belbelol kanjeeri to gabaare makko. ¹⁴ Hoore makko e gaasa makko e rawni tar hande hottollo e kosam, gite makko e wa'i hande denjal yiite. ¹⁵ Koyde makko e jalba hande janni bodeeri buudaani faa wajji coy, daane makko e nandi hande rimmo diyam duuddam. ¹⁶ Oo jogii koodo jeedidi e junjo makko nyaamo. Kaafahi belki becce didi e wurtoo diga e hunnuko makko. Yeeso makko e nandi hande naaje jalboowe caka nyalooma. ¹⁷ No ji'u moo mi, janumi yeeso makko, laatiimi hande maaydo. Den o yowi junjo makko nyaamo dow am, o wi'i: Taa hulu! Min woni arano, min woni cakitiido, ¹⁸ min woni buurudo. Mi maayiino, amma jooni mii wuuri faa abada. Mii woodi baawde dow maayde e dow joonne maay6e. ¹⁹ Gam majjum, winnu ko ji'ataa, ko wadotoo,

e ko wadoytooyeeso. ²⁰ Nani do asiiri koodo jeedidi de ji'udaa der junjo am nyaamo, e fitillaaji kanjeeri jeedidi. Koodo jeedidi, laatii malaykaa6e eklesiyaaaji jeedidi. Fitillaaji kanjeeri jeedidi bo, laatii eklesiyaaaji jeedidi.»

2

Derewol eklesiya Efesu winnanaa

¹ «Winnan malaykaajo eklesiya Efesu, bi'aa:

Nani haalaaji jogiido koodo jeedidi der junjo mum nyaamo, jahoowo hakkune fitillaaji kanjeeri jeedidi: ² Mii anni golle maa, e tinnaare maa, e munyal maa. Mii anni a munyantaa hallu6e, a foonni wi'oo6e e laatii lilaa6e, amma 6e laataaki dum, a tawii 6e laati nun fewoo6e. ³ Aa woodi munyal, a toorake gam inne am, amma a tampay. ⁴ Amma ko pelan maa mi woni, a accii yidde maa arandeere. ⁵ Gam majjum, siwtor diga to janudaa. Tuubu, den gadaa golle maa arandeeje! To hinaa nun, mi waran, mi ikkina fitilla maa e nokkuure mum, sey to a tuubii. ⁶ Amma aa woodi gootum ko woodi: aa wanyi golle Nikolayii6e, hande no min bo banyirmi de.

⁷ Goodudo noppi fu, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido fu, mi hokkan dum nyaama bi66e leggal yonki gonujal der aljanna Alla.»

Derewol 6e Samirna winnanaa

⁸ «Winnan malaykaajo eklesiya Samirna, bi'aa:

Nani do haalaaji di bi'eteedo arano e sakitiineejo wi'i, kanko maayunoodo ko finti. ⁹ Mii anni toora maa, e talakaaku maa, baa no aa jom jawdiijo. Mii anni kalluka ka wi'oo6e e laatii Yahudu6e batata dow maa. Amma fewre, 6e laati nun jama'aare saafoo6e Seydan. ¹⁰ Taa

* 1:10 Nyalaane Joomiraawo nen nyaanne alal nun.

hulu toora badiika tawugo maa. Daa Seydan maŋŋan woŋŋe mon der kasu, gam poonedon, on toorete faa balde sappo. Laata koolaado faa maayde, mi hokkete keŋal jaalorgal, waato yonki.

¹¹ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaŋi! Jaaliido, maayde didawre meemataa dum.»

Derewol be Pergamu winnanaa

¹² «Winnan malaykaajo eklesiya Pergamu, bi'aa:

Nani do haalaaji jogiido kaafahi ceebuki, ki beldiiji didi: ¹³ Mii anni to joodidaa, don nun laamorde Seydan woni. Aa jogii inne am, a yedday goondingo am baa der wakkati Antipas seedejo am koolaado waraa caka moodon, to Seydan woni. ¹⁴ Amma mii woodi ko pelan maa mi: Aa woodi woŋŋe tokkuŋe ekkitinol Balaama. Balaama ekkitiniino Balak wada no himbe Isira'illa yanirta. O acca be yakka tew caafiraadum tooruuje, be gada jeenu bo. ¹⁵ Hande nun an bo, aa woodi tokkuŋe ekkitinol Nikolayiiŋe. ¹⁶ Gam majjum tuubu, to hinaa nun, ŋooyataa, mi waran to maa, mi haŋidan be e kaafahi gonuki e hunnuko am.

¹⁷ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaŋi! Jaaliido, mi hokkan dum nyaamdu suudiinu, wi'eteenu "maannu". Mi hokkan mo bo, kaayel daneyel. Dow maggel, inne heyre e winnaa. Goddo annaa inne nen to hinaa kokkaado ne.»

Derewol be Tiyatira winnanaa

¹⁸ «Winnan malaykaajo eklesiya Tiyatira bi'aa:

Nani do haalaaji Bidŋo Alla mo gite mum nandi hande denŋal yiite, koyde makko e nandi hande janni bodeeri. ¹⁹ Mii anni golle maa, e yidde maa, e goondinki maa, e ballal ŋal ballataa woŋŋe, e munyal maa. Mii anni golle maa cakitiide e ŋuri arandeeje duudugo. ²⁰ Amma woodi ko pelan maa mi.

Aa acci Ijabeeli, debbo bi'oowo hoore mum annabiijo. Oo jannina, oo jarboo gollotooŋe am, gam be gada jeenu, be yakka tew caafiraadum tooruuje. ²¹ Mi hokkii mo wakkati gam o tuuba, amma o s alike ko tuubi, o acca jeenu makko. ²² Gam majjum mi faddan mo dow banni toora, kanko e jeenidooŋe e makko, sey to be tuubii ko be gadi e makko. ²³ Mi waran biŋŋe makko. Eklesiyaaŋi fu annan min woni liinyoowo hakkillo e berde. Mi yoban bo moy moodon fu ko wadi.

²⁴ Amma onon horiibe der Tiyatira, onon be tokkay laawol ŋol, onon be annaa ko woŋŋe wi'ata "asiiri Seydan luggudo", mi yowantaa on dongal kuunjal. ²⁵ Amma, ko goodudon, jogee dum e semme faa mi wara. ²⁶ Jaaliido, gadudo golle am faa heennyitirde, mi hokkan dum baawde dow lenyi himbe. ²⁷ O duriran be e sawru janni, o pusan be hande no payande loopeje pusirtee. ²⁸ Hande no min bo keŋirmi baawde diga Baaba am. Hande non min bo, mi hokkan mo hoodere fajiri.

²⁹ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaŋi!»

3

Derewol be Sardis winnanaa

¹ «Winnan malaykaajo eklesiya Sardis, bi'aa:

Nani do haalaaji goodudo ruuhu-uji Alla jeediŋi, e koode jeediŋi: Mii anni golle maa, aa wi'ee aa buurudo, amma a maaydo. ² Wadu hakkillo, semmidin ko faani waatugo, gam mi tawii golle maa hebbay yeeso Alla am.

³ Gam majjum siwtor no keŋirdaa, e no nanirdaa haala Alla, joga ka, tuubu. To a reenaay, mi waran hande gujjo, a annataa bo wakkati de garanmi juhugo maa. ⁴ Amma, aa woodi der Sardis himbe be tuuninaay kolte

mum. Be bornoto kolte daneje, be jaada e am, gam be potanii dum.
⁵ Hande non, jaaliido fu bornoto kolte daneji. Mi moytataa inne makko diga dewtere yonki pay. Mi seedoto yeeso Baaba am e yeeso malaykaabe mum, oo laatii mo am.
⁶ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

Derewol be Filadelfiya winnaanaa

⁷ «Winnan malaykaajo eklesiya Filadelfiya, bi'aa:

Nani do haalaaji Ceniido, Goonjaajo, jogiido ma66bitirgel nel Dawda e junjo mum. To o ma66bitii goddo ma66ataa, to o ma66ii bo, goddo ma66itintaa. ⁸ Mii anni golle maa. Daaru, mi ma66itii dammugal yeeso maa nel goddo waawataa ko ma66i. A woodaa baawde mawde, amma a jogake haala am, a yedday inne am.
⁹ Daaru, mi hokkete jama'aare sujidanoobe Seydan, wi'ooobe ko'e mum bee laatii Yahuduu6e, amma fewre. Mi accan be gara be jiccoo ley koyde maa, den be paaman mii yidu ma. ¹⁰ A jogake haala am, a munyii sanne. Gam majjum, min bo, mi reenete der wakkati billaare garanoore duuniyaaru gam fonna him6e. ¹¹ Mi faanake warugo. Joga ko goodudaa e semme, gam to goddo etta meetalol maa. ¹² Jaaliido fu, mi wadan dum darjanal der suudu Alla am, o wurtataako e mayru abada. Mi winnan dow makko inne Alla am, e inne wannarde Alla am, waato Urusaliima kesol, yiwoowol diga dow kammu, to Alla am. Mi winnan bo dow makko, inne am heyre.

¹³ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

Derewol be Lawdikiya winnaanaa

¹⁴ «Winnan malaykaajo eklesiya Lawdikiya, bi'aa mo:

Nani do haalaaji bi'eteedo Aami, seedeejo koolaado, e goonjaajo, mo

diga e mum Alla tagi huune fu.
¹⁵ Mii anni golle maa, a wulaa a feewaa. Laata buludo, dum bo peewudo! ¹⁶ Amma no aa woni caka caka, a wulaa a feewaa, mi tuutete diga hunnuko am.
¹⁷ Aa wi'a: "Mii laatii jom jawdijjo, mi hawritii jawdi, mi haajaaka goddum". A annaa a laati nun mo walaa goddum, jurminiido, talakaajo, bumdo, e jahoowo funtu.
¹⁸ Ka batan maa mi nani: Soodu to am, kannjeeri laabiniraani yiite, gam laatodaa jom jawdiijo. Soodu gineeji daneje bornodaa, gam senteene funtu maa to yi'oo. Kade bo, soodu lekki gite mooma, gam ji'aa. ¹⁹ Him6e be jidumi, mi felan 6e, mii fooda noppi ma66e. Gam majjum, tinna tuubaa! ²⁰ Mi nani darii e dammugal, mii silmina. To goddo nanii daane am go ma66iti dammugal, mi naatan wuro mum, mi nyaamda e mum, joomum bo nyaamdan e am. ²¹ Jaaliido fu, mi joodinan dum dow kittaal Laamaare am, hande no jaaloriimi go joododiimi e baaba am dow kittaal Laamaare mum.

²² Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

4

Alla e maantee dow kammu

¹ Baawo majjum, ji'umi dammugal gom e ma66itii dow kammu. Daane ne nanunoomi e baddammi arande, nandune e galaldi puuretee, wi'immi: «Encu do, mi hollee ko waroyta yeeso.»

² Don maa don, kebbumi Ruuhu. Den ji'umi kittaal laamu dow kammu, goddo e joodii dow maggal. ³ Joodiido on e jalba hande hayre haakoore bi'eteene yaspa, e hayre wodeere, wi'eteene sardis. Cicinga e filitii kittaal nel, e jalba hande hayre wi'eteene emerooda.
⁴ Kittaaje laamu laso e naay e fiilitii kittaal laamu nel. Dottiibe laso e nayo e joodii dow majje,

6ee bornii kolte daneeye, 6ee mellii meetali kanjeeri. ⁵ Den maayye, e rimmo daade towde, e diggaali, e wurtoo diga kittaal laamu njal. Fiti-laaji jeediidi e hu66aa yeeso maggal, kanji woni ruuhuuji Alla jeediidi. ⁶ Huune ko nandi e maayo e woni yeeso kittaal njal, e nandi e daanorgal laa6unjal tar.

Kujje yonkinteeje naay e woni caka kittaal njal, e fiiltitii njal. Ede goodi gite duudde yeeso e 6aawo fu. ⁷ Huune dum yonki dum, aranum mum e nandi e jaggere. Didabum, e nandi nyaleel, tatabum, e woodi yeeso hande no neddo. Nayabum bo, e nandi hande ciilal piiroowal. ⁸ Huune yonkintejum nayum dum, gootum mum fu e woodi biyeede jeego'o. Biyeede den e woodi gite der e yaasi. Jemma e nyalooma fu, edum wi'a:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido,
non Joomiraawo Alla mo baawde
fu laatii.

O na'onno, o na'on jooni, oo wara!»

⁹ Huune yonkintejum dum, e teddina, e mana, e yetta joodiido dow kittaal laamu, mo yonki faa abada.

¹⁰ De dum wadata dum fu, dotiibe laso e nayo 6en e jiccoo yeeso joodiido dow kittaal laamu, 6ee cujidana yonkinteejo faa abada, 6ee padfa meetali ma66e yeeso kittaal laamu, 6ee bi'a:

¹¹ «An Joomiraawo Alla amen,
a fotii hebugo teddujal, e manju, e
baawde,
gam an tagi kujje fu,
e sago maa de laatorii, e sago maa
de tagiraa.»

5

Dewtere Alla, e kaanudo mab6ita ne

¹ Baawo mum, ji'umi dewtere der junjo nyaamo joodiido dow kittaal laamu. Dewtere nen e winnaa bece didi fu, ne ma66aa, ne wadanaa maaneeji jeediidi. ² Den ji'umi malaykaajo semmenteejo

gom e bata e daane towne, e wi'a: «Moy nun foti takkitingo maaneeji din, den ma66ita dewtere nen?»

³ Baa gooto walaa dow kammu, e dow leydi e der leydi, baawoowo ko ma66iti ne, dum bo daarugo der mayre. ⁴ Den bullumi puy, gam goddo he6aaki potudo ma66ita dewtere nen, naa bo daarugo ko woni der mayre. ⁵ Den gooto der dotiibe 6en wi'immi: «Taa wullu! A yi'ii jaggere lenyol Yahuuda, yiwudo diga Dawda, o jaalake. O waawan ko takkiti maaneeji jeediidi din, o ma66ita dewtere nen.»

⁶ Den ji'umi Jawgiyel, enjel nandi hande nel hiisaanoma. Jawgiyel nel e darii hakkune kittaal Laamaare, e huune nayum yonkintejum, e dotiibe. Enjel woodi galaldi jeediidi, e gite jeediidi, kanjum woni ruuhuuji Alla jeediidi, lilaadi der duuniyaaru fu. ⁷ Jawgiyel nel wari jabi dewtere nen diga e junjo nyaamo joodiido dow kittaal laamu. ⁸ No nel jabi ne, huune nayum yonkintejum, e dotiibe laso e nayo 6en jiccii yeeso maggal. Moy ma66e fu e jogii moolooru, e jarirkon gadiraakon kanjeeri, keewukon wardi. Kanjum laatii du'aaje him6e Alla. ⁹ Bee jima jimol kesol, 6ee bi'a der maggol:

«An foti etta dewtere nen,
takkitaa maaneeji mayre
Gam a hiisaanoma, a sooditanike
Alla him6e e yi'iyam maa,
diga lenyol fu, e denjal fu, him6e
fu, e diga leydi fu. ¹⁰ A wadii
6e laamiibe, e Limaamiibe
Alla,

gam 6e laamanoo duuniyaaru.»

¹¹ Mii daara, ko nanumi daade malaykaa6e duu66e, uju ujuneeye. Be piiltitii kittaal laamu, e huune yonkintejum, e dotiibe. ¹² Bee bata e daade towde 6ee bi'a: «Jawgiyel kiisanoojel fotii he6a baawde, e jawdi, e faamu,

e semme, e manñu, e tedduñal, e maantooje!»

¹³ Den nanumi ko tagaa fu, gonudum dow kammu, e dow leydi, e der leydi, e der maayo, e ko woni der majjum fu, e wi'a:

«Maantooje, e manñu, e tedduñal, e baawde woodani joodiido dow kittaalaamu,

e Jawgiyel, faa abada!»

¹⁴ Huune nayum yonkintejum dum, toontii, wi'i: «Aami!» Dottiibe ben bo jiccii, sujidi.

6

Maaneeji jeediidi

Takkitingo maane arandeere

¹ Wakkati daaranmi, ji'umi Jawgiyel takkiti maaneeji jeediidi ñin woore mum. Den nanumi huune nayum yonkintejum dum, gootum mum e bata e daane towne hande riggaano, e wi'a: «War!» ² No daarumi, go ji'umi puccu danewol. Baddiido ñol e jogii biroogal, o hokkaa meetalol, o yawti hande jaalotoodo gam o jaaloo bo.

Takkitingo maane didawre

³ Jawgiyel takkiti maane didawre, den nanumi huune yonkintejum didaam e wi'a: «War!» ⁴ Den puccu gonñol bodewol wurtti. Baddiido ñol hokkaa kaafahi mawki. O hokkaa bo baawde sotingo jam e duuniyaaru, gam himbe warontira.

Takkitingo maane tatawre

⁵ No Jawgiyel takkiti maane tatawre, den nanumi huune yonkintejum tataam e wi'a: «War!» Go ji'umi puccu balewol. Baddiido ñol e jogii etirgel kilo. ⁶ Den nanumi ko wa'i hande daane yiwi hakkune huune yonkintejum nayum. Daane nen e wi'a:

«Etorde alkamaari woore, e etorde gawri tati, soodee ceede joddi golle nyalaane woore. Amma taa sadin nebbam e innabojam.»

Takkitingo maane nayawre

⁷ No Jawgiyel takkiti maane nayawre, den nanumi daane huune yonkintejum nayaam, e wi'a: «War!» ⁸ No daarumi, go ji'umi puccu haako haakowol. Baddiido ñol e wi'ee Maayde, joonne maaybe e tokki mo. Be kokkaa baawde dow fecco duuniyaaru nayawre, gam be bara himbe e kaafahi, e rafo, e nyawuuji bondi, e bisaaji ladde.

Takkitingo maane jowawre

⁹ No Jawgiyel takkiti maane jowawre, den ji'umi ley hiisirde, yonkiiji waraabe gam haala Alla, e gam seedaaku ñu be ceedanii mo. ¹⁰ Bee bata e daade towde, bee bi'a: «Joomiraawo, ceniido, goonjaajo, faa dey kedidaa ko kiitodaa himbe wonbe der duuniyaaru, yamaa be yiyam amen?» ¹¹ Moy maabe fu hokkaa toggoore raneere. Be bi'aa, be ciwtoo taw sedda faa to limgal banniraaabe maabe, gollodiibe e maabe, wareteebe hande maabe hebbii.

Takkitingo maane jeego'awre

¹² Den ji'umi Jawgiyel takkiti maane jeego'awre. Den leydi dimmii dimmaade mawde, naane bawli hande guda baleya, lewru bo wojji hande yiyam. ¹³ Koode kammu yani e leydi hande no biibe ibbe kecce saamirta to hennu mawkol wifii. ¹⁴ Kammu majjiti, hande no daago taggirtee, baalle, e dunde fu eggi e nokkuuje mum. ¹⁵ Den laamiibe duuniyaaru, e himbe teddube, e hooreebe soogeeji, e jom jawdiibe, e woodube baawde, e maccube, e rimbe fu suudii der lowi kaaye, e hakkune baalle. ¹⁶ Be darii bee bi'a baalle e kaaye: «Janee dow amen! Cuudee men e yeeso joodiido dow kittaalaamu e mone Jawgiyel!» ¹⁷ Gam nyalaane mawne ne mone maabe yottake, moy daadata?»

7

Himbe 144 000 wadanaabe maane Alla

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaaɓe nayo e darii to gooraaje duuniyaaru naay. Bee kada keni duuniyaaru naay wifugo dow leydi, e dow maayo, e dow leɗɗe. ² Ji'umi kade malaykaajo goddo yiwoy diga lettugal, e jogii maanordum Alla yonkinteejo. O baddi malaykaaɓe nayo e daane townne, hokkaabe baawɗe wadango leydi, e maayo ko halli. ³ O wi'i ɓe: «To on gadanee taw leydi, e maayo, e leɗɗe ko halli, faa to en gadanii maccuɓe Alla meeden maane dow tiide.» ⁴ Den nanumi limgal wadanaabe maane dow tiide mum: «Be gadii himbe ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000) yiwuɓe diga lenyi Isira'iilaabe fu.

⁵ Yiwuɓe e lenyol Yahuuda, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Ruben, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Gada, ujune sappo e dido (12 000).

⁶ Yiwuɓe e lenyol Aser, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Neftali, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Manaasa, ujune sappo e dido (12 000).

⁷ Yiwuɓe e lenyol Simeyon, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Leewi, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Isakar, ujune sappo e dido (12 000).

⁸ Yiwuɓe e lenyol Jabulon, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Yusufu, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Benyamin bo, ujune sappo e dido (12 000).

Cuudi baaba dii fu wadanaama maane.

Jama'aare duunne diga lenyi fu

⁹ Baawo mum daarumi, go ji'umi jama'aare duunne, ne limataako. «Be yiwii diga e leyɗe fu, e lenyi fu, e himbe fu, e delle fu.» Bee darii yeeso kittaal laamu, e yeeso Jawgiyel. Bee ɓornii toggooje daneeje, ɓee jogii licce papaaje e juude maɓɓe. ¹⁰ Bee bata e daade towɗe ɓee bi'a: «Kisidam men yiwii diga e Alla meeden, joodiido dow kittaal laamu, kanko e Jawgiyel.» ¹¹ Malaykaaɓe fu e fiiltitii kittaal laamu, e dottiiɓe, e huune yonkin-tejum nayum. «Be jiccii yeeso kittaal laamu, ɓe kujidani Alla.» ¹² Bee bi'a:

«Aami! Maantoore, e teddujal, e faamu, e jettooje, e manju, e baawɗe,

e semme woodani Alla meeden faa abada!»

¹³ Den gooto der dottiiɓe yamimmi wi'i: «Beey nun himbe ɓorniiɓe toggooje daneeje? Toy ɓe yiwi?» ¹⁴ Toonti moo mi:

«Joomiraawo am, an nun anni.» Go o wi'immi: «Kamɓe woni yiwoyɓe diga toora mawka. Be loonnii toggooje maɓɓe, ɓe dawnini de e yiyam Jawgiyel*.» ¹⁵ Gam majjum ɓe gonii yeeso kittaal laamu Alla. Bee kujidana mo jemma e nyalooma der suudu Alla makko ceniinu. Joodiido dow kittaal laamu reenan ɓe. ¹⁶ Be dafataake, ɓe dondataake, naaje fiyataa ɓe, guli bo wadataa ɓe. ¹⁷ Gam Jawgiyel gonunel caka kittaal laamu duran ɓe. Nel yaaran ɓe to ciibiije diyam kokkoojam yonki. Alla moytan gondi gite maɓɓe fu.»

8

Takkitingo maane jeedi dawre

¹ No Jawgiyel takkiti maane jeedi dawre, jam wadi dow kammu faa jaka feccere janni. ² Den ji'umi malaykaaɓe jeediido dariiɓe

* 7:14 Maana yiyam dawnindam toggooje maɓɓe, laatii hakkeji maɓɓe fu yaafaama.

yeeso Alla, 6e kokkaa galaldí jeedífi puureteedí. ³ Malaykaajo goddo wari darii ley hiisirde. Oo jogii heedo urirgo, ño kanjeeri. O hokkaa wardi duuddo, o ura, kanjum e du'aaje himbe Alla, o yottina dum dow hiisirde ne kanjeeri, gonune yeeso kittaalaamu. ⁴ Curki wardi on eencidi e du'aaje himbe Alla diga e junjo malaykaajo dariido yeeso Alla. ⁵ Malaykaajo on etti heedo urirgo, hebbini ño yiite hiisirde, faddi ño e leydi. Den riggaano e rimmo wadi, maayye maayyi, leydi dimmii.

Galaldí jeedífi puureteedí

Walaldu aranol

⁶ Baawo majjum, malaykaabe jeedido jogiibe galaldí jeedífi puureteedí, siryii fuurugo di.

⁷ Malaykaajo arano fuuri walaldu mum, den malamalluuje, e yiite jillontirne e yiyam faddaa e leydi. Feccere leydi tatawre wulaa, den feccere ledde tatawre bo wulaa, non bo, fudo hecco fu wulaa.

Walaldu didaabol

⁸ Malaykaajo didaabo fuuri walaldu mum. Den huune nandune e waanne hu6boore yiite faddaa der maayo. Feccere maayo tatawre waylitii yiyam. ⁹ Feccere tatawre der huune yonkintejum, gonudum der maayo waati. Feccere tatawre der laanaaje diyam bo halki.

Walaldu tataabol

¹⁰ Malaykaajo tataabo fuuri walaldu mum. Den hoodere mawne, hu6boore yiite hande doccal yiwow diga dow kammu, yani dow feccere gooruuji tatawre, e ciifiije diyam. ¹¹ Inne hoodere nen e wi'ee «Kaafudum.» Ne haadini feccere diyam tatawre, himbe duu6be maayi gam haadugo diyam dam.

Walaldu nayaabol

¹² Malaykaajo naya6o fuuri walaldu mum. Den feccere naaje, e lewru, e koode tatawre fiyaa. No dum fiyaa, go feccere majjum tatawre ni66i, jemma e nyalooma bo majjini feccere jayñol mum tatawre.

¹³ Baawo mum, ji'umi ciilal e fira dow kammu. Den nanumi enal bata e daane townne, enal wi'a: «Kayto! Kayto! Bone woodani himbe duuniyaaru to malaykaabe tato horiibe fuurii galaldí mum!»

9

Walaldu joya6ol

¹ Malaykaajo joya6o fuuri walaldu mum. Den ji'umi hoodere yiwi dow kammu yani e leydi. Ne hokkaa ma6bitirgel 6unnu lugguñol ñol walaa kaddi. ² No ne ma6biti ñol, go curki tekkuki wurti e maggol. Curki kin e nandi hande curki yiwuki e suudu yiite, ki ni66ini naaje e hennu. ³ Den babatti wurti e curki kin, sankitii e leydi, di kokkaa baawde hande jahe. ⁴ Di bi'aa to di meemu fudo, e huune ko fudata dow leydi, e ledde, amma himbe 6e maane Alla walaa dow tiide mum. ⁵ Di kokkaaka laawol di bara himbe, amma, di toora 6e faa lebbi joyi. Naawella majji e nandi hande naawalla yaare to fidii neddo. ⁶ Wakkati mum, himbe dardan maayde, amma 6e kebataa ne. Be jidan maayde, amma ne doggan 6e.

⁷ Babatti ñin e nandi e pucci ciriyaniidi konu. Huune ko nandi e meetali gadiraadi kanjeeri e woni dow ko'e majji. Geese majji e nandi e geese himbe. ⁸ Gaasa majji e nandi e gaasa rew6e, nyiye majji e wa'i hande nyiye jagge. ⁹ Gabaaje majji e wa'i hande ta6bordum kure. Rimmo biyeede majji e wa'i hande rimmo laanaaji di pucci duuddi, ciriyaniidi konu foodata. ¹⁰ Dii goodi 6okkordi e kure hande jahe. Der 6okkordi majji, baawde

toorugo himbe faa lebbi joy woni.
 11 Malaykaajo bunnu luggunol
 kaddi walaa, laatii laamiido majji.
 Inne makko e Iburaninkeere woni,
 Abaddon, e Yunaninkeere bo,
 Apolliyon.

12 Bone arandeere yawtii. Daa,
 boneeji didi e wara kade.

Walaldu jeego'abo

13 Malaykaajo jeego'abo fuuri
 walaldu mum. Den nanumi
 daane yiwi to galaldi hiisirde naay
 ne kanjeeri, gonune yeeso Alla.
 14 Daane nen wi'i malaykaajo
 jeego'abo jogiido walaldu pu-
 ureteenol: «Fiirtu malaykaa6e
 nayo ha66aa6e to maayo manjo,
 wi'eteenjo Efaratis.» 15 Malaykaa6e
 nayo ben firtaa. Be ciriyake gam
 duu6ol, e lewru, e nyalaane, e
 wakkati, de 6e barata feccere
 himbe tatawre. 16 Mi nanii limgal
 soogeeji baddiidi pucci: 6e gadii
 himbe miliyo keme dido (200.
 000.000). 17 Nani do no ji'irmi pucci
 e waddiibe di der jiiki am. Waddiibe
 pucci din, e bornii ta66ordum
 kure bodejum hande yiite, e bula
 bulajum, e nareerijum hande
 bu'e naaje. Ko'e pucci din e
 nandi hande ko'e jagge. Yiite, e
 curki, e bu'e naaje e wurtoo diga
 kunnude majji. 18 Boneeji tati din,
 waato yiite e curki, e ko nandi
 e bu'e naaje wurtii e kunnude
 pucci, wari feccere himbe tatawre.
 19 Gam baawde, e semme pucci
 din tawaaka maa to kunnude e
 bokkordi majji. Bokkordi din e
 nandi e bolle, dii goodii ko'e, kanje
 di gadiranta himbe ko halli.

20 Horiibe, 6e boneeji din waray,
 tuubay ko 6e gadi, 6e accay saafugo
 ginnaaji, e tooruje gadiraade
 kanjeeri, e cardi, e janni bodeeri,
 e kaaye, e ledde. Tooruje den
 yi'ataa, de nanataa, de jahataa.
 21 Be tuubay 6e acca warugo himbe
 e saafugo ginnaaji, e jeenu, e
 guyka.

10

Malaykaajo e dewtel

1 Baawo majjum, ji'umi
 malaykaajo semmenteejo gom
 kade. Oo jippoo diga dow kammu.
 Oo bornii duulere, cicinga e
 filtittii hoore makko. Yeeso makko
 e jalba hande naaje, asaale makko
 e wa'i hande moosi yiite. 2 Oo
 jogii dewtel ma66itiinel. O darini
 koyjal makko nyaamowal dow
 maayo, nanowal bo dow leydi.
 3 O bati e daane towne hande
 no jaggere hal6irta. No o bati e
 daane towne, den palmaali jeedidi
 nanaa. 4 No palmaali jeedidi din
 batidi, ko ciriyiimi mi winna.
 Amma nanumi daane gom yiwi
 diga dow kammu, wi'immi: «Suudu
 ko palmaali jeedidi din wi'i, taa
 winnu ka!»

5 Den malaykaajo mo ji'unoomi
 e darii dow maayo e dow leydi on,
 banti junjo mum nyaamo faa dow.
 6 O hunorii inne Alla, tabitiido
 faa abada, tagudo kammu e ko
 woni der mum, tagudo leydi e ko
 woni der mayri, tagudo maayo e
 ko woni der maggo. O wi'i: «Dum
 6ooyataa kade! 7 Amma nyaanne
 malaykaajo jeedida6o fuurata
 walaldu mum, Alla hebbinan asiiri
 mum. Dum laatoto hande no o
 batirnoo annabiibe gollantoo6e
 mo habaru beldo.»

8 Den daane ne nanunoomi,
 yiwoyne diga dow kammu,
 wi'immi kade: «Yahu ettu dewtel
 ma66itiinel, gonunel der junjo
 malaykaajo dariido dow maayo e
 dow leydi.»

9 Jahumi to malaykaajo on, bi'u
 moo mi, o hokkammi dewtel nel. O
 wi'immi: «Ettu nel, modaa! Nel we-
 lan der hunnuko maa hande juuri,
 amma nel haadan der reedu maa.»

10 Ja6umi dewtel nel e junjo
 malaykaajo, yakkumi nel. Nel weli
 der hunnuko am hande juuri,
 amma no modumi nel, nel haadi
 der reedu am!

¹¹ Baawo majjum, bi'aami: «Sey bataa kade ko Alla hollitin maa dow himbe duu66e, e lenyi duuddi, e delle duudde, e laamii6e duu66e.»

11

Seedee6e dido

¹ Den kokkaami yommal nandunjal e sawru poonnirkol. O wi'immi: «Umma, foonnu suudu Alla e hiisirde. Limu sujidoobe wonu6e der maggol. ² Amma accu fageere suudu Alla yaasiire, taa foonnu ne, gam 6e lenyi janani nun hokkaa ne. Be jaaban wannarde seniine faa lebbi lasoy didi e didi. ³ Mi hokkan seedee6e am dido baawde wadugo annabaaku faa balde ujuneere e keme didi e lasoy tati, (1260) 6ee 6ornorii saakiiji.»

⁴ Seedee6e dido 6en woni ledde jaytuuje didi, e fitillaaji didi, dariidi yeeso Joomiraawo duuniyaaru. ⁵ Jiddo wadugo ko halli fu, yiite wurtoto diga kunnude ma66e, halka way6e ma66e. Nun nun haani jiddo wadango 6e ko halli fu, wariree. ⁶ Bee goodi baawde ma66ugo kammu gam to diyam to6u der balde de 6e baajotoo haala Alla. Bee goodi bo baawde waylitingo diyeele laatoo yiiyam. Be baawan bo ko jippini boneeji feere feere de 6e jidi fu, e duuniyaaru do.

⁷ To 6e gaynii seedaaku ma66e, tewuwa gom wurtoto diga gayka lugguka, ha6a e ma66e, jaaloo 6e, wara 6e. ⁸ Balli ma66e wonoto der fageere wannarde mawne. Ton nun Joomiraawo ma66e tigganoo dow legal palaanjal. Wannarde nen nandiniraamaa Sodoma e Misira. ⁹ Him6e yiwoy6e diga duuniyaaru fu, e lenyi fu, e delle fu, e leyde fu, yi'an 6alli ma66e, jaka balde tati e feccere. Be nootataako 6alli ma66e uwee. ¹⁰ Wonu6e der duuniyaaru seyoto gam maayde ma66e. Be gadan juulde, 6e kokkontira dokke gam annabiibe dido 6en tooriino 6e puy. ¹¹ Amma 6aawo balde tati e feccere den, foofaanjo yonki

yiwu6o to Alla, naati e ma66e. Be pinti, 6e ummii 6e darii, go yi'u6e 6e fu, kulol manjol nanji dum. ¹² Den daane townne yiwi dow kammu, e wi'a annabiibe dido 6en: «Eencee do!» Be eenci dow kammu, der duule, way6e ma66e e daara 6e. ¹³ Wakkati mum, leydi dimmii e semme, go feccere wannarde sappo'awre mum halki. Dimmaade leydi den wari him6e ujune jeedido (7000). Den horiibe huli, hokki Alla mo dow kammu teddunjal.

¹⁴ Bone didawre yawti, amma 6ooyataa ko bone tatawre wara.

Walaldu jeedidabol

¹⁵ Malaykaajo jeedida6o fuuri walaldu mum. Den daade towde nanaa dow kammu, e wi'a: «Baawde laamanaago duuniyaaru fu laatanike Joomiraawo meeden e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!»

¹⁶ Dottii6e laso e nayo joodii6e dow kittaaje yeeso Alla jiccii, sujidani Alla, ¹⁷ 6ee bi'a:

«Joomiraawo Alla, mo baawde,
An gonudo naane, e jooni, men jet-
tii maa,

gam a gollirii baawde maa mawde,
a tabbitinii laamu maa.

¹⁸ Mone wadii heefer6e,
amma mone maa wari.

Wakkati kiitotodaa maay6e wadii,
wakkati de barjotodaa annabiibe
maa,

gollanoobe maa, wadii,
wakkati de barjotodaa him6e maa,
hul6e inne maa wadii,

maw6e e petton fu,
wakkati bo wadii de kalkataa
halkoo6e leydi.»

¹⁹ Suudu Alla ma66itaa dow kammu, pakoroowal alkawal yi'aa der mayru. Den maayye maayyi, rimmo wadi, palmaali falmi, leydi dimmii, malamalluuje mawde to6i.

12

Debbo e kuunja gom

¹ Maane mawne gom hollitii dow kammu. Debbo gom e 6ornii naaŋe, lewru e woni ley koyde makko, oo mellii meetalol ɲol koode sappo e dīdi dow hoore makko. ² Oo woodi reedu, go oo halba sabbu toora, e naawalla ɲatawre.

³ Maane gom kade hollitii dow kammu, go kuunja gom bodeya, manja, hollitii. Naa woodi ko'e jeediidi e galaldi sappo, hoore fu e woodi meetalol laamu. ⁴ Bokkordu magga e fooda feccere koode kammu tatawre, e fadda de e leydi. Na darii yeeso debbo paaniido rimugo on, gam ɲa moda biyiiko to o rimii. ⁵ Den o rimi biddo gorko. Kanko woni duroowo 6e lenyi janani fu e sawru janni. Den suka on yawtinaa faa to Alla, e kittaalaamu mum. ⁶ Debbo on doggi yahi der ladde, nokkuure to Alla moyyinannoo mo. Ton o nyaannetee faa balde ujuneere e keme didi e lasoy tati (1260).

⁷ Go konu ummii dow kammu. Malaykaajo bi'eteedo Mika'iilu, e malaykaa6e mum, ha6idi e kuunja ɲan, kanja bo, ɲa ha6idi 6e, e malaykaa6e magga. ⁸ Amma kuunja ɲan waaway jaalaago, kanja e malaykaa6e magga fu, 6e dulli jayri ma66e dow kammu. ⁹ Kuunja manja ɲan wurtinaama yaasi. Kanja woni boddi nayeeri, bi'eteeni Ibiliisa e Seydan, jarbotodo duuniyaaru fu. O faddaama e leydi, e malaykaa6e makko fu.

¹⁰ Den nanumi daane towne diga dow kammu, e wi'a: «Jooni, kisidam, e semme, e Laamaare Alla meeden, e baawde Almasiihu makko warii. Gam gaccotoodo banniraa6e meeden, to Alla jemma e nyalooma fu riiwaama diga dow kammu. ¹¹ Amma, 6e jaalake mo gam daliila yiyam Jawgiyel e gam haala seedaaku ma66e. Be jiday yonki ma66e faa 6e kula maayugo.

¹² Gam majjum, kammu e joodiife

der mum, belbeltee! Amma leydi e maayo, bone woodani on! Gam Seydan jippanake on e mone mawne, gam oo anni wakkati sedda horanii mo.»

¹³ No kuunja ɲan yi'i faddaama e leydi, ɲa yanti toorugo debbo dimudo biddo gorko on. ¹⁴ Den debbo on hokkaa biyeede dulla lowwa manja, gam o fiira, o yaha der ladde, to nokkuure ne o moyyinanaa, gam o woddodoo e boddi nin. Ton nun o nyaannetee faa jaka duu6i tati e feccere. ¹⁵ Go boddi nin tuuti diyam, edam ila 6aawo debbo on hande maayo, gam dam ilina mo. ¹⁶ Amma, leydi faabii debbo on, ni omtii, ni yari diyam dam kuunja ɲan tuuti. ¹⁷ Kuunja ɲan monnii debbo on sanne, yahi ha6oygo horiife der lenyol makko, waato dwtanii6e ka Alla bati ko e seedanoo Yeesu. ¹⁸ Den kuunja ɲan darii dow jaaneeri fonjo maayo.

13

Bisaaɲi dadi burtiidi e maayo

¹ Baawo majjum, ji'umi bisaa gom e wurtoo der maayo, ɲaa woodi galaldi sappo, e ko'e jeediidi. Hoore fu e woodi meetalol laamu. Inde jennooje Alla e winnaa dow ko'e dee fu. ² Bisaa ɲa ji'umi e nandi e muusuuru. Koyde magga e wa'i hande koyde dawaanel. Hunnuko magga e wa'i hande hunnuko jaggere. Kuunja ɲan hokki bisaa ɲan baawde mum, e kittaalaamu, e baawde mawde. ³ Ko'e bisaa ɲan woore mum, e nandi hande ko nawnano faa waati. Amma jooni nawnande magga hoynii. Go him6e duuniyaaru fu haaydinii, e tokki ɲa. ⁴ Be kujidani kuunja ɲan, gam ɲa hokkii bisaa baawde magga. Den, 6e kujidani bo bisaa, 6e bi'i: «Moy nandi e bisaa? Moy waawi ko ha6idi e magga?»

⁵ Bisaa ɲan hokkaa hunnuko bata haalaaji mawnitaare, bata kalluka

dow Alla. Na hokkaa bo laawol gol-
lirgo baawde magga faa lebbi lasoy
didi e didi. ⁶ Na fuddi batugo kalluka
dow Alla, e inne mum, e nokku-
ure to o woni, non bo, e woniibe
dow kammu. ⁷ Na hokkaa baawde
habugo e himbe Alla, na jaaloo
be. Na hokkaa baawde laamanaago
lenyi fu, e himbe fu, e dende fu, e
leydiiye fu. ⁸ Himbe wonube e du-
uniyaaru, be inde mum winnaaka
der dewtere yonki diga fuddoode
duuniyaaru, sujudanan bisaa nan.
Jawgiyel kiisanoonjel nun woodi
dewtere nen.

⁹ Goodudo noppi fu, nana! ¹⁰ Mo
dum resani nannee maccunnaaku,
nannee. Mo dum resani waree e
kaafahi, waree e kaafahi. Gam
majjum sey himbe Alla tinno, jogoo
goondinki.

Bisaa yiwuna e leydi

¹¹ Baawo majjum, ji'umi bisaa
kuuna e wurtoo diga e leydi. Naa
woodi galaldi didi nandudi e galaldi
Jawgiyel, amma naa bata hande
kuuna nan. ¹² Na gollirii baawde
bisaa arana yeeso magga. Na dooli
duuniyaaru e joodiibe e mayru
sujidana bisaa arana nawnanoona
yidi waatugo ko nyawtaa. ¹³ Bisaa
didaaba wadi kaayeeffiji mawdi. Na
jippini yiite diga dow kammu e
leydi, himbe fu e daara. ¹⁴ Na
yoyri himbe duuniyaaru e kaay-
eefiji. Na hokkaama baawde
wadugo kaayeeffiji din yeeso bisaa
arana. Na bati himbe duuniyaaru
wada tooruure nandune e bisaa
nawnaana e kaafahi ko dadi.
¹⁵ Na hokkaa baawde wattango
tooruure nen yonki, faa ne bata
gecca, na wada mo sujudanay ne fu
waree. ¹⁶ Bisaa nan dooli himbe fu,
teddube e faandube, jom jawdiibe
e talakaaabe, rimbe e maccuibe, be
gadane maane to junno nyaamo,
dum bo to tiide maabe. ¹⁷ Goddo
hebataa sooda dum bo sippa to
woodaa maane nen, maane nen
bo, inne bisaa e lamba mum nun.

¹⁸ Sey neddo heba faamu.
Goodudo hakkillo, liiso lamba
bisaa nan, gam lamba magga laati
nun lamba neddo. Lamba kan
woni, keme jeego'o e lasoy tati e
jeego'o (666).

14

Jawgiyel e jimol sooditaabe

¹ Den daarumi kade, go ji'umi
Jawgiyel e darii dow waanne Siy-
oona. Himbe ujune hemure e lasoy
dido e nayo (144 000), e wondi e
maggel. Inne maggel, e inne Baaba
maggel e winnaa dow tiide maabe.
² Nanumi daane yiwoy diga dow
kammu kade. Daane nen e wa'i
hande rimmo diyam duuddam, e
hande riggaano manno. Daane ne
nanumi e wa'i hande moolooji nun
fiyete. ³ Himbe ben e yima ji-
mol kesol yeeso kittaal laamu, e
yeeso tagaadum nayum yonkinte-
jum, e yeeso dottiiibe. Goddo wa-
away ko ekkitiijimol nol to hinaa
himbe ujune hemure e lasoy dido
e nayo (144 000), sooditaabe diga
duuniyaaru.

⁴ Himbe ben tuuninay ko'e
mum e rewbe, gam be jogake
ko'e maabe bee laabi. Bee tokki
Jawgiyel to nel yahata fu. Kambe
woni sooditaabe diga caka himbe,
gam be laato artetebe sakkee
Alla e Jawgiyel. ⁵ Fewre meeday
wurtaago e kunnude maabe, be
galaa gacce.

Malaykaabe tato

⁶ Baawo majjum, ji'umi
malaykaajo goddo e fiira hakkune
dow e ley. Oo woodi habaru beldo,
tabitiido, gam o waajoo himbe
duuniyaaru fu, e leydeele fu, e
lenyi fu, e delle fu, e jama'aje
fu. ⁷ Oo bata e daane towne, oo
wi'a: «Kulee Alla, teddinee mo,
gam wakkati o hiitotoo warii.
Cujidane tagudo kammu e leydi,
e maayo, e ciibiye diyam!»

8 Malaykaajo didaḅo tokkini arano, e wi'a: «Babiila wannarde mawne yanii! Ne yanii! Ne yarii leydeele fu jaram mayre, dam baadi mayre kalluni.»

9 Malaykaajo goddo, tataḅo tokkini 6e, e bata e daane towne, e wi'a: «To goddo sujidanii bisaa, e foto magga, go hebi maane magga e tiine, naa bo e junḅo mum, 10 joomum yaran innabojam mone Alla. Jaram dam jillontiraaka, baanjaadam der jarirgel mone makko. Joomum tooroto der yiite e kibiriita yeeso malaykaaḅe seniibe, e yeeso Jawgiyel. 11 Curki yiite tooranḅe 6e, e eenca dow faa abada. Sujidanḅe bisaa, e foto mum, ko hebi maane inne magga, 6e keḅataa siwtaare jemma e nyalooma fu.»

12 Gam majjum sey himḅe Alla, dwtaniibe ka o bati, go e goondini Yeesu heḅa munyal.

13 Den, nanumi daane diga dow kammu, e wi'a: «Winnu kaa do: "Diga jooni, barke woodani maayuḅe go e hawti e Joomiraawo." Ruuhu e wi'a: "Goonḅa nun! Be ciwtoto e golle maḅḅe, gam golle maḅḅe tokkan 6e.»

Wakkati dugge duuniyaaru

14 Daarumi, den ji'umi duulere raneere. Goddo nandudo e Bii neddo e joodii dow mayre. Meetalol kannēeri e woni dow hoore makko. Oo jogii waarudu belḅol e junḅo makko. 15 Malaykaajo goddo wurtoy diga suudu Alla, e bata e daane towne, e wi'a joodiido e duulere on: «Faddu waarudu maa, duggaa, gam wakkati dugge yottake, ko woni e leydi fotii ruggeego!» 16 Joodiido e duulere faddi waarudu mum e leydi, den ko woni e mayri fu ruggaa.

17 Malaykaajo goddo wurtoy diga suudu Alla gonunu dow kammu, kanko bo, oo jogii waarudu belḅol.

18 Malaykaajo goddo, dawra-noowo yiite wurtoy diga e hiisirde. Oo bata e daane towne, oo wi'a malaykaajo jogiido waarudu welunu on: «Faddu waarudu maa welunu, duggaa 6iḅḅe innabooje gonude der duuniyaaru, gam de 6ennii.» 19 Malaykaajo faddi waarudu mum der duuniyaaru. O ruggi 6iḅḅe innabooje tawaade der leydi, o waanji de der 6iddirde mawne, ne mone Alla. 20 Biḅḅe innabooje biddaa der 6iddirde wonune yaasi wannarde. Yiyam ili diga 6iddirde nen. Dam hebbi faa yottii to lagame pucci. Dam ili faa jaka kiloo keme tati (300).

15

Malaykaaḅe jeediḅo e boneeji cakitiidi

1 Baawo mum, ji'umi maane gom dow kammu. Maane nen e mawni, nee hunnii bo. Den ji'umi malaykaaḅe jeediḅo e jogii boneeji jeediḅi. Kanji laatii boneeji cakitiidi di mone Alla hebbirta.

2 Ji'umi ko nandi e maayo nandunḅo e daanorgal, jillontiriinḅo e yiite. Mi yi'ii jaaliibe bisaa e foto magga, e lamba inne magga, 6ee darii dow maayo ḅon, 6ee jogii moolooji Alla. 3 Bee jima jimol Muusa, jaggiido Alla, e ḅol Jawgiyel, 6ee bi'a:

«Joomiraawo Alla mo baawde, golle maa e mawni, e haaydiniiii! Laabi maa e foortii, e laatii goonḅaaji, an laamaniido leydeele!

4 Joomiraawo, moy woni mo hulataa ma? moy woni teddintaa inne maa? Gam an tan laatii Ceniido. Lenyi fu waran sujida yeeso maa, gam 6e ji'i no golle maa foonnitorii.»

Pehe jeediḅi kebbude boneeji jeediḅi

5 Baawo mum, ji'umi dow kammu, suudu Alla e maḅḅitii,

bukaaru e woni der mayru. ⁶ Malaykaaḅe jeediḅo jogiibe boneeji jeediḅi wurtoy diga suudu Alla nun. Bee ḅornii gineeji laaḅuḅi, jalḅooji. Bee kaḅḅi belḅeli to gabaaje maḅḅe. ⁷ Gootum der tagaadum nayum yonkintejum ḅum, hokki malaykaaḅe jeediḅo ḅen pehe kanḅeeri jeediḅi. Pehe ḅen e hebbi mone Alla buurḅo faa abada. ⁸ Den suudu Alla hebbi curki sabbu tedduḅal Alla e baawḅe mum. Godḅo waaway ko naati der mayru, sey no boneeji jeediḅi ḅi malaykaaḅe jeediḅo waddi hebbi.

16

Jarirkon mone Alla

¹ Den nanumi daane towne yiwoy diga suudu Alla, e wi'a malaykaaḅe jeediḅo ḅen: «Jahee, deyyitee der duuniyaaru jarirkon mone Alla jeediḅon!»

² Malaykaajo arano yahi, reyyiti jarirgel mum dow leydi, ḅuuwe kallude, naawude nanḅi himḅe wooduḅe maane bisaa, e sujidanooḅe foto magga.

³ Malaykaajo ḅiḅaḅo reyyiti jarirgel mum dow maayo, ḅo waylitii yiyam hande ḅam maayḅo. Den ko woodi yonki der maayo fu, waati.

⁴ Malaykaajo tataḅo reyyiti jarirgel mum dow gooruuji, e ciḅiije, ḅe baylitii yiyam. ⁵ Den nanumi malaykaajo dawranoowo diyeele e wi'a: «An Alla, laatiḅo poonnitiḅo, an wonunoo, an woni jooni, an laatii Ceniḅo, a hiitorake e foonnitaare. ⁶ Gam ḅe deyyitii yiyam himḅe maada e ḅam annabiḅe, an ḅo, a hokkii ḅe yiyam ḅe jara! Be keḅii ko haanani ḅe.» ⁷ Den nanumi daane yiwi diga hiisirde, e wi'a: «Goonḅal Joomiraawo Alla mo baawḅe, sariyaaji maa e laatii goonḅaaji, ḅii laatii poonnitiḅi!»

⁸ Malaykaajo nayaḅo reyyiti jarirgel mum dow naḅe, den ḅe hokkaa baawḅe sunnyugo himḅe e yiite magge. ⁹ Guli cattudi wadi himḅe. Be jenni inne Alla gooduḅo baawḅe dow boneeji ḅin. Amma ḅe tuubay, ḅe teddina mo.

¹⁰ Malaykaajo joyaḅo reyyiti jarirgel mum dow kittaal laamu bisaa. Den laamu magga niḅḅi. Himḅe darii e ḅata ḅelle mum sabbu naawella. ¹¹ Be jenni Alla mo dow kammu, sabbu ḅuuwe e naawella maḅḅe. Amma, ḅe tuubay, ḅe acca golle maḅḅe kallude.

¹² Malaykaajo jeego'aḅo reyyiti jarirgel mum dow maayo manḅo wi'eteenḅo Efaratis, diyam maggo ḅeetti, accani laamiḅe warooḅe diga lettugal laawol. ¹³ Den ji'umi ginnaaji tati, nandudi e paaḅi, e wurtoo e hunnuko kuḅḅa gom, e diga hunnuko bisaa, e diga hunnuko annabiijo fewrekuujo. ¹⁴ Ginnaaji ḅin yiwii e Seyḅan. Dii gaḅa maaneeji, ḅii jaha to laamiḅe duuniyaaru fu, ḅii kawrita ḅe gam ḅe kaḅa konu nyalaane darḅal, nyalaane Alla mo baawḅe. ¹⁵ [Joomiraawo wi'i: «Kettinee! Mii wara hande gujjo. Barke laatani mo ḅaanaaki e reeni gineeji mum gam to o yahu funtu, himḅe yi'a centudum makko!]]»

¹⁶ Ginnaaji ḅin hawriti laamiḅe to nokkuure wi'eteene e Iburaninkeere, Harmagedon.

¹⁷ Malaykaajo jeediḅaḅo reyyiti jarirgel mum dow hennu, daane towne gom nanaa diga kittaal laamu, der suudu Alla e wi'a: «ḅum heennyii!» ¹⁸ Maayye maayyi, rimmo e diggaale wadi, leydi dimmii e semme. Iri dimmaḅe leydi hande ḅee ḅon meeday ko wadi diga ko himḅe tagaa der duuniyaaru, gam ḅe cattii pur! ¹⁹ Wanḅarde mawne seenniraa pecce tati. Banḅarde mawḅe ḅe

leydeele godde yani. Den Alla siwtori wannarde mawne wi'eteene Babiila. O yarini ne jarirgel kebbuñel innabojam dam mone makko mawne. ²⁰ Dunde fu halki, baalle bo majjiti. ²¹ Malamalluuje mawde yani dow himbe diga kammu. Malamalluuje den teddugo woore mum fu wadan kilo lasoy didi. Himbe yenni Alla sabbu bone malamalluuje den, gam dum sattii puy.

17

No Babiila hiitortee

¹ Baawo majjum, gooto der malaykaa6e jeedido, jogiibe jarirkon jeedidon wari, wi'immi: «War mi hollee no kaaruwaajo mawdo, joodido dow diyeele duudde hiitortee. ² Laamiibe duuniyaaru wadidii jeenu e makko. Himbe buusii e jaram kaaruwaaku makko.»

³ Den Ruuhu hebbimmi, go malaykaajo yaarimmi der haro. Ton ji'umi debbo gom e waddii bisaa bodeya, gooduna inde jennooje Alla. Bisaa nan e woodi ko'e jeedidi e galaldi sappo. ⁴ Debbo on e bornii kolte bode bodeeji, e wattii kanjeeri e kaaye dime, e colle. Oo jogii jarirgel kanjeeri e junjo makko. Jarirgel nel e hebbi karmudum e nyiddudum dum kaaruwaaku makko. ⁵ Inne ne maane mum suudii e winnii e tiine makko: «Babiila wannarde mawne, inna kaaruwaabe e wadoobe ko nyiddi fu der duuniyaaru.» ⁶ Den ji'umi debbo on e buusi sabbu no o yariri yiyam himbe Alla, e yiyam waraabe gam 6e ceedii haala Yeesu.

No ji'umoo mi, kaydiniimi sanne. ⁷ Amma malaykaajo on wi'immi: «Gam ume dum haaynii maa? Mi faaminte maanaa cuudiika dow debbo on e bisaa na o waddii, gooduna ko'e jeedidi e galaldi sappo. ⁸ Bisaa na ji'udaa, na na'onno, amma jooni, na walaa.

Na wurtoyto diga e gayka lugguka, na yaha halkoygo. Inde himbe duuniyaaru wobbe winnaaka e dewtere yonki diga fuddoode duuniyaaru. Be kaaydinto to 6e ji'ii na, gam na na'onno, go na walaa kade, amma na wittitoyto.

⁹ Haani neddo heba annal e faamu. Ko'e jeedidi den laati nun baalle jeedidi de debbo joodii dow mum. Kanje woni laamiibe jeedido: ¹⁰ joyo yanii, jeego'abo nun laamii jooni, jeedidabo waray taw. Amma to o warii wakkati sedda o laamotoo. ¹¹ Bisaa gonunooja go na walaa, laatii laamiido jeetatabo. Naa laatii bo gooto der jeedido, go naa yaha halkoygo.

¹² Galaldi sappo di ji'udaa, laatii laamiibe sappo 6e kebay laamaare taw. Amma 6e keban baawde laamaago e bisaa yanne woore tan. ¹³ Be fu, huune gootum 6e tiitii, 6e kokka bisaa semme ma66e, e baawde ma66e. ¹⁴ Be ka6an e Jawgiyel, amma nel jaaloto 6e, gam kanjel laatii Joomiraawo joomiraa6e, e Laamiido laamiibe. Wondube e maggel, laatiibe noddaa6e, e subaa6e, e hoolaa6e, jaalodinto e maggel.»

¹⁵ Malaykaajo on wi'immi kade: «Diyeele de ji'udaa kaaruwaajo on e joodii dow mum, woni himbe, e jama'aaje, e leydeele, e delle. ¹⁶ Galaldi sappo di ji'uda, kanji e bisaa, wanyan kaaruwaajo on, borta mo, acca mo funtu. Be yakkan tew makko, 6e padda mo e yiite. ¹⁷ Gam Alla wattii der 6erde ma66e 6e gada ko o resi. Be gada hunnuko wooto, 6e kokka bisaa laamu ma66e, faa de ko Alla bati fu hebbi.

¹⁸ Debbo mo ji'udaa, kanko laatii wannarde mawne, laamaniine laamiibe duuniyaaru.»

18

Kalkol Babiila

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo gom kade e jippoo diga

dow kammu. Oo woodi baawde mawde, teddujal makko yayni e duuniyaaru fu. ² O batii e daane towne, o wi'i: «Ne yanii! Babiila wannarde mawne yanii! Ne laatike wonorde ginnaaji, e suudorde ruuhuuji cobudi, e suudorde pooli cobudi, e elliniidi fu! ³ Gam leydeele fu buusii e jaram kaaruwaaku mayre. Laamii6e duuniyaaru jeenii e mayre, tenkuu6e duuniyaaru hebii jawdi diga goonnan mayre mawdam.»

⁴ Den nanumi daane wonne diga kammu, e wi'a: «Burtee e mayre, onon him6e am! Gam to on kawtee e hakkeeki mayre, gam to boneeki mayre he6u on. ⁵ Gam hakkeeki mayre yowontirii faa yottii dow kammu, Alla bo siwtorii gadu mayre kallunju. ⁶ Gadane ne hande no ne wadani on. Jobitee ne ko ne wadani on de didi. Jarirgel nel ne laawirani on jaram, laawirane ne e maggel, semme majjam bura de didi!

⁷ Duudinane ne toora e bojji jaka no ne teddiniri hoore mayre, e no ne wuuriri der goonnan. Gam nee wi'a der 6erne mayre: «Min laamiido debbo nun, mi gawniijo bane, mi annataa bojji maayde abada!» ⁸ Gam majjum, der nyalaane woore boneeki dii do waranan ne: maayde, e bojji, e rafo, ne jaban du yiite, gam Alla Joomiraawo kiitotoodo ne, laati nun mo baawde.»

Bojji dow Babiila

⁹ Laamii6e duuniyaaru hawtu6e e mayre der jeenu e goonnan mayre wullan, simoo to yi'i curki bulol yiite mayre. ¹⁰ Be daroto woddi, gam 6e kulan kiita mayre he6a 6e. Be bi'an: «Kayto! Kayto! Babiila, wannarde mawne, Babiila wannarde semmenteere, der yanne woore tan, kiitadaa!»

¹¹ Tenkuu6e duuniyaaru wullan, simoo gam mayre, gam goddo soodataa kade gineeji ma66e.

¹² Kanneeri, e cardi, e kaaye dime, e colle, e gude diggude, e gude bodeeje, e bodeeje coy, e ledde luuttooje, e huune feere feere gadiraadum nyiye nyiibi, e huune gadiraadum ledde caadiide, e janni bodeeri, e janni baleeri, e hayre wi'eteeni marba, ¹³ e kobitaaje ledde bi'eteede kanel, e li'anji, e wardi, e miira, e wardi buudeteedum, e innabojam, e nebbam, e conni, e alkamaari, e na'i, e baali, e pucci, e laanaaji pucci, e maccu6e, e yonkiiji him6e.

¹⁴ Tenkuu6e wi'an wannarde nen: «Ko cuuninodaa hebugo fu woddike ma. Jawdi maa, e ko woodi fu majjii, a hebitintaako dum abada.» ¹⁵ Tenkuu6e he6u6e jawdi e mayre, daroto woddi, gam kulol kiita mayre. Be bullan, 6e cimoo, ¹⁶ 6ee bi'a: «Kayto! Kayto! Wannarde mawne, nee do jurortono gude diggude e gude bodeeje, e bodeeje coy. Nee do jurortono kanneeri e kaaye dime, e colle! ¹⁷ Jawdi nii fu halkii der yanne woore!»

Boyloobe laanaaje diyam mawde, e yahoo6e toy fu der majje, e gollotoo6e der majje, e suubotoo6e liyyi, darii woddi. ¹⁸ No 6e ji'i curki bulol mayre yiite, 6e kal6i, 6e bi'i: «Wannarde gom walaa fotidinnoone e wannarde nee do!» ¹⁹ Be darii, 6ee baanja leydi dow ko'e ma66e, 6ee bulla, 6ee cimoo. Berde ma66e e biisii, 6ee bi'a: «Kayto! Kayto! Wannarde mawne, ne goonnan mum hokki woodu6e laanaaje diyam fu jawdi, der yanne woore tan, ne halkii!

²⁰ Kammu, seya gam kalkol mayre! Onon him6e Alla e lilaabe, e annabiibe, ceyee onon bo! Gam Alla hiitake ne ko ne wadani on!»

²¹ Den malaykaajo semmenteejo gom etti hayre mawne nandune e namarde, faddi ne der maayo, wi'i: «Ninnii nun Babiila, wannarde mawne faddirtee e semme, ne yi'ataake kade faa abada! ²² Daane

fiyooḅe moolooji, e yimooḅe, e fuurooḅe algaytaaji, e fuurooḅe galaldi nanataake kade der maa abada! Wadooḅe golle juude feere feere yi'ataake kade der maa. Rimmo namarde nanataake kade der maa. ²³ Jaynol fitilla yaynataa der maa. Daane jommanjo gorko e jommanjo debbo nanataake kade der maa. Gam tenkuuḅe maa laatinoo mawḅe der leydi. A jammike leydeele duuddḅe e dobo dobooje maa.

²⁴ Yiyyam annabiibe e yiyyam himḅe Alla, e ḁam waraabe der duuniyaaru tawaama der maa.»

19

Jimi jaalorgal dow kammu

¹ Baawo majjum, nanumi daane townne hande daane jama'aare duunne dow kammu, e wi'a: «Aleluya*! Kisidam, e tedduḁal, e baawḁe laatani Alla meeden. ² Kiitaaji makko e laatii goonjaaji, dii poonnitii! O hiitake kaaruwaajo mawḁo biisudo duuniyaaru e kaaruwaaku mum. Alla hiitake mo gam o reyyitii yiyyam gollantooḅe ḁum.» ³ Be hi'i de ḁidawre: «Aleluya! Curki bulol wanjarde nen e eenca dow faa abada!» ⁴ Dottiibe laso e nayo, e tagaadum nayum yonkintejum ḁum, jiccii sujidani Alla joodiido dow kittaal laamu, e wi'a: «Aami! Aleluya!»

Bangal Jawgiyel

⁵ Daane yiwi diga kittaal laamu, e wi'a: «Jettee Alla meeden, onon gollantooḅe mo fu, onon hulḅe mo, mawḅe e petton!» ⁶ Den nanumi hande daane jama'aare duunne, e hande rimmo diyam duuddam, e kade hande riggaajo manjo, e wi'a: «Aleluya! Alla Joomiraawo meeden, mo baawḁe, laamake. ⁷ En ceyee, belbelten, teddinen mo, gam bangal Jawgiyel yottake. ⁸ O

hokkaama o bornoo kolte diggude, jalbooje, laaḅude.» Kolte ḁen laatii hande gaḁu himḅe Alla geetu.

⁹ Malaykaajo wi'immi: «Winnu: «Barke woodani noddinaaḅe nyaamḁe teegal Jawgiyel!»» O wi'immi kade: «Haala Alla goonjaha ka o bati nun ḁon.»

¹⁰ Jicciimi ley koyḁe makko, gam mi sujidana mo, amma o wi'immi: «Taa waḁu ḁum! Min bo, mi gollantooḁo Alla nun hande maa, e hande banniraaḅe maa jogiibe seedaaku Yeesu. Sujidan Alla!» Goonja ka Yeesu holliti, kanka nun hokki annabiibe haala ka ḅe bati dow makko.

Almasihu waran hiitoo bisaa

¹¹ Baawo majjum ji'umi kammu maḅḅitii. Den ji'umi puccu danewol. Baddiido ḁol, e wi'ee Kooliniido, e Goonjaajo. Goonja o hiitortoo, kanka o haḅirta bo konu. ¹² Gite makko e wa'i hande denjal yiite. Oo mellii meetali laamu duuddi. Inne e winna dow makko, godḁo annaa ne, to hinaa kanko. ¹³ Oo borni toggoore cownaane der yiyyam, inne makko woni: «Haala Alla.» ¹⁴ Konunkeeḅe ḅe dow kammu e tokkini mo. Bee baddii pucci daneegi, ḅee borni kolte daneegi diggude, laaḅude. ¹⁵ Kaafahi belki e wurtoo diga e hunnuko makko. Kanki o jaalortoo himḅe. O laamoranto ḅe e sawru janni. O ḅiddan innabooje der ḅiddirde mone Alla mawne, laatiido mo baawḁe. ¹⁶ Inne gom e winnaa dow toggoore makko, e dow asaanjal makko: «Laamiido laamiibe, e Joomiraawo joomiraaḅe.»

¹⁷ Den ji'umi malaykaajo gom e darii dow naane. O batii e daane townne, o wi'i pooli piirooji dow hennu fu: «Garee kawritee gam juulḁe Alla wadi. ¹⁸ On yakkan tew laamiibe, e hooreeḅe soogeeji, e bannu semmenteeḅe, e tew pucci, e waddiibe di, e bannu himḅe fu:

* **19:1** Aleluya laati nun haala Iburaninkeere, waato «Jettee Joomiraawo»

rimbe e maccu6e, maw6e e petton!»

¹⁹Den ji'umi bisaa e laamiibe duuniyaaru, e konunkee6e mum. Be kawritii gam 6e ka6ida e baddiido puccu on, e konunkee6e mum. ²⁰Bisaa nan nannaa ma66aa, kanja e annabiijo pewoowo gadunoodo haaynaareeji yeeso magga. E haaynaareeji din o jammoriinoo woodu6e maane bisaa, e sujidanoo6e foto magga. Be fu dido, 6e paddaa e yonki der maayo yiite ku66oowe, e kibiriita. ²¹Horiibe waraa e kaafahi burtotooki e hunnuko baddiido puccu on. Pooli wari yakki 6alli ma66e, faa di kaari.

20

Laamaare duubi ujuneere

¹Baawo majjum, ji'umi malaykaajo gom e jippoo diga dow kammu. Oo jogii callalluwol manjol, e ma66itirgel gayka lugguka. ²O nanji kuunja, boddi nayeeri, bi'eteeni Ibiliisa e Seydan, o ha66i na faa duubi ujuneere. ³O watti na der gayka lugguka, o ma66i, o fedii. Den o takki takkanne dow makka, gam to o jammoo leydeele kade faa duubi ujuneere hebba. Baawo majjum, o ma66itinte wakkati sedda.

⁴Den ji'umi kittaaje laamu e joodiibe dow majje. Be kokkaama baawde hiitaago. Den ji'umi yonkiiji 6e ko'e mum wudditaa gam 6e ceedanike Yeesu, e gam 6e baajike haala Alla. Be kujidanaay bo bisaa, e foto mum. Be ke6ay maane dow tiide, dum bo e juude ma66e. Be pintii, 6e laamodii e Almasiihu duubi ujuneere. ⁵Maay6e horiibe fintay faa duubi ujuneere hebbi. Kanjum woni pintol aranol. ⁶Barke e cenaaki woodani wonu6e der pintol aranol! Maayde didawre woodaa baawde dow ma66e. Be laatanto Alla e Almasiihu Limaamiibe, 6e laamodoo e makko duubi ujuneere.

Seydan jaalaama

⁷To duubi ujuneere hebpii, Seydan yoo6ete, wurtoo e kasu mum. ⁸O jammoto leydeele gonude der gooraaje duuniyaaru naay, waato Gog, e Magog. O hawritan de gam konu, de duudan hande jaaneeri maayo. ⁹Be cankitii der duuniyaaru fu, 6e piiltitii him6e Alla, e wanjarde jidaane. Amma yiite jippii diga kammu, halki 6e. ¹⁰Seydan jammoto6o 6e, faddaa der maayo yiite e kibiriita, to bisaa e annabiijo pewoowo woni. Don nun 6e toorotoo jemma e nyalooma, faa abada.

Nyalaane darja

¹¹Baawo majjum, ji'umi kittaal laamu manjal daneyal, e joodiido dow maggal. Leydi e kammu doggi yeeso makko, yi'aaka kade. ¹²Mi yi'ii maay6e, maw6e e petton e darii yeeso kittaal laamu. Dewte ma66itaa. Den dewtere wonne ma66itaa, kayre woni dewtere yonki. Maay6e hiitaa hande no winniraa der dewte, moy fu jaka golle mum. ¹³Maayo tuuti maay6e mum. Maayde e joonne maay6e bo tuuti maay6e mum. Den moy ma66e fu, hiitaa deydey golle mum. ¹⁴Maayde, e joonne maay6e wattaa der maayo yiite. Maayo yiite non woni maayde didawre. ¹⁵Neddo mo inne mum winnaaka der dewtere yonki, faddaama der maayo yiite.

21

Kammu kesu e leydi keyri

¹Baawo majjum, ji'umi kammu kesu e leydi keyri, kammu aranu e leydi arandeeeri majjittii, maayo bo walaa. ²Ji'umi wanjarde ceniine, waato Urusaliima kesol e jippoo diga dow kammu, diga to Alla. Nol siriyake hande debbo ciriyiido fotta e gorum. ³Mi nanii daane townne diga to kittaal laamu, e wi'a: «Joodorde Alla caka him6e nani, o

wonoto e ma66e, 6e laatoo him6e makko, Alla e hoore mum wondan e ma66e. ⁴ O moytan gondi gite ma66e fu. Maayde, e bojji, e toora wonataako kade, gam kujje arandeeje fu yawtii.»

⁵ Joodiido dow kittaal laamu wi'i: «Mi wadan huune fu laatoo kesum!» O wi'i: «Winnu haalaaji dii, gam di laati nun goonjaaji, kooliniidi.» ⁶ O wi'immi kade, «Huune fu hebbii! Min woni arano, min woni sakitiineejo, min woni fuddoode, e heennyitirde. Dondaado fu, mi hokkan dum diyam yonki, o yobataa. ⁷ Jaaliido he6an huune dum fu, mi laatoto Alla makko, o laatoo bid6o am. ⁸ Amma hulhul6e, e 6e walaa goondinki, e sobu6e, e waroo6e him6e, e jeeno6e, e wado6e dobo dobooje, e safo6e tooruuje, e fewoo6e fu, maayo yiite ku66oowe e kibiriita nun woni gedu ma66e. Kanjum woni maayde didawre.»

Urusaliima kesol

⁹ Baawo majjum, gooto der malaykaabe jeediido jogiino6e jarirkon jeediidon kebbukon boneeji jeediidi cakitiidi, wari, bad-dimmi wi'i: «War mi hollee jom-manjo debbo, debbo Jawgiyel.»

¹⁰ Den keewumi Ruuhu, go malaykaajo on yaarimmi dow waanne mawne towne. O hollimmi Urusaliima, wanjarde senine yiwi diga dow kammu to Alla, e jippo. ¹¹ Teddu6al Alla e woni der mayre. Nee jalba hande hayre rimre, e hande hayre wi'eteene yaspa, laa6une hande daanorgal. ¹² Birniwol man6ol, towu6ol e fiiltitii wanjarde nen. Nee woodi dammude sappo e didi, dammugal fu e woodi malaykaajo. Inde lenyi 6i66e Isira'ila sappo e didi, e winnii dow dammude 6en. ¹³ Dammude tati e woni far lettugal, tati far sob6iire, tati far hoore fudo, tati bo far gorgal. ¹⁴ Birniwol wanjarde nen e woodi kaaye dad6a sappo e

didi. Inde lilaabe Jawgiyel sappo e dido, e winnii e majje.

¹⁵ Malaykaajo baddannoodo am e jogii yommal poonnirgal, 6al kanjeeri, gam o fonnira wanjarde, e dammude mayre e birniwol mayre. ¹⁶ Becce mayre naay fu e foti, juutugo e yaajugo fu e foti. Malaykaajo foonni wanjarde nen e poonnirdum mum. Juutugo mayre wadii kilomeeta ujune didi e keme didi (2200), non bo yaajugo e towugo mayre foti. ¹⁷ O foonni bo birniwol mayre, 6ol wadi kuule hemure e lasoy didi e naay, (144) jaka poonnol him6e. ¹⁸ Birniwol 6ol, hayre yaspa nun mahiraa. Wanjarde nen bo mahiraa e kanjeeri laa6uni, e jalba hande daanorgal laa6unal. ¹⁹ Wanjarde nen dad6a bombooru mum moyyiniraama e kaaye dime feere feere. Arandeere, Yaspa, didawre, safiir, tatawre, agate, nayawre, emerooda, ²⁰ joyawre, sardoniisi, jeego'awre, sarduwan, jeediidawre, kirisoliti, jeetatawre, haako haakoore, jeenayawre, topas, sappo'awre, kirisoparas, sappo e go'awre, yasente, sappo e didawre, ametis. ²¹ Dammude sappo e didi den wadiraama e sokiyaaje daneje sappo e didi. Dammugal fu wadira sokiyaare woore. Jayri wanjarde nen wadira e kanjeeri laa6uni, jalboori hande daanorgal laa6unal.

²² Mi yi'ay suudu Alla der wanjarde nen, gam Joomiraawo Alla mo baawde, e Jawgiyel nun laatii suudu Alla mayre. ²³ Wanjarde nen bukaaka naane, naa bo lewru yaynana dum, gam teddu6al Alla yaynanta ne, Jawgiyel laatii fitilla mayre. ²⁴ Leydeele fu yahan der jay6ol mayre, laami6e duuniyaaru waddan jawdi mum der mayre. ²⁵ Dammude mayre ma66ataako nyalooma, gam jemma walaa

der mayre. ²⁶ Be gaddan jawdi e tedduŋal leydeele der mayre. ²⁷ Ko soŋi fu naataataa der mayre. Gadoowo ko sentinii, e pewoowo naatataa ton. Amma naatoobe ton woni, 6e inde mum winnaa der dewtere yonki, ne Jawgiyel.

22

¹ Baawo majjum, malaykaajo hollimmi maayo diyam yonki. Diyam dam e laaŋi hande daanorgal. Maayo ŋon e yiwa diga kittaal laamu Alla, e Jawgiyel. ² Diyam maayo ŋon e ila caka jayri wannarde nen. Leggal kokkoowal yonki e tawaa fonŋo maggo didi fu. Leggal ŋal e rima bikkol de sappo e didi der duuŋol, waato de woore der lewru fu. Haako maggal e laatii lekki nyawtoohi himbe. ³ Naaloore tawataake kade der siire nen.

Kittaal laamu Alla e Jawgiyel wonoto der mayre, jaggiibe makko sujidanen mo. ⁴ Be ji'an yeeso makko, inne makko winnete e tiide maŋbe. ⁵ Jemma walaa ton kade, 6e kaajataake jayŋol fitilla, e jayŋol naaŋe, gam Joomiraawo Alla laatot jayŋol maŋbe. Be laamoto faa abada.

Gartol Yeesu

⁶ Malaykaajo on wi'immi: «Haalaaji dii do e laatii goonja, dii laatii kooliniidi bo. Alla Joomiraawo gattudo haala mum der annabiibe, lili malaykaajo mum gam o holla jeyaaŋe makko ko waroyta, 6ooyataa.»

⁷ Yeesu wi'i: «Kettinee, mii wara 6ooyataa!» Barke laatani dwtaniido ko woni der dewtere annabaaku nee do.

⁸ Min, Yuhaana, min nani kujje dee, yi'i de. Baawo no nanumi, ji'umi de, jicciimi yeeso malaykaajo kolludo am de, gam mi sujidana mo. ⁹ Amma o wi'immi: «Taa wadu dum, min bo, mi laati nun jaggiido hande maa, e banniraabe maa annabiibe, e dwtaniibe haalaaji gonudi der

dewtere nee do. Sujidan Alla!» ¹⁰ O wi'immi kade: «Taa suudu haalaaji annabaaku gonudi der dewtere nee do, gam wakkati 6adake. ¹¹ Gadoowo ko halli, tokkoo wadugo ko halli. Cobudo, tokka wadugo ko soŋi. Poonniido, tokkoo wadugo ko foonnitii. Ceniido, tokkoo wonaago der senaare!»

¹² Yeesu wi'i: «Kettinee, mii wara, 6ooyataa. Mi waddan barjaari gam mi warjoo moy fu deydey golle mum. ¹³ Min woni arano e sakiti-ineejo, min woni fuddoode e heen-nyitirde.»

¹⁴ Barke laatani loonnuŋe toggooje mum gam 6e baawa ko nyaami 6iŋbe leggal yonki, 6e naatira bo wannarde diga e dammude! ¹⁵ Amma laatiiŋe dawaadi, e wadoobe dobo dobooje, e jeenoobe, e waroobe himbe, e saafooŋe tooruuje, e yidube fewre go e fewa fu, wonoto yaasi.

¹⁶ Min Yeesu, mi lili malaykaajo am, o seedoo kujje de der eklesiyaaŋi. Min woni mo lenyol Dawda, e taaniiko, min woni hoodere fajiri jalboore!

¹⁷ Ruuhu e jommanjo debbo darii e wi'a: «War!» Nanudo fu sey wi'a: «War!»

Dondaado fu, wara. Jidudo diyam yonki fu, jafa dam, yobataa!

¹⁸ Min, Yuhaana, mii bata moy fu, nanudo haala annabaaku gonuka der dewtere nee do hakkila. To goddo beydii goddum dow kujje dee, Alla beydanen joomum boneeji batanaadi der mayre. ¹⁹ To goddo 6uytii goddum der haalaaji dewtere annabaaku ne, Alla suttan gedu joomum e leggal yonki, e diga wannarde seniine, ko batanaa der dewtere ne.

²⁰ Ceediido kujje dee wi'i: «E goonja, mii wara, 6ooyataa!» Aami! War Yeesu Joomiraawo!

²¹ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon on fu!